

ÖNSÖZ

14 günlük bir sorgu sürecinin ardından Ulucanlar Cezaevi'ne götürüldük. İlk defa cezaevinden içeri giriyordum. Tutsaklar, girişten koğuşun içine kadar tek sıra halinde bizi karşıladılar. İki kişi, yaklaşık 60-70 tutsakla tek tek tokalaşarak içeri girdik. İzleyen yıllarda öğrendim, tutsakların bu sıcak ilgisi, yeni gelenlere hak etmedikleri bir ilgi ve mahcubiyet duygusu vermenin yanında, önemli ölçüde moral kaynağı oluyordu. Siyasi ve arkadaşça dayanışma, sıcak bir ilgi, amaçları doğrultusunda birlikte olan insanlar açısından kuşkusuz önemli bir moral kaynağı.

14 gün süren yoğun işkencenin ardından böyle bir ortamla karşılaşmak, bir anda bütün sıkıntıları dağıtmıştı. Sorguda işkencecilerin yaklaşımını, kol ve bacaklarımın tamamen, sırtımın önemli oranda nasıl morartıldığını ve iz kalmaması için her işkencenin ardından kremlerle bu çürüklerin nasıl giderildiğini, tedavi ve işkencenin birbirini izleyen seanslarını, patlayan topuklarımı, halen aşırı elektriğin verildiği noktada oluşan bir düzinenin üzerindeki siyah, irice ve şişkin benleri, 14 günün verdiği aşırı yorgunluğu bir anda üzerimden atmış, kendimi çok iyi hissetmiştim.

En ufak demokratik taleplerin bile olmadık baskılarla bastırılmaya çalışıldığı o dönemin Türkiye şartlarında (1994), özgürlükleri için mücadele edenlerin karşılaşabilecekleri tehlikeleri bilmiyor değildim. Daha önceleri cezaevi gerçeğiyle, hatta ölümle karşılaşabileceğimin muhasebesini yapmıştım. Dolayısıyla, cezaeviyle tanışmam bende ruhsal bir yıkılma, bir hayal kırıklığı yaratmadı; ummadığım bir şeyle aniden yüzleşmenin bunalımını yaşamadım. Belki de bu nedenle cezaevi koşullarında yaşamı biraz olsun renkli kılabilen ilişki ve gelişmeler daha başlarda ilgimi çekti. Önceleri, sadece ilgilenmekle kaldığım bu şeyleri, bir süre sonra kaleme almayı düşündüm ve öyle de yaptım. Önemli ölçüde sonuçlandırdığım bu çalışmalarına, diğer çalışmalarım (tarih, öykü, şiir, psikoloji) birlikte, cezaevlerine yönelik gerçekleştirilen 19 Aralık katliam ve sindirme, tecrit operasyonunda el kondu. Sekiz adet ajanda ve defterden oluşan bu çalışmalarımın birlikte, idarenin tamamen kontrolünden geçmiş fotoğraf, mektup vb. özel eşyalarım da götürüldü. Götürülen çalışmalarımın ve eşyalarımın geri verilmesi talebiyle, birkaç kez dilekçeyle başvurdum. Ancak, dilekçelerime yanıt bile verilmedi. Sözlü cevap olarak, götürülen bu tür materyallerin ve çokça kitabın yakıldığını söyleyen gardiyan sayısı hiç de az değildi.

Kitap yakanlarca kuşatılan ve kitapları koruyabilmenin hiçbir imkanı olmayan bir ortamda, araştırma, inceleme yönlü bir çalışma yapma istemi uzun süre bende gelişmedi; yeniden bir çalışmaya başlamanın moral

zeminini yakalamak gerekirdi. Bu zemini de kişinin kendisi yaratmalıydı. Diğer yandan, her şeyi aklımda tutmam herhalde mümkün olamazdı. Bu çalışmama katacağım, gelişmenin sıcaklığı içinde kaleme aldığım bir yığın olayı, yazılarım talan edildiği için bu çalışmaya katamazdım. Uzun bir aradan sonra çalışmama başlarken, önceden kaleme aldıklarımın aklımda kalan çok az şeyi buraya aktarabildiğimi biliyorum. Ve bu çalışmayı birkaç aylık bir süre içinde bitirmek zorunda hissettim kendimi. Elverişli koşullarda çok daha zengin, çok daha renkli bir çalışma olabilirdi.

Bu kitapta, cezaevinde siyasi tutsakların, yaşamı zor koşullarda yeniden nasıl ürettiklerini, bu yönlü düzenledikleri moral etkinliklerine konu olan, sadece bazı renkli kişiliklerin tutuklanma, sorgu süreci veya cezaevi yaşamından kısa kesitler aktarıp, ilginç, gülüt konusu olan tartışma, diyalog ve tespitlere yer verdim.

Cezaevinde moral konusu olan Mizah dergisi ve biyografi, şiir, anı, diyalog ve benzeri yazılarla, içeriğini çeşitli oyunlar, tiyatro, skeç, beste ve atışmalar; fıkra ve çeşitli anlatıların oluşturduğu diğer etkinliklerin bazılarını sadece birer örnek vermeyi uygun gördüm.

Ama inanıyorum ki, bu kadarı bile okur için; tutsakların dünyalarına bir parça ulaşmak, zorluklarına ve zor koşullarına rağmen yaşamı, moral dünyalarını nasıl güçlü kıldıklarını anlamak açısından yeterli olacaktır.

Yalnız bir şey; toplantı, tartışma, diyalog ve tespitlerden ayıkladığım gülünç, basit fikir beyanları gibi görünen yan, doğru anlaşılmalıdır. Oldukça güçlü değerlendirme ve tespitlerin içinde komik, basit kaçan birkaç cümlenin geçmesi doğaldır. Ve benim, bunların küçük bir kısmını birleştirip tek bir konuşma, bir açıklama gibi sunmam da doğaldır. Bu kitapta tartışma ve diyaloglardan ayıklayıp aktarmaya çalıştıklarım da bu gibi kesitlerdir. Eminim ki, böyle bir çalışmayı devletin zirvesine yönelik, onların konuşma ve değerlendirmelerinden ayıklayarak yapsaydım, çok daha gülüt, komik sonuçlar çıkardı... Çiller, Ecevit, Akbulut, “solcu” Baykal, Kamer Genç gibi bir beşliden “Devlet Komedyası” gibi bir kitap çıkarmak her zaman mümkündür.

Aslında ben bu çalışmamda tutsakların kendilerini, yaşam gerekçelerini nasıl ürettiklerini, inanç ve iradelerini nasıl tazelediklerini, nasıl moral bulduklarını, insan olarak kendilerini nasıl yürüttüklerini, tüm bu baskı ve kuşatmalara rağmen direnmenin ilk bakışta önemsiz gibi görünen, ancak başarmanın ve var olmanın en önemli gerekçelerinden birini oluşturan manevi alanda nasıl güçlü kalabildiklerini, örgütlü yaşamlarını destekleyen, okuru da düşündürüp güldürecek moral gücü nelerden bulup ürettiklerini anlatmaya çalıştım. En azından bu gözle okunması, dileğimdir.

İnsanı üzen, sevindiren, güldüren, ağlatan, moralize-demoralize eden yaşamda o kadar ince ayrıntılar vardır ki, görmezden gelir veya gördüğümüzde de çok fazla ciddi addetmez geçeriz. Ama bu ayrıntılar,

insanın manevi-moral dünyasından cesaret dünyasına uzanan, başartan veya bitiren ayrıntılar olabilirler. Zor koşullarda başarmak veya kaybetmenin üzerinde yükseldiği dinamikleri bu ayrıntılar oluştururlar. Önemsiz gibi görünen bu ayrıntılar zor koşulları dolayısıyla cezaevlerinde epey ciddi hissedilir, önemsenir. Tutsakların kendi eğitimlerini örgütlemek kadar, moral yönlerini güçlendirme amaçlı yaşamlarının manevi-moral yanını programlamaları, bu yönlü hayli çeşitli etkinlikleri gündemlerine almaları kaçınılmaz olur. Siyasi amaçlı kutlamaların dışında belli periyotlarla moral geceleri düzenlemek; tiyatro, müzik, folklor grupları oluşturmak; sosyal, siyasal amaçlı bilgi yarışmaları düzenlemek; değişik konuları içeren, belli periyotlarda siyasal, kültürel mizah dergileri çıkarmak cezaevi yaşamının önemli bir parçasını oluşturur.

Moral düzenlemek (tutsakların bu etkinliklere verdikleri isim budur), içeriği ne kadar çeşitliyse başarı ölçüsü de o kapsamda olur. Organizasyon birkaç kişiden oluşur. Moral etkinliklerinde folklor, şarkı, türkü, stranların dışında çeşitli anlatılar, fıkra, (gaf, pot, gülüt içerikli) anı, şiir, atışma, çekilişler, bilgi-kültür yarışması bir rekabeti körükler; zengin bir moral atmosferi yakalanır. Ortam, potunu, gafını dökerek aynı zamanda bilinçaltında bir rahatlamaya vesile olur. Ortama yayılan samimi hava, arkadaşların kendileri veya başkalarının yaşadığı ilginç olayları anlatmaktan, kendi yaşadıklarını anlatmanın cesaretini ve yolunu açar, kişisel kaygı ve çekingenliklerin aşılmasına, rahatlamaya yardım eder, yaşam güç verir; moral olur, maneviyat bulur. Burada anlatılanlar sadece periyodik moral düzenlemeleriyle sınırlı kalmaz; birebir veya grup sohbetlerinde ya da cezaevi yaşamıyla iç içe geçerek bütünlüğünde bir anlama kavuşur.

Bu kitapta anlatacağım moral etkinliklerin detayı değil; bu etkinliklere de konu olan ve önemli oranda yaşamı zenginleştiren, moral katkı sunan, tutsakların şahsında yaşanan pot, gaf, gülüt, komik olaylar, tartışma konuları, anlatılar, anılar olacak. Konumuz cezaevleri gerçeği olduğundan, bunları yakalanma, mahkeme süreci ve oradan cezaevi yaşamına uzanan çerçevede tutacağım.

Yorumu tamamen okura bırakacak bir anlatıma azami dikkat göstereceğim. Örneğin; Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde cop ve kalas darbeleri altında tutsaklar süründürülürken bir tutsağın (Süleyman), darbelerin şiddetini azaltma önlemi olarak vücuduna idarenin verdiği battaniyeyi (bu battaniyeler normallerinden küçük ve epey incedirler) sarıp üzerine kamufle amaçlı parkesini giymesi ve sürünürken parkenin altından çıkan ucuna Koço'nun bilmeden dirseğini basarak, battaniyenin sıyrılıp çıkmasına ve deşifre olmasına yol açması, bu nedenle gardiyanlarca Süleyman'ın ayrıca bir işkenceye tabi tutulması. Süleyman'ın fazladan bir işkence görmesinden çok, yönteminin deşifre olmasına kızması ve küsüp Koço'yla konuşmaması gibi... Yaşanan olayları ana çizgileriyle

aktaracağım. Ama, işkencenin ardından bu vb. olayların nasıl morale dönüştürüldüğünü tekrardan anlatmayacağım. Örneğin yukarda bahsettiğim olayda olduğu gibi, olayın ardından yaşananların tutsaklar için nasıl gülüşmelere yol açtığını, hatta aradan bir zaman geçtikten sonra Süleyman'ın bile, bu olay anlatılırken nasıl katıla katıla gülebildiğini, asker veya gardiyanın, dolayısıyla devletin, işkenceyle ilgili ciddiyet, etik veya vicdani değerlendirmesini yapmayacağım.

Siyasi tutsakların yaşamı örgütlü ve planlıdır, programlıdır. Bu program, sabah 7.30'da "roj baş" (günaydın) çekmeyle başlar. Sabah sporu ve kahvaltının ardından, "çay" diye telaffuz edilen üç saatlik toplu eğitime geçilir. İçmek için yapılan çay saatleri farklı olduğundan, bu "çay"la karıştırılmaz. Ama yine de "hangi çay" veya "hakiki çay mı?" gibi takılmalara sık rastlanır. Yemek, çay vb. işlerle uğraşmak için günlük iki kişi nöbetçi olarak kalır. Öğle yemeğinin ardından çayla birlikte, çok sık olmasa da, toplu gazete okunur. Dinlenmek veya yatmak için ayrılan bir saatin ardından 2 saatlik grup eğitime geçilir. Grup eğitiminin ardından akşam iki saatlik bireysel eğitime kadar geçen sürede futbol, voleybol oynanır; volta atma, gazete okuma, TV, bireysel eğitimin ardından yatana kadar devam eder. Bazen TV'de iyi bir film veya program bireysel eğitimin yerini alır. Bu yaklaşım istenen toplu yaşamın da gereğidir. Fakat biliniyor ki, F tipleriyle birlikte cezaevlerinde bir izolasyon dönemi başlatıldı. Bu gayrı insani izolasyon karşısında da tutsakların yaşamı temsil eden uzun erimli iradeleri kazanacaktır. Çünkü her insan bir hayattır ve insandaki bu cevher, ne yapılsa yapılsın, tecrit altına alınamaz.

Örgütlü yaşam bir disiplini içerdiğinden ve kendi içinde bir tekrarı barındırdığından zaman zaman sıkılmaları ve küçük kaçamakları da kendi içinde barındırır. Bu nedenle, yukarda çerçevesini kabaca belirttiğimiz tutsakların gülüt anılarını anlatmaya geçmeden önce, olayları tutsak açısından görebilmek ve cezaevi gerçeğini daha iyi anlamak için, tutsakların bir günlük yaşamının rutin çizgilerini ve ruhsal dünyasını anlatan, 1996'da yazdığım bir şiiri, bu bölümün sonunda aktararak geçelim:

ZEYTİN

Harıl harıl bir yaşam sürer görülmedik
Horul horul bir yaşam aranır ütöpik
Zeytin verem etti tırşik denedik
Yüze bulaştırdık fayda görmedik

'Roj baş' derler saat yedi otuzda
Hele spor sanki insan patosta
Yan yan bakar sabahları dost dost
İki iken on iki olur hasta

Ahenksiz, güftesiz bir ses duyulur
Kahvaltı sesine tek tek uyulur
Masalar öbek öbek zeytin doludur
Mutfağa girince yürekler burkulur.

Nice zeytin gördü bu dertli yürek
Daha nicesine göğüs gelecek
Peynirli günler elbet gelecek
Zeytinin yerinde yeller esecek

Dehşet veren dokuz'un "çay" sesidir
"Çay" ise de bilinenin tersidir
Bu, örgütün beyin döven örsüdür
Kırk kişiden oluşan bir kürsüdür.

İki yiğit kürsülere kurulur
Kırk perişan iki büklüm durulur.
Nice yiğit sere serpe serilir
Her tür rüya bu arada görülür.

Ta ki "ara" sesi duyulana dek
Elli dakika geçer debelenerek
On dakika dumanla keyiflenerek
Tekrardan "çay" sesi ve geri dönmek

İlk derste yatmayan bunda mutlaktır
Bu derste yatmak artık bir haktır
Rüya serbest, horlamaksa yasaktır
En aranan bu dersi de yırtmaktır.

Ders dediğin tarih, toplum, felsefe
Kırk gariban kalır nefes nefese
Kimse kulak asmaz kürsüde sese
Bu konuda en sert eleştiri de gelse

Üçüncü ders bilmem neyin nesidir
Aranan şey, ders bitsin çaresidir
En güzeli öğlen paydos sesidir
Tek yetkili kürsünün kendisidir.

Bu saatte nöbetçiler yastadır
Umut kaşık, karavana, tastadır
Yedi kişi midesinden hastadır
Kırk çift kulak beklenilen sestedir.

“Yemek” sesi bir hengame başlatır
Eksik ekmek nöbetçiyi taşlatır
Kırk kişinin zevki başka başkadır
Acı isot ağızları haşlatır.

Büyük düşman yerdeki bulaşıktır
Yıkamama yöntemleri pek sıktır
Yardımlaşma bu anda pek kısıktır
Bulaşıksa çatal, tabak, kaşıktır.

Yemek sonu “çay gazete” denince
Tek beklenti bitmesi bir an önce
Fazla sıkır biraz uzun sürünce
Kaçış başlar “tamam bitti” denince.

Bir dakkada artık kimse görünmez
Nasıl oldu, nereye gitti bilinmez
Kirli bardaklara hiç el sürülmez
Çaycı bile ortalıkta görülmez.

Defter kitap bir tarafa atılır
Pür telaşla yatak yorgan kapılır
Yataklara sere serpe yatılır
Horultular birbirine katılır.

Bazıları yatmak ister yatamaz
Bir saat’in telaşını atamaz
Saat doldu telaşıyla ve tam gaz
Koyun sayar, keçi sayar tutturmaz.

Kalkar öfke ile “kalkın” sesine
Mecburen su vurur ensesine
Kafa sallar kızarak kendisine
Yatamamak karışır öfkesine

Saat üç buçukta çay'a durulur
Bardaklar da en çok bu an kırılır
Sigaralara derin nefes vurulur
O bildik "çay sesi yine duyulur.

Bölücülük artık meşru olmuştur
Müthiş kırk'lar yirmi yirmi olmuştur
Meydan geniş rahat oturulmuştur
Ne icatlar bu saat bulunmuştur.

Tek ara'lık iki saat bir zaman
Bitti biter diye beklenir her an
Dizde takat biter tükenir derman
Güç bela tüketilir beş "çaylık" zaman

Saat altı, bir gonk sesi duyulur
Gonk sesine seve seve uyulur
Kova kapan futbol için soyunur
Mutfaklarda kaşık sesi duyulur

Yemek yiyen topu seyre kaçmıştır
Tabakları sağa sola saçmıştır
Bulaşıklar yıkanmadan kalmıştır
Nöbetçinin yarasını açmıştır,

Ertesi gün nöbetçi de aynı taktikle
Yemeğini kaşıklarken durur tetikte
Çaktırmadan çıkar bir çeviklikle
Yöntemler kavranır bir içtenlikle

Sıra toptan topu seyre gelinir
Hengamede herkes dikkat kesilir
Kazma hareketler sık sergilenir
Çoğu zaman seyirciler yenilir.

Sekiz kişi saha denen meydana
Çıkarlar dört duvar beton alana
Girişilir tekme dirsek kıran kırana
Bırakılır futbol aşkı bir yana

Zaman zaman nice feryat yükselir
İnce, kalın kemiklerden ses gelir

Çelme, kafa, tekme, dalma serbesttir
Bazen künde için elense çekilir

Neyse, biter futbol durulur meydan
Yenilen pısmıştır, yenen kahraman
Yenilmeye neden hakem her zaman
Tartışmaya durur bütün bir alan

Akşam düşer sıra habere gelir
Kimisi için, haberler bahanedir
Bireysel “çay” es geçilmek istenir
Bunun için fiskoslar hengamedir.

Zaten çoğu yamuk düşer mindere
Sözde kulak asılır haberlere
Kimi dalar gider farklı yerlere
Kimisi kapılır ham hayallere

Neyse geçer gider akşam böylece
Bazen haber, bazen söylev, dinlence
Bireysel “çay” iki saat her gece
Volta başlar bireysel “çay” bitince

Başlar artık geçmiş anı, hikaye
Herkes kendisine arar bir paye
Uzun sürmez bir gün biter sermaye
Tekrar başlar baştan aynı hikaye

Kimi on ikide voltaya çıkar
Bu saat yatanın tepesi atar
Döner dolaşır yatamaz kalkar
Gürültü yapana bir fırça atar

Bundan sonra artık çoğu yatmıştır
Kabus firar birbirine katmıştır
Yatamayan büyük hata etmiştir
Sabah eğitimde işi bitmiştir.

Atlatılır bir gün denen badire
Tekrar eder aynı günler ha bire

Başlanır şafakla yeni günlere
Aşılan gün çekilerek göndere

Ey özel tipte yatan ünlüler
Ey zeytin yiyen zeytin gözlüler
Ne duruyorsunuz?
Zorla dayatılan bu zeytinleri
Fırlatıp atın artık yiyin bal, peynirleri
Nice çağlar geçti Antik çağdan bu yana
Çok icatlar oldu halk yararına
Bulaşık ne imiş bırakın bunu
Bir bulaşık makinesi çözer sorunu
Bu kadar “çay” içmek neyin nesidir?
Bu kahveyi bilmeyenin felsefesidir.
Ey her derste yatan ünlüler
Zeytinle bitap düşmüş zeytin gözlüler
Ey “çay” içe içe ağzı pişenler
Tırşık yiye yiye yere düşenler
Yeter!..
Yıkın duvarları çıkın dışarı
Vurun size tırşıktan söz açanları
Ama durun celallenmeyin hemen şimdi
Düşünün buraya tıklılmanız ne içindi
Ve düşürmeyin metaneti yüreğinizden
Taviz vermeyin öpülesi zeytin gözlerinizden
Dışarıda da yaşam zehir zemberek
Kuşatıldık dünya çıyan, engerek
Yaşam böyle gitmez değişmelidir
Belki tırşık uzun bir süre pişmelidir
Zeytin ile yaşanan bu zindan
Düşmana kin çoğaltır en azından.

I. BÖLÜM

ÖZETLENMİŞ ROMAN KAHRAMANLARI

DİYARBAKIR ASKERİ CEZAEVİ'NDEN BİR GRUP

Gülizar kim?

Amed'in eşi Zozan ve kardeşi Rızgar ziyarete gelmişlerdi. Sekiz yıl önce imam nikahıyla evlendiği Zozan'ın böylesine zor koşullarda ziyaretine gelebileceğini hiç düşünmemişti. “Olsa olsa kız kardeşim Gülizar'ın kimliğini kullanarak içeri girebilmiştir” diye geçirdi içinden. Ama ya fark edilirse!.. Bu zarar verebilirdi kendisine. Üstelik böylesi bir cehennemde. Bu tereddütlerle, uzun süredir görmediği Zozan'ın şimdi karşısında duruyor olması karmaşık duygulara sürüklemişti kendisini... Mutluluktan çok hüzüdü Amed'in yüzünde dolaşan...Rızgar'sa evlenmişti.

Amed'e evlendiğini söyleyebilmek için ancak fırsat bulabilmişti. Amed'e evlendiğini söyleyeceği anı uzun uzun düşünmüştü. Ama onu daha çok Amed'in vereceği tepki ilgilendiriyordu.

Amed ziyaretçileriyle konuşabilmek için yanında dikilip duran çavuştan gelecek komut'u bekliyordu. Ziyarete getirilen tutsak, kendisini getiren askerin izni olmadan ziyaretçileriyle konuşmaya başlayamazdı. Böyle bir uygulamanın olacağını Rızgar nereden bilsindi? Zaten konuyu Amed'e nasıl açacağını düşünürken yeterince zaman geçmişti. Daha fazla beklemedi.

-Abi ben evlendim... Aslında şimdiye kadar söylemeye fırsat bulamadım. Hep sana nasıl söyleyeceğimi düşündüm. Evlenmeden önce haber vermek istedim ama...

Amed tepesine dikilen çavuşun izin vermesini beklemeden Rızgar'ın duygularına cevap verdi:

-Çok sevindim!

İzinsiz ziyaretçilerle konuşmaya başlamanın karşılığının işkence olduğunu biliyordu... Ama, zaten her gün işkence görmüyor muydu? Ve daha önemlisi, bu işkencenin mümkün oldukça ziyaretçilerin önünde yapılmamasıydı. Tepesine dikilen çavuş, suçunu ayağına basarak hatırlattı. Amed için ise ok yaydan çıkmıştı bir kere ve zaman hayli kısaydı. Öte yandan "çavuşun (gardijan) izni olmaksınız konuşamamak" gibi çok kötü olan durumlarının ziyaretçilerine yansımaları ve bu nedenle de üzülmelerini pek istemiyordu. Rızgar'la konuşmasını sürdürdü:

-Mutluluklar dilerim... Kimdir bu talihli gelinimiz?

-Tanıyorsun... Teyzemizin kızıdır.

Amed, Zozan'a baktı ve ona söylemeyi daha uygun gördü:

-Benim yerime tebrik et!..

"Tamam" dedi Zozan.

Rızgar araya girdi:

-Sana 20 çift çorap, 20 mendil, 20 de havlu getirdik... Arkadaşlarına verirsin...

Amed, "İşte şimdi ayvayı yedik" diye geçirdi içinden. Bu kadar toplu malzemeyi, idarenin örgütlü bir girişim olarak değerlendireceği kesindi. Çavuş, gelen malzemeleri astsubay çavuşa göndermişti bile. Amed'in gözleri Zozan'ın gözlerini delip geçti:

"Sen nasılsın? diye sordu hüzünlü bir ses tonuyla... Daha cevap alamadan, çavuşun ziyareti bitiren sesi duyuldu:

"Ziyaret bitti... Kalk!.." Aynı anda Amed'in kolundan tutup çekti, "Astsubayım bekliyor."

Amed kalkarken gözünü ayıramamıştı Zozan'dan. Zozan, iç geçirip bakmakla kaldı Amed'in arkasından.

Astsubayın bulunduğu odaya girdiklerinde, çavuş, görevini nasıl başarıyla yürüttüğünü komutanına ispat etmek istercesine tekmilini vermeye başladı:

-Komutanım bu adam görüş yerinde verilen emirlerin hiçbirine uymadı. Ayrıca kendisine örgüt tarafından 20 çift çorap, 20 mendil, 20 adet de havlu gönderilmiştir.

-Öyle mi?.. Vay vay vay... Demek öyle... Adın ne senin?

-Amed... Emret komutanım...

Amed için bir şeylerin olacağı kesindi. Ama işkenceden de kötü olan, ne olacağının belirsizliği idi. Fazla uzun sürmedi. Astsubay çavuş önündeki masaya uzandı, ahizeyi kaldırıp telefonun manyetosunu çevirdi. Karşı taraftan cevap alınca, belirsizliği büyük ölçüde bitiren, ama Amed'in yüreğine bir hançer gibi inen emrini verdi:

“Amed’in ziyaretine gelenleri tutuklayın!”

Telefonu kapatıp tekrar Amed’e döndü.

-Senin görüşüne gelen kimlerdi?

-Eşim ve kardeşimdi komutanım.

-Şimdi anlarız...

Ses tonundaki tehdit iç açıcı hiçbir umut vaat etmiyordu Amed için. Çavuşa dönüp parmağıyla Amed’i işaret ederek, “Bunu bir yerlere alıp bekletin. Ben getirin dediğimde getirirsiniz...” dedi.

Çavuş, Amed’i kolundan tutup odadan dışarı çıkardı. Kapı dışında bekleyen iki askerle birlikte Amed’i ayrı bir odaya götürdüler. İki askeri Amed’i kapattıkları odanın kapısında nöbetçi bırakan çavuş geri döndü. Amed, bulunduğu odada yalnız, umutsuz bir bekleyişin acısıyla kıvranıp duruyordu. “Ne yapacaklardı acaba? Zozan ne olacaktı, ne yapacaklardı? Bunlar her şeyi yapardı... Ya kendisi?.. İnsan bu kadar çaresiz olur muydu?” Zaman geçmek bilmiyordu. Şu an Zozan ve Rızgar’ın sorgulandığını biliyordu. Kendisine istedikleri kadar işkence yapılsındı. Alıştıktı o. Ama ya onlar?..

Bu bekleyiş, şimdiye kadar gördüğü tüm işkencelerden daha ağır geliyordu kendisine. Saatlerce beklemiş gibi geldi ona...

Yarım saat sonra kapı açıldı.

Çavuş:

-Gel bakalım!

Heyecan, tedirginlik, korku doruktaydı Amed’de. Aralarına katıp geçtikleri koridorlardan tekrar geri götürdüler. Astsubayın bulunduğu odanın kapısına geldiklerinde durdular. Çavuş kapıyı usulca tıklattı. İçerden “girin” sesini duyunca kapıyı açıp, Amed’e arkasından gelmesi için işaret edip içeri girdi.

-Tutukluyu getirdim komutanım.

Astsubay çavuş sert sert ileri geri adımlayıp duruyordu odayı. Zozan ve Rızgar odada yoktular. Hisleri, bu sorgunun kolay bitecek gibi

olmadığını söylüyordu ona. Tedirginliği daha da artmıştı. Astsubay uyarıcı bir sesle sordu:

-Bak Amed!.. Son olarak soruyorum; gelenler senin neyindi?

-Komutanım vallahi doğru söyledim. Eşim ve kardeşimdi gelenler. Zaten üzerlerinde kimlikleri vardır. Başka nasıl izah edeyim?

-Peki madem doğru söylüyorsun. Ben de soruyorum, eşinin ismi ne?

-Eşimin ismi Zozan'dır komutanım

"İbne..." Suçüstü yapmakla gözlerinin içi parladı Astsubay çavuşun. "Demek Zozan ha... Şimdi foyan ortaya çıktı... Peki ya Gülizar kim? Hiç duydun mu bu ismi?"

Amed, artık saklanacak bir şey kalmadığını biliyordu. Astsubay çavuşun neyi ne kadar bildiğini aşağı yukarı tahmin edememek aptallık olurdu. Bu nedenle saklama gereği duymadı:

-Evet komutanım.

-Hah, aferin. Şimdi söyle bakalım, kimdir bu Gülizar?

-Bacımdır komutanım.

-Ulan yavşak!.. Şimdiye kadar 'eşimdir' diyordun, şimdi de bacın mı oldu?

-Eşim Zozan'dır komutanım. İzin verirseniz izah edeyim.

"Neyi izah edeceksin ulan, her şey ortada!.." Derin bir nefes verdikten sonra, "Neyse, söyle bakalım!.. Ama yalan atarsan..." Üstüne basa basa bu sözleri söylerken Amed'in gözlerinin içine dik dik bakıp kafasını birkaç kez salladı. Amed, anlatma fırsatı bulduğu için az da olsa rahatladı:

-Komutanım biz imam nikahlıyız.

-Oğlum buna imam nikahı denmez, bu devrim nikahıdır.

-Hayır komutanım, biz sekiz yıldır evliyiz.

"Sekiz yıl mı?" Gözlerini kısarak Amed'i süzdü. "Ulan biz sana yalan yok dedik değil mi? Sen bu yaşınla böyle yalan attıktan sonra on sekiz yıl önce de evlenmiş olabilirsin... Kimi kandırıyorsun?"

Durumun kötüye gittiğini gören Amed, daha masumane bir tavır takındı:

"Vallahi ben doğru söylüyorum komutanım..." Çok erken bir yaşta evlendirildiğini anlatmak istedi ama Astsubay fırsat vermedi:

"Ulan ibne" deyip, iki yakasından tuttu Amed'in. Geri doğru itip birkaç kez duvara çarpıp sarstıktan sonra, "Ulan bu yalanlarınla beni kandıracağını mı sandın, yavşak?" Amed'i yana doğru savurup ittikten sonra sert bir sesle: "Çavuş!" diye seslendi.

-Emret komutanım!

-Bu ibneyi konuşturun! Her şeyi anlatacak!

-Emredersiniz komutanım.

Çavuş, Amed'i kolundan tutup sürüklercesine dışarı çıkardı. Kapıda bekleyen iki askerle Amed'i kapıp başka bir odaya götürdüler. Sorgu bu kez de falaka eşliğinde çavuş tarafından yapılıyordu. Amed'in verdiği cevaplar aynıydı. Bir süre sonra geri getirmeleri istendi. Amed falakaya yatırılmanın ardından, Astsubay çavuşun bulunduğu odaya alındığında, daha korkunç bir manzarayla karşılaştı. Astsubay çavuşun yerinde bu kez, cellat, katil vb. isimlerle anılan Yüzbaşı Esat duruyordu. Amed içeri girer girmez Yüzbaşı kükredi:

-Demek doğruyu söylemeyeceksin haa!

-Vallahi komutanım ben doğruyu söylüyorum.

“Öyle mi?” deyip sert bir şekilde çavuştan yana dönerek:

“Çavuş, kapıyı aç!” dedi.

“Emredersiniz komutanım” deyip hemen kapıya yöneldi çavuş.

Kapıyı açıp, Rızgar ve Zozan'a içeri girmeleri için eliyle işaret etti. Rızgar ayakta duramayacak kadar dayaktan geçirilmişti. Zozan adımını içeri atar atmaz kapının yan tarafında masumane büzülüp öylece kaldı. Korku dolu gözlerini Amed'e dikip bekledi. Amed, az önceki acılarını unutmuştu bile. Zozan'ın bakışlarında başlamış olan işkence daha beter kahrediciydi. Birkaç dakika görüşebilmenin bedelini hep birlikte, bir odada sorgulanarak ödüyorlardı şimdi... Gördüğü, göreceği en kötü işkence bu olacaktı Amed için.

Yüzbaşı Rızgar'a dönerek sorguyu başlattı:

-Sen o kadar eşyayı nereden getirdin? Doğruyu söylemezsen hepiniz için çok daha kötü olacak. Söyle!

-Çarşıdan aldım..

-Tamam çarşıdan aldın... Bu kadar eşyayı abin ne yapsın? Niye abinin ihtiyacı kadar değil, yirmi havlu hı?..

-Ben bir hafta önce evlendim. Bunları da abime arkadaşlarına dağıtsın diye getirdim.

-Sen Marko Paşa mısın ulan!.. O kadar zenginsen paranı hain teröristlere niye harcıyorsun? Fakir fukaraya harcasaydın ya.

Amed bu anda durumu düzeltebileceğini düşünerek hemen devreye girdi:

-Komutanım izin verirsiniz, kardeşimin neden bu kadar eşya getirdiğini açıklayayım.

Yüzbaşı alaylı bir ifadeyle Amed'e döndü:

-Ya, öyle mi? Hele açıkla bakayım!

Amed, durumu o anda mutlaka kavratmak gerektiğini hissederek bütün dikkatini topladı:

-Komutanım bizde gelenektir; yeni evlenenler eşya dağıtırlar. Kardeşim de yeni evlendiği için bir kısım eşyayı bana dağıtayım diye getirmiş. Koğuşta fakir fukaraya, ihtiyacı olana dağıtmam için...

Yüzbaşı birkaç saniye düşünmüş gibi yapıp ardından parmaklarını şaklatarak Zozan'a yöneldi. Önünde durdu:

-Evlilik muameleniz yok. Kendi kimliğin yok.. Ne diyeceksin bu duruma?

Zozan çekingen bir tavırla konuştu:

-Biz imam nikahı yaptık.. Onun için Gülizar'ın kimliğiyle geldim.

Yüzbaşı dönüp birkaç kısa volta attı. Ardından geçip koltuğa oturdu. Her şeye tepeden bakan, hayli kasıntılı biriydi. Gözlerini Rızgar'a dikerek:

"Bu seferlik sizi affediyorum" dedi. Asıl rahatlayan Amed oldu. Yüzbaşı gözlerini kısıp birkaç saniye Zozan'a baktıktan sonra "Ama başka zaman, sakın başkasının kimliğiyle bir daha ziyarete gelme!.. Çavuş, evladım bunları dışarı al, gitsinler!"

"Emredersin komutanım" diyen çavuş, Zozan ve Rızgar'ı dışarı çıkardı. Amed, derin bir nefes alabildi nihayet.

Yüzbaşının gür sesi tekrar yankılandı odada.

-Sen asker, o eşyaları buraya getir!

Asker, çorap, mendil ve havluları getirip masanın üzerine bıraktı. Eşyalardan bir kısmını kenara ayıran yüzbaşı, Amed'e dönerek alaylı bir tarzda;

"Sizdeki bu geleneği çok sevdim!" dedi.

Çavuş ziyaretçileri dışarı salıp dönmüştü. Yüzbaşı, "Çavuş!" diye seslendi.

-Emret komutanım!

-Gönderdin mi onları?

-Gönderdim komutanım.

-Peki. Al bunları da koğuşa götür artık.

"Emredersiniz komutanım" dedikten sonra çavuş masanın üzerindeki eşyaları toplayıp döndü. Amed'e kafasıyla çıkmasını işaret ederek odadan ayrıldılar. Geçtikleri ara salonda çavuş ve iki asker kendilerine de birkaç parça ayırdıktan sonra geri kalanı Amed'e verip koğuşuna götürdüler.

Amed, 10 çift çorap, 6 mendil, 7 havluyla koğuştan içeri girdi. Yüzünde Rızgar'ın gördüğü işkence, Zozan'ın yüreğini delen bakışları kalmıştı. Başına toplanan arkadaşları, kendisini soru yağmuruna tuttular:

"Nerde kaldın?.. Niye böyle geç geldin?.. Seni hücreye attılar sandık. Hele anlatsana!"

Amed, "Alın bunları" deyip, ranzanın kenarına ilişti. Başından geçenleri tek tek arkadaşlarına anlattı.

"Yine iyi kurtarmışsın" dedi biri.

Bu iyi bir teselli gibi gelmedi ona. Kızgınlığını Kolombo İsmet dağıttı:

“Arkadaşlar da biliyor ki, ilk defa bu kadar toplu eşya kurtarılabilmişti. Senin yediğin dayaklar buna değer. Bu eşyaları kurtarmakla koğuşumuzun ihtiyacını büyük oranda karşıladın. Bir dahaki ziyarette söyle, baban da evlensin!”

“Kolombo!..” Amed’in sesi epey gür çıkmıştı.

-Buyur ey kahraman kurtarıcı!

-Allah belanı versin!

-33. Koğuş seninle gurur duyuyor!..

Kötü mü dedik?

Ertesi gün bir grup tutsak ringlere bindirilmiş, mahkemeden getiriliyorlardı. Amed ringe binerken, uzun süredir görmediği Tekin’i gördü ve yanına gidip onunla oturdu.

-Merhaba...

“Vay Amed, nasılsın?” Tekin Amed’i gördüğüne sevinmişti. “İyi misin?”

-Beni boş ver, ben iyiyim. Sen nasılsın?

-Ben de iyiyim işte... İdare etme çalışıyoruz.

-Durumun nasıl, yani fazla işkence var mı?

-Soruya bak, her gün imanımızı gevretiyorlar.

-Desene bizimki gibi. Her taraf aynı. Sizin koğuşta ispiyoncu var mı?

-Ohoo, hem de üç tane. Ya sizde?

“Bizde işkence çok, yemek ve ispiyoncu yok.” Kısa bir süre sustuktan sonra tekrar devam etti. “Tekin, sizde komün var mı?”

-Yok babam, ne komünü? İki insan yan yana gelemiyor, komünü nasıl kuracağız?

-Ne demek nasıl kuracağız? Dürüst insanlarla bir araya gelin, başlatın! Bunu yapabilirsiniz. Eğer siz hala kendinize ‘devrimciyiz’ diyorsanız bazı şeyler yapmaya başlayın. Yani bir komün oluşturun.

Sohbetleri böyle koyulaştıkça, etraflarında olup bitenlerden dikkatleri tamamen kopmuştu. Diyarbakır grubunda yargılanan, cezaevinde

de tutsaklarla ilgili toplayabildiği kadar bilgiyi idareye bildiren eski bir polis, yan tarafta dikilmiş onları dinliyordu. Yol boyunca sohbetleri komün, birlikte hareket, direniş vs. üzerinde devam etti. Cezaevine geldiklerinde kendilerini dinleyen polis duyduklarını askeri yetkililere hemen bildirdi. Ringden indirilen tutsaklar bir kenara alındı ve her tutsağa, kaba etlerine yirmişer kalas vurularak bu sohbetin bedeli ödetildi. Amed ve Tekin'in paylarına düşense, diğer tutsaklara verilen cezanın iki katı oldu.

Yirmi kalas darbesi futbolcuyu kızdırmış, kendi kendine mırıldanıyordu. “Kafanı kuma gömüp konuşursan böyle olur işte!” Koğuşa girer girmez ranzasına yöneldi, yan yatarak başını avucunun içine aldı. Amed uzanacak halde bile değildi. Ferhat yanına geldi:

-Geçmiş olsun!

-Olmuyor.

-Olmaz tabii!

-Namussuzlar kötü vurdu, çok ağrıyor. İspiyonlandık.

“Peki kimin ispiyonladığını biliyor musun?” diye alaylı bir ses tonuyla sordu Ferhat.

-Bilmez olur muyum? İı. İh... Arkamdaki polis dinliyormuş... Ben hiç farkına varmadım... Namussuz, içerde de ispiyonculukla devletine hizmet ediyor.

Onları dinleyen Futbolcu daha fazla dayanamayıp uzandığı yerden bağırdı:

-Ne polisi? Polismiş! Senin konuşmalarını yalnız polis değil, ringdeki herkes dinledi.

Amed, ağrıdan sesi kısık çıkmasına rağmen elinden geldiğince kendini zorlayıp yüksek sesle cevap vermeye çalıştı:

-Daha iyi, dinlesinler. Kötü mü oldu?

Ferhat da kızdı:

-Ne demek dinlesinler?

Amed yumuşadı:

-Kötü bir şey demedik ki, ‘birlik olun’ dedik!..

Kim daha büyük?

Aradan on gün kadar bir süre geçmişti. Amed sözünü sakınmadan söylediler. Birlik olmaktan, mücadeleden dem vurur dururdu. Bu ara koğuşa yeni gelenler de olmuştu. Tutsaklar, gelenlerden kimin ispiyoncu olup olmadığını öğrenmeye çalışıyorlardı. Sonuçta ispiyoncuları tespit edip

tavır almışlardı. Ama ispiyoncular da o zamana kadar boş durmamış, koğuştaki bitenleri aktarmışlardı idareye.

Koğuştaki kapısı açıldı, askerler ellerinde cop ve kalaslarla içeri daldılar. Tutsakları kaba bir dayaktan geçirdikten sonra koğuştaki bir tarafına topladılar. Amed ve Futbolcu'nun gruptan ayrılmaları söylendi. 90 kişilik gruptan onların ayrılmalarının istenmesi, ikisi için de iyi şeylerin olmayacağını gösteriyordu. Tutsaklar da neden ikisini ayırdıklarını merak ediyor, düşünüp duruyorlardı. Amed ve Futbolcu grubun önüne çıktıklarında, koğuştaki kapısının önünde bacaklarını yana açmış dikilip duran çavuşun öfkeli sesi duyuldu:

-Buraya getirin o ibneleri!

Asker, Amed ve Futbolcu'yu önüne katıp ite kaka kalaslarla dürterek çavuşun yanına götürdü.

Çavuş, bir süre her ikisine dik dik baktıktan sonra, önlerinde kısa mesafelerle volta atmaya başladı. Amed ve Futbolcu için, yiyecekleri dayaktan çok, ikisini neden gruptan ayırdıklarını merakı daha ağır basıyordu. Zaten işkence rutin bir durumdu. Voltalayan çavuş nihayet durdu, onlara dönüp birkaç saniye tekrar dik dik baktıktan sonra sırrın üstündeki perdeyi yavaşça araladı:

-Söyleyin bakalım, Atatürk mü büyük, Lenin mi? Ne düşündüğünüzü biliyorum. Yalan söylerseniz ananızı ağlatırım.

Futbolcu: Her ikisi de büyük insanlardır komutanım. M. Kemal Atatürk kendi ülkesini, Lenin de kendi ülkesini kurtarmıştır.

Çavuş kafasını birkaç kez salladıktan sonra Amed'e döndü:

-Ya sen? Uyuyor musun lan!.. Sen söyle, hangisi büyük?

-İkisi de kendi çağlarına göre büyüktürler komutanım.

-Ulan ibneler... Madem her ikisi de büyüktürler, neden hep Atatürk'ün aleyhine konuşuyorsunuz?

Dansetmeyi bilen var mı?

Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde yine önemli günlerden biriydi tutsaklar için. Alış veriş için kantine götürülecekleri söylenmişti. Doyacak kadar bir şeyler alamasalar da, kursaklarından aşağı kuşkulanmadan yiyebilecekleri bir iki lokma temiz bir şeyler inecekti. Zaten genellikle süt, sigara ve bisküvi alırlardı. Satın alınan yiyeceklerin büyük bölümü hasta ve yaralananlar için bir kenara ayrılırdı. Koğuş kapısı açıldığında kantine gidecekler de hazırlıklarını tamamlamışlardı.

Ama başçavuş: “İçerde kimse kalmasın, herkes havalandırmaya!” dediği zaman, bunun hayra alamet bir kantin alışverişi olmadığı da anlaşılmıştı.

Yaklaşık 90 kadar tutsak havalandırmaya çıkar çıkmaz saldırı başladı. Kısa bir süre sonra başçavuştan gelen “Koşmaya başla!” komutuyla, askerlerin cop ve kalas darbelerinin yön göstericiliğinde tutsaklar, havalandırma duvar dibinden daire çizerek koşarken, bir yandan da kendilerini korumaya çalışıyorlardı. Yirmi dakika cop ve kalas darbeleri altında koşturulduktan sonra komutla durduruldular. Başçavuşun tavrından işin bu kadarla bitmeyeceğini anlamayan tutsak hemen hemen yoktu içlerinde. Başçavuş ellerini arkada kenetleyip, ayakları yana açık vaziyette tutsakları bir süre süzdükten sonra, yüksek sesle bağırdı:

“İçinizde dans etmeyi bilen var mı?” Bir süre bekledi. Tutsakların hiçbirinden yanıt gelmeyince, “Öyleyse dayak düzeni al!” diye kesin komutunu verdi.

Nasıl da herkesin dayak yiyeceğini düşünen Halil, ‘belki badireyi atlattırız’ düşüncesiyle öne çıktı. Üstelik arkadaşları için önemli bir fedakarlık yapacaktı.

-Komutanım ben biraz dans etmeyi biliyorum.

“İyi öyleyse.” Halil’i biraz süzdükten sonra, “Bir kişi daha lazım” deyip, tutsaklar üzerinde göz gezdirmeye başladı. İçlerinden birine işaret etti:

-Sen!.. Sen gel bakayım.

-.....!

-Sen sen.

Mehmet grubun önüne çıktı ve tekmilini verdi:

-Mehmet, Diyarbakır, emret komutanım.

-Kes lan!... Hadin dansa başla!

Herkesin diskotek veya benzeri yerlerde dans edecek veya öğrenecek hali yoktu. Halil ve Mehmet için ilk danslarını yapmak burada nasip oldu. Gerçi Mehmet hiçbir şey anlamıyordu ama Halil'in "tecrübelerinden" yararlanmaya çalışıyordu. Gözünü ondan ayırmıyor, yapabildiğince Halil'in hareketlerini tekrarlıyordu. Yerde çiğnenmiş kar, kayganlaşmış, değişik figürlere neden oluyordu. Diğer yandan başçavuş dansı izliyor, eğleniyor, yorumlarda bulunuyor, perspektif veriyordu.

-Aferin lan...

-Aferin lan.. Yandan kıvır! Kıvır kıvır! Hah, dönder... Güzel... Vallahi bravo size... Ulan oğlum siz hiç aç kalmazsınız... Sizden iyi sanatçı çıkar..

Askerlerden yana dönerek gözüne kestirdiği birine bağırdı: "Ulan asker.. Bana oradan karavanayı getir!"

Koşa koşa gidip karavanayı getiren asker, başçavuşun önünde durup "Buyrun komutanım" diyerek karavanayı uzattı. Başçavuş karavanayı zaten dans etmekte zorlanan Mehmet'in kafasına geçirdi. Bir iki adım geri çekilip baktıktan sonra "Hah şimdi oldu!" deyip onbaşıya döndü. "Onbaşı sen o copu ver bakıym." Copu aldıktan sonra Mehmet'e, "Bak şimdi... Ben sana tamtam yapıp Kızılderili oyunu çalıcım, sen de ona göre oynayacaksın tamam mı?"

Karavananın içinden ne olduğu pek anlaşılmayan bir ses çıkmıştı. Galiba evet demişti Mehmet.

Mehmet'in kafasına geçirdiği karavanaya elindeki copla kendine göre belli belirsiz bir tempoyla vurmayı sürdüren başçavuş, yaptığı işten hayli memnundu. Mehmet kayıp düştü. Tekrar kalktı. Sağa sola çarpıp düştü ama her düşüşünde kalkmaya çalıştı. Sonunda düştü, yarı baygın bir biçimde yerde kaldı. Mehmet'in düştüğü yerden artık kalkacak halde olmadığını anlayan Başçavuş:

"Tamam, ders bitti " diye bağırdı... Bir askere işaret edip, "Oğlum karavanayı al oradan... Kaptırma!" dedi. Tutsaklara, "Şimdi herkes koğuşa!" deyip, dönerek uzaklaştı.

Koğuşa giren tutsaklar her zaman olduğu gibi yaralı arkadaşlarıyla ilgilenmeye başladılar. Bir süre sonra içeriye idare tarafından bir karavana çay verildi. Çayın dağıtılmasıyla koyu bir sohbet de başladı. Böyle anlarda doyum olmazdı çayın tadına; insanın dilini çözer, acılarını unuttururdu. Eşref, bu yönlü duygularını, çayını alır almaz dışa vurdu:

-Bu savaştan sonra da çay iyi gidiyor be...

Necmi: Allahsız... Sen de ağzının tadını iyi biliyorsun ha!..

Yanlarına gelen Ferhat: Bugün kantin pahalıya mal oldu, değil mi?

“Hıı... Valla ne diyeyim... paramız da var” diye cevaplamaya çalıştı Eşref.

-Onu demek istemedim. Hem kantine gidip gitmeyeceğimiz daha belli değil ki? Ben işkenceyi kastediyorum.Necmi: Hoca ya, her gün olan şeyler bunlar. Bugün tek fark, çay ve kantinin aynı güne denk gelmesi oldu.

Adnan ağır aksak yanlarına yaklaştı, sohbetlerini dinlemeye koyuldu. Adnan’ın ayakta kendilerini dinleyip oturmaya niyeti olmadığına gören Ferhat çıkıştı:

-Adnan, niye ayakta duruyorsun ki. Bir sürü yer var, otursana gelip!

-Yok, oturamam.

-Niye?

-Namussuz gardiyan (asker) kalası sırtıma kötü vurdu, oturamıyorum.

-Allah Allah! Ya sırtının üstüne oturmayacaksın ki.

-Yok yok... Ağrısı oraya kadar vuruyor.

İsmail gülmek için epey zorlandı. Sonunda kendisini toparladı:

-Ya ben gidip şöyle koğuşun haline bir göz atayım.Bakayım durumlar nasıl?

Ferhat: Madem gideceksin, Cafer’i gönder.

Cafer çayını, tadını çıkara çıkara yudumluyordu. İsmail’i görünce çağırdı:

-Gel otur İsmail. Çay içelim.

-Yok ben içtim. Hem işim var. Çayını çabuk iç, Hoca çağırıyor.

-Valla çayımı bitirmeyene kadar bir adım atmam. Hem çayın can güvenliği de yok. Bakarsın baskın maskın olur, çay diye bir şey de kalmaz.

İsmail, acele etmesi için ısrarın bir anlamı olmayacağını biliyordu. Cafer gününde değildi. Canı sıkındı ve gün boyu bu hali sürüp durdu. Akşam geç saatlerde köşesinde otururken, Ferhat ve Necmi yanına geldiler. Oturup bir süre sohbet ettikten sonra tam ayrılacaklarken Cafer atıldı:

-Bir dakika Hoca! Hani sen bana sigara verecektin.

Ferhat:

-Gecenin biri, yerinde olsam içmezdim.

-Yok yok, sen ver! Zaten kafam bozuk.

Ferhat cebinden paketi çıkardı, içinden bir sigarayı çekip uzattı:

-Al! Daha var yanımda. Sabah da içeriz.

İyi geceler dileyerek ayrıldılar.

Cafer sigarayı yakıp, derin bir nefes çekti. Büyük bir yükün altından kurtulmuş gibi kendi kendine söylenmeye başladı.

-Vay be!.. Amma da iyi geldi ha! Bunu icat eden de keyif sahibi biriymiş. Nasıl da bulmuş namussuz?

Bir türlü uyku tutmayan Halil, Cafer'in yüksek sesle kendi kendine konuştuğunu duyunca, yataktan çıkarak gelip yanına oturdu:

-Hele ver, iki fırt da biz çekelim.

Cafer “Ya ne diye yatmadın” der gibisinden sigarayı pek de isteksiz Halil’e uzattı.

-Al! Yavaş çek, bitmesin!

İkinci fırtta Cafer Halil’in eline atıldı.

-Ne yapıyorsun imansız? Ver sigarayı! İki fırtta yarısını götürdün... O ne içiştı ya, körük gibi!

-İyi ki iki fırt sigaranı içtik. Demediğin kalmadı. Bütün kurtlarını döktün.

Bu kez de Mahmut uyanıp yanlarına geldi.

-Hayrola! İki alık kafa kafaya vermiş, yine bir şeyler karıştırıyorsunuz. İyi bir şeyse beni de unutmayın ha!

Cafer: Hoppala! Bu da nereden çıktı? Ya bir sigaramız vardı, o da biraz önce bitti.

-Hepsi o mu?

-Başka ne olacak? Halil az önce kalktı, iki fırtta sigaranın yarısını götürdü.

-Yanımda var. İstersen vereyim.

-Yok yok. Kalsın, sabah verirsin.

-Siz bilirsiniz. Sonra pişman olmayın da...

Cafer kuşkulanıp hemen atıldı:

-Dur dur! En iyisi sen şimdi ver. Yarın ne olur ne olmaz. Hiçbir şeyin garantisi yok.

Mahmut paketi çıkardı:

“Üç tane var zaten. İkisi size, birini de bana bırakın, alın” deyip uzattı.

Paketi kapalı Halil hemen yastığının altına sokuşturdu.

Mahmut: Benim payımı içmeyin ha! Sonra zararı siz çekersiniz.

Cafer: Ayıp ettin, hiç içer miyiz? Öyle değil mi Halil?

Halil: Valla ben sana güvenmiyorum. Senin sağın solun belli olmaz. Gece kalkıp hepsini içebilirsin.

-Ben sana niye yarım sigaramı vereyim, sen kalkıp böyle konuşasın.

Bu kez Mahmut kuşkulananmaya başladı:

-Durun hele. Benim de sizi gözüm tutmadı. Verin paketi.

Halil’in uzattığı paketi alıp birer birer sigaraları çıkarttı.

-Bu sana, ha bu da sana, bu da bana. Hadi iyi geceler, diyerek uzaklaştı.

Halil Cafer’e dönüp alçak sesle:

-İyi mi oldu Allahsız? Mahmut’a rezil olduk.

-Bir şey olmaz, olan bana oldu... Sen olmasaydın Mahmut’un sigarasını da alırdım. Çok dans ettin ya, hala beynin dönüyor. Hakket ya, o ne fırttı öyle?

-Bir türlü bu gıcık huyunu terketmedin gitti?

-Ben ne yapayım ya, bir zulam vardı onu da patlattılar.

-Gardiyan mı? Hepsi hırsız bunların.

-Keşke gardiyan olsaydı. Görünce bırakırdı hiç olmazsa. Allahsız Mehmet götürmüş.

“Param gelmiş...”

Sabah sayım gelmek üzereydi. Diyarbakır Cezaevi’nde sayım tek sıra halinde kapının ağzından başlanarak alınırdı: Bir, iki, üç, ...on, ...otuz, ...elli, ...doksan. Herkes bulunduğu sıra sayısını yüksek sesle belirtir, son sayı koğuş mevcudunu veriyorsa sayım biterdi. Sayımda da çoğu zaman birkaç kişi tartaklanırdı. Özellikle kapının ağzında duran ilk kişi, genellikle ilk ve son dayağı yerdı. Çoğunlukla da Necmi sıranın ilk kişisi olurdu. Ama o gün kapının ağzında duran ilk kişi olmak istemiyordu. Elinde, içinde birkaç adet sigara kalan paketi evirip çevirdikten sonra arkadaşlarına seslendi:

-Arkadaşlar... Bugün sayımda kim kapı ağzında durursa sigaralarımı ona vereceğim.

Böyle ortamların talibi çok olurdu. Sayım bitmiş, kapı önündeki için dayak vuku bulmamıştı. Olan Necmi’nin sigaralarına olmuştu.

Tutsakların “Minik” adını verdiği iri kıyım subay sayımı bitirmiş, tam çıkacakken Eşref künye bildirdi.

Minik: Ne var lan?

-Komutanım, benim ziyaretçiler bana para yatırmışlardı, ama alamadım.

-Yani sen iyi biliyor musun, sana para yatırdıklarını?

-Evet komutanım, ziyaretçilerim söylediler.

Minik, yanındaki gardiyana döndü:

-Git bana para defterini getir!

Gardiyan para defterini getirene kadar sinirli sinirli yerinde dönüp durdu Minik. Para defterini gardiyanın elinden alıp, hızla isimleri gözden geçirdikten sonra sertçe Eşref’e döndü.

-Oğlum sen yalan söylüyorsun. Yalanın cezasının da ben bilirim... Bana bir kalas getirin.

Eşref’i falakaya yatıran Minik, yoruluncaya kadar işkenceyi sürdürdü. Durup derin bir nefes aldıktan sonra, tekrar sordu.

-Şimdi söyle bakalım, sana para gelmiş mi, gelmemiş mi?

Eşref zorlukla konuşabildi: “Evet gelmişti.”

“Peki madem geldiğinde ısrar ediyorsun. Bunu hücreye götürün!” deyip çıktı.

Eşref üç gün hücrede kaldıktan sonra geri getirildi. Arkadaşları etrafını sarıp soru yağmuruna tuttular onu.

-Nasıl oldu?

-Bir şey yaptılar mı?

-Bir şey olmadı. Hücrede kaldım.

-Eee?

-Ne olacak, hepsini atlattım namussuzların.

-Nasıl atlattın?

-Onlara ‘tamam’ dedim, ‘param gelmemiş’. Beni alıp getirdiler...

İtirafçıya para, ayakkabı...

Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde hücreyle tanışmayan tutsak yok gibiydi. Eşref'in hücreden getirilişinden iki gün sonra Mahmut'u, 'yazılıda sorulara doğru cevap vermedi' gibi sudan bir gerekçeyle hücreye attılar. Hücrede Halef adında Mahmut'un dışardan tanıdığı biri vardı. Mahmut, Halef'i gördüğüne sevinmişti. Ne de olsa tanıyordu. Beraber kaynatacakları çok şey olacaktı. Böylece fazla sıkılmayacaklardı. Uzun süredir görmemişti ama iyi tanıyordu onu. Halef konuştuğu Mahmut kuşkulanmaya başladı. Bu tarz bir yaklaşımı yoktu Halef'in. Kendisini sorguya çekilmiş gibi hissetti. Demek istediğini de esirgemedi:

-Ya Halef, sen bir tuhaf olmuşsun görmeyeli. Hiç böyle konuşmazdın. Bilmem ne nasıl oldu, Akif Yılmaz niye geldi falan gibi, acayip acayip sorup duruyorsun.

"Can sıkıntısından" deyip geçiştirdi Halef ama, daha temkinli hareket etmeye başladı.

Mahmut'un az da olsa kuşkulanması, sorulan sorulara cevap vermemesine veya bilmiyorum diye geçiştirmeci bir yaklaşım sergilemesine neden oldu. Halef de konuyu zaman zaman değiştirmek zorunda kaldı.

-Ekonomik durumum hiç iyi değil. Ayakkabılarım da parçalanmış, ne yapacağımı bilmiyorum.

-Al benimkileri giy!

Çıkarıp uzattı ayakkabılarını Halef'e.

-Ben koğuştta idare ederim. Zaten yakında ziyaretçilerim gelecek.

Hiç itirazsız Mahmut'tan aldığı ayakkabıları ayağına geçirdi Halef. Mahmut da onunkileri aldı.

Ertesi sabah hücre kapısını açan gardiyan, Mahmut'a seslendi:

-Hücre cezan bitti, hadin koğuşuna!

Mahmut, aceleyle cebindeki parayı da Halef'e verip vedalaştı. Koğuşa geldiğinde durumu kısaca arkadaşlarına anlattı.

Birkaç gün sonra Halef'in itirafçı olduğu anlaşılınca, arkadaşları Mahmut'un başına toplanıp takılmaya başladılar.

Mehmet: Bu rekoru kimse kıramaz. Hem ayakkabısını hem de parasını vermiş.

Mervan: İdare bile itirafçılara o kadar para vermiyor.

Mahmut: Aslında onun ne mal olduğunu anlamıştım. Adam olur diye ayakkabıları verdim... parayı da tabii... O da gitti.

Mervan: Bir çift ayakkabı, o kadar parayla da adam olmazsa, bir daha adam olmaz.

Keşe: Helal olsun... Bir itirafçıya ayakkabısını ve parasını veren ilk devrimci sensin.

Mahmut eğilip ayağındaki Halef'in yırtık ayakkabılarına baktı. Ardından yavaş yavaş başını kaldırıp karşısındakileri tek tek süzdü ve bütün sesler kesildi...

Ziyarete kadın polisler olunca...

Aylar sonra Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde açık görüş yapılacaktı. Bu, ziyaretçilerle yapılan ilk açık görüştü.

Ziyaretçisi gelenler tek tek çağırıldılar. Mehmet, ismini duyunca alelacele kendine çekidüzen vermeye çalıştı. İlk açık görüş heyecanı ziyaretçisi gelmeyenleri de sarmıştı. Arkadaşları ziyaretçisi gelenleri, takılmalarla ziyarete gönderiyorlardı. Mehmet'in de sırtına birkaç şaplak indirip gönderdiler.

Ziyaret bölümüne giren Mehmet'in nutku tutuldu. O an kendisini başka bir yerde sandı birden. Ziyaret yerinde çok sayıda kadın polis vardı. Uzun süredir kadın yüzü görmeyen Mehmet'in güdülleri depreşti. Kendini daha fazla tutamayıp kadın polislerden birine yaklaştı. "Hoş geldin" deyip, sarılıp öpmeye başladı. Önce neye uğradığını şaşırان kadın, kendini toparlayıp Mehmet'i itmeye, kurtulmaya çalıştı. Başaramayınca da bağırmaya başladı.

-Bırak beni manyak! Ben polisim, sersem herif!

-Ne fark eder, ziyaretime geldin ya...

KOLOMBO İSMET

Güçsüzlüğünden, geriliğinden, yeteneksizliğinden dolayı toplumda anlamlı bir statü edinememiş tip, fırsat bulduğunda kendini kanıtlama arzusunun bilinç altındaki birikimi intikam alırcasına, genellikle anti sosyolojik, dolayısıyla anti hümanist bir patlamayla açığa vurur. Toplumsal fonksiyonun bu tatminsiz kesimlerinin en büyük hayallerinden biri de ceberrut kesilebilecekleri bir ortamı yakalayabilmektir. Totaliter sistemlerin kendi ağlarını bu kesimlerden oluşturmak istemelerinin nedeni de, uygulamayı öngördükleri baskı düzeyinin herhangi bir şekilde (başta hümanist duyguların etkisiyle) kesintiye uğramasını istememelerindendir.

Her kışla, her karakol, neredeyse her devlet kurumu böyle bir ortam sunar bu ülkede. Totaliter devletin kendi kurumlarına bu tip insanları bulmaksa hiç zor değildir; geri toplum seri tiranlar üreten bir fabrika gibidir. Bu tipler totaliter sistemlere güç verir; totaliter sistemler de özgürlükleri kısıtlar. Böylece bireysel yeteneklerin gelişmesinin önünde oluşan barikatın toplumsal kültürel geriliğe yol açması, bu tipleri üretir.

12 Eylül darbesi bu tiplerin en belirgin olanını planlı bir biçimde Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde toplamıştı. Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde en kıcı kırık askere bile ceberrut kesilebilme gücünü verecek zemin, eli kolu bağlı insanlar ve bu zemini oluşturan totaliter devletin, ceberrut tipe her koşulda desteğini sunmasıydı. Böylece kurban, korkutan olmaktan çıkacaktı.

İsmet de kurbanlardan biriydi. Urfa'nın Birecik kazasındandı. Yoksul bir at arabacısının oğluydu. Babası okutup "adam" edemeyince kendi mesleğini öğretmek zorunda kalmıştı. İsmet'in en zor koşullardaki umursamaz tarzı, yaşamının zorluklar içerisinde geçmesinden ileri geliyordu. 12 Eylül onu da Diyarbakır Askeri Cezaevi'ne savurmuştu.

Darbenin cezaevlerinde estirdiği terörden ruhsal olarak en az etkilenenlerden biriydi. Baskı ve işkencelerin ardından veya sıkıntılı anlarda sohbeti arkadaşlarına moral kaynağı olan birkaç kişiden biriydi.

İdare, okuma yazması olmayanlara tespit edilen marşları ezberletme görevini ona vermişti. Bir hata olduğunda veya görev yerine getirilmediğinde, işkenceye ilk maruz kalan da çoğunlukla görevlendirilen kişi olurdu.

O gün subay gelip İsmet’e, “Bir saat içinde buradaki herkes istiklal marşını ezberlemiş olacak” demiş, gitmişti.

Bir saat sonra dışardan sesler duyuldu. Kilitte dönen anahtar sesi pür dikkat izlenirken kapı açıldı ve subay yanında 15 kadar asker olmak üzere, bağırarak koğuştan içeriye girdi:

-Ulan sorumlu... Gel buraya!

İsmet subayın yanına koşup esas duruşta durdu:

-Emret komutanım.

-Verdiğim emirleri yerine getirdin mi?

-Yerine getirilmeye çalışılıyor komutanım.

-S..tir lan!.. Ne demek yerine getirilmeye çalışılıyor ibne?

Yapılacak dedim mi yapılacak. Sana bir saat süre vermiştim.

İsmet kızdıkça ‘Benim yüzümden arkadaşlar dayak yemesin’ kaygısını giderek bir kenara bırakırdı, resmiyet laçkalaşırdı.

-Ne yapayım! Bunların çoğu köylü, okuma yazmaları bile yok.

Subay, copu elinde, ayaklarını yana açmış ve göğsünü alabildiğine şişirmeye çalışarak koğuşa bağırırdı:

-Sıraya geç!.. Çabuk ulan çabuk, sallanma!

Tutsaklar sıraya geçtikten sonra İsmet’e dönerek: “Sen oku bakayım!” deyip tehditvari bir bakış fırlattı.

-Neyi okuyacağım komutanım?

-Roman okumayacaksın ib... İstiklal marşını okuyacaksın ulan, İstiklal marşını...

-Ben daha ezberlemedim ki komutanım?

Subay, “sen görürsün” der gibisinden başını sallayarak:

“Öyle mi?.. Sen geç bakalım bu tarafa” deyip sıradaki tutsaklara yöneldi.

İsmet subayın işaret ettiği yan tarafa geçti. Orada duran çavuş karşıladı Kolombo’yu:

-Senin adın ne?

-Kolombo İsmet komutanım.

Çavuş hafiften sırtarak:

-Ne Kolombo’su lan? O televizyonda oynayan Kolombo’yla akrabalığın var mıdır?

-Yoktur komutanım. Benim kod adım Kolombo’dur.

-Peki senin soy adın nedir?

-....'dır komutanım.

Diğer tarafta tutsaklar verilen süre içinde istiklal marşını ezberleyemedikleri için sıra dayacağına alınmışlardı. Kolombo'nun canı sıkılmış, sinirlenmişti.

Çavuş: Bundan sonra sen benim postamsın.

-Senin mektupların buraya gelmiyor ki ben sana postacılık yapayım?

-Oğlum öyle değil... Yani benim ayak işlerimi yapacaksın... Ben koğuşa geldiğimde sen hemen gelip teknil vereceksin. Teknil verdikten sonra iki adım arkamda bekleyeceksin.! Anlaşıldı değil mi?

-Ben yapamam komutanım.

-Ne demek yapamam lan? Yapacaksın dedik mi yapacaksın, o kadar!

Bu ara, sıra dayığını bitiren askerler geri çekildi. Subay, gitmeden önce tutsaklara dönerek tekrar uyardı:

-Bir dahaki sefere, geldiğimde herkes istiklal marşını ezberlemiş olacak!

İsmet'e döndü, "Anlaşıldı mı?" diyerek sert sert baktı ve çekip gitti.

Herkes dayak yemişken, kendisinin dayaktan kurtulmasına epey canı sıkılan İsmet, cevap vermemiştir. Subay ve ardından askerler çekip gittiğinde, her şeyin o çavuş bozuntusunun yüzünden olduğunu düşündü. O, kendisine abuk sabuk şeyler söyleyip konuşmaya tutmasaydı, bunlar olmayacaktı. Herkesin dayak yediği bir durumda, dayak yememek gibi kötü bir ayrıcalığın verdiği öfke yüzünden okunuyordu İsmet'in. Öfkesi gözlerden kaçacak gibi değildi. Kaşları çatık, sinirli sinirli, kimseye bakmadan geçip köşesine oturdu.

Genellikle böylesi durumlarda fazla dayak yiyen, kaşı gözü yarılan veya herhangi bir biçimde yaralanan tutsaklar arkadaşları tarafından teselli edilirdi. Bu kez tersi olmuştu; Kolombo'nun suratını gören herkes asıl teselli edilmesi gerekenin kim olduğunu hemen anlamıştı. Önce yüzü kanlar içinde kalan Necmi geldi yanına. Necmi iyi tanırdı onu. Birkaç saniye suskun durduktan sonra moral vermeye çalıştı:

-Takma kafana. Bir şey olmaz.

Biraz eğilip yüzüne baktı, Kolombo'dan ses çıkmayınca devam etti:

-Herkesin dayak yemesi gerekmez ya... Bazen sen yersin biz yemeyiz.

Diğer arkadaşları da tek tek yanlarına gelmeye başladı. Her gelen teselli etmeye çalışıyordu.

-Takma kafana Kolombo.

-Bir şey olmaz, bu kadar büyütme.

-Aslında bir iki kişi dayak yememişse avantaj sayılmalıdır.

-Bu kadar ciddiye alacak ne var?
-Bak, ben de dayak yememişim. Birkaç sopa sırtıma geldi o kadar.
-Zaten sıradan bir dayaktı canım.
Necmi'nin Kolombo'nun omzuna vurarak "Hele nasıl devrimci oldun, bize anlatsana!" demesiyle Kolombo suskunluğunu bozdu:
-Bugün kafam çok bozuk, vazgeçin benden.
Eşref: Sanki Karadeniz'de gemileri batmış... Altı üstü bir dayak yememişsin... Surata bak! Merak etme, daha çok dayak yersin. Dayak yeme meselesini bırak da, sen bize öbür meseleyi anlat.
İsmet: Ya mesele, dayak yeme meselesi değil. Bir çavuş kalkmış, bana 'Sen benim postamsın' diyor. Sen kimsin ulan, senin postan olayım! Birecik'te kaymakam bile benden korkardı. Beni tanıyan bilir; DDKD örgütünü ben çökerttim... Şimdi...
Necmi sözünü kesti:
-Sen yine öylesin. Takma kafana loo... Anlat.
-Birecik'in ilk devrimcilerinden biri bendim. Ama daha sonra pasifleştim.
-Neden öyle oldu?
-Uzun hikaye... Gönül meselesi...
-Ha, anladım... Birine aşık oldun.
-Öyle de değil. Yani pek sayılmaz... Benim iki atım vardı, onlara hiç vurmazdım. Arkadaş gibiydik. Bir gün biraz fazla yük yükledim, köprüden geçerken tam köprüünün ortasında durdular. Arabadan indim, okşadım, yalvardım yakardım, tek adım atmadılar. Ben de kamçımı alıp rasgele vurdum, öyle geçirdim köprüden. Ondan sonra birinin adını 'revizyonist', öbürünün adını 'oportünist' koydum.
-O zaman mı devrimci oldun?
-Ben zaten devrimciydim.

Ben yapamam

Birkaç gün sonra öğleye doğru koğuş kapısı açıldı. Yanında askerlerle (Kolombo'ya 'postam olacaksın' diyen) gardiyan çavuş içeri girip, yüksek sesle talimatını verdi:

-Herkes mahkeme gruplarına göre ayrılın!

Her mahkeme grubu aynı davadan olanları kapsardı. Gruplar yerlerini alınca ilginç bir durum ortaya çıkmıştı; 90'ı aşkın koğuşun yarısından çoğu bir grup, diğerleri de her biri birkaç kişiden oluşmak üzere 5-6 grup meydana getirmiş, Almanya'da çalışırken hakkında gıyabi tutuklama kararı çıkarıldığını öğrenen ve gelip teslim olan Özgürlük Yolu'ndan bir kişi de, tek başına bir grup olmuştu. Böylesine sayısal dengesizlik oluşturan grupları gören çavuş, sırta sırta bakışlarını koğuşun yarısından fazlasının oluşturduğu grupta, tek başına bir 'grup' olarak öte uçta kalan tutsak üzerinden bir süre ayırmadı. Sonunda; "Bu ne biçim grup oğlum? Aşkın yolu yok mu?" diye suskunluğunu bozdu.

Askerler de "Özgürlük Yolu" için "Aşkın Yolu" tabirini kullanıyorlardı. Almanya'dan gelen esas duruşta tekmilini verdi:

-Ben varım komutanım.

-Hım... Senin suçun ne?

-Suçum yoktur komutanım.

Çavuş şaşırılmış, alaylı bir tavır takınarak;

-Yok ya... Suçu yokmuş! Buraya tatile mi geldin?

-Doğru söylüyorum komutanım. Hakkımda gıyabi tutuklama kararı olduğunu duyunca Almanya'dan gelip teslim oldum.

-Artiste bak! Suçu olmayan yurt dışına kaçarmı?

-Komutanım vallahi doğru söylüyorum. En fazla altı ay sonra çıkarım.

Çavuş bir iki volta atıp, uygun birini bulduğu düşüncesiyle tutsağa döndü

-Sen bundan sonra koğuş sorumlususun.

-Ben yapamam komutanım.

-S...tir lan. Yapamam yok. Yapacaksın dedik mi yapacaksın, o kadar!

Almancı ezile büzüle:

-Ko.. komutanım, ben yapamam.

-Niye yapamıyorsun lan? Apoculardan mı korkuyorsun?

Almancının çaresizliği yüzünden okunuyordu. Ondan cevap çıkmadığını gören çavuş, İsmet'i çağırdı.

-İsmet! Neredesin İsmet?

"Buradayım komutanım" deyip, grubun içinden öne çıktı İsmet.

Çavuş İsmet'in postası olması konusunda tam mutabakat sağlamış gibi sesini yükselterek koğuşa iyice duyurmak istedi.

-Bak İsmet, bu adam kurala karşı geliyor. Verdiğimiz emirleri yerine getirmiyor. Cezası ise infaz gerektiriyor.

Yan tarafa döndü:

-Sorumlu bana bir ip getir!

Sorumlu, çamaşır ipini getirip çavuşa uzattı. Çavuş ipi alıp bir ucunu kement haline getirdi ve Almancının boynuna geçirdi, diğer ucunu da Kolombo'nun eline tutuşturdu.

“Bunu infaz edeceğiz. İpi çek!” der demez, İsmet elindeki ipi yere atarak bir adım geri çekildi.

-Ben yapamam, sen kendin yap Ben yapmam.

Çavuş ipi yerden alıp tekrar İsmet'in eline tutuşturdu.

-Al bunu da çek!

İsmet, ipi tekrar yere atarak birkaç adım geri gitti.

-Ben yapamam.

-Neden yapamazsın ulan?

-Benim okumam yazmam yoktur...

Olan süte oldu

Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde tutsakların kantinden alış veriş yapması belli bir periyoda bağlı değildi. Alış veriş yapılacak günü idare belirlerdi. Tutsaklar için ayrıcalıklı bir gün sayılan kantinden alış veriş yapabilme gününe “kantin günü” derdi tutsaklar. O gün, kantine çıkacakları haberi verilmişti onlara.

Tutsaklar kantinden aldıkları süt ve bisküvilerin çoğunu yaralı ve hastalar için lazım olur diye son ana kadar saklar, korumaya çalışırlardı. Ancak kantin günü belli olduğunda genellikle eldekiler tüketilirdi. Bu tür saklanan malzemelerden Xalo (Halo) sorumluydu. Kantin gününü fırsat bilen Kolombo Xalo'ya gidip zulasını boşaltmaya çalıştı:

-Xalo bak, bugün kantine çıkacağız. Zulandakileri getir de kendimize küçük bir ziyafet çekelim. Zaten bozulmak üzereler, ziyan olmasın.

Xalo biraz düşündükten sonra:

-Bak biraz bir şeyler kalmış, o da hastalarıdır. Kantinden alacaksan getireyim.

-Tamam Xalo... Tabii ki alacağız.

Xalo zulasındakileri çıkarıp getirdi, elde olanlar da böylece tüketildi.

Kantine gitme zamanı gelmişti. Tutsakların büyük bir bölümü yürüyüş kolunda kantine götürüldüler. Xalo ve bir kısım tutsak koğuştta kaldı. Koğuştta kalanlar, kantinden gelecek yiyecek ve içeceklerin hayalini kurarlarken, aniden bir gürültü patladı. Kulak kabarttılar. Sesler giderek yaklaştı, koğuş kapısı açıldı ve yürüyüş kolunda kantine götürülen arkadaşları soluk soluğa içeri daldılar. Bir kısmı yara almamıştı ama cop ve kalas darbesinden kurtulan olmamıştı. Yine de Kolombo'nun sesi, kantin gününün böylesine boşa çıkmasıyla koğuştta oluşan bozuk atmosferde yankılandı:

-Olan Xalo'nun süte oldu haa!

Teori ile pratik

Mahkemede siyasi savunma yapma fırsatı bulamayan tutsaklar, o gün yakaladıkları fırsatı değerlendirmiş, savunma yapabilmişlerdi. Hayri ve Akif'in yaptıkları siyasi savunma PKK kitlesine büyük bir moral yaratmıştı. Xalo hastalar için kendisine teslim edilen lezzo şişesini zuladan çıkarmış, tüm koğuşa ikram etmeye koyulmuştu. O gün kendisi de mahkemeden dönen Kolombo, etrafını saran gruba Hayri ve Akif'in yaptıkları savunmayı anlatıyordu. Havasından geçilmiyordu Kolombo'nun. Yanlarına Partizan grubundan birinin yaklaştığını görünce konuşmasının seyrini ve ses tonunu değiştirdi:

-İşte, herkes ortaya çıkmış 'ben devrimciyim' diyor. Ama mahkemede sus pus olmuş savunma bile yapamıyorlar. Üstelik boyunlarını büküp pısırik pısırik 'bizi bırakın', 'tövbekar olmuşuz', 'direnişlere katılmadık' falan diyorlar. Bizimkiler hem zindanda direniyor, hem de mahkemelerde bas bas bağıyorlar.

Lafın kendisine atıldığını bilen Partizancı Kolombo'yu cevaplamak istedi:

-İyi güzel de, bugün direniş yok ki! Herkes teslim olmuş.

-Sen öyle zannet! Senin önderin burada Mehmetçik gibi eğitim yaparken, bizimkiler ancak Dimitrov'un yapabileceği savunmalar yapıyorlar. Bana değil, git arkadaşlarına sor. Üstelik Atatürk'ten beri devrimcilik yapanlar var.

-Bak İsmet! Mahkemede sizinkilerin koyduğu tavra bir diyeceğim yok. Ben...

-Tabii diyemezsin.

-Ya İsmet, bırak ben de biraz konuşayım. Şimdi ...

-Ne diyeceksen söyle bakalım. Kılıf aramak yok. Her şeyi harbice söyle! Ben teoriden anlamam... Gerçi bir önder "En iyi devrimci teori ile pratiği birlikte yürüten kişidir" diyor, yani 'anlamam' dediysem yanlış anlama! Ben teori ile pratiği birlikte yapan adamım...

Partizancı sükûnetini daha fazla koruyamadı:

-Ya İsmet, Allah için dur ya! Sen bana "teori yapma" diyorsun ama kendin sabahtan beri teori yapıyorsun. Bırak biraz da ...

-Siz anlamıyorsunuz... Teoriyi pratikten ayırırsan, işte o zaman ayağın havada kalır. Anladın mı şimdi? Çünkü biliyorum, senin bana anlatacakların işin sadece teorik yönüdür. Çünkü pratikte sıfır kere sıfırsınız.

Partizancı öfkeyle yerinden kalkıp, hiçbir şey söylemeden çekip gitti.

İsmet: Nasıl mat ettim onu?

-İsmet, senin yaptığın da hiç olmadı. Adama hiç söz hakkı vermedin. Bu doğru bir yaklaşım değil.

-Ne söyleyeceğini biliyordum canım...

Değişik banyo

Tutsaklar uzun süredir banyo yapmamışlardı. Diyarbakır Askeri Cezaevi'nin başındaki en büyük musibet, Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım, ardında subay ve askerlerle koğuştan içeri girdi. Tepeden bakarak süzdü tutsakları. Havalı tavırlarını eksik etmezdi. Parmaklarını şaklatıp konuştu:

-Oğlum siz banyo yaptınız mı?

Tutsaklar, fırsat ayaklarına gelmiş gibi tek ses bağırdılar:

-Hayır komutanım.

Yüzbaşı, çavuşa döndü:

-Evladım, bunları derhal banyoya götür.

Kir-pas içinde kalmış tutsaklar, bit istilasını bertaraf edebilecekleri sevinciyle, verilen komuta çabucak uyup sıraya geçtiler. Askerler tarafından yürüyüş kolunda banyoya kadar getirildikten sonra, üzerlerinde sadece külotları kalacak şekilde soyunmaları emredildi. Tutsaklar soyunmaları ardından gelen “Banyoya gir!” komutuyla birlikte, cop ve kalashlı saldırıya uğradılar. 20 kişilik banyoya tıklan 90 kadar tutsak, yarı ıslak veya sabunlu, kimi de henüz ıslanmamışken banyoda geçirilen birkaç dakikanın ardından, subayın “Herkes dışarı çıksın!” komutuyla cop ve kalashlı saldırıya uğradılar. Saldırının ardından elbiselerini alarak maltada toplanmaları istendi. Maltada çift sıra dizilmiş tutsakların önünde, elindeki copu sallaya sallaya aşağı yukarı volta atan subayın “Sağa dön. İstikamet koğuş. Marş!” komutuyla, tutsaklar, yürüyüş kolunda koğuş havalandırmasına kadar getirildiler. Son tutsak da koğuşun havalandırma kapısından içeri girince subayın sesi duyuldu yine:

-Kıt'a dur!.. Sağa dön!.. Yat!.. Sürün!..

Bu arada koğuş kapısının dıştan her iki yanına, elinde kalas ve coplarla askerler dizilmişti. Tutsakların yeterince süründüklerine kanaat getiren subay tekrar komut verdi:

-Koğuşa, marş marş!

Tutsaklar bir yandan elbiselerini sıkı sıkıya tutarlarken, diğer yandan kendilerini cop ve kalas darbelerinden korumaya çalışarak hızla koğuşa dalmaya başladılar.

Sonunda herkes içeri girmişti. Çıplak, hele hele ıslak ıslak dayak yemek çok acı veriyordu. Herkesin en az birkaç yeri sızlıyordu. Kimi, daha ağır olan arkadaşlarının yarasını pansuman etmeye çalışıyor, kimi de küfür ve lanet yağıdırıyordu. Koğuştaki atmosfer, asla espri kaldıracak gibi gözüküyordu ki, Kolombo'nun sesi koğuşun her tarafından duyuldu:

-Ne kadar şanslısınız.

Kafaların çoğu sese döndü, Kolombo istifini bozmadan sürdürdü:

-Böyle değişik bir banyo kaç kişiye nasip olmuştur ki!..

KOÇO ALİ GERGER

Anasını babasını öldüren Koço...

12 Eylül'ün ilk yıllarında, Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde, cezaevi idaresince belirlenen çizelgeler çerçevesinde tutsaklara iki saatlik gece koğuş nöbeti tutturulurdu. Nöbet grubu; nöbetçi, nöbetçi onbaşı ve

nöbetçi çavuşundan oluşurdu. İdare nöbet vesilesiyle tutsakları da rütbelendirirdi. İki saatlik nöbet süresini dolduran grup, koğuştaki asılı idarenin belirlediği listeye göre bir sonraki grubu nöbete kaldırırdı.

Bu ilk yıllarda, Türk medyasında sol örgüt, partiler ve özellikle PKK aleyhtarı propaganda hiç eksik olmadığı gibi, spekülasyon haberleri üretilip alabildiğine abartılıyor, bir veya birkaç kişinin yaralandığı bir çatışmaya giren biri, onlarca kişinin katili olarak gösterilebiliyordu. Kamuoyunda baskılara gerekçe olan bu manipülatif girişimler, cezaevlerinde de işkencenin gerekçesi oluyordu.

O gece TRT-1 24.00 haber bülteni, Koço Ali Gerger'i, kendi anne ve babasını öldüren bir katil olarak duyurmuştu. (Ki bugün, Haziran 2003 itibarıyla Koço'nun anne ve babası henüz hayattadır.) Bu gerçek dışı haberin verildiği gece Nihat Kaya nöbetçi, Koço Ali Gerger nöbetçi onbaşı, Fettah Yiğit nöbetçi çavuşuydu.

Haberleri dinleyen nöbetçi gardiyan (asker) televizyonda Koço Ali Gerger adını duyunca, öfkeyle yerinden kalkıp onu aramaya çıktı. Koço nöbetçi olduğundan yatmamış, sesleri duyunca da kulak kabartmıştı. Sesler giderek yaklaşıyordu. Gardiyan koğuş mazgallarını tek tek açarak nöbetçiye çağırıyor, "Koço Ali Gerger burada mı?" diye soruyor, "Hayır komutanım" yanıtını alınca, küfürler savurup diğer mazgala yöneliyordu. Koğuş kapıları aynı maldan açıldığı için Koço, konuşulanları duyabiliyordu. Koço böylesine öfkeyle aranma nedenini bilmeseydi de, başına nelerin gelebileceğini gardiyanın öfkeli sesinden az çok kestirebiliyordu. Maldaki ayak sesleri yaklaştıkça Koço'nun kan dolaşımı hızlanıyordu. Durumu zorlaştıkça yeni yetenekler üreten Koço'nun aleyhine hızla ilerliyordu zaman. Sonunda koğuş kapısının mazgalı açıldı. Gardiyan ağzından tükürükler saçarak bağırdı mazgaldan içeri:

-O Koço Ali Gerger denen ib.... burada mı lan?

Prosedür gereği olarak nöbetçinin tekmil vermesi gerekirdi. Zaten soru da kendisine sorulmuştu. Ama Koço, eğer nöbetçi tekmil verecek olsa, gardiyanın bu sorusunu "evet buradadır komutanım" diye cevaplayacağını çok iyi biliyordu. Koço, nöbetçinin yanıtlamasına fırsat vermeden gardiyanı kendisi yanıtlamak istedi:

-Hasan Durmuş Urfa, emret komutanım.

-Has..tir ulan! Başlarım durmuşuna murmuşuna, Koço Ali Gerger burada mı onu söyle.

-Yoktur komutanım.

Nöbetçi de Koço'nun hemen yanında esas duruşta bekliyordu. Gardiyan, nöbetçinin gözlerinin içine bakarak sordu:

-Kimdir ulan sizin nöbetçi onbaşınız?

Durumun ne olduğunu henüz kavrayamayan nöbetçi, "Ko.." demeden Koço gür bir sesle bastırdı:

-Nöbetçi onbaşı Hasan Durmuş Urfa, emret komutanım.

-S..tir ulan. Nöbetçi çavuşunuz kimdir?

Koço: Fettah Yiğit'tir komutanım.

Gardiyan daha da öfkelenmişti.

-Neden o burada değil ulan? Nöbetinizi hep bir arada tutmanız gerekmiyor mu? İb.. çocukları... Size sabaha kadar nöbet tutma cezası veriyorum. Sabah da gelip tekmil alacağım, ona göre" deyip, mazgalı sertçe kapattı, geri kalan koğuşlarda Koço'yu aramayı sürdürdü.

Koço geçici de olsa badireyi atlatmıştı ama korku patlamak üzere biriken bir volkan gibiydi içinde. Tedirginlik yakasını bırakmıyordu. Üçünün de mahkemesi vardı. Sabah erkenden mahkemeye götürülecek grubun içinde olacaktı. Durumun böyle olması işine yarayabilirdi. Gardiyan, araya bir gün girince olayı unutabilirdi. Veya en azından araya zaman girdikçe gardiyanın sınırları yatışırdı. Öyleyse en uygun yol, gizleyebildikçe kendini gizlemek olacaktı.

Sabahın erken saatlerinde bütün koğuşlardan mahkemeye gidecekler maltaya çıkarıldı. Kendisini arayan gardiyana rastlamadan maltadaki kalabalığa karışmak Koço'yu rahatlatmıştı. Koço maltada gezinirken, gece boyu bütün koğuşlarda kendisini arayıp duran gardiyan, tekmil almak için kapının mazgalını açtı. İçerden bir tutsak esas duruşa geçip tekmil verdi.

-Emret komutanım.

Gardiyan tutsağın yüzüne bakıp dün geceki nöbetçilerden biri olmadığını görünce "Dünkü nöbetçiler gelsin!" dedi.

Tutsak: Üçü de mahkemeye çıktı komutanım.

-İsimlerini ver.

-Nihat Kaya, Koço Ali Gerger, Fettah Yiğit komutanım.

Gardiyan fal taşı gibi açılan gözlerle nöbetçiden ötelere bakmaya başladı. Öfkeden dişlerinin arasından tısladı:

-Vay anasını avradını s.... O.... çocuğu!

O küfür ederken, diğer gardiyan nöbetçiden Koço Ali Gerger'in nasıl biri olduğunu öğrenmek istedi.

-O ibnenin tipini bana tarif etsene lan!

Nöbetçi, Koço'yu tarif etmeye çalıştı. Koço ve Fettah birbirlerine çok benziyorlardı. Fettah da mahkemeye gidecek grubun arasındaydı. Nöbetçinin, Koço'yu tarifi bitirmesiyle iki gardiyan birden maltaya yöneldi.

İkisi de maltaya girip herkesi tek tek gözden geçirmeye başladı. Yüzü dönük olanları da ellerindeki coplarla dürtüyorlardı. Önünde durup eşkali incelenen veya dürtülen herkes dönüp kısa künye (isim, soy isim) belirterek tekmil vermek zorundaydı. Koço durumu anlamış, elinden geldiğince sonlara kalmaya çalışıyordu. Mahkemeye gidiş başlarsa badireyi atlatabilirdi. Gardiyanlar hızlı bir şekilde herkese bakıp,dürtükleyip geçiyorlardı.

Mahkemeye de bir türlü çağırılmıyorlardı. Ama eşkal taraması bitmek üzereydi. Koço sırtını döndü kendilerine yaklaşan gardiyanlara. Fettah ise iki adım yakınındaydı. Birinci gardiyan copunu omzuna vurmasıyla Koço, sol ayak üzerinde hızla geriye dönüp, sağ ayağını nizami bir şekilde sertçe yere vurarak esas duruş gösterip, yüksek sesle tekmilini verdi:

-Hasan Durmuş Urfa, emret komutanım.

-S..tir ulan ib..!

Aynı anda Fettah uykulu, gevşek bir ses tonuyla tekmili verdi:

-Fettah Yiğit Urfa, emret komutanım.

Birinci gardiyan Koço'yu incelerken, ikincisi de Fettah'ın verilen tarife tıpatıp uyduğunu görünce gürlledi:

"Ulan anasını s..... ib..si. Demek dünden beri bizi koşturup duran sensin ha! deyip, rasgele coplamaya başladı. Sesi duyup, Koço'yu incelemeyi bırakan ilk gardiyan da Fettah'a yöneldi. Neye uğradığını şaşırان Fettah, şuursuzca inen cop darbelerinden özellikle kafasını korumaya çalışıyordu.

O esnada Yüzbaşı Esat beraberindeki askerlerle içeri girdi. Mahkemeye gidiş başlamıştı. Yüzbaşının girmesiyle gardiyanlar coplamayı durdurdular. Fettah yüzü gözü şişmiş, kan içindeydi. Öylece mahkemeye götürdüler.

Mahkemede tutsaklar neredeyse esas duruşta bankların üzerinde oturuyorlardı. Belirlenen oturma kurallarını ihlal eden, oturma disiplini bozan tutsak bedelini öderdi. Sanıkların tek tek isimleri okunmaya başladı. İsmi okunan ayağa kalkmak zorundaydı.

Sıra Koço'ya gelmişti.

-Koço Ali Gerger!

Cevap gelmeyince tekrar edildi:

-Koço Ali Gerger ayağa kalksın!

Koço, bankın sonunda oturuyordu. Kendisini dövmek için arayan gardiyan da aksi bir tesadüf yanında ayakta durmaktaydı. Yine cevap alamayan mahkeme başkanı, bu kez tutsakları mahkemeye getiren askeri yetkililere dönerek sordu:

-Koço Ali Gerger'i getirmediğiniz mi?

Askeri yetkililer hızla listeye göz gezdirdikten sonra, listenin eksiksiz olduğunu belirttiler. Mahkeme başkanı daha yüksek sesle çağırdı:

-Koço Ali Gerger ayağa kalksın!

Koço, daha fazla kendini gizlemenin bir faydası olmayacağını biliyordu. Zira mahkeme heyeti kimlik tespitine gitse açığa çıkaracaktı. Bu da daha fazla bedel ödemesi anlamına gelecekti. Yavaş yavaş oturduğu yerden doğruldu. Göz ucuyla yanı başında dikilmiş duran, dünden beri kendisini arayan gardiyanı kolluyordu bir taraftan da. Gardiyanın dişlerinin

gıcırtısını duydu Koço. Korkusu bir kat daha arttı. Gardiyan kulağının dibinde tıslayıp duruyordu:

-Ulan demek Hasan Durmuş haa. Ben senin ananı avradını.... Görürsün sen o... çocuğu.

Mahkeme çıkışında askerler Koço'yu araya aldılar. Zaman geçmeyecekti Koço için. Ringe kadar, ringde ve indikten sonra koğuşa gelene kadar bir sürü askerin copuyla karşılaşacaktı...

Cezaevine geldiğinde ringden emekleyerek bile inecek halde değildi. Fettah, dün gece nöbetçi çavuşu olduğu ve nöbet yerinde olmadığı için tekrar dayaktan geçirildi. Nihat da kurtulamadı, ikisi kadar olmasa da gardiyana gece Koço'nun ismini vermediği için dayak yedi ve yürüyecek halde olmayan Koço ve Fettah'ı koğuşa kadar taşıma cezası aldı. Bir süre sonra koğuştaki arkadaşlarıyla sohbet edecek hale geldiler. Koço olayı başından itibaren arkadaşlarına anlattı. Son anda gelen biri Fettah'a sordu:

-Peki Fettah seninki nasıl oldu?

Fettah sert bir ifadeyle Koço'yu işaret etti:

-Ha bunun yüzünden.

-Neyse geçmiş olsun, bir şey olmaz, geçti artık.

-Ne geçti... 15 gün sonra geçecek.

-Nasıl 15 gün sonra geçecek?

Fettah yüzünü buruşturup kafasını sağa sola salladı ve istemeye istemeye cevap verdi:

-15 gün dayak cezası aldık da.

Koço aniden söze girdi:

-Yok yok... bugün çok yorduk onları. Artık bizi yarın vuramazlar.

Tutun... Kaçıyor!

Açlık grevinde üçüncü güne girilmişti. Cezaevi idaresi, açlık grevine girenlere karşı tavrını değiştirmiş, ilgilenmiyordu. Tutsaklar ise, idarenin açlık grevine ilgisini çekmek, taleplerini dinletebilmek için çare arıyorlardı. Rahatsızlanan, hasta düşen olursa idarenin ilgileneceğini biliyorlardı. Ama bu durumda olan tutsak da yoktu. Sonunda bir çare bulundu. Başarabilen üç kişi bulunacak, açlıktan rahatsızlanmış, baygınlık geçirmiş rolüne yatacaklardı. İki gönüllü bulunmuş, üçüncü kişi bulunamıyordu. Ömer bunu ancak kendisinin başarabileceğini, başka kimsenin olmadığını söyleyince Koço ‘görevi’ kabul etti.

Koğuşun ortasına battaniyeler serildi. Ali, Bozan ve Koço battaniyelerin üzerine uzandılar. Tutsaklar kapılara vurmaya başladı. Bir süre sonra gardiyan gelip koğuşun mazgalını açtı.

-Ne var ulan, ne diye kapıya vurup duruyorsunuz?

-Üç arkadaşımız açlıktan bayıldı.

Gardiyan mazgaldan içeriye baktı, üç kişinin koğuşun ortasında battaniyelerin üzerine yatırılmış olduğunu görünce geri dönüp gitti. Bir süre sonra bir grup gardiyanla gelip kapıyı açtılar.

-Kim ulan bayılanlar?

-Ali, Bozan ve Koço bayılmış komutanım.

-İyi, çıkarın bakalım bunları dışarı.

Baygın yatanlardan her birini dışarı çıkarıp, gösterilen yere uzattılar. Gardiyanlar emin olmak istiyorlardı. Gardiyanın biri palaskasını çıkarıp Ali’nin üzerine eğildi, iyice süzdü, tam emin olamadı. Elinde tuttuğu palaskayla Ali’ye 5-6 darbe indirdi. Ali hiç istifini bozmadı. Sınavı geçmişti. Koço için evdeki hesap çarşıya uymamıştı; böyle bir uygulama beklemiyordu. Gönüllü olduğuna lanet yağırdıyordu. Zaten en çok dayak yiyenlerden biri değil miydi? Şu an olanları korkuyla izlemekten başka çaresi yoktu. Sıra kendisine gelince bir şey değişir mi, kestiremiyordu. Asker Bozan’ın üzerine eğilmişti. Tütsü yakıp Bozan’ın burnuna yaklaştırdı. Bozan tepki vermedi. İkinci bir denemeye girişti asker; yakasından toplu iğneyi çıkarıp Bozan’ın bacağına batırdı. Bozan dayanamayıp bağırdı. Bunun üzerine bir grup gardiyan Bozan’ın üzerine çullanıp dayaktan geçirdiler. Kirpikleri hafif aralık izleyen Koço, daha da korktu.

Bu işin kolay olmadığını daha iyi anlamıştı. Adamlar işlerini sıkı tutuyorlardı. Ya rolünü iyi yapıp dayanacaktı -ki uygulanan yöntemlere

bakılınca, bu kolay görünmüyordu- ya da bir mucize gerekiyordu. Koço elinde olmadan ikincisinde karar kılmıştı. Kurtuluş çarelerini arıyor, fırsat kolluyor, mucizede yoğunlaşıyordu. Aslında gardiyan eğilip onun kalp atışlarını izlese, her şeyi anlamış olacaktı ya... Bozan'la ilgileniyorlardı. Bozan'ın yeterince dövüldüğüne kanaat getirdi çavuş;

-Kapıyı açıp, bunu atın içeri! Numara yaparsın haa?

Koço için mucize kendini göstermişti. Kapı açıldı, henüz iki asker Bozan'ı içeri atmak için eğilmişken, Koço, yattığı yerden ok gibi fırlayıp açık kapıdan içeri daldı. En ücra köşeye ulaşmıştı ki askerlerin “Kaçtı kaçtı, tutun lan!” diye bağırıklarını duydu. Öyle komik bir durum çıkmıştı ki ortaya, askerler peşinden gitme gereği duymadılar. Bozan bile yediği dayakları unutmuş, katıla katıla gülüyordu...

Delirme

9 Şubat 1988'de başta Diyarbakır Askeri Cezaevi olmak üzere, cezaevlerinde siyasi yüzlerce tutsak hak gasplarını, insanlık dışı uygulamaları protesto etmek için süresiz açlık grevine başladı.

Tutsak taleplerinin kısmen de olsa karşılanması açlık grevlerini bitirmeye vesile olsa da, verilen hakların parça parça geri alınmaya çalışılması, tutsakları tekrardan süresiz açlık grevine başlamaya mecbur kılmıştı. Durum bu yönlü uzun süre devam etmiş, defalarca açlık grevi bitirilmiş, yeniden başlatılmıştı. Her grev başladığında tutsakların büyük bir bölümü başka cezaevlerine sevk edilerek açlık grevlerinin önü alınmaya çalışılmıştı. Ama çözüm olmamıştı, tutsaklar gittikleri cezaevlerinde protestolarını sürdürmüşlerdi.

9 Şubat'ta Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde açlık grevine yatan Koço da, 2 Aralık 1988'e kadar geçen on aylık sürede defalarca açlık grevini bırakıp yeniden başladı. Çeşitli cezaevlerine nakledildi. En son bulunduğu Ceyhan cezaevinde açlık grevini sürdürürken hafızası allak bullak olmuş, kendi deyimiyle “dişleri ters dönüp bir miktar kendinden götürmüştü.”

3 Kasım'da başlayan süresiz açlık grevi, içinde Koço'nun da içinde olduğu bir grup tutsak tarafından 29 gün sonra ölüm orucuna

çevrildi. 29. günün akşamı Koço, şuurunu kaybetti. Özellikle köy korucusu olan amcası İsmet'e küfürler savurup durdu. Arkadaşlarını giderek tedirgin eden sözler söyledi, küfürler etti. Arkadaşları, hastaneye kaldırılmasını istediler idareden. Sedyeye yatırıldı. Üzerine hemen bir battaniye atıldılar. Çırılçıplaktı. Elbiselerini kendisi çıkarıp atmıştı. Arkadaşları durumuna çok üzülüyorlardı. Düzeliyor muydu, kimse bir şey diyemiyordu. Bir bekleyiş sürecekti.

Hastaneye kaldırılmıştı. Üzerine atılan battaniye kısıydı, kafasına çekiyor ayakları açıkta kalıyordu. En ufak bir etkiye aşırı reaksiyon gösteriyordu. Battaniyeyi kafasına çektiğinde ayağına bir şeyler oluyordu ama, ne olduğunu anlamıyordu; sadece sinirleniyor, sinirleniyordu.

Yine ayaklarına bir şeyler olduğunu hissettiğinde, başını örten battaniyeyi eliyle itip, baktı ve ayaklarında gezinen sineği gördü. Demek ki kendisini bu kadar rahatsız eden oydu. Battaniyeyi üzerinden fırlatarak ayağa fırlayıp “Ulan o.... çocuğu, dünden beri seni arıyorum” diye bağırıp sineği kovalamaya başladı. Açlık grevinde rahatsızlanıp kendisiyle birlikte hastaneye kaldırılarak aynı odaya konulan Ali de yatağından kalktı Koço'yu sakinleştirip yatağına yatırmaya çalıştı. Koço bir yandan Aliyle mücadele ediyor, diğer yandan sineği yakalamaya çalışıyordu. Koço'nun bu durumda çırılçıplak görülmesini istemiyordu Ali. Uzun bir mücadeleden sonra sakinleştirip yatağına yatırabilmişti.

Birkaç gün sonra arkadaşları aralarında karar verip Koço'nun geri getirilmesini idareden istediler. İdare bu isteği kabul edip cezaevine getirdi onu. Gardiyanların arasında maltadan koğuşa doğru yürürlerken aniden durdu Koço. Bütün gardiyanlar bakıyorken, maltanın orta yerine çişini yapıverdi aniden. Bu durum, Koço'nun deyişimiyle, kendisine delilikte en yüksek derece olan 47 numara raporun verilmesine neden oldu.

Son olarak Burdur Cezaevi'ndeydi Koço. 2002 yılıydı. Aradan tam 14 yıl geçmişti.

Koço ve Salih o sabah psikologa götürüleceklerdi. Hazırlandılar, gardiyan gelince çıktılar. Kendilerinden başka psikologa gidecek iki adli tutuklu daha getirilmişti. Biri tam deli, diğeri deli numarasına yatmış biriydi. Uşak Cezaevi'nde isyan çıkarıp adam öldürmekten getirilmişti, cezası ağırdı. Ancak deli olduğunu kanıtlayabilirse ceza almaktan kurtulabilecekti. Asıl deli olan ise, kendisine deneyimlerini aktarıyor, taktik vermeye çalışıyor, doktorun yanında nasıl davranması gerektiğini öğretmek yardımcı oluyordu. Dört deli bir arada olduğu için askerler mümkün oldukça onlardan uzak durmaya çalışıyorlardı.

Dördü ringe bindirilip hastaneye getirildiler. Hastanede kapalı bir bölüme konulup, doktorun kendilerini çağırması için bekletildiler. Adli olan asıl deli, diğeri taktik vermeye başladı. O bir taktikten ötekine geçtikçe, Koço da geçmiş günleri anımsadı. İyi tanırdı delileri. Canı biraz eğlenmek istedi. Taktikçi deliye yüksek ve emredici bir ses tonuyla bağırırdı:

-Sen ona ne dersi veriyorsun?

Koço'nun ses tonu, deliye, kendisinden daha yüksek dereceli bir deliyle karşı karşıya olduğunu, haddini aşmaması gerektiğini söylüyordu. Deli, kibarca cevapladı Koço'yu.

-Abi o rapor alacak, onun için...

-Sen 47 numaranın ne demek olduğunu biliyor musun?

47 numara en yüksek delilik mertebesi olduğundan, diğer deliler üzerinde belli bir otoriteye sahiptirler ve deliler onlara hizmet ederler. Yine Koço'nun deyişiyle bu, deliler arasında uyulması gereken bir kuraldır.

Deli soruyu, "Biliyorum abi" diye cevapladı. Koço ciddi ve sert tavrını sürdürdü.

-Hım. Ben 47 numarayım, ya sen?

-Değilim abi.

-Anlaşıldı.

Salih adeta şok olmuştu. Bu tür muzipliklerle işi olmazdı. Koço'nun bu tutumuna bir anlam veremiyordu. Kendilerini hastaneye getiren askerlerden biri de onları uzaktan izliyordu. Telaş içinde koridorda bekleyen komutanına dönüp durumu bildirdi:

-Komutanım, bunların hepsi delirdi.

-Zaten deli diye getirdik, salak!

Komutanın rahatlığı askeri de biraz yatıştırdı. Köşeden kafasını uzatıp tekrar "delileri" izlemeye koyuldu. Adli deli, rapor almak isteyene tekrar taktik vermeye başlayınca, Koço emredici bir sesle bağırdı:

-Kes lan!

Deli önce afalladı, sonra toparlanmaya çalışarak; "Buyur abi" dedi.

Koço banka uzanıp, "Sol ayağımı kaşı" diye emretti.

Deli Koço'nun ayağını bir müddet kaşıdıktan sonra, "Başka bir emrin var mı abi?" diye sordu. Koço aldığı taktiklerle kendi kendine konuşup duran diğer adliyi işaret etti:

-Sustur şunu!

Deli dönüp diğerine ters ters baktı. Bu bakış adamın susmasına yetti. Deli tekrar Koço'ya döndü. Bu kez Koço, büyük olmanın gereğini yaptı:

-Ne isteğin varsa söyle!

Deli, Koço'dan aldığı güvenceyle Salih'e buyurdu:

-Yaz kızım... Bir ayakkabı, bir saz, bir aşofman.

Salih şaşırılmış, hareketsiz bakıyordu.

Deli kızdı: Yazsana lan!

Salih, Koço'dan yardım istercesine baktı. Koço, Salih'e dediğini yap dercesine göz kırptı. Salih cebinden kalemi çıkarıp eline yazmaya başladı.

-Bir şalvar... Öbürü neydi?

Tam o esnada komutanın sesi duyuldu:
-Oğlum deliyi getir.
Asker: Komutanım hangisini getireyim, bunların hepsi deli.
-Rapor alacak olanı getir oğlum.
Asker uzaktan rapor alacak olanı, işaretle çağırdı.
Rapor alacak olan çıktı. Koço tekrar banka uzandı, deliye buyurdu:
-Sen kalk, nöbetimi tut. Ben yatıyorum!
Deli ayağa kalkıp, bankın iki ucu arasında askeri yürüyüşle gidip gelmeye başladı.

VEHBİ

Deliler kendi doğrularında hayli inatçı ve kararlıdır. Bazı koşullarda bu tutumları onları daha da ilgi odağı haline getirir.

Bölge’de savaş koşullarının ağır baskısı altında bildiği doğruları ulu orta çekinmeden söyleyebilen en başta onlardı. Bu nedenle halk arasında sevilir, ilgi görürlerdi. Hiç kimsesi olmayanlar aç açıkta bırakılmazdı. Diğer yandan bu tutumları nedeniyle askeri baskı güçlerince acımasızca hedeflenirlerdi; Cizre’de işkence yapılan, tankın arkasına bağlanıp, ölünceye kadar sürüklenen Halim gibi.

Bölge’de yerleşim alanlarına operasyon, baskın düzenleyen askeri birimler, evleri ateşe verme, baskı ve katliamlar dışında, meydanlarda topladıkları halkı aşağılayan hakaret ve tehditlerini eksik etmezlerdi. Böylesine sınırsız terör estirebilen silahlı bir güce karşı hak hukuk aramak akıl kârı, akıllı işi olamazdı. Herhangi bir biçimde mukabele etmek, kurşunlanmak, ölüme davetiye çıkarmak anlamına gelirdi. Bu tür baskılara ancak “aklı olmayanlar” karşı durabilirdi. Bu yönlü ufak bir sözle karşı koyuş bile halkın yüreğine su serper, moralini yükseltmeye yeterdi. Böyle günlerde “aklı olmayan”larını veya “yarım akıllı”larını daha çok severdi halk.

Vehbi, “yarım akıllı” sayılırdı. Gerillalara büyük hayranlık duyar, köye geldiklerinde yanlarından ayrılmazdı. Gerillaların söylediği her şey Vehbi için tartışılmaz bir anlama sahipti. Köye her geldiklerinde Vehbi yanlarından ayrılmaz, onlardan parti yayını ister, bir yenisini alana kadar tekrar tekrar okurdu. Onlarla bir şeyler paylaşmak, onlar gibi olmak isterdi hep.

Birkaç gün önceden Elazığ ve Dersimin kırsal alanlarını kapsayan, içinde JİTEM ve paramiliter güçlerin olduğu büyük bir askeri operasyon başlatılmıştı. Bu operasyon sırasında gerillalar, sürekli yer

değiştiriyor, köylere girip propaganda yapıyor, parti yayınları ve bildiriler dağıtıyorlardı. Mecbur kalmadıkça silahlı çatışmaya girmiyorlardı.

O gün alan değiştirme kararı alan bir grup gerilla, geçiş güzergahını, Vehbi'nin yaşadığı köyü de içine alan bir programa bağlamıştı. Vehbi onları görür görmez koşup büyük bir sevinçle karşılamış, ısrarla eve yemeğe davet etmişti. Gerillalar operasyon nedeniyle köyde fazla kalamayacaklarını anlatmakta epey zorluk çekmişlerdi. Bunun üzerine Vehbi, gerillalardan, kendisine parti yayını vermelerini istemişti. Gerillalar da Serxwebun dergisinin son sayılarından birini verip ayrılmışlardı.

Operasyon günlerce sürmüştü. JİTEM elemanları birkaç gün sonra köye girdiklerinde Vehbi, evde gerillaların kendisine verdiği dergiyi okumaktaydı. Dolgu zemin üzerinde inşa edilmiş eve, 8-10 basamaklı tahta bir merdivenle çıkılıyordu. Bir grup asker evin etrafını sarmış, birkaç asker tahta merdivenin dibinde silahlarını eve doğrultmuş beklerlerken, subay, yanında iki askerle tahta merdivenleri tırmandı. Sağ elinde silah, sol elinde tuttuğu telsizle kasıla kasıla yürüyen, her şeye tepeden bakan bir tipti. Artistik bir kafa sallayışla askerlere işaret verdi. Yanındaki iki asker kapıyı gelişigüzel dipçiklemeye başladılar. Vehbi kapıyı açtı. Hiçbir tedirginlik belirtisi yoktu Vehbi'nin yüzünde. Subay, sol elinin tersiyle işaret etti:

-Çekil evi arayacağız!

Vehbi dikeldi: Arama izniniz var mı?

İzin, yasa, hukuk da neydi? Her girdiği yerde dediği dedik subayın tepesi attı:

-Ne izni lan? Çekil oradan Si....min çocuğu.

Vehbi yumruğunu sıktı, "İyi, madem izin yok" deyip gerildi, "al sana" demesiyle yumruğunu subayın suratına patlatması bir oldu.

Subay merdivenlerden aşağı yuvarlandı. Yuvarlanma esnasında telsiz ve tüfeğini de elinden düşürmüştü. Askerler Vehbi'nin üzerine atıldılar. Merdivenlerden aşağı indirip yumruk, tekme, dipçik darbeleriyle kıpırdayamaz hale gelene kadar dövdüler. Ardından eve girip sıkı bir aramadan geçirdiler. Dergiyi bulduklarında örgütün önemli elemanlarından birini ele geçirdiklerini düşündüler.

Üç gün süren sorgunun ardından evde dergiyi bulmaktan başka bir suç tespit edemeyen ve bu sürede Vehbi'nin normal biri olmadığına dışardan sürdürdükleri soruşturma sonucu kanaat getiren JİTEM elemanları, ondan başka türlü yararlanma yoluna gitmek istediler.

İşkenceyi yürüten komutan Vehbi'yle pazarlık yapmaya başladı.

-Bak Vehbi! Seni bırakacağım ama bir şartla. Bugün buraya bir adam getireceğiz. Seni de çağıracağız ve sana soracağız, 'Vehbi bu adamı tanıyor musun' diye. Sen de 'evet' diyeceksin ve dergiyi onun sana verdiğini söyleyeceksin! Biz de seni bırakacağız tamam mı?

Bir kişiyi tanımaktan ne çıkardı ki? Hem işkenceden bitap düşmüştü, 'Tamam' dedi.

Vehbi'lere komşu köyde öğretmenlik yapan ve o güne kadar defalarca tutuklayıp bir şey kanıtlayamadıklarından en geç ilk mahkemede bırakmak zorunda kaldıkları Salih Hoca'yı hemen o gün sorguya getirdiler ve Vehbi'yle yüzleştirek sorguyu başlattılar.

-Vehbi, bu adama iyi bak! Sen bu adamı tanıyor musun?

-Evet.

-Sana Serxwebun dergisini bu adam mı verdi?

-Evet.

Sorgu ve danışıklı “yüzleştirme” bitmişti. Vehbi ve Salih Hoca'yı götürüp ayrı hücrelere koydular. Tutanaklar son sorgu sonuçlarına göre hazırlandı ve birkaç gün sonra savcılığa sevk edildiler.

Getirildikleri savcılıkta, savcının gelmesini beklemek için başka bir bölüme alındılar. Salih Hoca, ‘Belki bu boşluğu değerlendirebilirim’ diye Vehbi'yi ikna etmek istedi.

-Bak kardeşim! Ben seni tanımam, sen beni tanımazsın. Kaldı ki ben seni hiç görmemişim bile. Ne diye beni tanıdığını söyledin?

-Ya ben de seni tanımıyorum. Hem ben de seni hiç görmemişim.

-Öyleyse ne diye tanıdığını söyledin?

-Bana ‘Böyle böyle söyleyeceksin, biz de seni bırakacağız’ dediler, ben de öyle söyledim.

-Bak, savcılıkta da beni tanıdığını söylersen, sadece ben değil, sen de cezaevini boylarsın.

Vehbi düşünceli düşünceli Salih hocanın yüzüne baktı. Bir şey söylemedi. Salih Hoca sürdürdü:

Savcılığa çıktığımızda reddedersin! Tanımadığını söylersen tamam mı?

--Nıç... gerek yok.

-Ya sen deli misin kardeşim? Bak sana da bana da ceza verirler. Tanımadığını söylersen ikimizi de bırakmak zorunda kalırlar... tamam mı Vehbi?

-Olmaz.

Salih hoca epey şaşırmıştır:

-Ya kardeşim, sen delirdin mi? Peki niye olmaz, onu söyle bari.

-Bunları sonra cezaevinde konuşuruz. Bunların yanında didişmeye gerek yok. Hem bunların yanında ‘tanımıyorum’ desem, ‘korktu’ diyecekler. Bu bize yakışmaz.

Salih Hoca, “Şimdi anlaşıldı. Bunun bir tahtası eksik” diye geçirdi içinden. Tam bu esnada savcılığa çağrıldılar.

Savcı elindeki sorgu ifadelerine, yüzleştirme tutanağına göz gezdirdi ve Vehbi'nin sorguda söylediklerini teyit ettirmek istedi.

-Vehbi kim?

-Benim.

-Bak oğlum Vehbi, Emniyet'teki sorgunda Salih öğretmeni tanıdığını, PKK yayın organı olan Serxwebun dergisini onun sana verdiğini belirtmişsin, doğru mu?

Vehbi'ye cevap fırsatı vermeden Salih Hoca atıldı:

-Efendim ilk defa görüyorum. Bu kimdir? Ben bunu tanımıyorum bile.

Vehbi hayli sinirlenmişti. Salih hoca'ya küçümseyen bir bakış fırlattıktan sonra, savcıya eliyle hocayı işaret ederek:

-Ya asıl ben onu tanımıyorum, dedi.

Savcı da sinirlendi:

-Sen şimdi bunu tanıyor musun, tanımıyor musun ?

-Yok... ben onu tanımıyorum. Kimdir ki o?

-Bak Vehbi, sorguda onu tanıdığını söylemişsin ve tutanak imzalamışsin. Şimdi son kez soruyorum, onu tanıyor musun tanımıyor musun?

Vehbi üstüne basa basa cevapladı:

-Ben onu tanımıyorum.

Savcı ikisini de tutuklama talebiyle yedek hakimliğe sevk etti. Kendilerini savcılığa getiren polisler Vehbi'yi bir kenara çekerek tehdit edip uyardılar:

-Bak ulan, en az on beş yıl yersin. Onu tanıdığını söyle, seni bırakalım. Hani öyle anlaşmıştık!

-Ben böyle birini tanımam.

-Ulan it oğlu it.

Vehbi kararlıydı:

-Niç!

Yedek hakimliğin tutuklama istemiyle cezaevine getirildiler. Salih Hoca, durumu arkadaşlarına anlattı. Vehbi, Salih Hoca kendisini küçük düşürdüğü için onunla küslüğü sürdürüyordu. Arkadaşları da neden Salih Hoca'yla konuşmadığını öğrenmek istediler.

-Ya bu kalkmış, savcının, polisin yanında 'ben bunu tanımıyorum' diyor. Ne demek? İnsan onların yanında kendi arkadaşı için 'ben bunu tanımıyorum' der mi? Bu arkadaşlığa sığar mı? Ben de tanımıyorum onu ama, orda öyle söylenmez ki. Ben ona 'cezaevinde konuşuruz, bunların yanında didişmeyelim' dedim, beni dinlemedi. Onların yanında bizi küçük düşürdü. O yüzden onunla konuşmuyorum. Yanlışını görüyorsa, mahkemede 'tanıyorum' desin, bu benim zoruma gitmez.

-Bak Vehbi arkadaş, Salih arkadaş bu durumda haklı. Sen de onu yanlış anlamışsin. Eğer onu tanıdığını savcılıkta da söyleseydin, ikiniz de üyelikten ceza alırdınız. Bu da on beş yıl demek. Salih arkadaş doğru olanı yapmış. Mahkeme günü geldiğinde birbirinizi tanımadığınızı söylersiniz. Tamam mı?

Vehbi: Eee! Onlar da diyecek ‘bak bunlar bizden korktu, bunlar kaypaktır.’ Olmaz.

-Onlar ne derse desin, önemli değil.

-Nıç!...

İSMET

Hayli agresifti. Ne o köye uymuştu, ne köy ona. Köylüye göre bir belaydı. Korucu köyüydü. Herkes silahlı, örgütlüydü ama böyle bir belayla uğraşmak daha fazla bela demekti.

Ailesi için de öyleydi; eşine, çocuğuna kızınca bir şeyleri kırar döker, kendine de zarar verirdi. Hatta birkaç kez böyle kızgın anlarında kendi evini yakmış ve hayli soğukkanlı biçimde karşıya geçip oturmuş, kimse söndürmeye kalkmasın diye tüfeğini de yanına almış, tabakasını çıkarıp tütününü sarmış, sigarasından nefesler çekerken evinin nasıl yandığını izlemişti. Ertesi gün de sinirleri biraz yatıştığundan ve evsiz açıkta kalmak da zor geldiğinden evini onarmaya koyulmuştu. Kızdığında kendisine zarar vermekten çekinmezdi ama, iki aşiretin kavgasında kaybettiği şapkasını, aşiret ileri gelenlerinin oturduğu barış anlaşmasının son aşamasında “Ben şapkamı isterim” diyerek, barışın olmazsa olma koşulu haline getirmişti. Barış isteyenler ağır bastığından yeni bir şapkayla ödüllendirilmişti. Köyde herkes korucuyken, o gerilla olmak istemiş, ama milis olarak kalması uygun görülmüştü. Bütün korucular da onun milis olduğunu biliyorlardı.

1992 yılında Tendürek'te yaşanan bir çatışmanın ardından bölgede büyük bir operasyon başlatıldı. Operasyonda geniş çaplı tutuklamalara gidildi. Köylüler bu operasyonu İsmet'ten kurtulmak için bir fırsat olarak değerlendirdi. İsmet ihbar edilmeliydi ama ihbar edildiğini bilmemeliydi. Zaten geniş çaplı bir operasyonun yapılıyor olması fazla şüphe çekmezdi.

Tutuklananlardan biri de İsmet oldu. Köy bir beladan kurtulmuş, rahat bir nefes almıştı. Demokles'in kılıcı gibi tepelerinde asılı durduğu için, eşi ve çocukları da pek üzgün değillerdi doğrusu.

Birkaç gün sonra köye panzerle bir grup asker geldi. İsmet üzerine örtü atılarak gizlenmiş halde panzerin içindeydi. Toprağa gömdüğü bombaların yerini göstermek için getirilmişti. Köylüler gelenlerin etrafında toplandılar. Komutan hazır köylü toplanmışken kısa bir nutuk çekti. Komutana yağ çekmek isteyen ve İsmet'in panzerde olduğunu bilmeyen bir korucu, konuşmanın bitmesini fırsat sayarak komutana yaklaştı:

-Komutanım bu köyde ne olmuşsa hep İsmet'in yüzünden olmuştur. Kimin başına ne gelmişse, hep onun yüzünden gelmiştir. Onu götürdüğünüz için bu köyde bundan sonra hiçbir şey olmaz...

Kapısı açık panzerde bu sözleri duyan İsmet, üstüne örtülen örtüyü bir kenara fırlattığı gibi bağırmaya başladı:

-Vay namussuz... ben seni tanıdım. Demek sen haa.. Sen artık öldün. Ben senin....

Askerler İsmet'in üzerine çullanıp tartaklayarak susturdular. Kısa süre sonra İsmet, kendi eşi ve çocukları da dahil bütün köylünün hazır toplanmış bulunmasını fırsat bilerek bozuk Türkçe'siyle subaydan, "qomitanım ben her hal bi hata yaptım, iyi olmadı. Köylü de hazır buradadır; izin verirsen onlardan özür dileyeceğim" diyerek, konuşmak için izin istedi.

Komutan bunu, iyi ve kaçırılmaması gereken bir fırsat olarak değerlendirdi. İsmet'e megafonu verdi:

-İyi al bununla konuş, konuş da herkes duysun.

İsmet bu kez komutana iyi Türkçe bilmediğini Kürtçe konuşmak istediğini ve köylünün de daha iyi anlayacağını belirtti. İsmet'in Türkçe'si de bozuk olduğundan komutan bu öneriyi de kabul etti. Yanında birkaç askerle, panzerin üzerinde konuşmaya başladı.

İsmet bir elinde megafon, diğer elini 'sözüm pratiğimdir' dercesine aşağı yukarı sağa sola sallayarak konuşmaya başladı:

-Köylüler! Xarık köylüleri, demeyin ki İsmet yakalandı, biz artık sevineceğiz, ondan kurtulduk. Demeyin ki, İsmet artık geri gelmez. İsmet ölmedi ki, Ben en fazla iki-üç yıl cezaevinde yatacağım, peki sonra ne olacak? Buraya gelmeyecek miyim? Peki buraya gelirsem ne yapacağım?

İsmet'in heyecanla bir şeyler anlattığını izleyen komutanın, İsmet gibi bir teröristin tüm köylülerin huzurunda pişmanlık belirtmesinin

verdiği sevinçten yüzüne yansıyan tebessümle köylüleri süzmesine, köylü bir anlam verememişti. İsmet konuşmasını sürdürdü.

-Geldiğim zaman önce hepinizi öldüreceğim. Ondan sonra karılarınızı kendime alacağım. Ondan sonra da hepsini si....!

İsmet konuştuğu köylülerin homurdanmaları da artmaya başladı. Meydanın alt kenarında toplanmış kadınlar da kendi aralarında İsmet'in durumunu yorumluyorlardı.

-Vah vah vah. İsmet'e çok işkence yapmışlar, İsmet kafayı yemiş.

-He vallah delirmiş.

-He he. Vah vah... Eskiden böyle değildi.

-Nerde böyle değildi? Valla eskiden de aynı boktu, hiç değişmemiş.

-Sen nerden biliyorsun orospu?

-Aha karısına sor.

-He kız... Kocan delirmemiş mi?

-Yo ... İlk defa böyle akıllı konuşuyor.

İsmet konuşmasına kendini iyice kaptırmıştı:

-Ey Xarık köylüleri, sizin karınızı sizin sırtınızda ...

Bu ara bir köylü komutana yaklaştı:

-Komutanım, biz size ne yaptık? Her dediğinizi yapmadık mı? Bizim kadar devletine milletine bağlı olan var mı? Niye bunu bize yapıyorsunuz?

-Ne yapmışım ulan? Ne oldu?

-Eee daha ne olsun, Bak! Çıkmış konuşuyor, siz de bırakıyorsunuz.

-Sizin kafanız bu kadar çalışıyor işte... Bunun ne kadar önemli olduğunu anlamıyorsunuz ki! Baksana adam ne güzel çıkmış sizden özür diliyor, pişmanlık belirtiyor, daha ne istiyorsunuz?

-Ne özür dilemesi, ne pişmanlığı komutanım?

-Nasıl ne pişmanlığı? Ne diyor peki?

-Daha ne desin? Ana avrat... bizde hiçbir şeyi temiz bırakmadı komutanım.

-Yok yaa! Şimdi küfür mü ediyor? ... Ulan ben senin...

İsmet heyecanından bir şey kaybetmeden konuşmasını sürdürüyordu.

-Kızlarınızı da....

Subay, aniden yüksek sesle bağırdı:

-Ulan! İndirin şu it oğlu iti oradan! Tıkın içeri Köpoğlunu, bizi kandırdı.

İsmet yaka paça panzerden indirilip içeri kapatıldı. 16 gün sorgudan sonra, kendisinden yaşça daha küçük olan dayısı Remzi'yle birlikte tutuklanarak aynı cezaevine gönderildiler.

Daha önce, adli suçlardan birkaç kez cezaevine girip çıkmıştı İsmet. Bu nedenle deneyimli sayılırdı. Ancak deneyimi adli tutsakların bulunduğu cezaevlerindeki yaşam ve ilişki tarzlarıyla sınırlıydı. Ama bu kez geldikleri siyasi tutsakların bulunduğu cezaeviydi ve burada yaşam ve ilişkiler farklıydı; ortak yaşam ve onun uyulması gereken hukuku vardı. İsmet bunları bilmiyordu. Daha önce cezaevi yattığı için dayısı Remzi'ye, nasıl davranılması gerektiği konusunda tecrübelerini aktarması gerekirdi. Remzi de onun tecrübeleri sayesinde fazla zorluk çekmeyecekti. Görsündü yeğenini...

“Bak Remzi!” dedi, “Benim okumam yazmam yoktur biliyorsun. Vurmak benden, dilekçe yazmak senden.”

-Ne vurması, ne dilekçesi?

-Bak, sen bilmiyorsun, ben daha önce cezaevinde kalmışım biliyorum ne, nedir: Biri bize yanlış yaptı mı ben vuracağım, sen de idareyle işi halledeceksin. Yoksa burada rahat edemeyiz. Tamam mı?

Remzi İsmet'i anlamıştı.

Durumu, bulundukları ortamın yaşam ve ilişkilerinin nasıl olduğunu, bu ortamda İsmet'in düşündüğü gibi şeylerin olamayacağını siyasi bir ortamda İsmet'in de nasıl davranması gerektiğini uzun uzun İsmet'e anlattı. Durumu tam olmasa da anlayan İsmet, yine de ufak tefek sorunlara yol açıyordu. Kısa süre sonra İsmet'in sorunlarının, çoğunlukla sigarayı yeterince içememesinden kaynaklandığı anlaşıldı. İsmet'in özgünlüğü göz önüne alınarak, normalde herkese olduğu gibi on sigara yerine bir paket verilmeye başlandı. Zaman zaman fazladan tütün de verilince ortak yaşama daha kolay alışmaya başladı.

İlk mahkeme günü gelip çatmıştı.

İddianamesinin okunması ardından hakim sordu:

-İsmet İ....!

İsmet ayağa kalktı.

-Mesleğin nedir?

İsmet bozuk Türkçe'siyle cevapladı.

-Civci.

-Nasıl yani? Kuş veya tavuk mu besliyorsun?

-Yox yox, siz anlemedi. Eliyle de tarife çalışarak “civci civci”

-Haa... Yani çiftçilik yapıyorsun.

-Hah aynı öyle.

-Peki oğlum, bombayı ne yaptın?

-Gömlettim.

-Öyle mi? Nereyi bombaladın peki?

-Yox yox, gömlettim.

-Tamam anladım, peki nerede gömlettin?

-Siz gene anlemedi. El hareketleriyle de tarif ederek “Yani toprağı böyle eşilmişim, bombeyi ore gömletmişim, üstüne de toprax

atmışım, üsti örtmüşüm. (Toprağı böyle eşmişim, bombayı oraya gömmüşüm, üstüne de toprak atmışım, üstünü örtmüşüm)

-Haa yani toprağa gömdün.

-Hah aynı öyle.

-Yani herhangi bir yere atıp patlatmadın?

-Yox yox patlememişem, gömlettim.

-Tamam tamam, oturabilirsin.

Mahkemedeki diğer sanıklar için de hakim aynı prosedürü uygular:

-Senin mesleğin ne?

-Devrimcilik.

Bir diğeri: Profesyonel devrimcilik.

Hakim: Sanık Remzi Y..... Senin mesleğin ne? Dışarıda ne iş yapıyordun?

-Komünistlik.

Bu cevaplar üzerine İsmet, pasif bir meslek belirttiğini düşündü ve giderek bir eksiklik hissetmeye başladı. Aslında kendisi daha radikal bir cevap vermeliydi. Daha fazla dayanamadı, elini kaldırdı ve söz hakkı istedi.

Hakim: Buyur İsmet.

-Ben unuttum, ikinci mesleğimi söylememişim.

-Neymiş senin ikinci mesleğin?

-Şimdi benim birinci meslek civcidir. İkinci meslek de, gece külehlü gündüz silehli... Yox yox gündüz silehli gece külehlü... Eee ... Yox yani ... Hani Demirel demişti ya... O neydi? İşte ondan yani...

-Milis mi?

-Hah aynı öyle.

Cezaevinde temel sorunu sigaraydı İsmet'in. Bir de huyu, mizacı iyi bilinmeli, ona göre yaklaşım gösterilmeliydi. Herkese on adet sigara kuralı İsmet için geçerli değildi. Ona fazla verilirdi, ama o daha fazla içmek isterdi. Beş yıl örgütlü ortamda kaldıktan sonra, yeterince sigara içemediğinden sessizce arkadaşlarından ayrıldı. Gittiğinde beraberinde sadece zulasında özenle sakladığı tütün ve sigaralarını götürdü...

KEMAL

Kırsalda bir süre kaldıktan sonra, cephe faaliyetleri (Yerleşim birimlerinde, özellikle şehirlerde siyasi örgütlenme) için görevlendirilip, gönderildi. Fakat geldiği şehirde pek siyasi çalışma yapmadı Kemal. Daha çok gezip tozdu. Uygun gördüğü her ortamda kendini gizleme gereği

duymadı, konuştu. Yeni yüzlerle tanıştı,yeni arkadaşlar edindi. Bir gün yakalanan bir arkadaşı işkenceye daha fazla dayanamadı, onun ismini verdi. Polisler gelip aldılar. Sorgusunun ardından tutuklanarak cezaevine gönderildi. 125. maddeden (idam) dosya açıldı.

Mahkeme süreci başladı. Kemal, her mahkeme öncesi avukatından tahliyesini talep etmesini istedi. Üyelik veya yardım-yataklıktan dava açılanlar için tahliye talebi yapıldı. Fakat idamla dava açılanlar için tahliye talep etmek abesle iştigal gibi bir şeydi. Her duruşmaya sarhoş gelen avukatının amacı, müvekkili için 125. maddeden isnat edilen suçun, 168/2. maddeye (üyeliğe) düşürülebilmesiydi. Bu da 12,5 veya 15 yıllık bir ceza demekti.

Avukatı her mahkemesinde “Müvekkilimin 125. maddeden yargılanmasını gerektiren herhangi bir cürümü yoktur. Bu nedenle müvekkilimin 168/2. maddeden yargılanmasını talep ediyorum” diye savunma yaptı. Kemal’in tahliyesini talep etmeyen avukatına kızgınlığı, her mahkemenin ardından giderek artardı. Ona göre beşinci kez mahkeme böyle heba olup gitmişti.

Kemal, 6. mahkemesine çıkmadan önce cezaevindeki arkadaşlarına, ne yapmak istediğini anlattı:

-Ben bu avukatı atacağım. ‘Benim tahliyemi iste’ diyorum, istemiyor. Üstelik her mahkemede heyete ‘Üyelikten ceza verin’ diyor. Ben bir şey anlamadım. Sanki mahkeme heyetidir, dinine yandığım.

Arkadaşları, 125. maddeden yargılandığını, bu maddeden yargılanan birinin tahliyesini talep etmenin çok doğru olmayacağını, fakat cezanın düşürülmesini istemenin mantıklı olduğunu; avukatının işini daha iyi bildiğini anlatmaya çalıştılar. Ama Kemal pek oralı olmadı.

Mahkemeden bir gün önce cezaevinde kendisiyle görüşmeye gelen avukatına tahliye talebini tekrar hatırlattı. Ertesi gün duruşmada son olarak sanık avukatına söz verildi.

-Müvekkilimin 125. maddeden yargılanmasını gerektirecek herhangi bir cürümü olmadığından, 168/2. maddeden davanın yeniden düzenlenmesini talep ediyorum.

Hakim: Mahkemenin ../../.... tarihine ertelenmesine karar verilmiştir.

Kemal daha fazla dayanamayıp oturduğu yerden ayağa kalktı ve söz hakkı istemedi konuştu:

-Bir dakika, bir dakika.

Hakim: Ne söyleyeceksin? Avukatın savunmanı yaptı zaten.

-Bu 6. mahkeme oluyor, hep bekledim, bu avukat tahliyemi istesin diye, ama bir defa bile benim tahliyemi istemedi. Şimdi, ben bu avukatın tahliyesini talep ediyorum. Ve bir daha davama bakmamasını istiyorum, dedi ve yerine oturdu.

Mahkeme heyetini sessiz bir gülüş almıştı. Hakim alaylı bir şekilde avukata yöneldi:

-Müvekkilinin söyledikleri için bir şey diyor musun?

Avukat şaşırmıştı. Toparladı kendisini.

-Müvekkilim duygusal bir çıkış yaptı. Kendisiyle konuşacağım bu konuyu.

Kemal hemen müdahale etti:

-Yok yok! Duygusal muygusal değil. Seni tahliye ediyorum.

Avukat ne diyeceğini bilemez bir durumdaydı. Mahkeme heyeti, mahkemeyi başka bir tarihe erteleme kararından vazgeçip, celseye 10 dakika sonra oturmak için ara verdi.

İkinci oturumda karar açıklandı.

Tutsaklar havalandırmada gezerken, havalandırmanın girişinde Kemal'in sesi duyuldu:

-Tahliye oldum, tahliye oldum.

Arkadaşları önce inanmadılar, ama Kemal'in ses tonu, hareketi, yüzündeki tebessüm bu kez farklıydı ve yavaş yavaş etrafında toplandılar.

-Şaka mı yapıyorsun?

-Ne şakası? Şaka yapacak gibi gözüküyor muyum?

-Peki nasıl oldu?

-Ben size söylemiştim... Siz 'yok öyle, yok böyle' dediniz. Ben biliyordum, avukat yanlış yapıyor.

-Eee olaya gel!

-Avukatın tahliyesini istedim, hakim de beni tahliye etti.

-Tahliyesini mi istedin? O nasıl oluyor?

Kemal, olayı kısaca anlattı arkadaşlarına. Sonra koğuşa gidip alacağı eşyalarını topladı. İdareyle de işi bitince gardiyan haber verdi, arkadaşlarıyla vedalaşıp ayrıldı.

Öğle sonu avukat, diğer müvekkilleriyle görüşmek için cezaevine gelince, tutsaklar bu ilginç tahliyeyi ondan öğrenmek istediler.

-Ali bey, Kemal nasıl tahliye oldu, anlayamadık.

-Ya valla ben de anlayamadım. Hala kafam karışık. Ama sonunda anladım ki, Kemal galiba biraz delidir!..

ZINAR AGOP AGOPYAN -SALİH-

Üçü de deliydi. Salih 40 yaşlarında, iri yapılı ve içlerinde en otoriter olanıydı. Köylerinde gerillaya duyulan sempati onları daha çok sarıp sarmalamış, '90'lı yılların başında gerillaya katılmışlardı. Kampa gelmelerinin üzerinden birkaç gün geçmeden durumları tamamen anlaşılmıştı. Hemen geri gönderilemezlerdi, gönderilene kadar da uygun bir şeyler yapılmalıydı. Sonunda çözüm bulunmuştu; gönderilecekleri güne kadar kampın odun ihtiyaçlarını karşılayacaklardı. Salih, içlerinde iri yapılı, güçlü olduğundan odun kıracak, diğer ikisi kampa taşıyacaklardı. Gruba görevleri hatırlatıldı, Salih'e de "Bu arkadaşlardan sen sorumlusun" denildi. Daha ilk anda Salih, ikili grubun üzerinde terör estirmeye baladı. Odun getirmek için nizami yürüyüşle gittiler. Kampa odunu nizami yürüyüşle taşıdılar. Gerillalar başlarda Salih'in bu tutumunun doğru olmadığını söylediyse de sonradan vazgeçtiler. Zira, kamp için neşe kaynağı, ilgi odağı olmuşlardı. Ayrıldıkları güne kadar da bu böyle devam etti.

2-3 ay sonra Türkiye sınırı yakınlarına giden bir gerilla grubuyla geri gönderildiler. Salih'in "Cephe faaliyeti yürüteceğinden" dağıtmak için bildiri istemini geri çevirmediler. Üstelik odun taşırken olduğu gibi, Kars'a ulaşınca kadar diğer ikisinin sorumluluğunu da ona verdiler.

Gerillalar kendilerini sınırın öte yanına geçirdikten sonra vedalaşıp ayrıldılar. Salih'in diğer ikisiyle ilişkisi tam bir emir komuta zinciri içinde sürdü.

Nizami yürütüyor, emir komutaya gelmeyi dövyordu. Sabah daha güneş doğmadan başlayan yürüyüş, akşama kadar sürdü. Yorulmuş ve hayli acıkmışlardı. Gördükleri ilk köye yöneldiler. Girdikleri köyün güvenilir, emin bir köy olup olmadığını sorup soruşturmak, hatta düşünmek bile akıllarına gelmedi. Tek dertleri vardı; bir an önce köyün bakkalına ulaşmak.

Ama köy bir korucu köyüdü.

Kendilerinden önce bakkala giren kadın makarnanın fiyatını sordu, biraz tereddüt geçirdikten sonra bir paket aldı.

Salih farklı dünyalardaydı artık. Komutan olmak, ütopyasının sınırlarını alabildiğine genişletmişti. Gerilla komutanı demek önemli biri demekti. Önemli biri de yanlışlara müdahale etmeliydi. Söylediklerine itaat edilmeli, emirleri yerine getirilmeliydi. Köyüne vardığında önce köyü bir düzene sokacaktı ya... ama karşılaştığı diğer sorunları da çözmeliydi. Bir komutan böyle davranırdı. O da öyle yaptı, sertçe çıkıştı bakkala:

-Niye böyle pahalı satıyorsun sen makarnayı?

Bakkal şaşırdı. Böyle tepeden buyurduğuna göre... Temkinli davranmayı yeğledi.

-Makarnanın fiyatı öyledir. Neyse onu satıyorum.

-Ulan sen ne hakla halkımızı sömürüyorsun?

Karşısındakinin bir devlet yetkilisi olmadığını anlamıştı bakkal.

-Sana ne kardeşim, sen ne karışyorsun? Ne alacaksan al git!

-Ne demek 'sana ne'? Sen benim kim olduğumu biliyor musun?

-Yoo! Kimsin sen?

Salih kim olduğunu yeniden hatırlarmış gibi gerindi, tepeden süzerek kendini tanıttı bakkala.

-Öyleyse söyleyeyim; Ben Zınar Agop Agopyan... PKK'nin ARGK kolundan, aynı zamanda ERNK Kars sorumlusuyum... Seni, halkımızı sömürdüğün için ayaklarından asarım. Aynı zamanda derini yüzer, davul yaparım. Bunu böyle bileceksin! Anlaşıldı mı?

Bakkal alttan almaya çalıştı:

-Tamam kardeşim.

Salih sigara ve bisküvi istedi. Bakkalın istediği fiyatın yarısını ödedi ve uyardı:

-Bundan sonra bu fiyata satacaksın.

-Tamam kardeşim.

Salih, görevini yerine getirmenin verdiği gururla bir bildiriye çıkarıp tezgahın üzerine bıraktıktan sonra, arkadaşlarına da tepeden bakarak kapıya yöneldi. Arkadaşları da az böbürlenmemişlerdi. Arkalarından çıkan bakkal durumu hemen koruculara ilettiler. Korucular, Salih ve arkadaşlarının etrafını sarıp silahlarını üzerlerine doğrulttular. Üçü de silahsızdı. Silahları olsaydı da koca bir korucu köyüne karşı ne yapabilirdiler ki? Üçünü de el ve ayaklarını bağlayarak etkisizleştiren korucular, Jandarmaya durumu bildirdiler.

Kısa bir süre sonra gelen jandarmalar üçünü de alıp götürdüler. Sorgu hemen başladı.

-Silahlarınız nerede?

-...

-Demek ARGK Kars sorumlususun. Kaç asker öldürdün?

-....

Dayak ve sorular bir arada sürdü.

-Sığınağınız nerede?

-...

-Masaya yatırın.

Salih'in cinsel organı ve sağ ayağının küçük parmağından elektrik vermeye başladılar. İşkenceyi yapan komutan manyetoyu her çevirişi ardından sorularını yineliyordu.

-Silahlarınız nerede?

-...

Her akım verilişinde Salih ciğerlerini yırtarcasına bağııyordu. Komutan ara vermeden sorularını yöneltiyor, manyetoyu çeviriyor, tekrar tekrar soruyordu.

-Silahlarınız nerde?

-...

-Sığınağın yerini söyle.

-...

Saatler geçti... Salih için günler geçmiş gibi geldi. Ama ne elektrik vermeyi kestiler, ne soru sormayı.

-Kaç asker öldürdün? Konuş o... çocuğu!

-...

Sorular...

Elektrik...

Sorular....

Aralıksız işkence dayanılmaz bir hal aldı Salih için. Geçici bir süre için de olsa işkenceyi durdurma isteğı kafasını kurcalayıp durdu.

-Silahlarınız nerde?

-...

Çözümü buldu sonunda.

-Sığınağınız... Daha soru tamamlanmadan Salih konuştu:

-Tamam tamam, söyleyeceğim.

Derin bir nefes aldı komutan.

-Hah şöyle! Daha kolay yoldan ve her şeyi öğrenmek için “babacan” maskesi takıp sürdürdü konuşmasını.

-Kendine de, bize de yazık ediyorsun oğlum. Söyle ki sen de kurtul, biz de işimize bakalım.

Yanındakilere dönüp “Çözün Salih’i” diye emretti.

Salih’i çözüp elbiselerini giydirdiler. Elbiselerini giyecek durumda değildi Salih. Her tarafı kasılmış eklemlerini oynatamıyordu. İstedığı suyu da vermediler, tehlikeliydi; ciğerlerini parçalayabilirdi. Çok açtı... İstese yiyecek bir şeyler vereceklerini biliyordu, ama yemek için çenesini oynatabilmesi gerekiyordu, vazgeçti. Konuşunca çenesini oynatmadan konuşuyordu. Zaten bir şey söylemeye çalışsa çenesi zorlanıyor, müthiş ağrı veriyordu. Vücudunu rahat hareket ettirebilmesi için bir süre geçmesi gerekiyordu. Öylece götürüp bir hücreye kapattılar.

Bu da fena sayılmazdı Salih için; en azından sabaha kadar işkencenin önünü almıştı. Ve belki bu süre daha fazla uzayacaktı.

Sabah erken saatlerde jandarmalar Salih’i önlerine katıp dere tepe, dağ bayır demeden akşama kadar sığınak arayıp durdular. Birlik komutanı, arama her boşa çıktığında küfür ediyor, Salih’i tartaklıyordu. Salih de zaten bilmediğı sığınak için ‘hah şuradaydı’ ‘yok buradaydı’ deyip, farklı yerler göstererek sığınak arattırıp duruyordu.

Bir türlü bulunamayan sığınak yüzünden Salih, akşam tekrar işkenceye yatırıldı. “Hatırlamadı” diye bir önceki günkü kadar işkence yapmazlar her hal diye düşündü Salih. Düşündüğü gibi çıkmadı. İşkence dayanılmaz bir hal aldığında, bağırdı acılı bir ses tonuyla:

-Tamam tamam, hatırladım yerini.

-Umarım doğru hatırlamışsındır, dedi komutan.

Salih alınıp tekrar hücreğine götürüldü. Ertesi gün akşama kadar tekrardan sığınak arandı. Hiçbir şey bulunamamıştı yine.

Akşam işkence yeniden başladı. Salih’in sığınacağın yerini unuttuğunu ama mutlaka hatırlayacağını söylemesi para etmiyordu.

Komutan: Ulan ib... Sen bizimle dalga mı geçiyorsun? Yerin göstermek istemediğini biliyorum. Ben sana söyletmesini bilirim,” deyip işkenceyi artırdı.

Artık dayanacak gücü kalmamıştı Salih’in. Bu vicdansız komutan da işkenceye ara verecek gibi gözüküyordu. Komutan ‘Bildiğin halde söylemiyorsun’ demişti. Bildiğini kabul eder bir tavır takınmak ancak işkenceyi durdurabilirdi. Öyle de yaptı.

-Tamam... Bu kez söyleyeceğim sığınacağın yerini.

İşkenceyi durdurdular.

Komutan: Bak Salih! Yarın da o sığınak bulunmazsa senin sonun olur. Buradan canlı çıkmazsın... Şimdi götürüp bunu hücreğine kapatın!

Ertesi gün tekrar başladı arama. O gün Salih’le jandarmalar dağ bayır sığınak arayıp dururken, karakolda yapılan sorguda iki arkadaşının deli olduğu anlaşılmıştı. Öfkeden deliye dönmüş, aramadan dönen komutanı karşılayan çavuş, diğer ikisinin deli olduğunu bildirdi. O akşam Salih’in de deli olup olmadığını anlamak için değişik bir sorgu başlatıldı. Uzun sürmeden Salih’in de deli olduğuna kanaat getirildi.

Üçüne de TCK’nin 168/2. maddesinden dosya açıldı. Tutuklanıp Erzincan Cezaevi’ne, deprem nedeniyle kısa bir süre sonra da Nevşehir Cezaevi’ne getirildiler.

Cezaevi yaşamı, ilişkileri hakkında arkadaşları kısaca yeni gelenleri bilgilendirdiler. Kişi başına günde on sigara veriliyor olması Salih’in hiç de işine gelmedi. Bu sorunu kesinlikle çözmeliydi. Aklına geleni uygulamaya koydu.

-Bakın ben Kürt değilim... Ermeniyim. Adım Zınar Agop Agopyan’dır. Kürt halkına karşı enternasyonalist görevimi yerine getirmenin gururu içindeyim. Ve bu görevimi sonsuza kadar sürdüreceğim. Yalnız benim sigaramı eksik etmemenizi istiyorum.

Birkaç gün sonra arkadaşları, yeni gelenler hakkında yeterli bilgilere ulaştılar. Sigara konusunda Salih’in istediği ayrıcalığı da tanıdılar.

Her mahkemede tahliye bekleyen Salih, zaman uzadıkça sıkılmaya, kendini koyuvermeye başladı. Tutsaklara gelen paranın belli bir

istikrarı yoktu; zaman zaman ekonomik durumlarında iyileşme olur, bazen de tam tersi gerçekleşirdi. Bir süre sonra ekonomik durumları kötüleşince, Salih'in sigarasında da kısıtlamaya gidildi. Tahliye umudu da zayıflayınca sıkıntılarla birlikte enternasyonalist ruh da giderek zayıfladı. Radikal söylemler yerini daha tali meselelerde didişmeye bıraktı. Başından beri Salih'le ilişkisini moral depolamak için kullanan İdris, bu yönde yoğunlaşmaya başladı. Biraz eğlenmek, neşelenmek isteğiyle, son durumunu fırsat bilerek yaklaştı.

-Salih arkadaş, seninle biraz konuşabilir miyiz?

-Elbette konuşabilirsiniz.

Kimsenin duymaması için Salih'i bir kenara çekerek konuşmaya başladı.

-Bak Salih arkadaş! Sen bir enternasyonalist olarak görevini yerine getirdin. Ermeni Konsolosluğu'na başvurup, mahkemede de Ermeni olduğunu söylersen seni bırakırlar. Arkadaşlara meseleyi aç! Hem onların onayını alırsın. Yardım da ederler, dilekçe falan... Bir de bu yönlü iyi bir konuşma yap arkadaşlara... İnandırıcı olsun.

İdris'in söyledikleri Salih'in kafasına yatmıştı. Onayladı söylediklerini.

Akşam otururlarken Salih arkadaşlarına 'Bir açıklama yapma gereği duyduğunu' belirtti. Salih'in ne söyleyeceğini her zaman olduğu gibi merak eden arkadaşları, ilgiyle ona döndüler.

Salih: Arkadaşlar!.. Ben Kürt halkına karşı devrimci enternasyonalist görevimi yerine getirdim. Biliyorsunuz; devlet de PKK'nin bir Ermeni örgütü olduğunu söyleyip duruyor. Bu bir karalama kampanyasıdır. Ben de partiyi bu karalama kampanyasından kurtarmayı bir devrimci görev olarak görüyorum. Hem benim cezaevi yatmamı gerektirecek bir neden de yok. Eğer siz de bana yardımcı olursanız... okumam yazmam da yok, biliyorsunuz... Yani... Ermenistan Başkonsolosluğu'na beni bırakmaları için başvurayım.

İdris, herhangi birinin ters bir çıkışıyla, projesinin boşa çıkmaması için hemen atıldı:

-Olur Salih arkadaş... Ne demek? Elbette yardımcı oluruz. Sen mahkemede ne söylemen gerektiğini iyice düşün yeter! Gerisini biz hallederiz.

Onaylamayan yoktu. Mahkemesine birkaç gün kalan Salih rahat bir nefes aldı.

Mahkemeye gideceği gün İdris, Salih'i kendisine söylediklerini unutmaması için sıkı sıkı tembihledi.

Salih: Onlar kim ki, onlardan çekineyim. Hem ne söyleyeceğimi iyi bilirim, sen merak etme! deyip ayrıldı.

Mahkemede iddianame okundu, Salih'e isnat edilen suç belirtildi:

-PKK terör örgütüne üye olduğu... Kars sorumlusu olduğu... vs.
vs....

İddianame okunmaya devam ederken, Salih oturduğu yerde yan dönerek elinin tersini gösterip araya girdi:

-Sen ona inanma., geç onu! Onların hiçbirisi doğru değıl.. Bir kere ben Ermeniyim.

Salih'in bu çıkışı, salonda, özellikle mahkeme heyetinde gülüşmelere yol açtı. O gün Salih için "Acaba deli olabilir mi?" diye kuşkuya düşen mahkeme başkanı, üçüncü mahkemede buna kesin kanaat getirdi.

Üçüncü mahkemesinde savcı yine suçlamaları belirtmeye başlayınca Salih yerinde kıvranıp durdu. Sonunda dayanamayıp ayağa fırlayarak mahkeme başkanına:

"Ya şuna bir şey söyle ya! İkide bir iftira atıp duruyor..."deyiverdi.

Mahkeme başkanı onu yatıştırmaya çalıştı:

-Boş ver Salih. Sen sakın ol! O kendi kendine bir şeyler okusun, aldırma sen ona!

Salih yerine oturdu. Biraz yatışmış gibiydi. Savcı okumayı sürdürdü:

-Kars bölgesi sorumlusu olduğu... Köy bakkalını...

Yine dayanamayıp araya girdi Salih:

-Ya şuna bir şey söyle ya... Ben kızıyorum bak.. Çok yalan söylüyor ya... Dayanamayacağım artık.

Mahkeme başkanı: Sen onun ne okuduğuna bakma! Sen sabırlı adamsın Salih. Biraz daha sabret. O bitirsin, ondan sonra sana zaten söz hakkı vereceğim, o zaman ne istiyorsan söyle. İstedığın kadar konuşursun tamam mı?

Salih "Tamam" deyip, yerine oturdu.

Savcı, sonunda Salih için 12,5 yıl ceza talep etti ve konuşmasını bitirdi. Mahkeme başkanı Salih'e:

-Bak Salih! O diyeceğini dedi ve bitirdi. Şimdi sen ne söyleyeceksen söyle, serbestsin.

Salih ayağa kalktı. Mahkeme başkanının "samimi" yaklaşımından faydalanmak isteyerek konuşmasına başladı.

-Senin hatırın için buraya kadar dayandım. Dedim belki bu adam sonunda doğru bir şey söyler, baktım bu kadar yalanın üstüne bir de bana ceza talep ediyor. Ben bu adam gibi yüzsüz birini daha görmedim. Şimdi söyleyeceklerim sizden uzak; sakın beni yanlış anlamayın! Ben bu adamın anasını, avradını... tavuğunu, kendisini! Hatta faresini...

Mahkeme salonunda bulunan askerler Salih'in üstüne atıldılar. Kısıklıvrak yakalayıp ağzını kapattılar. Mahkeme başkanı hemen müdahale etti:

-Oğlum bırakın Salih'i bırakın! Ne karıştıyorsunuz adama? Zaten acısı büyük... Çekilin, çekilin!

Askerler bıraktıktan sonra Salih yerine oturdu. Mahkeme başkanı sordu:

-Salih bitti mi? Başka bir şey söyleyecek misin?

Salih sinirli bir şekilde elini kolunu sallayarak cevap verdi:

-He bitti!

Mahkeme başkanı, onu yatıştırmak için alttan aldı:

Peki bana söyleyeceğin bir şey var mı?

-Yok. Estağfurullah!.. Siz bu ibne gibi değilsiniz.

Katıla katıla gülen savcuyu işaret ederek, "Bak hele! Yüzsüz herif, hala gülüyor."

Mahkeme başkanı: Tamam Salih... bana bir şey diyor musun?

-Yok.

-İyi o zaman... madem diyeceklerin bitti. Bana da bir şey söylemeyeceksen, artık kararı açıklamak zamanı geldi. Kararı metanetle karşılayacağına inanıyorum... Zınar Agop Agopyan kod... Salih PKK terör örgütüne üyeliği sabit görüldüğünden ... 12,5 yıl ağır hapsine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Salih aniden ayağa fırladı:

-Bi dakika, bi dakika... şimdi bu cezayı sen mi veriyorsun bana?

-Yok Salih... Bu hepimizin ortak kararı.

-Şimdiye kadar ben de sanıyordum, tek bu o... çocuğu benim hakkımda böyle düşünüyor. Demek öyle... aslında sen ondan daha o... çocuğusun...

Askerler tekrar Salih'in üzerine çullandılar. Mahkeme başkanı müdahale etti:

-Oğlum karışmayın!.. size ne? Bize küfür ediyor. Bırakın etsin!

Salih'e döndü: "Salih bitti mi?" diye son kez sordu.

-He...bitti.

-İyi o zaman. Sana iyi şanslar. Umarım bir daha karşılaşırız.

Salih hafif yan dönüp elinin tersini göstererek; "Ha s..tir!" diye tersledi.

Dosya Yargıtay'a gönderildi. Yargıtay kararı usulen bozup dosyayı tekrar DGM'ye gönderdi. Üç ay sonra yeniden mahkeme olacağı gün Salih'e önceden bildirildi. Yeniden olacak mahkeme için İdris boş durmadı. Salih'e yeni taktikler verip, rolünü iyice ezberletmeye çalıştı.

Mahkeme günü gelip çatmıştı. Salih İdris'in kendisi için bulduğu takım elbise ve bir bez parçasından uydurduğu bir kravat takmış halde mahkemeden içeri girdiğinde, mahkeme başkanı ayağa kalkarak kendisini karşıladı:

-Ooo Salih, hoş geldin. Sana demedim mi tekrar görüşürüz diye. Sen de s..tir demiştin, şimdi ne olacak?

-Efendim ben bir şey söylemek istiyorum.

-Tabii Salih buyur. Yine küfür mü edeceksin?

-Yok estağfurullah... geçen sefer başta sen ve mahkeme heyetine küfür ettiğim için çok pişmanım. Gittikten sonra çok düşündüm, dedim ki, 'böyle değerli insanlara hiç küfür edilir mi?' Bu yüzden, gerçekten sabaha kadar gözüme uyku girmedi. İyi ki dosya bozuldu da sizden özür dileme fırsatı buldum.

-Tamam Salih... önemli değil... biraz küfür etmişsin de ne olmuş? Neyse!.. Şimdi dosya esastan değil, usulen bozulduğu için bunu fazla uzatmayacağız. Kararı açıklayacağız.

Mahkeme heyetince karar okunup, ceza yeniden onaylanınca, Salih dayanamaz:

-Bi dakika bi dakika, bir şey söyleyeyim, demin ben sizden niye özür diledim? Hıı? O söylediklerimin hepsini geri alıyorum. Şimdi sizin ananızı, avradınızı, tavuğunuzu, kedi....

Askerler Salih'e müdahale edip karga tulumba dışarı çıkardılar.

Tahliye umutlarını yitiren Salih, cezaevi ilişkileri üzerinde daha çok yoğunlaşmaya başladı. Sağa sola laf sokuşturdu, gönderme yaptı, çattı, eleştirdi, bazen de küfretti. Özellikle örgüt içinde sorumluluk verilmiş kişileri hedefledi. Amaç iki ay sonra yapılacak toplantının ardından kendisine de görev/sorumluluk verilmesiydi. Bundan emindi de, daha iyi bir görev için rakiplerini de iyi seçmeliydi. İdris bu durumu iyi gözlemlemişti. Uygun bir toplantı arasını fırsat bilip yaklaştı:

-Merhaba Salih arkadaş.

-Merhaba.

-Sana bir şey diyecem, bak. Benden çıkmadı bil. Tamam mı?

-Tamam, ayıp ediyorsun. Ne demek?

-Ben Mehmet'e söyledim, 'Salih arkadaşın uzun zamandır çok emeği oldu partide, ona görev ver!' Bana 'S..tir et Salih'i' dedi. Ben çok kızdım ama bir şey demedim...İnanmazsan toplantı sonunda pratik görevler okunacak, git kendin gör.

Ertesi gün toplantı bitiminde yeni görevlendirmeler açıklandı; sağlıkçı, kütüphaneci, çaycı vs. Listede Salih'in adı yoktu. Demek ki İdris doğru söylüyordu. Ayağa kalkıp çıkıştı. Sinirliydi:

-Bi dakika Memet! Ben bir enternasyonalist olarak partide iki yıldır bu kadar emek verdim. Yeni gelmiş bir sürü kıytırık adama görevler veriyorsun, bana hiçbir görev vermemişsin. Partinin yetkisini kötü kullandığın için beni senin ananı, avradını, kısırağını...

Memet, Salih'in İdris tarafından manipüle edildiğini anladı ve hemen olayı lehine döndürmeye çalıştı.

-Bi dakika Salih arkadaş, bi dakika! Gerçekten bunu senden hiç beklemiyordum. Bu kadar arkadaşın içinde beni böyle eleştirmene bir anlam veremedim. Gelip beni bir kenara çekip en sert eleştiriyi yapsan,

‘Başım gözüm üstüne’ derdim. Ama yine de önemli değil, canın sağ olsun. Demek ki haberin yok, ondan böyle sert eleştirdin. Ben İdris’e ‘Salih değerli bir arkadaşır, özel olarak kendisini çağır, verdiğimiz görevi kendisine ilet’ dedim. Kaldı ki, en kutsal olan temizlikçilik görevini sana verdik. Demek ki sana söylemedi.

Kızgın ve mahcup bir tavırla Salih:

-Demek öyle ha! O zaman ben bütün arkadaşların huzurunda senden özür diliyorum. Şimdi gidiyorum, İdris’in anasını, avradını....

CEMAL DAYI

75 yaşındaydı. Artık besicilik yapacak durumda değildi. Sürüsünü satmaya karar vermişti. Köyün öğretmeni “Madem ki sürüyü satacaksın, paranı dövize yatır hiç olmazsa paran erimesin” demişti. Öyle yapmıştı Cemal dayı. Kısa bir süre sonra da öğretmenle birlikte O da gerillalara yardım ve yataklık etmekten gözaltına alınmış, sorgusunun ardından tutuklanarak cezaevine getirilmişti.

Cezaevinde paraların tek elde toplandığını, bütün masrafların tek merkezden karşılandığını, komünal/ortak bir yaşam olduğunu bilmiyordu. Türkçe de bilmiyordu. O sıralar ekonomik sıkıntı içindeydiler. Öğretmen, komünden sorumlu olan Mustafa’ya Cemal Dayıda kayda değer miktarda para olduğunu söyler söylemez, Mustafa bütün yükler bir anda sırtından inmişçesine yerinden kalkıp, Cemal dayıya gitti.

-Merhaba Cemal dayı.

-Merhaba yeğenim.

-Nasılsın Cemal dayı?

Mustafa elinden geldiğince hoş görünmeye çalışıyordu.

Cemal dayı ilgiye cevap verdi:

-İyiyim yeğenim, sağ ol sen nasılsın?

-Sağ ol Cemal dayı, ben de iyiyim... Cemal dayı, seninle biraz konuşabilir miyiz?

-Tabii yeğenim.

Kalkıp ağır ağır volta atmaya başladılar. Mustafa Cemal dayıya cezaevi yaşamını, ilişkileri, komünü, komünün önemini, neden gerekli olduğunu tane tane anlatmaya koyuldu. Cemal dayının söyleneni anladığına emin olduktan sonra asıl konuya sıra geldi.

-Cemal dayı. Sende de para varsa komüne ver, bütün ihtiyaçların oradan karşılanır.

Cemal dayı az tecrübeli değildi. “Dolandırılmanın” ne demek olduğunu bilirdi. Mustafa da kendisini alttan alttan niye alsındı ki!

-Siz benim babam mısınız paramı size vereyim? İhtiyacım olsa o zaman, ne kadar olsa o kadar size para veririm, ihtiyacımı karşılırsınız, dedi ve son noktayı koydu.

Mustafa fazla ısrarın anlamsız olduğunu görmüştü.

-Tamam Cemal dayı, mesele değil. Senin ihtiyaçlarını da karşılarız. Paran da sende kalsın, sonra kafana yatarsa verirsin, dedi ve ayrıldı.

Cemal dayının zaten var olan yüksek tansiyonu cezaevinde daha da kronikleşti. İki gün sonra revire götürüldü. Türkçe bilmediğinden, Mustafa yanında tercüman olarak bulundu. Doktor muayene sonrası reçeteyi yazmaya koyulunca, muayenenin ücretsiz olduğunu bilmeyen Cemal dayı, vizitenin kaç para olduğunu sordu. Mustafa bu fırsatı kaçırmadı.

-Ben 50 bin lira verdim, sen bana dışarıda verirsin.

O günden sonra nabzını ölçmek, tansiyonunu dengelemek için sık sık revire çıkan Cemal dayıya tercüman olarak Mustafa eşlik etti. Her zaman revire çıkma anına denk gelen işlerini ertelememek için de sonradan bir önlem geliştirme gereği duydu. Cemal dayıya “Ben seninle her zaman revire gelemeyeceğim ama gelmediğim zaman bile senin vizite ücretini ben öderim, senin ödemene gerek yok, sonra bana ödersin!” deyip işini sağlama bağladı. Bu durum birkaç ay devam etti. Bir gün bir arkadaşı geldi:

-Ya Mustafa heval, Cemal dayı rahatsızdır ama revire çıkmıyor, diye haber verdi.

Mustafa Cemal dayının uzandığı ranzanın bir kenarına ilişti ve sordu:

-Cemal dayı, ne diye revire gitmiyorsun?

Cemal dayı, Mustafa’nın sesini alçaltmasını ve eğilmesini işaret etti. Mustafa istenilenleri yapınca Cemal dayı kulağına fısıldadı:

-Oğlum eline düşmüşüm. Sen iyi çocuksun. Benim param bitmiş, onun için çıkamadım. Sen bana borç ver, çocuklar ziyarete geldiğinde ben sana öderim.

-Ya Cemal dayı, ayıp ediyorsun, ne demek borç? Sen revire çık, ben senin masraflarını karşılarım. Bunu sonra konuşuruz.

Cemal dayı Mustafa'ya karşı minnet dolmuştu. Yaklaşık bir ay sonra ziyaretçileri geldi. Ziyarete çıkmadan önce Mustafa'ya sordu:

-Ziyaretçilerim gelmiş, hele benim borcum ne kadardır söyle, ona göre para alayım.

-Ya mesele değil Cemal dayı.

-Olmaz vallahi söyleyeceksin.

-Ya o kadar önemli değil ya... Zaten topu topu 1,5 milyondur. Hadi sen ziyarete git, çağırıyorlar.

Cemal dayı ziyaretten döndükten sonra Mustafa'ya 1,5 milyon lira uzattı. Mustafa parayı alıp cebine koydu. Beraber volta atmaya başladılar. Mustafa sohbeti ziyaretten komünal yaşamın önemine getirdi, komünal yaşamı yeniden teferruatıyla Cemal dayıya anlattı. Cemal dayının da havasında olduğunu görünce:

-Cemal dayı, revir de ücretsizdir, dedi.

-Vay şeytan oğlu şeytan... ben sana parayı vermedim, sen yine de hepsini aldın ha...

Mustafa gülüyordu: İstiyorsan al, paranı vereyim, deyip aldığı 1,5 milyonu uzattı.

-Yok yok, hiç fark etmez.

Mahkemesi yaklaşmış, birkaç gün sonra mahkemeye çıkacaktı Cemal dayı. Hiç mahkemelik olmamıştı. Ne yapması, nasıl davranması gerektiği konusunda fikri yoktu. Zaten Türkçe de bilmiyordu. Mustafa'dan yardım istedi. Mustafa elinden geldiğince, gücü yettiğince anlatmaya çalıştı. Söyleneni kavrasın yeterdi, gerisi kendiliğinden gelirdi. Gidip, bir saat sonra tekrar geri geldi Cemal dayı. Söylenenleri büyük ölçüde unutmuştu. Mustafa tekrar anlattı. Ertesi gün yine unuttu Cemal dayı. Böyle yürümeyecekti.

Mustafa: Bak Cemal dayı, böyle olmaz. En iyisi sana pratik olarak anlatayım... Şimdi burada aynı mahkemede olduğu gibi bir uygulama yapalım. Burada vereceğin cevabı iyice öğreneceksin, aynıını mahkemede yapacaksın. Tamam mı?

-Tamam, anladım.

Temsili bir mahkeme heyeti oluşturdular. Bir savcı, iki avukat, iki yardımcı, Mustafa da mahkeme başkanı oldu. Cemal dayının yanına da bir tercüman verdiler. Sorgu başladı.

Hakim (Mustafa): Cemal D... sen misin?

Tercüman çevirdi, Cemal dayı cevap verdi.

-Evet.

Hakim: Şapkanı çıkar.

Şapkasını çıkardı Cemal dayı. Esas duruştaydı. Göğsü hizasında tuttu şapkeyi. Diğer eli sağ baldırına yapışık vaziyetteydi. Ne de olsa

askerliğini yapmıştı. Şu an temsili mahkemenin en ciddi rolünü o yapıyordu.

Hakim devam etti:

-Bak Cemal D....! İddianamende PKK terör örgütüne yardım ettiğin, kırsala malzeme taşıdığın belirtiliyor, buna ne diyorsun?

Cemal Dayı: Valla, Kuran çarpsın yalandır. Ben böyle bir şey yapmamışım.

Hakim, savcıya döndü, fiskos ettiler. Sonra savcı:

-Sanık Cemal D...’ın samimi olmadığından dolayı, Türk Ceza Kanunu’nun 168/2. maddesinden 15 yıl ağır hapisle cezalandırılmasını talep ediyorum.

Tercüman kısaca aktardı. Çevresinde mahkemesi sonuçlanmış birçok tutsağın astronomik cezalar almasından yeterince ürkmüş olan Cemal dayı, 15 yılı duyunca, tercümanı, mahkeme disiplinini, rolünü unutup bir kenara atarak direkt Mustafa’ya bağırdı:

-Ya bu g..veren ne diyor? Hani bana söz vermiştin, beni tahliye edecektin. Bu ib.. kalkmış, 15 yıl ceza istiyor. Buna bir şey demeyecek misin?

Mustafa: Ya dur sen! Daha bitmedi. Hemen kızma. Mahkemede de böyle yapmayacaksın. Sakin sakin dinleyip cevap vereceksin. Zaten savcı ne derse desin önemli değil. Önemli olan benim, yani hakimın kararıdır. Tamam mı?

-Tamam, şimdi anladım.

-İyi, orayı baştan alıyoruz.

Savcı, 15 yıl ceza talebini yineledi. Tercüman aktardı, Cemal dayı cevap vermedi ama yerinde kıvranıp durdu.

Hakim: Gereği düşünüldü... Sanık Cemal D...’ın PKK terör örgütüyle hiçbir bağının olmadığı kanaatine varılmıştır. İş bu nedenle Cemal D...’ın tahliyesine karar verilmiştir. Mahkeme bitmiştir.

İzleyenler alkışlamaya başladı. Cemal dayı rahatlamıştı. Mustafa’ya yanaştı.

-Sağ ol yeğenim. Bu ib..ye kalsa 15 sene verecekti. Ziyaretçilerim gelirse sana bir pantolon isteyeceğim. Başka ihtiyacın varsa söyle.

-Boş ver dayı, sen tahliye ol yeter.

Cemal dayının mahkemesine bir gün kalmıştı. O gün Mustafa’nın muzipliği tutmuştu. Küçük bir oyun oynamak istedi Cemal dayıya. Yanına gitti:

-Cemal dayı biraz konuşabilir miyiz?

-Tabii yeğenim, dedi Cemal dayı.

-Bak Cemal dayı! Yarın mahkemede hakim seni tahliye ederse, kabul etme! Beraat iste!

-Niye? Tahliye nedir yani?

-Yani tahliye hakim seni bırakıyor, polis alıp tekrar işkenceye götürüyor. Sen suçu kabul edene kadar sana işkence ediyor.

Cemal dayı söylenene inanmıştı. Ertesi gün beraberce tutuklandıkları öğretmenle mahkemeye çıkarlar. Dava görülür, mahkeme ikisinin de tahliyesine karar vermez mi? Cemal dayı tahliye lafını duyunca yüksek sesle itiraz etti:

-Ben tahliyemi istemiyorum.

Hakim: Ne diyor?

Tercüman: Tahliye istemediğini söylüyor efendim.

İlk defa tahliye istemeyen birine rastladıkları için mahkeme heyeti şaşkındı Avukat daha da şaşırmıştı. Cemal dayının yanına gelip kekeleyerek konuştu:

-Ya... ya Cemal dayı, ta... tahliye oldun işte! Ya... yani serbestsin...

Astsubay çavuş da elini Cemal dayının sırtına vurarak sakinleştirmeye çalıştı.

-Hadi bakalım Cemal dayı, gözün aydın, tahliye oldun.

Sorgu korkusu sarmış Cemal dayı, telaş içindeydi. Öğretmeni kolundan tutup sarstı:

-Sen de itiraz et, sen de... Yoksa yine bizi sorguya götürecekler...

Avukat: Ya Cemal dayı, sorun çıkarma... Serbestsin. Eve gidiyorsun. Sorgu morgu yok.

Astsubay çavuş da kolundan tutmuştu. Aklı iyice karıştı Cemal dayının. Mustafa, 'Tahliye yeniden sorgudur' demişti. Avukat, 'Sorgu yok' diyordu. Sinirlendi, kolunu sertçe sıyırdı Astsubay çavuştan, aynı anda avukata da eliyle tersleyen bir işaret yaparak bağırdı:

-Ha s..tir... sizin de, tahliyenizin de...

XALÊ HESEN

50 yaşlarındaydı. 30 yılını dağlarda eşkıyalık yaparak geçirmişti. İstanbul'da bir grup ERNK üyesi silahlarını güvenilir biri olduğundan, saklaması için ona vermişlerdi. Gruptan biri yakalanıp işkenceye dayanamamış, silahları Xalê Hesen'e verdiklerini söylemişti.

ERNK üyesini yanlarına katan polisler Xalê Hesên'in bulunduğu adrese geldiler. Aslında polislerin Xalê Hesên'i hemen alıp götürmek gibi bir niyetleri yoktu.

Xalê Hesên karşıladı kendilerini. Hoş-beş etti. Cephe çalışanını tanıyordu. Onunla geldiklerine göre diğerleri de arkadaşlar olmalıydılar. Tanıdığı cephe çalışanı hemen söze girdi:

-Xalê Hesên, sana verdiğim silahları getir, eyleme gideceğiz.

-Ben de geleceğim.

-Ya senin gelmene gerek yok, biz yeteriz.

-Olmaz... Ben de gelmek istiyorum.

-Ya Xalê Hesên gerek yok! Zaten silahlar ancak bize yeter...

-Valla beni götürmezseniz ben de silahları getirmem. Hem ben kendi silahımı getireceğim, size ne?

Sivil polislerden biri atıldı:

-Tamam tamam... Hadi sen de gel!

Xalê Hesên hiçbir şeyden şüphelenmemişti. Gidip silahları sakladığı yerden çıkardı, getirip cephe çalışanına uzattı, sivil polislerden biri davranıp aldı. Arabaya binip hareket ettiler. Araba Emniyet binasının önüne geldiğinde Xalê Hesên duruma uyandı ama artık iş işten geçmişti.

Sorgunun ardından savcılığın tutuklama talebiyle yedek hakimliğe, oradan cezaevine gönderildiler. Xalê Hesên'in dosyası yardım-yataklıktan, diğerlerinin ise üyelikten açılmıştı. Artık mahkemeleri başlayacaktı.

Mahkeme süreçlerinde verilecek cezalar da netleşti. Xalê Hesên'e 3 yıl 9 ay geleceği kesinleşmişti. Hiçbir mahkemesinde başka bir cezayı gerektirecek herhangi farklı bir gelişme olmamıştı. Diğerlerine ise, üyelikten ceza verileceği kesindi. Bu da 12,5 yılla 15 yıl gibi bir ceza demekti. Onlar da, üyelikten ceza alacakları kesinleştiği için siyasi savunma yapma gereği duydular.

Genellikle 12,5 yıl öngörülen ceza, sanığın siyasi savunma yapınca 15 yıla çıkarılır, ayrıca siyasi savunmadan ötürü uydurulan gerekçelerle devlete, orduya, mahkeme heyetine hakaretten dava açılırdı.

Son mahkemede üyelikten ceza alacakları kesinleşenler siyasi savunma yaptılar.

Xalê Hesên bunların dışındaydı, dolayısıyla siyasi savunmada da yoktu. Siyasi savunma uzun sürdüğünden yorgun düşen Xalê Hesên oturduğu yerde uyuklamaya başladı. Savunma bittikten sonra hakim, geri kalan tek sanık Xalê Hesên'e sordu:

-Hasan! Diğer sanıklar siyasi savunmalarını yaptılar. Neyle suçlandığını biliyorsun. Senin söyleyeceğin bir şey var mı?

Xalê Hesên henüz kendine gelmemiş, o uykulu şaşkın haliyle ayağa kalkıp cevaplamıştı hakimi:

-Arkadaşların söylediklerine aynen katılıyorum. Bunun dışında söyleyecek hiçbir şeyim yoktur.

Kararı açıklamak için oturuma beş dakika ara verildi. Beş dakika sonra yeniden toplanan mahkeme heyeti kararı açıkladı. Xalê Hesen de dahil olmak üzere, tüm tutsaklara 15'er yıl ağır hapis cezası verildi. Xalê Hesen bu kez tamamen uyanmıştı. El-kol hareketleriyle bir şeyler anlatmaya çalıştı. Ama iş işten geçmişti artık. Uzun bir süreliğine, belki de ömrünün geri kalanını tüketeceği cezaevine gönderildi.

Genç değildi. Çabuk yorgun düşüyor, yorulunca uyukluyor ya da gidip yatağa kapaklanıyordu. Bir süre sonra gerçekleştirilen bir toplantıda her zaman olduğu gibi, eksikliklere, yetmezliklere, eksiklik veya sorun yaşayan kişilere eleştiriler gelmeye başladı. Xalê Hesen'e de bir eleştiri yöneltildi:

-Xalê Hesen çok uyuyor.

Biraz uyuklamak yüzünden aldığı 15 yıl cezanın kızgınlığını henüz üzerinden atamayan Xalê Hesen tüm öfkesini boşalttı:

-Ha s..tir!.. Ben üç sene yatacaktım, biraz uyku yüzünden 15 yıl aldım.. Çok uyuyormuş!...

YUSUF

14 yaşında gerillaya katılmıştı. Gerilla olmakla farklı bir coşkuyu yaşıyordu artık. Köyünün, kendisini bir kahraman olarak görmesinin verdiği duygu, insana, bütün zorluklara karşı direnebilme gücü veren bambaşka bir duyguydu. Korkuları da vardı tabii, ama sır gibi saklamalıydı. Gerilla olmakla büyümek, çocuk olup korkmak; ikisi bir arada yürüyebilirdi. Küçükken dinlediği masallar dünyasından pek çıkamamıştı dışarıya. Korkuları daha çok orada gizliydi. En çok da ayılardan korkardı. Bir sıktı mı insanın bütün kemiklerini kırarlardı. Canavardı da, buzağı ya da ineğe benzemezdi.

Ormanlık bir yamaçta, yerden yaklaşık bir metre yükseklikte bir kayanın üzerine oturmuş, iki kolu dizlerinin üzerinde, dipçiğini üstüne oturduğu kayaya dayamış, keleşini iki eliyle tutar vaziyette ilerdeki karakolu izlemeye koyulmuştu. Aniden yamaçtan yukarı doğru usul usul bir ayının tırmandığını gördü. Gözlediği karakol istikametinde 20-30 metre uzağında sırtını yamaca dönerek oturmuştu ayı. Yusuf, bir şok dalgası içinde elleri gevşemiş, keleşini kayarak oturduğu kayanın dibine düşmüştü. Ağzı bir karış açık, elleri dizlerinin üstünde uzun bir süre donup kalakalmıştı öylece. Nöbeti devralmaya ondan bir yaş daha küçük olan arkadaşı gelmiş, “Yusuf” diye seslendikten sonra ayıyı görmüştü. Bir yaş küçük olan arkadaşının girdiği şok, Yusuf’un şokundan yaş farkı kadar daha büyüktü. Biri oturmuş, diğeri ayakta adeta taş kesilmiş gibiydiler.

Yusuf, arkadaşının sesini duymuştu ama korkunun hükmü ona “Sus!” demeyi emretmişti adeta. Yine de öyle bir anda arkadaşının sesini duyması, azımsanmayacak bir cesaret vermişti ona. O ana kadar gözünü dahi kırpmamış olan Yusuf, arkadaşının uzun süre suskun kalmasının anlamını bulacak gibi, sağ elini dizinin üstünden yavaş yavaş kaldırarak, arkaya kaydırıp arkadaşının ayaklarını aramıştı. Gözünü ayıdan ayırmıyordu. Oturduğu kayanın üzerinde gezinen eli, yumuşak, kaygan bir şeyin üstüne basmıştı. Bu yumuşak şey elinin altından kayınca anlamıştı Yusuf. Arkadaşının ayakları veya ayakkabısı değildi. Yılandan da korkuyordu ama, korkusunun odağını o an ayı işgal etmişti. Usulca elini kaldırıp tekrar dizinin üzerine koydu Yusuf. Ama asla yüzünü dönüp yılanı bakmamıştı.

Bir süre sonra ayı oturduğu yerden kalkarak yamaç aşağı geldiği yöne doğru ağaçların arasından yavaş yavaş kaybolmuştu. Yusuf hiç kıpırdamadan, bir merasim mangasında denetim kurulunu izler gibi, başını ayının gidiş yönünde çevirerek izlemişti ayının gidişini.

Ayının, ormanın içinde kaybolmasıyla birlikte arkadan nöbeti devralmaya gelen arkadaşlarının seslendiğini duymuşlardı. Yusuf hemen kayadan aşağı atlayıp, aşağıda birbirlerine sarılı duran iki yılanın yanından

keleşini almış, henüz ayakta dikilip kalan arkadaşının omzuna dokunarak onu bir parça şoktan çıkarmıştı.

Nöbeti devralan arkadaşlarına hiçbir şey anlatmamışlardı. Konakladıkları yere ulaştıklarında kendilerine ayrılan yemeği de yiyememişlerdi. Yusuf biraz su içebilmişti. Bir müddet sonra arkadaşı, “O gördüğümüz şey gerçek miydi?” diye sordu. Yusuf korkusunu büyük oranda atmış, endişeleri başka noktada yoğunlaşmıştı. “Kimseye söyleme! Sonra diyecekler ‘Siz ne biçim gerillasınız? Bir ayıdan korkunuz.’ Tamam mı?” diye tembihlemişti arkadaşını. “Tamam” demişti o da onaylayarak.

İkisi de zorlukları pratikte yaşayarak öğrenmeye başlamışlardı. Epey tecrübesizdiler; savaşı, savaş gerçeğinin ciddiyetini henüz kavramamışlardı. Herşey bir oyun gibiydi. Ölümle yaşam arasındaki ince çizgide yürüdüklerinin farkına varmak, Bölge’de gerilla olmanın ne demek olduğunun bilincine ulaşmak hayli zaman alacaktı. Ama buna zamanları olmadı.

Birkaç ay sonra Türk askeri birliklerinin büyük ve kapsamlı bir operasyonu sırasında yakalanmamak için saklanmaya en uygun yer olarak bir ağacın tepesini seçmişlerdi. Yusuf’a ait olan bu parlak görüş, fazla işe yaramamıştı. Ağacın altına kadar gelen asker, başını yukarı çevirip korku içinde iki çift gözün kendisine baktığını gördüğünde şaşırıp az da olsa panikledi. Sonradan, kendisine bir şeyler sorarmış gibi bakan bu iki çocuktan zarar gelmeyeceğini anlayan asker, diğerlerini tedirgin etmeyen bir tonla seslendi.

-Komutanım burada iki kişi var.

Askerler ve komutan koşa koşa ağacın altına geldiler. Bir asker:

-Komutanım bunların silahları var, dedi. Hayli masum görünen iki çocukta silah bulunmasının acayipliğini anlatır gibi.

Komutan baktı ağaçtakilere. Bakışlarında tedirginlik yaratacak hiçbir şey yoktu ağaçtakilerin. Ne olması gerektiğine son kararı komutan verdi.

-İnin bakıyım aşağı!

Yusuf: Niç!

-İn ulan aşağı!

Komutan ciddi miydi acaba? Yusuf arkadaşına baktı; o da anlamsız bir ifadeyle bakıyordu kendisine. Öyleyse, ne yapacaklarsa kendileri karar vermeliydi. Durumun ciddiyetinin farkında değildi Yusuf. Dönüp komutana baktı.

“Niç!” etti tekrar.

Komutan şaşkınlık ve kızgınlıkla bağırdı:

-İndirin ulan şunları ağaçtan.

Bir grup asker iki çocuk gerillayı ağaçtan indirmeye koyuldu. Küçük olanı korku ve endişe içindeydi. Ama Yusuf, olup bitene fazla anlam veremediği için bir oyunun içindeymiş gibi rahat hareket ediyordu.

Ağaçtan indirildiler. Ayakkabı ve şalvar bağlarını almalarına, ceplerini boşaltmalarına, hatta silahlarını almalarına, “Bırak ya!”, “Alma ya!”, “Ver ya!” diye itiraz edip durdu Yusuf. Yusuf’un bu çıkışları, kendisinden alınanları geri almak için değil de; moral açıdan arkadaşına yaramıştı. Yusuf’tan aldığı cesaretle o da bir kez itiraz etmiş, ancak üstelediği için ensesine sert bir tokat yiyen Yusuf’u görünce bir daha sesini çıkaramamıştı.

Yusuf hala durumu kavrayamamış, bir yandan da arkadaşına kendisini kanıtlamaya çalışıyordu. Bağları alındığı için, bir elle tutmak zorunda kaldığı şalvarı zaman zaman aşağı kayarken, o çok rahat bir şekilde askerlere çıkışıp “Ya ver ya, ayıptır ya!” deyip şalvar bağını istiyor, küçük arkadaşına da böylece moral veriyordu.

Artık bağı istemekten yorulup vazgeçmişti Yusuf. Askerlerin arasına katılmış götürülürlerken, arkadaşısı kendisine sordu:

-Bize ne yapacaklar?

-Bizi biraz sonra bırakacaklar, diye yanıtladı.

Arkadaşı kuşkuluydu, bu yüzden aynı soruyu bir süre sonra tekrar soruyordu. Bitlis Cezaevi’ne gidene kadar “Bize ne yapacaklar?” diye defalarca sordu Yusuf’a. Cevabı hep aynı oldu Yusuf’un; “Bizi bırakacaklar.”

Cezaevine getirildiklerinde, arkadaşısı, Yusuf’un söylediklerine inancını tamamen yitirmişti. İcini kemiren gerçeği, “Bak işte senin dediğin olmadı” dercesine tekrar sordu Yusuf’a:

-Bize ne yapacaklar?

-Bize silahlarımızı verip, öyle bırakacaklar...

KOĞUŞ YAKAN ZEKİ

Ankara Ulucanlar Cezaevi’nde, 5. koğuştaydım. Koğuşta ona yakın farklı siyasi gruptan tutuklu vardı. Tutukevi olduğundan toplam mevcut 50 ila 90 arası değişip duruyordu.

Henüz bir ay olmamıştı cezaevine gireli. Cezaeviyle ilgili bilmediğim şeyleri, müdavimlerine sorar öğrenirdim. Ramazan da birkaç

kez cezaevine girip çıktığından, bir bilen sayılırdı. Yanında Vahit'le telaşlı bir biçimde koğuş kapısından içeri girdi.

-Arkadaşlar yandık!..

Vahit: Yandık ki ne yandık!

-Ne oldu, saldırı mı var?

Ramazan: Keşke saldırı olsa!

Saldırıdan daha kötü ne olabilirdi cezaevinde diye düşünmeye başlamıştım ki, Ramazan gerisini getirdi:

-‘Koğuş yakan’ Zeki geliyor.

Tuhaf bir durumdu. ‘Saldırıdan daha beter koğuş yakan Zeki!’

-Kimdir, nedir?

-Yahu bela biri.

Anlaşılır bir cevap değildi, daha da meraklandım.

-Yahu Ramazan, bir şey anlatacaksan doğru dürüst anlat da anlayalım.

O esnada içeri giren Eraslan'ın sesi duyuldu.

-Gözünüz aydın arkadaşlar, ‘koğuş yakan’ Zeki geldi.

Ramazan: Valla yandık. Bizim arkadaşdır ama, düşman başına. Bir bilsen, elinden ne çektik?

Birkaç saniye sonra koğuşun kapısında ufak tefek, topallayan birisi belirdi.

Ramazan sesini alçaltarak; “Hah! Geldi işte!” dedi.

-Ya Ramazan, ödümü kopardın. Bunun her tarafı ateş olsa...

-Sen öyle bücür mücür olduğuna bakma! Koca ordu bununla baş edemedi.

Koğuş yakan, tokalaşa tokalaşa içeriye doğru ilerledi.

-Merhaba arkadaşlar.

-Merhaba.

-Merhaba.

-Hoş geldin.

-Hoş bulduk..

-Merhaba hocam.

-Merhaba Zeki, hoş geldin.

-Yine karşılaştık hocam, nasılsınız?

-Sağ ol iyiyim.

Tokalaşma, hoş-beş bitip de ‘koğuş yakan’ kendisine gösterilen ranzada eşyalarını düzeltmeye koyulunca, Ramazan’a yaklaşıp sordum:

-Hele şu ‘koğuş yakan’ı anlat da, biraz da biz korkalım!

-Ya bu belanın biridir. En ufak bir olayda bile “Hadin koğuşu yakalım” der. ‘Ya Zeki niye koğuşu yakalım arkadaş?’ dersin. Kimseyi de dinlemez. İdare en ufak bir hak gaspı yapsa, hatta bir gardiyan ters baksa, yapışır arkadaşların yakasına, ille de koğuşu yakalım der. Böyle biri işte...

Saldırıdan daha kötü bir durum yaratacak gibi görünmemişti bana. Hatta ‘renkli biri’ diye düşündüm.

-Bununla ordu baş edemedi demiştin?

-Bu, bir sürü kurşun yiyor, bakıyorlar ölmemiş. Sonra ciple üstünden geçiyorlar, öldü diye bırakıyorlar, ölmemiş. Malatya’dan buraya tedavi için ilk geldiğinde iç organları, yani barsakları dışarıda, poşetin içindeydi. Zaten herkes nasıl yaşadığına hayret ediyordu. O haldeyken tutturamaz mı, ‘Ben bulgur isterim’ diye. “Ya Zeki,” diyoruz, “sana bulgur iyi gelmez, yemen gereken en son şey bulgur olmalı.” Nuh diyor, peygamber demiyor....mecbur kalıp kendisine bulgur yapıyorduk. Yoksa yatmıyor... yedikten sonra da başlıyordu inlemeye, ‘Ay dayê, zıkêman’ (Ay anne karnım!) diye diye arkadaşları yatırmıyordu. Sabaha kadar yatırmıyorduk; kendisine de kızamıyoruz, yaralıdır. “Zeki,” diyoruz, “bak bu ağrılar hep bulgur yemenden kaynaklanıyor!” Yok,” diyor, “bulgurla ne alakası var? Zaten sancı yapıyor” diyor, anlatamıyorsun...

-Eee!

-E’si bu!.. Dışarıda da belaymış, iki bıçak yemiş... sanırım babası dayanamayıp bıçaklamış.

Tuhaf tuhaf baktığımı görünce üsteledi:

-Valla bak, şaka etmiyorum!

8-10 gün geçtikten sonra ‘koğuş yakan’la aramızda samimi bir atmosfer oluşmaya başladı. Uygun bir anını yakalayıp kendisine sordum:

-Heval Zeki, arkadaşlar senin için ‘koğuş yakan’ diyorlar... İdarenin en ufak olumsuz bir yaklaşımında ‘Koğuşu yakalım’ diyormuşsun, doğru mu?

-Ya arkadaşlar da abartıyor. Bu şerefsiz idare bazen öyle yapıyor ki... Gel de yakma!

-Mesela?

-Mesela bir örnek vereyim. Ben yaralıydım, barsaklarım dışarıda, poşette. Malatya Cezaevi üç katlıdır, ben ikinci kattayım, yerimden kıpırdayamıyorum bile. Arama geldi, herkesi dışarı, havalandırmaya çıkardılar, ben tek içerde kaldım. Arama en alt kattan başladı, sonra benim bulunduğum kata geldiler. Askerler ellerinde kasatura, kitaplara batırıyorlar, ciltlerini yırtıyorlar... Ya dedim, bunların niyeti arama falan değil. Eşyaları da dağıtıyorlar. En son dayanamadım, dedim; ‘Sizin niyetiniz arama falan değil, böyle arama olmaz, kitapları niye yırtıyorsunuz? Böyle aramaya devam ederseniz kendimi de, koğuşu da yakacağım’ Havalandırmaya bakan pencerenin yanında da yatıyorum...

-Bütün pencereler havalandırmaya bakmıyor mu?

-Ya arkadaşları çıkardıkları havalandırma ha!... Neyse! Pencereye uzanıp arkadaşlara bağırdım. Dedim, ‘Arkadaşlar, bunların niyeti arama değil, her şeyi kırıp döküyorlar. Provokasyon yaratmak istiyorlar. Ben protesto ediyorum, kendimi de yakacağım, koğuşu da!’ Ben böyle der

demez, askerler aramayı bırakıp aşağı inmeye başladılar. Havalandırmada da 200 arkadaş var, onlar da birden slogan atmaya başlamaz mı; ‘Kendini de yak koğuşu da yak, kendini de yak koğuşu da yak!’ diye. Sloganlar kesilmiyor. Çok zor durumda kaldım; kibrit uzakta, gidemiyorum. 200 kişi, ‘kendini de yak koğuşu da yak’ diye slogan atıyor. Ben de ‘kendimi de yakacam, koğuşu da yakacam’ demişim. Neyse. Ama sonunda bütün askerler koğuşu terk etti...

-Bu olaydan sonra sana ‘koğuş yakan’ demeye başladılar, öyle mi?

-Yok... Bir gün burada saldırı oldu, arkadaşlar benle Beşikçi Hoca’yı koğuşun öbür ucuna götürdüler, zarar görmeyelim diye. Başka yaralı arkadaşlar da vardı bizimle. Kendileri de barikat kurmuş... askerler kalaslarla saldırıyor. Ben de dedim ki, ‘Hocam koğuşu yakalım!’ Hoca dedi, ‘Hayır Zeki!’ Dedim, ‘Hocam, biz koğuşu yakarsak bunlar saldırıyı durdurur.’ Hoca bana kızdı, ben de bir şey yapmadım. Ama koğuşu yaksaydık saldırı dururdu.

-Ama siz de yanmaz mıydınız?

Elini sallayıp kızdı Zeki: Yanarsak yanalım ya... Zaten yanmışsınız!

Birkaç saniye sustum.

-Hoca’ya da koğuş yakmayı teklif edince, adın ‘koğuş yakan’a çıktı?

-Yok. Bir gün yine saldırı vardı, ben yatağı ateşe verdim...

-Ya Zeki, sen de hiç rahat durmamışsın. Her yerde, bir şeyler yakmak istemişsin.

Zeki kızdı yine:

-Eee, her yerde, her ortamda idare şerefsizlik ediyor, ben ne yapayım?

MÜSLÜM

Müslüm memleketi Dersimden ayrılmış, Elazığ’a yerleşmişti. Bir süre sonra Hayri ile tanışmış ve ona bağlı olarak siyasi faaliyet yürütmeyi üstlenmişti. Hayri’nin her dediğini canla başla çalışıp yerine getiriyor, ona sonsuz güveniyor, saygı duyuyordu.

İkirciksiz tavrı, saflığı, alçak gönüllü tutumuyla kısa sürede herkesin güvenini kazanmıştı. Yasak yayınlar, kaset, silah vb. malzemelerin teslim edilebileceği en güvenilir kişiydi. Sadece Hayri’nin kendisine bıraktığı malzeme bir çuval dolusuydu. Önceleri hayli saftı ama girdiği yeni ilişkilerle biraz daha gözleri açılmıştı. Çalışmalar sürdükçe daha kuşkulu

yaklaşmayı, olayları sorgulayıp yorumlamayı, kendine özgü şekilde geliştiriyordu.

Bir süre sonra Hayri'yi polisler aldı. Haberi olmamıştı Müslüm'ün. Kimse de söylememişti kendisine.

Bir gece eve bir araba yaklaştı, evin önüne gelip durdu. Hayri ve bir grup insan indiler arabadan. Müslüm, 'Gece bu saatte geldiklerine göre, bunlar kesin gerilladır. Cephe çalışanı bu saatte ne diye gelsin ki?' diye düşündü. Gidip karşıladı gelenleri:

-Hoş geldiniz!

"Hım mm!" dedi biri cevap yerine.

'Bunlar da çok resmi gerillalarmış' diye geçirdi içinden. Hayri'ye baktı; üzüntüyle karışmış yüzünde zorlama bir tebessüm vardı. Giderek kuşkulananmaya başladı Müslüm.

Eve girdiler. İki oturdu, diğerleri henüz ayaktaydı. Oturanlardan biri Müslüm'e bakıp, direkt söze girdi:

-Git, çuvalı getir!

Ne bakışı, ne üslubu bir yoldaşinkine benziyordu. Daha da kuşkulandı Müslüm. 'Bunlar polistir' diye düşündü.

"Bende çuval muval yok," dedi.

Oturan sertçe Hayri'ye döndü. Hayri söylenmek isteneni anlamıştı.

"Git çuvalı getir Müslüm," dedi.

Müslüm, 'Hayri getir dediğine göre, bunlar gerilladır' diye düşündü tekrar ve gitti.

Birkaç dakika sonra çuvala dönen Müslüm'ün içi içini yiyordu. Sorup öğrenmek tuhaf kaçacak gibi geliyordu ona. İçinden bir ses frenliyordu kendisini. Ama anlamak için de dikkat kesilmişti. Hayri'ye olan güveni, 'polistirler' kanaatinin önündeki tek engeli oluşturuyordu.

İki kişi torbanın içindeki malzemeleri kontrol ettikten sonra ayağa kalktılar, gideceklerdi. Biri Müslüm'e dönüp, "Sen de gel!" deyiverdi aniden.

Müslüm, 'ya bunlar galiba polis' diye tekrar geçirdi içinden ve "evde çocuklar var, gelemem" diye cevapladı. Hayri'ye baktı... Hayri "gel gel!" deyince, tekrar düşüncesi değişti. Arabaya binip gittiler...

"Eh işte... Ben de böyle yakalandım" dedi Müslüm, cezaevinde olayı arkadaşlarına anlatırken.

Biri dayanamadı:

-Ya arkadaş, sen arabaya binerken de mi anlamadın polis olduklarını? Arabanın üzerinde bir işaret, yazı falan yok muydu?

-Yoktu.

-Allah Allah... Peki, ya ne zaman anladın polis olduklarını?

-Ya bunlar doğru yolu bilmiyorlardı. Araba hendeklere, çukurlara girip çıkıyor, sallanıp duruyordu. Ben de dedim ki, ‘Durun abi! Ben doğru yolu biliyorum, size göstereyim!’ Adam elini beline attı, telsizi çıkarıp kafama bir tane vurdu. “Otur eşşoğlueşşek!” dedi. Telsiz de çalışmaya başladı. ‘Haa... bunlar polistir’ dedim.

MEYDANCI İSMAİL

İsmail sevdiği kızın babasını öldürmüştü. Adamı öldürmek için kendisine yardım eden iki arkadaşıyla birlikte tutuklanarak, Ankara Ulucanlar Cezaevi’ne getirilmişlerdi. Babası para karşılığında kendisini erkeklere pazarlamak istediği için, sevdiği kız da İsmail’e yardım etmişti. Ama suçu İsmail ve iki arkadaşı üstlendiğinden o tutuklanmamıştı.

Sorunsuz biriydi İsmail. Durup dururken cinayet işleyecek biri de değildi. Haklı bir nedenden dolayı cinayet işlediğini düşünüyordu bütün tutsaklar. Haksız gören de yoktu. İdare de bu yüzden kendisini meydancı yapmıştı. Koğuşların dışında kalan alanların temizliğiyle ilgileniyor, koğuşlara yakacaklarını taşıyor, çöpleri döküyor, cezaevinde olabilecek işlerle ilgileniyordu.

İlişkilerinde mütevazı, sıcak biriydi İsmail. Kısa sürede herkesle kaynaşmıştı. Siyasi tutsaklara özel bir ilgi, saygı duyuyordu. Fırsat buldukça onlarla konuşmaya, kaynaşmaya çalışıyordu. Siyasi tutsaklar da ilgilerini eksik etmiyorlardı. Daha çok da D.H.P. (Devrimci Halk Partisi) grubuyla ilişkilenebiliyordu. Onlardan kitap alıyor, okuduğunu geri getiriyor, başkalarını istiyordu. Siyaset, giderek ilgi alanını işgal ediyordu.

Şimdilik tek derdi vardı İsmail’in; olabildiğince az ceza almak, sevdiği kıza kavuşmak için en doğru çözümü bulmak. Mahkemesine az bir süre kala, bu sorunu tanışıp kaynaştığı DHP’den bir grup tutsağa açıp, yardımlarına başvurmaya karar verdi. İki arkadaşıyla birlikte ikram edilen çayı içtikten sonra konuyu açtı:

-Abi benim yakında mahkemem var. Hukuktan falan anlamıyorum. Mahkemede ne edeceğim, nasıl bir savunma yapacağım, bilmiyorum. Yardımcı olmanız için size geldik. Bize yardım eder misiniz?

-Elimizden bir şey gelirse yardımcı oluruz İsmail. Sen merak etme!

-Sağ ol abi.

-Ama her şeyden önce neden yargıldığını bilmemiz lazım.

Bir başkası: Bak İsmail, sen en iyisi olayı şimdi anlatmaya başla ki, ne olduğunu bilelim.

Üçüncü kişi: Her şeyi olduğu gibi anlat ki, yardımcı olabilelim.

İsmail: Tamam abi... Şimdi ben bir kıızı seviyordum...

-O da seni seviyor muydu?

Üçüncü kişi: Ya bırak da anlatsın.

-O da beni seviyordu... Evlenecektik. Babası kızı kötü yola sokmaya kalktı.

Yardımcı olacıklardan Eraslan:

-Nasıl yani?

-Kötü yol abi... Yani, para karşılığında erkeklere satmak istiyordu.

-Ha!

-Uyardık, tehdit ettik, işe yaramadı. Adam içip içip eve geliyor, kızı dövüyor, annesini dövüyordu. Dövmesi bir şey değil de, kızı kötü yola zorlaması olacak iş değildi. 'Bu adamdan artık kurtulmam lazım' dedim. Kızın annesi de, kız da aynı düşünüyor...

-Hım!

-Adam da zebellah gibi.

-O kim?

Üçüncü kişi: Yani, çok iri yarı biri... Sen devam et İsmail.

-Kızla da, annesiyle de görüştüm, konuştum, bir karara vardık... Ben de gidip bu iki arkadaşına haber verdim. Uygun bir zamanı bekledik... Bir gece adam içmiş, zom olmuş yatıyor. Dedim, en iyisi bunu iple boğmak. Bir de uyurken yakalamak lazım... Adam dev gibi. Üçümüzü de görüyorsunuz. Başka türlü başa çıkamayız adamlarla.

Dinleyen gruptan Eraslan'ın da boyu kısaydı:

-Tabii olmaz. E!

-Eve sessizce yaklaştık abi... Kızın annesi kapıyı açtı, üçümüz içeri girdik. Adam sızmış, yatakta yatıyordu. Dediğim ya, 'adam zebellah gibi' diye...

-Hım!

-İpi adamın boynuna bir tur doladık, adam uyandı. Biz hemen ipi çekmeye başladık.

-E!

-Eee, öbür arkadaş da çenesinden asılmış. Ama adam ikimizi de çekiyor... İpi elimizden bıraksak hepimizi götürecek. Cebelleşip duruyoruz.

-Sonra ne oldu?

-Baktım olacak gibi değil. İpi tutması için arkadaşına verdim, 'sen bunu birkaç saniye tut, şimdi hallederim' dedim. Arkadaş ipi tuttu, ben etrafa bakıp sert bir cisim arıyorum. Hemen yan tarafta keser duruyordu, aldığım gibi döndüm, adamın başına başına vurmaya başladım. Oluk gibi kan fışkırdı adamın tepesinden.

-Sonra ne oldu?

-Adam öldü.

-E!

-E'si bu kadar abi!

-Hım!

-Şimdi biz mahkemede ne diyecez abi!

Grup birbirine bakıp bir süre düşündü. Sonra biri konuya girdi:

- Bir kere adamın kızı kötü yola teşvik etmesi hafifletici bir neden.

Diğeri: Mahkeme zaten hafifletici nedenleri göz önüne alır da... Ama burada kasti, planlı adam öldürme gibi bir durum var. Bu durumda size çok ceza verirler.

Üçüncü kişi: Mahkemede de olayı buradaki gibi anlatırlarsa, tabii çok ceza yerler. Bir kere olayı mahkemede böyle anlatmayacaksınız.

-Peki abi nasıl anlatalım? Bir yolu yok mu?

Eraslan: Bak, sizin tek yolunuz var: Siz mahkemede dersiniz ki, ‘biz kızı istemeye gittik, adam birden sinirlenip saldırmaya başladı. Baktık niyeti çok kötü, öyle sadece saldırıp dövme falan gibi de değil. Korkup kendimizi savunduk. Kendimizi de öyle çıplak elle savunabilecek durumda değildik, adam çok güçlüydü. Keseri alıp adama vurmak zorunda kaldım.

Savunmanızın çerçevesi bu olursa nefsi müdafaaya girer, çok az ceza alırsınız. Yalnız kız da, annesi de bu yönde ifade vermeli. Sizin üçünüzün de ifadesi aynı olmalı!.. Kıza haber gönderebilir misiniz?

-Göndeririz abi.

-O zaman onlara da haber gönder, ifadelerine başvurulduğunda aynı yönde ifade versinler. Kız, ‘İsmail beni istemeye gelmişti, babam onlara saldırdı’ gibi bir şeyler söylese yeter. Annesi de... Anladın değil mi?

-Unutma ha! Hepinizin ifadesi aynı yönde olmalı!

-Unutmam abi. Çok sağ ol. Anladım.

Üçü de rahatlamıştı. Zaten yapabilecekleri başka bir şey de yok gibi gözüküyordu. Tek şey, gerektiği gibi bir ifade için hazırlanmaktı.

Birkaç gün sonra İsmail, iki arkadaşıyla mahkemeye çıkarıldı. Mahkeme heyetinin sorularını siyasi tutsakların perspektifleri doğrultusunda cevapladılar. Herşey iyi gidiyor gibiydi. Bitmek üzereydi. Son anda bir soru daha yöneltti hakim:

-Peki evladım! Adam güçlüydü, korktunuz ve keserle kendinizi savundunuz, bu anlaşılıyor. Adamın boynuna ip geçirilip boğulmaya çalışıldığı otopsi sonucu sabit görülmüştür. Peki evladım, adamın boynuna neden ipi geçirip boğmaya çalıştınız?

Bu soruyu hiç beklemeyen İsmail ve arkadaşları kısa bir süre bakışıp durdular. Sonunda tam hakim soruyu yeniden yöneltecekken İsmail cevapladı hakimi:

-Kanı durdurmak için hakim bey...

II. BÖLÜM

DİYALOG VE TESPİTLER KOMEDYASI

KENDİNİ YUTTURMAK

Bayramları, insanların kaynaşması, küskünlerin barışması;fukaraya , mazluma, zorda olana, yardım vesile gören yaygın bir inanç vardır halk arasında.

12 eylül ardından işkencenin yoğun olduğudiyarbakır askeri cezaevinde, ceza evi idaresi bayramları vesile ederek tutsaklarada uğrardı. Önce tutsaklar sıra halinde dizilir gelen heyetin başındaki komutan, tutsakların bayramını kutlar, ardındaki gardiyan elindeki şeker tepsisiyle”ikramda bulunur” onun ardındaki gardiyanlardan bir-ikisi de ikram edilen şekerleri geri toplarlardı.

Tutssakların da çoğu zaman tanık oldukları, verilen yemeklerin her türlü kirletildiği bu dönemde şeker oldukça değerliydi. Ama , şeker elde edebilmekde zor görünüyordu.

Ramazan bayramıydı. Yüz başı esat oktay yıldırın, ardındaki gardiyanlarla tutsakların bayramını kutlamak için içeri girdi. Tutsaklara verilen şekerleri hemen ardından gelen gardiyanlar geri topladı. Ahmet, aldığı şeker geri vermeye niyetli değildi. Şeker aldığı gibi ağzına attı ve yuttu. Kısa bir arbede yaşandı. Komutan da, bu ara, arkadan gelen seslere

doğru dönmüştü. Şekeri geri toplayan gardiyanlardan biri, elini ahmetin boğazına atarak bağırdı;

“Komutanım yuttu şekeri”

Komutan şekeri geri alabilse de bir anlamı olmuyacağını biliyordu;

“ Bırak oğlum! Yutulan yutulmuştur. Sen kendini yutturmamaya bak!”

BOMBALAYACAK

Bir grup arkadaş arasında tartışma kızıışmıştı M.İpek, ortaya attığı iddiayı her zamanki gibi kabul ettirmeye, kanıtlamaya çalışıyordu. Konu, 1999 da Kosova’yı nelerin beklediği üzerineydi. M.İpek, ABD’ nin kosovayı bombalayacağını ileri sürüyor, gruptaki diğer arkadaşlar bunun asla olmayacağı iddiasında ısrar ediyorlardı. Tartışma uzun sürmüş kimse geri adım atmamıştı.

Akşam haberlerini izlerken bir alt yazı geçti “ Hilary’den clinton’a 22 ay boyunca cinsel ilişki yasak”

M.İpek bu fırsatı kaçırmadı.

“Ya!.. 22ay... Azda değilki! Adam çıldırır. Çıldırdı mı ne yapar? Her tarafı bombalar!”

ÖYLE SANIYORUM

Avukat Ali o gün oldukça yorgundu. Müvekkilini savunacak takati de yoktu pek. Hele hele müvekkilinin suçsuzluğuna dair kanıt kabilinden bir şeyler ileri sürmek oldukça zordu kendisi için. İdaanameyi okuyan hakim kendisine döndü:

“ sizin söyleyeceğiniz bir şey var mı Ali bey?”

“öyle sanıyorumki müvekkilem suçsuzdur hakim bey”

ODA AYNISINI YAPARDI

Suriyeli bir arkadaş siyasi savunmasını hazırlanmış, türkçe bilmediği için de mahkemede avukatının okumasını istemişti. Ali’ydi avukatı. Ali, savunmayı kendisine aitmiş gibi okumaya başladı. Savunmanın sonuna aktarılan sloganları da bir miting alanında slogan atar gibi, zafer işaretide yaparak okudu.

Hakim:

“Ali bey insaf! Zafer işareti yapmayın bari!”

avukat ali:

“ Ama hakim bey müvetkilim de benim yerimde olsaydı aynısını yapardı.”

NA ZAMAN ULAN DEDİM

Mahmut birisiyle konuşurken sıkça “ulan” diye hitap ederdi. Böyle bir uslupda eleştiri konusu olurdu çoğu zaman. O gün mahmut yoktu toplantıda. Ama , nihat yine de eleştirisini yaptı.

“ Mahmut arkadaş herkese ulan diye hitap ediyor, eleştiriyorum.”

Yapılan eleştiri Mahmut’a iletilmişti. Mahmut Nihatı arayıp buldu.

“İlan Nihat ben sana nezaman ‘ulan’ dedimlan.”

TALİMAT ALMIŞIM

Mahkeme veya hastane ye gidenlerin üstleri aranır, ayakkabıları çıkartılır içlerine kadar bakılırdı. Bu kadar sıkı aramaya karşı tutsaklarda tavır alır, direnirlerdi.

Veli hastaneye gidecekti. Arkadaşlar kendisine; “veli arkadaş arama yapmaya kaltıklarında kabul etme! Ama , çokta ısrar etme!”

Çıkışda gardiyan veliyi arayacağını bildirdi.

“Arayamassın”

“Arayacağım”

“Ben aratmıyorum”

“Arayacağım kardeşim”

“Bende aratmayacağım”

“Ya kardeşim talimat almışım, arayacağım”

“Ya bende talimat almışım, aratmayacağım”

ULAN SAYIN CEZAEVİ MÜDÜRÜ

Mustinin ileri düzeyde olmasa da ruhsal çalkantıları devam ediyordu. Panik atak dene bilirdi. Dişlerinin yaptırılması için ceza evi idaresine başvurdu. Uzun bir aradan sonra kendisine olumlu yanıt verildi. Bu kadar geçikmenin ardından aniden verilen karar kuşkulandırmıştı mustiyi.

“ dişlerime mikrofön yerleştirmişler” diye tutturdu musti ve bütün dişlerini söküp attı.

Dişlerinin yeniden yaptırılması için dilekçe ile yeniden başvurdu idareye. Ama, dilekçesine hiçbir yanıt alamadı.

Verdiği her dilekçe yanıtsız kaldı.En radikal dilekçesini yazdı sonunda
Musti: ULAN SAYIN CEZAEVİ MÜDÜRÜ/ Senin ...!...!...!...!...
dişlerimi neden yapmıyorsun?
Gereğini arz ederim

KEŞKE DEĞİRMENE GİTSEYDİM

Şerzat ve babası diyarbakır cezaevinde aynı koğuştaki kalıyorlardı.
Toplantı başlamıştı. Şerzat, eleştiri oklarını babasına yöneltti.babası
kızıyordu ama yapabileceği bir şey de yoktu. Şerzat eleştirilerini bitirince
babası cevapladı:
“ Ben sana ne diyeyim! Ulan o gece ananın yanına gideceğime keşke
değirmene gitseydim.

AJANMIYIM?

Nevşehir cezaevinde tünel kazılmıştı. Bütün tutsaklara dava açılmıştı.
Tünelden haberi olanlara çeşitli cezalar veriliyordu. Hakim, karşısına
çıkarılan tutukluya sordu:
“Tünelden haberin var mıydı?”
“Son zamanlarda kuşkulandım”
“Niye idareye haber vermedin?”
“Alçak! Ben ajan mıyım?”

UĞUR MUMCU KİMDİR?

Siyasetle ilgisi pek yoktu Cevdetin. Uğur Mumcunun öldürülmesinin
birkaç gün ardından yakalanmıştı. Tanımazdı Uğur Mumcu . Ama
sorgusu , Uğur Mumcunu öldürülmesiyle ilgili yapılmıştı yoğun olarak.
Epey işkence görmüştü. Sorgu süreci bittikten sonra cezaevine getirildi.
Arkadaşları, neden sorgulandığını sordular kendine.
“Ya ! Bu uğur mumcu kimdir? İtirafçı mıdır? Korucu mudur? Onun
yüzünden bir sürü işkence gördüm”

KARMAŞIK MESELE

Cesim ziyaretçilere Ortadoğu propagandası yapıyordu. o günler Ortadoğu
semineri vardı cezaevinde. Cesim ziyaretçilere, bütün sorunların
merkezinin Ortadoğu olduğunu, Ortadoğunun çok karmaşık bir bölge
olduğunu v.s v.s anlatıp durdu.
Ziyaretçi bilmek istiyordu ve sordu:
“ Ortadoğu neresidir?”
cesim ortadoğunu sınırlarından pek emin değildi.

“ Dedikya! Çok karmaşık bir mesele. Daha netleşmedi.

Protesto

Ulucanlar Cezaevi’nde cop ve kalaslarla tutsaklara yönelik bir saldırı gerçekleştirilmişti. Saldırının ardından tutsaklara, dövüldükleri devlet malına (cop ve kalaslara) zarar verdikleri gerekçesiyle dava açılmıştı. Her siyasi grubu temsilen bir kişi mahkemede sanık sandalyesinde kendilerini savunuyorlardı.

Birinci sanık: Bu saldırı cezaevi idaresi tarafından bilinçli, planlı gerçekleştirilen bir saldırdır.

İkinci sanık: Bu saldırı, cezaevi idaresi ve askeri erkanın planlı ortak saldırısıdır.

Üçüncü sanık: Bu saldırı hükümet tarafından planlanmıştır, protesto ediyoruz.

Dördüncü sanık: Bu saldırı bizzat devlet tarafından planlanmıştır. Protesto ediyoruz.

Koğuşun en kalabalık grubunu temsil eden Eraslan:

-Bu saldırı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve onun işbirlikçileri emperyalist güçler tarafından planlanmış ve uygulanmaya konmuş bir saldırdır. Protesto ediyoruz.

Önder

Önder epey sakar biriydi. Düz yolda yürürken bile bazen ayağı takılır, tökezler veya düşerdi. Koğuş içinde gezinirken masaya, ranzaya, oraya buraya, ona buna çarpar dururdu. Yemek yerken bardağı devirir; ekmeği, kaşık çatalı düşürür, bazen yemeği dökerdi. Bulaşık mı yıkıyor, tabakları leğenden leğene aktarayım derken bazen yere aktarırdı. Hele tepsi dolusu bardağı tek tek leğene koyup yıkamak için, tepsiyi olduğu gibi leğene boca edip bütün bardakların kırılmasına yol açınca, ününe ün katmıştı. Kitap okurken sayfaları yırtan bir kişiydi. Kaza yapmadığı tek bir gün bile yoktu. Kazazedeler, genellikle üzerine çay, su, yemek dökülmüş veya çarpılmış kişilerden oluşurdu. Hep bu konuda dikkat etmesi gerektiği söylenir, eleştirilirdi. Ama aradan üç yıl geçtiği halde, havalandırmada volta atarken, “Nasıl yürüyüşüm epey düzelmiş değil mi?” diye sorduğu kısa sürede omzuyla çarpmış, ayağını ayağıma takmıştı.

Yakalanması da sakarlığı kadar ilginçti.

DHP ile tanışmış, büyük bir istekle görev almış, coşkuyla işe koyulmuştu. Yerinde duramıyor, gittiği her yerde yorulmak bilmeden çalışıyordu. İlegal çalıştığı için kod isim kullanıyor, tanıştığı herkese adının “Selahattin” olduğunu söylüyordu. Tanıştığı hiç kimse gerçek ismini bilmiyordu. Ancak ihtiyatlı tek girişimi bununla kalmıştı. Deşifre olmamak için başka tür tedbirler alması gerektiğini düşünememişti.

Bir akşam arkadaşlarıyla bulundukları evin polisler tarafından sarıldığını ansızın fark ettiler. Önder, başından beri gerekli gördüğü yegane tedbirini kaldırmak zorunda hissetti kendisini. Ve gecikmeden asıl adını arkadaşlarına söyleme kararı verdi.

-Arkadaşlar, kimse beni Selahattin diye çağırmasın. Selahattin benim kod adımdır. Sakın Selahattin demeyin. Benim asıl adım Önder... Kimse unutmasın tamam mı? Önder... Önder...

Ne var ki polisler kodu da, adını da biliyorlardı. Ama Önder’in bundan haberi yoktu. Polisler içeri girip herkesi yüzükoyun yere yatırdıklarında onlardan öğrenmişti. Öğrenmişti öğrenmesine de, kodunun olmadığına, adının Önder olduğunda sonuna kadar direnmişti.

Polis, yüzükoyun yere yatmış Önder’in sırtına ayağını basarak sormuştu:

-Selahattin sensin!.. Öyle mi?

-Hayır, ben Selahattin değilim. Benim adım Önder.

-Uğraştırma bizi ulan! Adını biliyoruz dedik.

-Vallahi doğru söylüyorum. İsterseniz kimliğime bakın. Adım

Önder.

-Kimi kandırıyorsun ulan o... çocuğu!

-Ya vallahi benim adım Önder ya!

“Peki” demişti polis, ısrar etmekten vazgeçerek.

Önder, bu sorunu atlattığını sanmış, biraz rahatlamıştı. Evin aranması uzun bir süre devam etmiş, ilk gerginlikler atılmış, herkes bir miktar gevşemişti. Polisler de daha iyi davranıyordu artık. Önder'e kodunun Selahattin olduğunu kabul ettiremeyen polis, araya giren zaman ve gevşeklikten yararlanarak babacan bir sesle Önder'e yönelmişti:

-Selahattin...

-Önder bu babacan tavrı cevapsız bırakmamıştı:

-Buyur!..

Hasan

Hasan'ın gözleri iyi görmüyordu. Dereceli gözlük kullanıyordu. Ziyaretçi kabinlerinin olduğu bölüme girdi. İlkinden itibaren her kabinden başını içeri uzatarak gelen ziyaretçileri selamladı. Kimine “Merhaba, hoş geldiniz” diyor, kimine “Nasılsınız? Dışarıda ne var ne yok” diye soruyor, daha önce görüştükleri olmuşa onlarla biraz konuşuyor, öylece bir sonrakine geçiyordu.

Vezir, ileriki kabinlerden birinde, uzun süredir görmediği, bin kilometreyi aşkın bir uzaklıktan gelen ebeveynleriyle görüşüyordu. Beton silindire geçirilmiş bir tahta parçası üstünde uzun süre oturmak yormuştu kendisini. Sohbetine kısa bir ara vermek, kalkıp kendini geriye atarak belini kütürdetmek iyi olacaktı. Kendisine doğru giderek yaklaşan Hasan'ı görünce çağırdı:

-Heval Hasan! Gel gel! Babamla anam gelmiş, gel biraz sohbet et.

Hasan ara kabini atlayıp Vezir'in yanına gitti.

-Nereden geliyorlar?

-Memleketten.

-Geldikleri yer buraya çok uzak mı?

-Bin kilometreden fazladır.

“Biraz konuşalım bari” deyip, gelenlerle koyu, samimi bir sohbeta daldı Hasan. O konuşurken Vezir de arkasında, tutulan vücudunu açmak için küçük adımlarla voltalıyordu.15 dakikayı aşkın koyu sohbetin ardından, Hasan Vezir'e döndü:

- Vezir heval!
- Söyle heval.
- Hangisi baban?..

“Hırsızlık” Muhabbeti...

Mithat’la Selim daha tanıştıkları anda kırk yıllık dostlarmış gibi sohbe başlamışlardı. Böylesine içli dışlı sohbeti başlatabilen Mithat olmuştu. Selim de başlarda ayak uydurmaya çalışmıştı ona. Ama Mithat, sohbetin daha ilk dakikalarında Selim’i taşlamaya başlamıştı. Samimiydi Mithat; böyle bir ortamda herkes arkadaştı ve resmiyete hiç gerek yoktu. İyiydi iyi olmasına ama samimi olmanın da bazı ölçüleri olmalıydı Selim’e göre. Ne var ki Mithat, taşlamalarının dozunu giderek artırıyor, diğer yandan da uzun bir hasretlik çekme döneminin ardından yeniden buluşmuş insanlar gibi, hiç tasa duymadan gülüp duruyordu. Sonunda Selim, bu kadar taşlamaya az da olsa karşılık vermek istedi:

-Mithat arkadaş!

-Buyur.

-Seninle tanışalı birkaç dakika oluyor, değil mi?

-Tabii!. Ama önemli birkaç dakikadır haa! Kıymetini bileceksin.

-Tamam. Birkaç dakikadır tanıştık, üstelik ben sizin bloka misafir geldim. Ama misafir karşılamının da bir usulü var. Hadi bunun gereğini yerine getirmedi neyse de, ama insan hemen taşlanmaz ki! Merhaba dedik, sen taşlamaya başladın. Yetmezmiş gibi, attığın her taşın arkasından bana gülüyorsun.

-Teessüf ederim.

-Bırak teessüfü de, bu taşlamaları çaydan sonraya bıraksaydın daha uygun düşmez miydi?

-Ha ha hı... Delinin zoruna bak! Çaydan sonra olur mu? Böyle samimi bir sohbeti ertelemek arkadaşlık, yoldaşlık ilişkilerini ertelemektir.

-Hemen taşlamaya başlamak mıdır, iyi arkadaşlık ilişkisi?

-Tabii. Hem benim böyle taşlamamda bir suç varsa, o da sana aittir.

-Nasıl bana aittir?

-Vallahi sana baktım, senin durumunda bir acayıplik var.

-Sence nedir?

-Hah ha... Vallahi ben de bilmiyorum, ama adamı böyle dolduruşa getiriyor.

-Yok ya!

-He ya... Hı hah ha.

Mithat'la baş etmek için bu kadarının yetmeyeceğini düşündü Selim.

-Sana bir şey diyeyim mi?

-Teessüf ederim. Ne demek 'diyeyim mi?' Böyle şeyleri sormana gerek yok ki? Hemen söyle, yoksa ben başlayacağım.

-Bak, ben de biraz insan sarrafıyım. Bir şey soracağım ama doğru cevap ver! Senin gibi gözünü budaktan esirgemeyen bir arkadaş kaçamak cevap vermemeli.

-Geç edebiyatı da sor!

-Peki, şimdi doğru söyle, sen dışarıda hırsız mıydın? Özellikle koyun, keçi gibi şeyler?

-Hah ha hı... İşte şimdi taş baltaya vurdun.

-Baltayı taşla...

-Fark etmez ki... Hangisini vurursan vur, sonunda birbirine değiyor. Ne haber!

-İyi iyi.. Sadede gel de anlat! Geç şu taş-balta meselesini.

-Benim taşla baltayla sorunum yok. Sen başlattın.

-Tamam anladım, sen soruma cevap ver.

-Bir kere ben hayatımda harama...

-Uçkur çözmemişsin.

"Ahhaaa hah ha ha..." Selim'in dizine bir şaplak indirdi; "Hay sen çok yaşa... Ama böyle değil. Harama el uzatmamışım.

-Ben inanmıyorum.

-Sen bilirsin. Bak, bizim ailede kim böyle bir şey yapsa, elma bile çalsa en başta aile onun cezasını verir. Aile kültürü bu.

-Ailenden söz etmedim ki. Ben senden söz ediyorum; yaptın mı yapmadın mı?

-Vallahi yapmamışım lo?

-Bak Mithat, eminim sen kamyonla götürmüşsündür bu işi. Ama niye söylemekten çekindiğini bilmiyorum.

-Ya insan arkadaşına tanışır tanışmaz 'hırsız' der mi? Ayıp ayıp! Teessüf ederim.

-Bunda teessüf edecek bir şey yok. Ben seni övüyorum, sen yanlış anlıyorsun; bu üstün yetenek gerektiren bir meslektir. Üstelik her babayiğit yapamaz. Sen de böyle bir meziyetten uzak gözüküyorsun, hatta tam erbabısın. Biz arkadaşız, açık söyle ki, biz de deneyimlerinden yararlanalım hiç olmazsa.

-Hıh.. Hele bak! Ya sen bana ısrarla 'hırsız olduğunu söyle' diyorsun.

-Ya ben gerçeği itiraf et diyorum. Söylesen de söylemesen de ben zaten biliyorum.

-Hey loo. Senin baban evliya mıdır? Eh... Biliyormuş.. Şuna bak! Allah kuru iftiradan saklasın... Bak, çay da geldi, sana bir çay ikram edelim, belki iftiradan vazgeçersin.

Aslında Mithat sıkışmıştı. Selim'in geri adım atmaya hiç niyeti yoktu, sürdürdü:

-Sen ikram etmesen de içecem o çayı.

"Vay be, helal ya. Şimdi gözüme girdin," diyerek şaplağı Selim'in omzunda patlattı; "İşte böyle olacaksın ha." Yumruğunu sıkıp sallayarak, "harbi" dedi.

-Ne demek harbi? Harbi, tüfeklerin namlusunu temizlemek için kullanılan demir çubuktur, iade ediyorum.

-Hah ha hı... Aha şimdi gözüme girdin. Sohbet dediğin böyle olur.

-Ee... Az önce gözüme girmiştin?

Mithat'ın bir gözü görmüyordu, elini gözüne götürüp cevapladı Selim'i:

-Ha bu gözüm görmüyor, sen az önce o gözüme girmiştin. Şimdi bu gözüme girdin, sağlam gözüme... Bu kıyağı da kimseye yapmam ha.. Hah ha ha..

-Bak istersen konuyu saptırmayalım. Gel şu meselenin, senin mesleğinin detaylarına girelim. İnan ki senin mesleği ben başarabilsem göğsümü gere gere anlatırdım. Ben iki koyun çalmışım, şişine şişine herkese anlatıyorum.

-Ohoo... Güzel. Kendi hırsız, beni de meslektaşı yapacak. Vay vay vay.

-Mithat arkadaş, sen anlamadın galiba. Ben senin beceriksiz biri olmadığını düşünüyorum. Bu ülke koşullarında kötü bir şeyden de söz etmiyorum. Bir yetenekten, bir ustalıktan, hatta bir sanattan söz ediyorum. Sanatçı da sensin.

-Vay vay vay. Şişir bakalım. Eee?

-İnan ki şaka etmiyorum. Bize askerken 20-30 yıl öncesinin dondurulmuş etini veriyorlardı, saman gibiydi. Taze ete hasrettik. 3-4 arkadaş bir koyun çaldık, o kadar hoşumuza gitti ki... Dayanamayıp bir ay sonra bir tane daha çaldık. Erbakan'ın sözünü ettiği rantyeciler trilyonları götürüyor, şişine şişine ortalıkta geziyorlar. Üstelik televizyonlarda da bol bol arz-ı endam ediyorlar. En kötü şey nedir biliyor musun?.. Beceriksizlik!

-O kadar da beceriksiz değiliz canım. Bana da hava atma, tamam mı?

-Ne havası? Galiba aldığın ceza gözünü korkutmuş, çaldığın koyunları bile gizliyorsun. Sanki ben polisim, mübarek!

-Vallahi ben mahkemelerden, cezadan değil, senin şerrinden korkmaya başladım.

-Geç onu! Temiz aile çocuğu pozları takınmanın gereği yok! Sözde arkadaşız. Çalıp çırpıp bizden gizliyorsun. Güven sorunu tabii. Bak ben hemen, hem de hiç çekinmeden söyledim.

-E, insan kendi mesleğini söylemekten çekinmez... Değil mi?

-Tamam. Ama ne olur insafa gel de söyle; sen hiç mi çalmadın?

-Vallahi bir sefer ava gittim, geceydi. Baktım şöyle küçük bir kayanın üzerinde bir geyik duruyor. Vurdum tabii. Ay ışığı da var. Gittim üstüne, 'ulan' dedim, 'vallahi bu benim amcamın keçisine benziyor' İyice baktım ki o. Bunun dışında temizim. Onu da bilmeden vurdum.

-Gece geyik avına çıktın ha?.. Gece! Sen kimi kandırıyorsun? Bence sen o keçiyi bilerek ve tanıyarak vurdun Mithat. Bana da ayak yapma.

-Vallahi yok lo. Sen de arkadaşına inanmıyorsun.

-Yani sen amcanın keçisini bilmeden vurdun?

-He ya... Sonra gittim amcama, dedim 'Amca, hal mesele böyle.' Dedi, 'Ya yeğenim bir keçinin lafı mı olur, keçi sana kurban olsun.' Beraberce keçiyi bir güzel yedik.

-Başka?

-Hım... Seni gidi seni. Başka maşka yok... Hadi hadi, herkes kendi bloğuna, bak çağırıyorlar. Ama sohbetin hoşuma gitti ha. Yine gel!

-Bu sefer sen bizim bloğa gel. Ne sorarsan sana çekinmeden anlatırım.

-Hah hı... Allah belanı vermesin. Tamam.

Selim, Mithat'la yakaladığı sohbet tarzından moral bulmuştu. Kendi bloğundaki Okçu'yla sohbet koyulaşıp atışmalar başlayınca, aynı sohbet tarzını ona da uyguladı.Okçu'ya gözlerinden hırsız olduğunun anlaşıldığını söyleyince, Okçu, Mithat'ın verdiği tepkiye benzer bir tepki vermişti; 'Böyle şeyler aile kültürüne tersmiş de, ne kendisi ne sülalesinden bir kişi hayatında bir tavuk bile çalmamış da... Anlatıp durmuştu.

Aradan bir ay gibi bir zaman geçmişti. Selim, bir hücrenin önünden geçerken, Zafer ve Haydar'a heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatan Okçu'nun sesini duymuştu. Köye gidip getirmekten söz etmişti Okçu, bundan emindi. Kapıya yanaşıp kulak kabarttı. Kapı açık olduğundan sesi net duyuluyordu:

-Keleşleri elimize almışız, etrafı kolaçan ede ede gidiyoruz. Biri gelse ateş açacağız. Başka yolumuz yok, çok uzun süre aç kalmışız. Gittik, 4 hindi, 2 tavuk götürdük. Ama tavuklar da hindi kadardı ha!..

Selim hemen içeri girdi. Sırtı Selim'e dönüktü Okçu'nun.

-Niye doğru söylemiyorsun?

Okçu dönüp baktı. Zorunlu bir gülümsemeydi yüzündeki.

Selim: Senin aile kültürüne ters değil mi? Hani hayatında bir tek tavuk bile çalmamıştın? Keleşli hindi hırsız!..

-Bak işte... Şimdi bunu malzeme yapacak Allahsız. Çaldım var mı bir diyeceğin?

Selim, Zafer ve Haydar'a, Okçu'nun bu konularda ne kadar pir-ü pak olduğunu kendisine nasıl anlattığını aktardı. Okçu ikide bir "Abartma, abartma!" deyip duruyordu.

Zafer her zaman sözünü orta yere söyler, hiç sakınca da görmezdi. Yine öyle yaptı:

-Okçu seni kandırmış. Bir de uyanık geçiniyorsun. O doğma büyüme hırsızdır. Sadece burada bir işe yaramıyor, o kadar.

-Niye heval işe yaramıyorum? Kaç kişi benim kadar işe yarıyor?

-Söyle bakalım, neye yarıyorsun?

Selim Zafer'e, "Galiba doğru söylüyor heval; bazı arkadaşlar kaybolan malzemelerini arıyorlardı da!" deyip çıktı odadan. Ardından duyduğu Okçu'nun sesi sahte bir intikam yeminine benziyordu:

-Eh, bu sana kalmaz.

Selim Mithat'ı da benzer pozisyonda yakalayacaktı. Aradan birkaç ay geçmişti. Selim iç görüş yapılan bloğa gitmişti. Voltalar atılıyor, grup grup sohbetler yapılıyordu. Mithat hemen yan taraftaki grupla oturuyordu. Selim'den haberi yoktu. Mithat'ın oturduğu grup Kutal'ı dinliyordu. Kutal şecaat arz edip sirkatin söylerken (kendini överken hırsızlığını anlatmak) dinlemek zevkli olurdu. Bu konularda hayli hünerliydi Kutal. Daha önce birkaç kez Selim'in cebinden bir şeyler çıkarmış, en son Selim dayanamayıp, "Bir daha elin cebime girmesin!" diye ciddi ciddi uyarmıştı kendisini. Kutal da Selim'e, "Söz, bir daha elim cebine girmeyecek" demişti. Bir gün Selim yerde, Kutal onun arkasındaki ranzada oturmuş, herkes televizyonda film izlerken Selim, elini cebine atıp tespihinin olmadığını görünce, sağına soluna bakınmış, tespihin Sezgin'de olduğunu görüp, "Ne diye sormadan alıyorsun tespihimi" diye çıkışmıştı. Sezgin tespihi Kutal'dan aldığını söyleyince de, dönüp Kutal'a, "Ben sana elini bir daha cebime sokma, demedim mi" diye kızmıştı. Kutal gayet sakin, "Vallahi elimi senin cebine sokmamışım, ayağımla aldım" demişti.

Kutal şimdi de beraber oturduğu gruba tavuğu nasıl çaldığını anlatıyordu:

-Etraf karanlıktı. Açım, karnımı doyuracam. Bir tavuk alayım dedim, fazla bir şey götürmeye niyetim yok. En iri tavuğu çalayım derken, kart bir horozu çalmışım. Getirdim arkadaş, iki tüp bitti bu pişmedi. Sabah oldu yok. O gece ne çektim ya!

-Hah ha ha hı...

Mithat'ın gülüşüne çıkıştı Kutal:

-Ne var bunda gülecek?

Mithat: Ya sen ne beceriksizsin Kutal. İnsan her ihtimale karşı iki tane çalar. Hadi horoz kart çıktı, gidip bir tane daha getireydin.

-Ulan zaten onu getirene kadar imanım gevredii... Hem sen olsan onu da getiremezdin, ne konuşuyorsun?

-Ben mi getiremezdim?

-Yok ben! Tabii ki sen getiremezdin.

-Hey lo! Ya ben gitsem yarım saatte bir öküz getiririm be!

-Nasılse cezaevindeyiz, hava atmak serbest. Sen de at havanı.

-Senin nerene hava atayım? Sen en fazla tavuk hırsızısın, onu da doğru dürüst çalmayı becerememişsin. Diğerlerine de onaylatırcasına baktı, havasını attı.

-Vallahi ben koyundan aşağısına tenezzül etmem.

-Salla! Tenezzül etmezmiş. Tenezzül etmek ayrı, yapabilmek ayrı şey.

Yan tarafta Selim, aradığını buluyor gibiydi.

Mithat, "Ben de onu söylüyorum" dedi. Öne eğilip Kutal'ın dizine şaplağını indirerek devam etti; "Bak sen bilirsin, kamyonla koyun taşırlar ya... Nakliye canım...

-Eee!

-Biz onu rampanın dibinde durdururduk

-Neyi?

-Kamyonu loo. Birimiz şoförle konuşup, 2-3 kilometre ilerde bir işimiz olduğunu, zahmet olmazsa oraya kadar bizi almasını, ücreti neyse vereceğimizi söyledik. Diğer arkadaş da arkadan arabaya tırmanırdı. Şoförün yanına binen, şoförü lafa tutardı. Kamyonun üstüne çıkansa arkadan koyunları tek tek aşağı bırakırdı. Kamyon rampayı tırmanana kadar en az koyunların yarısını boşaltmış olurduk. Gerçi tek tük ayağı kırılan olurdu ama zaten hemen götürüp satardık...

-Salla! Meydan geniştir, dedi Kutal.

"Hiç de sallamıyor" diye atıldı Selim, "Hatta yetenekleri arasında en sıradan olanı anlattı size.

Mithat yüzünden eksik olmayan gülümsemesiyle döndü ona:

-Hah, bir sen eksiktin, Allah'ın cezası. Gel sen de katıl. Hünerlerini bir anlat arkadaşlara.

Selim aralarına girip oturdu:

-Valla ben senin eline su dökemem Mithat... Merhaba arkadaşlar.

-Merhaba.

Merhabalaştılar.

Selim: Ya Mithat, o kadar direnmenin gereği var mıydı? Bak sonunda söyledin işte! Ben sana insan sarrafı olduğumu söylemişim değil mi?

"Ne söyledim?" Mithat, duymamış olabilir mi diye zarf atıyordu.

Selim: Hepsini dinledim Mithat. İki metre uzağında oturuyordum. Hiç lafı kıvırma!

-Koyun meselesi mi?

Ok yaydan çıkmıştı Mithat için. “Bu le le bile değil, ya lo lo’sunu anlatsam ne yapacaksın?

-Dinleyeceğim. Hem bunun le le olmadığını da biliyorum.

-Hah ha hı... dinleyecekmiş. Git oradan baş belası!

-İstersen bana daha sonra, kimsenin olmadığı bir zamanda anlat.

-Neyi?

-Öküzleri nasıl götürdüğünü.

Kahkahayı patlatan Mithat, bu minval üzere birçok şey anlattıktan 6 yıl sonra, bir kamyon atı, jandarmaları da atlatarak nasıl götürdüğünü anlatacaktı Selim’e...

Röportaj

1990’lı yıllara gelindiğinde, 12 Eylül Askeri darbesinin cezaevlerinde estirdiği terör büyük ölçüde dinmişti. ‘90’lı yılların sonuna doğru Milliyet gazetesi bazı tutsaklarla gerçekleştirdiği röportajı yayınlamıştı. Gazetenin röportaj yaptığı tutsaklardan biri de ilginç cevaplarıyla Koço Ali Gerger’di.

6 Kasım 1990’da Milliyet gazetesi Koço Ali Gerger’le yaptığı röportajı yayınladı. Bu röportajın küçük bir kısmını (1/10) çıkararak, geri kalanını olduğu gibi aktarıyorum:

-Öz geçmişiniz?

-Deprem geçirmiş Pompei şehri gibi.

-İsnat edilen suç?

-Bir iki beş (125), Devletin bizden zorla aldığı toprakları geri istemek.

-Davanızın şu anki seyri?

-Meçhul.

-Keçeciler'in ilk açıklamasından sonra hissettikleriniz?

-Kahkahayla güldüm.

-Keçeciler'den önce idam cezalarının olabilirliği ya da olmazlığı konusunda ne umuyorsunuz?

-Keçeciler İsa mı oldu, öncesini sonrasını düşünüyüm?

-İddianamede ilk olarak hakkınızda idam cezası istendiğinde neler hissettiniz?

-O dönem Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde dünyada eşine az rastlanan işkence yöntemleri altında olduğumdan idamı hissedecek durumda değildim.

-Mahkemede idam kararı verildiğinde salonda neler hissettiniz? Yakınlarınızın tepkisi ne oldu? Kim kime güç vermeye çalıştı, onlar mı size siz mi onlara?

-Duruşmadan sonra Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde yiyeceğim dayakları düşünüyordum. Yakınlarımla tepkisi, davul zurna çalmak oldu.

-İdarenin idamlıklara karşı tutumu, diğer hapis cezası almış olanlara karşı görece farklılıklar taşıyor mu?

-İşkence altında tam bir eşitlik söz konusuydu. Bu konuda insanların hakkını inkar etmemek lazım.

-Bundan sonra ne olur? Bu konuda gelecekte ne bekliyorsunuz?

-Vallahi paşa keyifleri bilir. İfade bir şantaj yapacaklarına, infaz etsinler, daha iyi olur.

-10 yıl içinde ne kadar hücrede kaldınız? Hücrede 24 saatiniz nasıl geçiyordu? Ne serbestti, ne yasaktı?

-7 yıl hücrede kaldım. 24 saatim işkenceyle geçiyordu. İşkencenin dışında her şey yasaktı. Yalnız işkence serbestti.

-Eskişehir hücre tipi konusunda ne düşünüyorsunuz? Niye hücre tipi cezaevi sistemine karşıısınız?

-Oraya konulan kişilerin iki yıl sonra peygamber olarak Bakırköy'e gideceklerini düşünüyorum.

Bir toplantı enstantanesi

Özgürlük hareketinde kişilik eğitimi temel öneme sahiptir. Yetmezliklerin, hata ve eksikliklerin aşılmasına yönelik geliştirilen eleştiri-özeleştirme mekanizması hiçbir sosyal, örgütsel bünyede rastlanamayacak kadar kapsamlı ve derindir. Öyle ki, dışardan biri genellikle aşırı karşılar. Örgüt bünyesine yeni giren kişi de, kendi gerçeği ayrıntılı dile getirilmeye çalışıldığından, böyle bir tarzı özümseyene kadar giderek küçülen reaksiyonlar gösterir.

Ortama her yeni gelen kişi ilk etapta kendisine yönelik geliştirilen eleştiriler karşısında belli bir sarsıntı geçirir. Ama olgunlaşmış bir ortamda kişilik çözümlemeleri hayli zengin ve çeşitli yöntemler içerir. Kişiyi, yaşadığı gerçeği, şahsında gelişen bir olay veya tarihi-toplumsal bir olayla açıklama, tarihi değişik kişiliklerle izah etme gibi yöntemlere başvurma sık yaşanır. Bu tarz siyasi etik ölçülerin/hareket hukukunun dışına çıkan üslup eleştiri konusu olur.

Eleştiri kırıncı veya küçük düşürücü değil; yapıcı, geliştiren, güç veren olmalıdır; kriter budur. Aşılması halinde eleştirilir, aşan açısından özeleştirme götüren bir sonuç olurdu. Yaşam ve ilişkiler ayrıntılı ele alınıp değerlendirildiğinden siyasi toplantılar günleri alırdı. Toplantılarda olduğu kadar tartışma ve siyasi değerlendirmelerde de değişik tarz ve renklerin kritiği, bazen çatışması pot, gaf üretir, bazen toplantı veya tartışmayı kahkahaya boğan ilginç, gülünç tespit ve diyaloglar geliştirdi.

Anlatımdan önce belirtmem gerekir ki, burada aktaracağım, günlerce süren bir siyasi toplantının çok küçük bir bölümünü oluşturan, sadece ilginç, gülünç diyalog ve tespitleri içeren bölümdür.

Bukan, en renkli simalardan olduğu kadar, temel bir farklılığı vardı; Fabl bir dil kullanmaya kendini zorlar, bazen kapılıp tepeden tırnağa fabl kesilirdi. Tüm hayvan ve bitki çeşitleri, doğa olayları devreye girerdi bir anda... Resul, Selahattin, Reis gibi birçok arkadaşın Türkçe'yi iyi konuşamaması ayrı bir renk katardı tartışmalara. Kimi arkadaşlar (Magne Karte, Hemirabi, Heridot, Feritriç Engeles, Seint Somun, Babeyüf, Sharepare, Jül Sezer gibi) bazı sözcük veya isimleri yanlış telaffuz eder, bunlar sıkıntıları dağıtır geçerdi. Bir de Türkçe olmayıp Türkçe'deki harflere yakın ses veren Kürtçe harfler, Türkçe kelimedeki yerini alır, tartışma ve değerlendirmelere renk katardı (1)

Bulunduğumuz blokta arkadaş sayımız 40 ila 48 arası değişirdi. Eğitim, televizyon ve oturma odası olarak kullandığımız yaklaşık 25 metrekaarelik bir bölümde siyasal toplantı başladı.

Toplantıyı yönetmek için Serdar, Adem ve Mehmet arkadaşlardan üç kişilik bir divan oluşturuldu.

Genel sorunlar ortaya konduktan sonra, tek tek söz alan arkadaşlar sorunlara ilişkin genel görüş ve önerilerini belirtmeye, eleştirilerini yapmaya başladılar.

Sözü Selahattin aldı:

-Örgütlenme zeyiftir. Cezaevinda bir xestelik olmuş. Bunun aşılması lazım. (Örgütlenme zayıftır. Cezaevinde bir hastalık olmuş. Bunun aşılması lazım.)

Serdar: Nasıl aşıllacak? Bari onu da söyle!

19 Aralık operasyonu ardından Azadiya Welat gazetesiyle birçok gazete ve dergi toplanmış; özellikle Azadiya Welat gazetesi cezaevlerine verilmiyordu. Selahattin bunu biliyordu. Serdar'ın sorusunu savuşturacak önerisini yaptı.

-Mêsele* ne oneri olecek? İştâ Kurddir ema Kurçe qonişmesi bilmiyor. Onerimdir; Ezadiya Welat gazetesi bitun cezaevlerine alınsın! (Mesela ne önerilebilir? İşte Kürttür ama Kürtçe konuşmasını bilmiyor. Önerimdir; Azadiya Welat gazetesi bütün cezaevlerine alınsın.)

Söz Bukan'daydı.

Divan olduğundan, anlamak için Serdar dikkat kesilmişti. Söyleneni anlamayan birine, başta divan izah etmek zorundaydı.

-Partileşmedi mi içe akıyor...

Bu başlangıç muğlaktı Serdar için.

-Nasıl? diye sordu.

-Aşağı doğru akıyor. Bireyselleşme var. Bu durumda bataklık olur; çayır çimen olmaz... Bataklıktan beslenme de olmaz...

Kendini iyice kaptırmış, biraz da gerginleşmişti.

Serdar: Nasıl akıyor? Etraf çayır çimen... Ne yiyor?

-Bireyselleşiyor. Akarken buharlaşma da bireyselleşmedir, aşağı doğru gitme de.

Hasan Bukan'ı anlamış gibi elini kaldırıncâ, Serdar sözü hemen ona verdi.

-Buyur Hasan heval!**

-Bizim kolektifleşmememiz garip bir durum değil.

-Ya nedir?

-Köylüden kolektif mi olur?

-Olmaz mı?

Hasan kızdı: Olmaz tabii... sözümü kesmeyin de bir iki lafın belini kıralım.

Rahatsızlığını dile getirir biçimde kafasını sağa sola sallayıp devam etti.

-Partiyle birey arasındaki ruhta 600-700 yıllık fark var. Yani diyelim Ronesan (Rönesans) ile bugün arası gibi. Geneleksen (geleneksel) bir durum. Burada kırk arkadaş vardır; kırk kulak vardır, kırk burun vardır, kırk göz vardır...

Yakınında oturan Selim, duyulur biçimde; “Kulaklarla gözlerin yarısını götürdü” deyiverdi. Hasan Selim’e ters ters baktı, gözlerini kısıp döndü, konuşmasını sürdürdü.

-Diplomasi (diplomasi) olmayan sağlık memuru gibi, şırıngasız iğneyi almış eline, ona buna batırıyor. Önce iğneyi kendime batırayım demiyor. Patlemeye (patlamaya) hazır yanardağ gibi, bir kıvılcım gördü mü bum!

Serdar: İki örnek verdin, ikisinde de gönderme yaptın; şırıngayı ona buna fıs fıs!

-Yok yok, ben şırıngayı kendime de batırdım.

-Ya nerde batırdın, Allah’ın var mı senin?

-Yane demek istediğim, öyle sudan bahanelerle şırınga batırılmaz. Bazı durumlarda yakişik (yakışık) almaz. Bir örnek vereyim; Adamın biri, bir kadını seviyor, onunla evlenmek istiyor. Bu durumda karisinden de boşanmak zorunda. Boşanmıyor da. Bir gerekçe arıyor... Bir gün bakıyor, karisi çamaşır yıkarken türkü söylüyor, söylerken de şeyini sallıyor...

Selim sesini fazla yükseltmeden araya girdi:

-Neyini?

Selim’in muziplik yaptığını herkes biliyordu. Hasan kafasını çevirmeden yan gözlerle

.....

Selim’e bakar gibi yaptı, duymazdan gelip konuşmasına devam etti.

-Adam durumu görünce, ‘Aha sen şeyini salladın, ben seni boşuyorum’ diyor.

Ortalık kızıştıkça söz isteme hukuku devreden çıkardı. Bu kez Cevahir devreye girdi:

-Millet alnının hizasından aşağısını düşünüyor. Bu, beynin iflasıdır, bireyselliktir.

Divandan Adem devreye girdi:

-Nasıl alnının hizasından aşağısını?

-Sadece yiyip içiyoruz. Yediklerimizin de neye dönüştüğü aslında bellidir.

Bukan kahkahayı patlattı.

Adem: Niye gülüyorsun heval Bukan?

Bukan: Ya özür dilerim. Arkadaş fabl bir dil kullanmaya çalıştı da...

Herkes gülmeye başlayınca Adem sükûneti sağlamak için sözü, elini kaldıran Fırat'a verdi.

-Aynı döngü dolap (dönme dolap) yerine gelirse gelişme olmaz. Dalgalı ruh halinden kaynaklı haller oluyor.

Adem: Eee... Şimdi senin söylediğinden ne anlayacağız heval Fırat? Biraz net bir üslup kullanın ya...

Birkaç kişi konuştuktan sonra sözü Sıraç aldı.

-Sorunlarımızın çoğu yanlışlarda uzlaşmadan kaynaklanıyor; ayı gibi...

Divandan Mehmet devreye girdi:

-Ne alakası var?

-Ayı büyüktür, bizim sorunlarımız da büyüktür. Ayının yumuşak tüyleri vardır. Kutup ayısı beyazdır, tüyleri de beyazdır. Ama tüyleri yumuşaktır. Dokunursan güzeldir.

Selim, yine duyulur bir sesle devreye girdi:

-Dokundun mu?

Sıraç Selim'e ters bir bakış atıp devam etti.

-Uzlaşma da böyledir; bize yumuşak gelir. Ama ayı bir yere girdi mi ne yapar?

Mehmet: Ne yapar?

-Yediğini yer, yemediğini de dağıtır. Giderken de sıçar gider. Bizim durumumuz da öyledir. Biz aslında ayı gibiyiz...

Resul: Erqedaş (arkadaş) kendi adına konuşsin!

Sıraç: Tamam... Aslında ayı büyüktür bizim sorunlarımız da büyüktür. Tüylerini okşayınca hoşumuza gidiyor. Kola reklamında ayı ile kolayı uzlaştırıyorlar, bizim durumumuz da öyledir. Bunda anlaşılmayacak bir şey yok...

Mehmet söz isteyenlere döndü:

-Arkadaşlar, biraz daha net ifade etsinler söyleyeceklerini!.. Evet Bukan heval!

Bukan: Kör döngüler, yanlış görüş karşısında daha da düğümlenir. Doğru konulmazsa, genel doğruya doğru bir akış sağlanamaz. Doğru da hep muğlak kalır...

Mehmet: Öf be yaa... Ya biraz net ifade edin dedik ya... Neyse!
Buyur Remzi heval!

Remzi: Sorunlarla karşılaştığım zaman bizim durumumuzu mantara benzetiyorum.

Mehmet: Nasıl mantara?

-Mantar, nasıl yağmur yağınca çıplak kalıyorsa öyle...

-Yağmurdan önce elbisesi mi var?

-Sen mantar da görmemişsin.

Serdar Hasan'a söz verdi:

-Yeni stratejimiz insanları ehlileştirmektir. Bizde hala bazı şeylerde arkiyik (arkaik) bakiş açısı vardır. Hep karşıden (karşıdan) bekliyor.

Serdar: Nasıl, anlaşılmadı?

-Yani, 'sen oyduğun (uyduğun) sürece ben de oyarım' gibi bir felsefemiz olmamalı.

Serdar: Ne yaa, kim kimi oyuyor?

-Oymek oymek...

-Hıı?

-Bazı arkiyik tarzımız nedeniyle aşınma oluyor. Birebir olmasa da değerler karşısında erozyon vardır. Bu, bölge ilişkilerine yansıyor, aile ilişkilerine yansıyor, akraba ilişkilerine yansıyor, ahbap-çavuş ilişkilerine yansıyor.

Serdar: Ya, biz ahbap-çavuş ilişkilerinin, aşırı aile ilişkilerinin toplumsallaşmanın önünde nasıl engel teşkil ettiklerini anlatıp duruyoruz... Bırak aşınma olsun.

-Ben lafımı bitireyim, sonra siz cevap verin... Şimdi burası bir tamirhanedir; tahribata uğramış, erozyona uğramış insan da doğal olarak burada tamir olacektir. Ben'ini eğitmemiş, gitmiş bir arkadaşın ben'ine dayanmışsa, değerlere de o ben'e göre yaklaşım gösterir.

Serdar kızdı: Ya ne acayip cümleler kuruyorsunuz, kim ne anladı?

Reis: Erqedaş Türkçe konuşsın!

Bu çıkış Hasan'ı da güldürdü.

-Ben zaten senin anlamanı beklemiyorum ki?

Serdar: Kime anlatıyorsun peki?

Hasan: Benim demek istediğim şu: Değerlere karşı duyarlılık yok; dış nesnelere adapte olma var.

Serdar: E, öyle söyle!

Hasan kızıp sesini yükseltti: "E, öyle söylüyorum.." Bir iki saniye durup kafasını sağa sola salladı ve devam etti. "İnsan özgürlüksüz yaşayamaz. Ama özgürlükler yer değiştirir.

Serdar: Allah Allah!..

Hasan kulak asmayıp sürdürdü.

-Küçük değerlerin özgürlüğü vardır, bir de büyük değerlerin özgürlüğü vardır. Sanırım bunlar zaman zaman yer değiştiriyor.

Serdar ironik bir üslupla, “Hayret bir şey!.. Bitti mi?” dedi.

Hasan kızmıştı: Bitmedi ama ben bitiriyorum.

-Söylemek istediğin bir şey varsa söyle! Tutan yok.

-Anlayana bu kadar yeter, fazladır bile.

Serdar kimse anlamamıştır diye düşünüp, kanıtlamak için de sordu:

-Reis heval sen anladın mı?

-He!

Hasan: Öyleyse mesele yok, herkes anlamıştır...

Serdar bir şeyi anlayıp bilmemeyi ayıp sayan Reis’e, vereceği cevabı bildiği halde sormuştu soruyu. Hasan’ı haklı çıkarmıştı Reis de. Şimdi de, Serdar kendisine ne anladığını sormasın diye elini kaldırmış söz hakkı istiyordu.

Serdar ise böyle bir şey soracak olsa, Reis’in, Hasan’ın söylediklerinden anladığı bir iki kelimenin etrafında dönüp duracağını bildiğinden sormaya niyeti yoktu. Sözü Reis’e verdi.

-Buyur Reis heval.

Reis: Şimdi bizim esasında örgütle aramızda üçürüm qeder dağ vardır (uçurum kadar dağ vardır.)

Hasan fırsatı yakalamıştı. Reis, kendisi için Türkçe konuşsun demişti. Üstelik Serdar, üslubunun net olmadığını ima etmiş, Reis’e sorarak da kanıtlamak istemişti. Yakaladığı fırsatı kaçırmak istemedi ve hemen atıldı:

-Şimdi bu cümle anlaşıldı da benimkiler anlaşılmıyor öyle mi?

Serdar fazla önemsiyor gözükmedi: “Merak etme! Senden beterleri var,” deyip, gelişebilecek polemğin önüne geçmek için de sözü, konuşmak isteyen Bukan’a verdi.

Bukan, bu sözün “beterlerden biri” olduğu düşüncesiyle kendisine verildiğini varsayarak -ki gülüşmeler de bunu destekliyordu- düşüncelerini net ifadelerle dile getirmeye azami özeni gösterdi.

-Biz neyi yapıyoruz, neyi yapmıyoruz? Köylüye benziyoruz. Köylü, ‘Ben böyle ekecem şöyle biçecem’ diyor, yaz gelince güneşin altında mayışıp kalıyor. Yaz geçiyor, cırcır böceği gibi bir şey yapmıyor. O köylü bize benziyor... Eğitime gelince; eğitimi veren kişi, kendini şeker şerbet etmeli, yapıya içirebilmelidir. En başta monoton olmayı aşmalıdır vs. vs..

Bukan’ın bu tarz konuşmasına alışık olmayan yapı konuşma uzadıkça sıkılmaya, yerinde kıpırdanmalar artmaya başladı. En son dayanamayan Şexmuz itirazını yaptı.

-Arkadaşın söylediği anlaşılıyor. Bu kadar uzatmaya ne gerek var?

Serdar: Arkadaş olmaması gerekenleri söyledi; siz de olması gerekenleri söyleyin.

Bukan: Ben olması gerekenleri söyledim, doğru anlaşılsın.

İyice canı sıkılan Cevahir tartışmanın gidişine müdahale etti:

-Birbirimize yine öyle tecbrit (temcit) pilavı gibi aynı şeyleri söylemeyelim... Yok şekerdir, yok şerbettir... Böyle oldu, yok şöyle oldu, yok olmadı... Yer mi yemez mi, meyve falan... Hayret bi şey...

Cevahir'in bu sinirli ve yüksek sesle çıkışı karşısında bir süre bakışma ve suskunluk oldu. En son Bayram bu suskunluğu bozdu.

-Cevahir bir değnek attı ortaya, kimse kaldırmıyor.

Serdar: İki ucu şeyli değnek mi?

Selim: Yok... öyle olsaydı kaldırılırdı. Bunun ortası şeyli...

Atışmalar artacak gibi gözüküyordu. Divan sigara arasını verdi.

Aradan sonra Reis söz aldı.

-Erqedaşlar sağa sola izmarit sigareleri atıyorlar.

Adem cümleyi düzeltmek istedi:

-Sigara izmariti yani

-Ne fırq (fark) eder?

Reis kızmıştı. Adem yatıştırır bir yöntem izledi.

-Tamam... Kim atıyor?

-Hema (hemen hemen) herkes atıyor.

Karakuş: Böyle kalkıp genel bir suçlamada bulunmak doğru değil... Testiyi yapmışsın, kulpunu tak!

Hasan: Her şeye bir kulp takamazsın... Bazı şeyler kulpludur, bazı şeyler kulpsuzdur.

Karakuş: Doğru bir yaklaşım değil. Arkadaşların çoğu sigara içmiyor. Nasıl oluyor da herkes izmarit atıyor? Yöntemsizlik, üslupsuzluk yapılmasının gereği yok.

Sigara içmeyen Mithat da çıktı:

-Yapılan yöntemsizlik ve üslupsuzluklara katılıyorum.

Divan dahil gülüşmeler başladı.

Adem: Nasıl yani? Yöntemsizliği, üslupsuzluğu uygun görme gibi bir şey oldu da...

“Anlaşılmadıysa açıklayayım” dedi Mithat. Herkes herhalde Mithat farkına vardı düzeltecek diye beklerken, O “Karakuş arkadaşın üslupsuzluklarına katılıyorum” diye verdiği örnekle, ilk söylediğini teyit etti.

Adem, Mithat'ın bunların tersini söylemek istediğini bildiği için düzeltmek istedi:

-Yani üslupsuzluk ve yöntemsizlikler oluyor, olmaması lazım diyorsun.

Mithat: Anlayan anlar, anlamayan da sadece dinler.

Böyle durumlarda her zaman çorbada tuzu bulunsun isteyen Bukan söz aldı:

-Bizde gerçekten bir üslup sorunu vardır. Frezelenmiş kavramların sürekli kullanılması karşıda sıkıntı yaratıyor. Bu durum, işçi arıların getirdiği öz'ün farklı tat'la açığa çıkmasına, tat karışımına götürdüğü gibi, emeğe de yabancılaşmayı getiriyor. Çarpıntılı, alt üst olmuş ruhsal yapıların...

Bukan'ın kendini kaptırdığını anlayan Mehmet hemen atılıp sözünü kesti:

-Bi dakika bi dakika!.. Kısa ve anlaşılır bir örnek rica edelim Bukan arkadaş.

Bukan: Peki... Mesela, aile içinde kendi çocuğuna 'Mehmet amca, Ahmet dayı' diyor; Ahmo Mehmo demiyor.

Mehmet, "Kendi çocuğuna!?" diyerek hayretini belirttikten sonra, tartışmanın bu yönlü uzamasını istemedi. Sözü başkalarına bırakmak daha iyi olacaktı.

Cezaevinde her gün, bazen de günde iki kez top oynanırdı. Hem sağlık açısından; ter atmak, spor yapmak amacıyla, hem de zevk için.

Remzi söz alıp, bir gün önce oynanan maçta gelişen sertleşmeleri örnek vererek eleştirdi:

-Erqedaşler dün maç yapmıyor, sanki kavge (kavga) ediyorlerdi. Xoş (hoş) olmayan, Eyüp erqedaşın o bastırmacı nuqtasıydı (noktasıydı).

Anlatırken sinir katsayısı yükselen Remzi, Türkçe, Kürtçe karıştırarak devam etti:

-Ben nızam (bilmem) ne yapmam, onu çênakım (yapmam), bunu çênakım, nızam çi (bilmem ne), Nızam ne? (Bu nedir?)

Adem: Nedir?

-Boştır... Yaqışmez (yakışmaz.)

İpek söz aldı, çok yeni bir tespitte bulunacakmış gibi gerildi ve söze başladı:

-Bir şey söyleyeceğim, yanlış anlaşılabilir. Daha önce söylemek istedim ama artık söylemeyi gerekli görüyorum. Top oynamak alkole bağımlılık gibi bir durumdur. Top oynayan her arkadaş kendini sorgulamalıdır.

İpek'in "ciddi" tespitlerde bulunduğu bir anda uluorta gülmek her babayığidin harcı değildi. Kızır, bozar, ortalığı dağıtır, ciddiyete halel getireni bin pişman ederdi. Tabii, eğer çaktırmadan taşı gedigine oturtan babayığit varsa sorun çıkmayabilirdi. Selim denedi:

-Bütün topları patlatmak lazım...

İpek emin olamadı; dönüp Selim'e ters ters baktı; acaba dalga mı geçiyordu Selim? Selim, İpek patladı patlayacak diye düşünürken Bukan araya girdi. Derin bir nefes almıştı Selim.

-Hakem her toptan sonra gelip tekmil vermeli. 'Bu şu hatayı yaptı' demeli. Topun da kuralları vardır; geri tepmesiz topun kuralları olduğu gibi...

Adem: Nasıl yani?

-Rasgele topa vurma olmaz. Bir de hakeme yükleniliyor. Bazen de hakem taraf tutuyor. Hakem taraf tutunca, hakeme ceza verilmeli...

Bukan topa en rasgele vuran kişiydi. Adem sordu:

-Sen de dün top oynuyor muydun?

-Oynadım.

-Anlaşıldı...

Genel sorunlar ortaya konup, eleştiri ve öneriler yapıp tamamlanmıştı. Kişisel sorunlara; eleştiri, özeleştirilere geçildi.

Her zaman olduğu gibi, toplantı ve tartışmalar giderek ısınmaya, renklenmeye başladı.

Memduh, kendi hata ve yetmezliklerini kesip kırarak raporunu sunduktan sonra, ona eleştiri yapmak üzere Hoca söz aldı:

-Memduh arkadaş bu silik halinden kurtulmalıdır.

Memduh: Daha önce de aynı şeyler söylendi, doğru değil... Sanki diyor, 'Memduh arkadaş yumruğunu masaya vur, bu silik halinden kurtul.' Böyle yaklaşım olmaz.

Adem: Bak, kendin 'daha önce de denildi' diyorsun, demek ki eleştiri doğru. Silik halinden kurtulmak için de masaya yumruk vurman gerekmiyor.

Memduh'un sinirleri gerilmişti: Ya ne gerekiyor?

Adem: Siyasi yaklaşacaksın heval!

-Ha öyle ha böyle, ne fark eder?

Memduh fazla sinirlenince eleştiri gecikmedi.

Hoca: Memduh arkadaş dilini yedirecek duruma getirmeli.

Gülüşmelerin ardından Serdar sordu:

-Nasıl yani? Dilini nasıl yedirecek?

Resul: İyi piştirmek (pişirmek) lazım.

Bu kez Hoca kızdı:

-Ya niye anlamıyorsunuz? Yani biraz daha tatlı bir üslup kullansın diyoruz. Kırıcı oluyor.

Resul: Ha!..

Serdar: Öyle söyle Hoca, anlaşılmıyor.

-Biz nasıl söyledik?

-Tamam Hoca, teşekkür ederiz, anlaşıldı.

-Buyur Bukan heval.

-Memduh arkadaş temizliğine dikkat etmeli. Elbiseyle oturuyor kalkıyor, yemek yiyor, geziyor...

Serdar: Çıplak mı gezsın?

-Sözümüzü kesmeyin ki, ne dediğimiz anlaşılsın... Şimdi, aynı elbiseyle de gidip yatıyor.

Şerif, malzemelerden sorumluydu. Belli belirsiz bir sesle, “Etmesin daha iyi” dedi.

Adem: Şerif arkadaş diyor ‘etmez, etmesin.’ Ne olacak?

Serdar: Deterjan çok gider diye Şerif’in işine gelmiyor.

Memduh sıkılmıştı: Arkadaşların doğru dürüst eleştirisi varsa yapsınlar, böyle tursil mursille uğraşmasınlar...

Serdar: Arkadaşlar senin iyiliğini düşünüyor.

-Yok yok, ben düşünürüm.

-Peki, ama iyi düşün ha! Geçiyoruz.

Karakuş’un raporunun ardından, Bukan:

-Karakuş arkadaşın politik anlamda kazıcılığı yoktur, dedi.

Serdar: Ne demek yani?

-Yani üretmek... kazıp üretmiyor. Çadırcı bir anlayışı vardır. İdeolojik anlamda yanlış değil, lazımdır da...

Serdar: Çadır ne oluyor?

-Yani çadırı vardır ama küçüktür. On kişilik çadıra adam girmez.

Serdar: On kişilik çadıra nasıl adam girmez ya?

-Yanlış anladın.. Yani onu büyütme lazım. Otuz kişilik, kırk kişilik yapmak lazım.

Serdar anlayabilmenin rahatlığıyla:

-Hı, yani kapsayıcı olması lazım.

-Tabii... Ayrıyeten kendini suyun akışına bırakıyor. Böyle olmaz. Dibe dalmak lazım.

Tartışma dallanıp budaklanacak gibi gözüküyordu. Serdar hemen müdahale etti.

-Tamam anlaşıldı, geçiyoruz.

Resul: Ema biz anlemedi. Diyor ‘dibe dalmak lazımdır. Yani ne diyor? Dibe daldı belki boğecek. (Ama biz anlamadık. Diyor “dibe dalmak lazım”. Yani ne demek istiyor? Dibe dalsa boğulabilir.)

Adem: Öyle değil... Yani ‘yüzeysel kaldı’ diyor.

Resul: E, bunu ben de biliyor süye dalmeyecek. Ema deha net üslup qulanse daha iyi olur. (Ben de suya dalmayacağını biliyorum. Ama daha net üslup kullansa iyi olur.)

Bukan: Monoton olmamak lazım. Bir bahçede ne kadar farklı renk ve sayıda çiçek varsa, o kadar zengin ve güzel bir bahçe sayılır. Üslup da öyledir.

Resul: Eee!

Serdar uzayacağını fark edip yine müdahale etti.

-Tamam anlaşıldı, geçiyoruz.

-Buyur Hasan arkadaş.

Hasan: Karekuş arkadaşın kendi kuralları vardır. Dürbini vardır, onunla bakar. Yakından tanıyayım diye bir kaygısı yoktur. Arkadaş geçirticidir.

Serdar yanlış anlamayı düzeltmeye çalıştı: Yani geçıştiricidir.

-Yok yok. Geçirticidir. Arkadaşın örgüt duvarları vardır, duvarlarda delikleri vardır. Gelen arkadaş Karekuş arkadaşın o örgüt deliklerinden içeri geçer.

Serdar kendini tutamayacak kadar sinirlenir:

-Ya biraz net söyleyin söyleyeceklerinizi ya. Duvar, delik, dürbün... Ne bu ya... Başka bir şey yok mu? Allah'ın var senin ya...

Hasan gayet sakin, etrafına da onaylatır bir tarzda sağa sola bakındı:

-Bundan daha açık nasıl izah edelim?

Ortalığın durulması için divandan birinin araya girmesi gerekirdi, Adem girdi:

-Raporunu sunmak isteyen arkadaş var mı?.. Buyur Bukan arkadaş.

Bukan raporunu bitirirken:

-Galiba biraz arkadaşlarla iletişim sorunum da var. Bugüne kadar üç dört defa espiyi yaptım, üçünde de özeleştiri vermek zorunda kaldım.

Adem: Demek ki yaptığın espinin ötesinde bir şey, ya da espiyi yaptığını sanıyorsun ama ölçüyü kaçıyorsun.

Bukan: Valla bilmiyorum. Arkadaşlar değerlendirebilir.

Konuyu değerlendiren arkadaşlardan Hoca atıldı:

-Arkadaş herkesin anladığı bir cümleyi kuramıyorsa, kitap okusun.

Adem divan adına müdahale etti: Okuyor... Okuma sorunu yok.

Hoca: Öyleyse, sadece bitki ve hayvan çeşitleriyle ilgili kitaplar okuyor. Her cümlesinin içinde bir bitki veya hayvan çeşidi vardır.

Şexmuz: Bukan arkadaşla sohbet ettiğimde uzaydan bi giriyor, hortumdan çıkıyor. Valla ben bir şey anlamıyorum. Sokrates tarzı var, 'Bir soru sorabilir miyim' diyor; halkları getirip ağaca benzetiyor.

Bukan: Arkadaşların söyledikleri de doğrudur ama, bir şeyi izah ederken zengin örnekler vermek yanlış değil ki...

Resul direkt Bukan'a cevap vermek istedi:

-Buqan erqedaş, sen doğru diyorsun ema, çox (çok) dolandırıyorsın. Sen diyorsun bu gözdür ema (ama), ağzın üstündedir,

burnun üstündedir, kaşın altındadır, kafanın ortasındadır. Böyle olmaz ki. De ‘gözdir’ tamam (tamam), herkes anlayacak (anlar).

Resul’un bu çıkışı Serdar’ın hoşuna gitmiş, yüreğine su serpmişti, hemen destekledi; üstüne basa basa.

-Aynen öyle, aynen öyle.. Hatta Bukan arkadaş diyor ‘bu gözdür’, ama yerini İngilizce tarif ediyor.

Gülüşmeler uzayınca divan sözü direkt Mehdi’ye verdi. Tahliyeciydi Mehdi. Cezası bir yıl kalanlara tahliyecisi denirdi. Mehdi’nin sunduğu rapora ilişkin birkaç kişi eleştiri yaptıktan sonra, sözü Selahattin aldı:

-Mehdi erqedaş, qepeli bir erqedaştır. (Mehdi arkadaş kapalı bir arkadaşdır). Dışarı çıksa (çıkıksa) kimseye bir feydesi (faydası) olmaz. Çewrena (çevresine) feydesi olmaz. Bu durumda dışarı çıxmamalıdır (dışarı çıkmamalıdır).

Adem: Ne yani, tahliye olmasın mı?

Selahattin şaşkın şaşkın bakınca Adem Selahattin’i zorlamamak için geçiştirmek ister, “dışarıda da bu durumunu düzeltebilir.”

Selahattin: Burde bu qeder erqedaş var yapmıyor; dışerde hiçbir şey yapmez (Burada bu kadar arkadaş varken yapmıyor, dışarıda hiçbir şey yapmaz).

Hasan: Ya insaf et!.. Devlet arkadaşını bırakıyor, sen bırakmıyorsun.

Selahattin: İşte o qeder (kadar), biliyorsun.

Mehdi de geçilmişti.

Af tartışmalarının yoğun olduğu bir süreçti. Tahliye beklentisi içinde olan, ama tahliye olamayan Aziz söz aldı:

-Bu süreç beni çok etkiledi. Tahliye bekliyordum, hatta aileme, ‘geleceğim’ demiştim, olmadı. Ziyarette ailem bana, ‘Hani geleceğim demiştin... Arkadaşların geldi, sen niye gelmedin?’ deyince, daha çok etkilendim. Bu sürece de yansıdı.

Serdar: Güçlü olmalısın. Kendini bu kadar zayıf bırakman doğru değil. Böyle bir durumda sen ailene moral vermeliydin. Güçlü olmalısın ki zayıf insanlar sana tutunabilsin. Ailen zayıfsa sana tutunabilsin. Eşin zayıfsa sana tutunabilsin. Yoksa hep beraber uçarsınız; pıırr!...

Aziz: Doğrudur.

Resul: Bittiyse ben rapor vermek istiyorum.

Serdar: Bitti bitti, buyur.

Resul raporunu sunduktan sonra, eleştirisi için ilk sözü Bukan aldı.

-Resul arkadaş keçiyle kumar oynuyor, bu doğru bir şey değildir.

Gülüşmeler arasında Serdar sordu: Keçiyle nasıl kumar oynuyor ya? Burada keçi mi var?

Bukan: Biz mi iyi anlatamadık? Araya keçi koyuyor, yani keçisine oynuyor.

Serdar: Haaa!.. Buyur heval Karakuş.

-Resul arkadaş çekici, sempatik bir arkadaşdır.

Adem alaylı: Sert bir eleştiriydi!

Selim az duyulur bir sesle: Ne çekici ama!

Nesimi: İçinde erken reform yapıyor. Reformların ne getirip ne götürdüğünün hesabını yapmıyor.

Serdar: Yani 'reformist bir arkadaşdır' diyorsun.

-Henüz tam değil, ama bu gidişle olur.

Bukan: Doğal gelişen bir orman içine girer, dallanır, budaklanır, köklerini derine salar. Arkadaş, kök tutmamış. Tez canlılık kuru esen bir rüzgara benzer, yağış getirmez. Karşısındakini büzüştürür.

Adem: Yani yükselici olması lazım... Yükselici hava hareketleri yağış bırakır da...

Bukan: Hee!...

Birkaç kişinin ardından Sunay raporunu sundu.

Hoca: Sunay arkadaş daha reel, daha siyasal bakmayı bilmeli. 'Büyüklerimizi sevmek, küçüklerimiz saymak' gibi bir anlayışla yürümez. Duygularını zamana yaymalı.

Mehmet: Nasıl yani?

Hoca: Ben de bilmiyorum.

Mehmet şaşkınlığını atmadan Mithat söze girdi:

-Sunay arkadaş düzlüklerinden vazgeçmeli, düz olma durumunu aşmalıdır. Kurallar yenebilecek şekilde konmalıdır. Bu düzlükler arkadaşın yürümesinin önünde engeller teşkil etmektedir.

Şexmuz'un kafası karışmıştı:

-Ben anlamadım.. Acayip şeyler söylüyor... Düz yol nasıl engeldir?

Mehmet: Yani, 'arkadaş ilişkilere, sorunlara düz yaklaşıyor' demek istedi.

Şexmuz anlamadığını belli eder gibi bakınca, Bukan dayanamadı:

-Yani, bir arkadaş düşünsel anlamda Halil İbrahim sofrasına sahip olabilmeli.

Şexmuz sinirlendi: Ya, daha biz birincisini çözemedik, sen ikinci bilmeceyi attın ortaya. Şimdi gel de çık işin içinden? Nasıl çıkacağız?

Mehmet: Düz yaklaşmayacaksın heval?

Ara verilip oturulmuş, Çelik raporunu sunmuştu:

Bukan: Çelik arkadaş sorumluluğu önce dağıttı, sonra toparlayamadı. Kendisi boşa kaldı.

Serdar: Bu dağıtma toplama işini fazla anlayamadık.

-Aslında fazlası önemli değil.

-Boşta nasıl kalıyor?

-Sorumluluğu kanatlarına verince kendisine bir şey kalmadı. Kafayla gövde yer değışti.

-Bir şey anladıysam Arap olayım.

-Bunda anlaşılmayacak bir şey yok. Kanat gövdeye, gövde kafaya değil; tersi olmalıydı. Yakında da dışarı çıkacak zaten.

-Biz seni bu söylediğini yavaş yavaş anlamaya çalışmak için sonraya bırakalım. Yalnız bu dışarı çıkanlar için ‘çok yemek yiyor, çok konuşuyor’ diyorlar. Ne diyorsun?

-O da önemli tabii.

Selam atıldı: Çok yemek yemek mi önemli?

Bukan: Önemli olan doğru anlamak lazım.

Selam: Nasıl doğru anlayacağız?

Bukan: Tersten.

Selam:Hım!..

Serdar: Anladınsa bize de anlat Selam arkadaş.

Selam: Valla ben bir şey anlamadım.

-Niye ‘hım!’ ettin öyleyse?

-Ya ben ne yapayım, mecbur kaldım.

Bu kez gülüşmeler zor duracak gibi görünüyordu. Serdar yüksek sesle girdi:

-Arkadaşlar bi dakika! Şakir arkadaşına soralım.

Şakir kendi başına daha ilginç bir mevzu olduğu için herkes susmuştu. Serdar Şakir’e döndü:

-Heval Şakir, senin de çıkmaya az kaldı. Çıkınca ne yapmayı düşünüyorsun?

Zengin biri olmanın yollarını arayıp durmaktan başka bir şey düşünmeyen Şakir, en radikal pozunu takındı:

-Artık demokrasi sürecidir yani... Gerillaya bir şey kalmadı; HADEP’in etrafında dolaşacağım.

Serdar: Nasıl dolaşacaksın?

Şakir, kendisine herkesin olduğu bir ortamda soru sorulmasına en kızan kişiydi. İkinci soru tahammül sınırlarını zorladı, kızmıştı:

-Herkes nasıl dolaşıyor? Benim neyim eksik?

Serdar bakışlarını Şakir’in göbeğine kaydırıldı.

-Senin fazlan var, dedi. Şakir anlamamıştı, tamamladı: Şu göbeğe baksana!

-Ne var? Demirel de şişkodur.

-Onun kafası çalışıyor.

-Ne yani? Bizim kafamız çalışmıyor mu?

-Çalışıyor mu?

-Merak etme, seninkinden iyi çalışır. Göreceğiz!..

-İyi o zaman, deyip yüzünü buruşturarak sağa sola bakındı. Kim çakmağın üstüne oturmuş? Gaz kaçırıyor, diye sordu.

Eyüp sağına soluna bakıp, az duyulur bir sesle kendi kendine sordu:

-Çakmağın üstüne nasıl oturulur?

Eyüp'le yan yana oturan Selim:

-Şakir'e sorsana?

-Yok ya, cesursan sen sor!

-Sorarım deyip, elini kaldırdı.

Serdar: Buyur Selim heval.

-Ya Eyüp arkadaş, 'çakmağın üstüne nasıl oturulur?' diye soruyor da... Bilen arkadaş cevap versin.

Ara verildi...

Aradan sonra blok komüncüsü raporunu sundu. Şerif, kendisine eleştirilerin yüklü geleceğini bildiğinden, yaklaşık ne tür eleştiri geleceğini de hesaplayarak o yönlü kapsamlı bir özeleştiri yaptı.

Hasan: Şerif, önaçıcı motor gücü olmalıdır. Yani motordur ama ön açıcı olamadı. İlişkilenme sorunu var.

Adem, bu eleştiriye cevap vermek isteyen Şerif'e döndü:

-Ne diyorsun heval Şerif?

-Bende ilişkilenme sorunu yok ama, o ilişkiyi alıp evirip çevirme yok.

Şexmuz: İlişkiyi evirip çevirmenin farklı anlamı olmasın?

Adem: Nasıl evirip çevirme?

Hasan: Ben de onu diyorum... Motor görevi yapmıyor. Motor olmayınca araba hareket eder mi?

Adem: Yani ilişkileri yürütsün.

Hasan: E, herhalde yani. Arabayı hareket ettirsin.

-Ya bırak şu arabayı, motoru.

-E, nasıl bırakayım? Sorunlar ortada kalıyor.

Şexmuz alaylı bir tarzda söylendi:

-Tabii. Sorunları arabaya yükleyip götürüp dökmek lazım.

Hasan, ona ters ters baktı:

-Sen önce ne denmek istediğini anla, ondan sonra konuş.

-Tamam.

Adem: Anlaşıldı, karşılıklı atışmayın!..Buyur Hoca heval.

Hoca: Şerif arkadaş ikna eden bir dil zenginliğine ulaşmalıdır. Kendini çekici kılmalıdır.

Selahattin: Şerif erqedaş çekici yonleri çoxtır ema, bu çekici yonleri çox qulanmedi. Êspiri yani çox ema, bezen rasmılaşıyordi, dangelemesi lazım. Yoxse boyle gitse dangesi qaybeder. (Şerif arkadaşın çekici yönleri çoktur ama bu yönünü çok kullanamadı. Espri yanı çok ama,

bazen resmileşiyordu, dengelemesi lazım. Böyle giderse dengesini kaybeder.)

Nesimi: Şerif arkadaş çok cimridir. Bir yerde ekonomi bakanı olsa, orda sosyal patlama olur.

Remzi: Nesimi arkadaşla katılıyorum.

Adem: Aziz arkadaş sen bir şey diyor musun?

Aziz: Nesimi ve Remzi arkadaşlara katılıyorum.

Adem: Şerif arkadaş, eleştiriler için bir şey diyor musun?

Şerif yoğun eleştiriler karşısında epey daralmıştı.

-Bizim sorunlarımız, kitap*, çözülmez...

Şerif'in ardından Adem'in raporuna geçildi.

Mehmet: Adem arkadaş, raporunu sundu. Bir şey diyen var mı?

Hoca: Adem arkadaş biraz sessiz kalıyor. Anlatımı iyi. Ama anlatım dilini, diyalog diline çevirmelidir.

Bukan: Adem arkadaşın sermayesi var, bu sermayeyi harcamada cimridir. Sermayesini herkesle birlikte yemeli. Yoksa kolektifleşme olmaz.

Mehmet: Nasıl? Biraz daha aç ki arkadaşlar anlasın.

-Adem arkadaş bir şofördür. Direksiyonu boş bırakmaması gerekiyor. Ama direksiyonu boş bıraktı. İnzivaya çekilmiş, kulübesinde yaşıyor. Bir ana arı refleksiyle tüm petek üzerinde faaliyet göstermeliydi. Mevcut meyve ağacı kamuya açık olmalıdır. Kendisi bir meyve ağacıdır, yanına giden 'bu ağaç benimdir de' diyebilmeli ve meyvesini yiye bilmelidir.

-İyi, kapsamlı bir değerlendirmeydi... Geçiyoruz...

Divanın değerlendirmesinden sonra Alican raporunu sundu.

Selahattin: Biri bi yanlış yaptı mı, Elican iki yanlış yapıyor (Biri bir yanlış yaptı mı Alican iki yanlış yapıyor.)

Alican bağıra çağıra devreye girdi:

-Ne zaman yaptım? İspat et!

-Şimdi...

Mehmet de kızdığını gösterdi, aksi halde Alican'ın bu tür çıkışlarını önlemek mümkün değildi:

-Aslında Selahattin arkadaş eksik söyledi; biri bir yanlış yapmadan sen iki yanlış yapıyorsun. Bir eleştiri yaptı, bu kadar tepki verdin... Geçiyoruz... Buyur Selahattin arkadaş

-Ben bitirmedim.

-Tamam, devam edebilirsin.

-Elican içinde ne geçiyor, dışa vuruyor. Yeşilâşımı, üslubdeki dil eyle qevqeye gidiyor. Kausa domştiriyor. Siyasılaştırsın... (Alican, içinden ne geçiyorsa dışa vuruyor. Yaklaşımı, üslubu öyle kavgaya götürüyor. Kaosa dönüştürüyor. Siyasileştirsın.)

Sunay: Alican arkadaşı bir dakikada şaha kaldırıp aynı anda indirebilirsin.

Mehmet: Nasıl?

Bukan araya girdi: Bazı arabalarda gaz akışını artırırsın, hafif topukladın mı fazla gaz yer, araba bağırır.

-Nasıl yani?

Alican dayanamadı. Bukan'ı kastederek:

-Arkadaş üslubuna dikkat etsin.

Bukan, bu çıkışı söylediğinin kanıtı saydı, Mehmet'e parmağıyla Alican'ı işaret etti:

-İşte böyle.

Alican: Ya Kuran, kitap, mezhep doğru değil, doğru değil, doğru değil...

Mehmet: Farz edelim doğru değil. Bu kadar tepki vermene gerek var mı?

-E, kendimi tutemêrem (kendimi tutamıyorum.)

Alican geçilmiş, sıra Selim'deydi. Bukan söz aldı.

-Selim arkadaş resmen arabayı boşa bırakıyor. Gaza basıyor. Çok rahattır. Rahatsızlığı da var. Acil şifalar dilerim.

Gülüşmeler yatıştıktan sonra devam etti:

-İç çocuğuyla barışıktır.

Adem: Nasıl yani?

Bukan: Çocuk çocuk... Boruculuk (demliğin ilk çayı) da var.

-Ne borusu?

-Çay çay... Bir de son bir aydır yenilmiş pehlivanlar gibi günde on-on beş defa satranç oynuyor. Günde üç defa yeter.

-Yeniliyor ondan mı oynuyor?

-Yok yok, ara sıra yeniyor, bir de gidip diyor, 'gel seni bir daha yeneyim' Yenilse zaten rakibin yakasını bırakmıyor ki.

-Anlaşıldı, tamam...

Öğle sonrası Selim Bukan'a yaklaştı:

-Ya Bukan arkadaş, bana yaptığın eleştiriyi tamamlamadın, mümkünse biraz daha geniş bir çerçevede bana yazılı olarak verebilir misin?

Bukan bir saat sonra Selim'e yönelik eleştirisini yazdığı kağıdı ona uzattı. Şöyle yazmıştı:

-Kalemine abartılı yaklaşım var. Kışın karda iz düşmez. Düşünsel mekanda partinin ekin tarlasına sürekli bir çiğ tarzında yağar. Bu durum, ekinin baş tutmasına, fazla habbeli olmasına engel olur. Zaman zaman da dolu tarzında yağıyor. Bu da fidandaki tomurcuk ve çiçeğe zarar

veriyor, dökülmesine götürebiliyor. Yine mevsim dengelemesi yapma zayıf; Temmuz'da Ocağı, Ocak'ta Haziran'ı yaşatabiliyor.

Düşünce torbasında taşlamak için sürekli taş toplama var. Bu, kendisine yük oluyor, farklı yükleri taşımasına engel oluyor.

Ruhunu bir kayığa bindirmiş ve akıntıya bırakmış Bir de kayığa binmiş, çığlık atıyor. Akıntıdan kurtulmak için değil, sevinçten çığlık atıyor.

Üslup aşırı sağanak yağışlıdır, sel felaketine neden olabiliyor. Bu da toprak erozyonuna neden olabiliyor. Mahsul kök tutmuyor.

Düşünce ürünleşmesi için tüm petek üzerinde bir ana arı şefkatiyle çalışmalıdır. Kendine göre bir elma ağacındaki iyi meyveleri alıp, gerisini boş veriyor. Bu durumu yüzmeye olanak vermiyor. Yüzmede ısrar edenleri çabuk boğabilir. Zaman zaman bu durum büyük dalgalar biçiminde kendini gösterdiğinden kıyıya yaklaşmak isteyenlere olanak sunmuyor. Yaklaşanları ıslatıyor.

Yeniden oturulmuştu. Sıra Bayram'daydı. Herkes raporunu sunarken kendi eksik ve hatalarının özeleştirisini verirdi. Bayram tersini yaptı. Yaptığı uygun şeyleri anlattı:

Serdar: Peki, niye kavga çıkarıyorsun?

Bayram: Ben şimdiye kadar cezaevinde iki kişiyle kavga ettim, biri o insanla, (Hala tepkisi vardı ve bu yüzden adını bile ağzına almak istemiyordu), biri de bu Şakir'le.

Orhan: İkisi de birbirine zıt. Biri a dese, öbürü z diyor. Önce iyiydi, sonra alıştılar. Şimdi kavga yapıyorlar. Birkaç arkadaş geldi, bunlar "ho ho" deyip kavgayı daha da tırmandırdılar.

Serdar: Siyasi insanlara yakışmayan bir durumdur. Daha önce bu konuyu konuştuk, geçiyoruz... Biliyorsun Bayram arkadaş, zeytinler kötü geliyor. Tohumlarını çıkarıp gerisini sarımsak, biber, domatesle terbiye edip öyle yiyoruz. Ama bütün arkadaşlar zeytin ezerken, sen 'ezmem' dedin. Neden?

-Ezmedim.

Selahattin: Onerimdir, erqedaş ceza olerek bi hefte sore butun zeytunlere ezsin (Önerimdir, arkadaş ceza olarak bir hafta sonra bütün zeytinleri ezsin.=

Bayram: Ben zeytin yemiyorum.

Serdar: Selim arkadaş da yemiyor, ama arkadaşlara yardım etti.

-Ben zeytinden nefret ediyorum.

-Bazen gerekli olduğunda insan sevmediği şeyleri de yapabilir. Burada ortak bir yaşam var, değil mi? Arkadaşlar öneriyor, ceza olarak gelecek sefer bütün zeytinleri sen ezeceksin.

-Tamam, yaptığım doğru değil, kabul ediyorum. Ama ben zeytinden nefret ediyorum. O ezme işini daha önce eleştirdim. Ben ölsem de zeytin ezmeyeceğim. Ama ceza olarak olur. Ceza olarak ezerim.

-Tamam, ceza olarak ez!
-Ben bu zeytinden de, sarımsaktan da nefret ediyorum.
-Niye?
-Sıkınca vıcık vıcık ediyor. Üstüne başına, bazen de insanın gözünün içine giriyor.
-Peki, herkes için aynı değil mi?
-Olsun, ben nefret ediyorum.
-Bu yaklaşım da doğru değil. Ceza olarak bütün zeytinleri ezeceksin.
Bayram her an itiraz edebilirdi, Serdar fark etti.
-Ceza olarak ha!
-Ceza olarak olur.

Resul: Diyor ‘enerjim vardır.’ Ne enerjisi vardır?
Bayram: Enerji demedim, alerjim var dedim. Zeytin deyince alerjim oluyor ya...
Serdar: Tamam, kararımız bellidir. Arkadaş zeytin felsefesine, zeytin politikasına karşı çıkıyor. Bundan sonra zeytin geldiğinde Bayram arkadaş ezecek. Yapmazsa yaptırım kararı alırsız.
Bayram sinirlendi:
-Öyle yaparsanız, ben de kendimi yere atarım.
Serdar: Tutarlı ol heval! Az önce dedin, ezecem. Şimdi kendimi yere atarım diyorsun.
-Ben dedim, ceza olarak olsa ezerim.
-Tamam, ceza olarak... Bu konuyu da kapatıyoruz.

Serdar raporunu sundu.
Bukan: Serdar arkadaşın akarı zayıftır. Akarı güçlendirmesi lazım. Bir durağanlık göze çarpmaktadır.
Adem: Akarı ne yani?
-Kapsayıcı olmalı, girişken olmalı.
-Hı... Akar!...
Karakuş: Serdar arkadaş topta sinirleniyor, ben de sinirleniyorum, dikkat etmesi lazım.
Adem: Mütevazı bir eleştiriydi.

Nihat raporunu sundu:
Resul: Nihat kendini birez erqedaşlara yedirmesi lazım.(Nihat kendini biraz arkadaşlara yedirmesi lazım.)
Selim: Karttır... Kim yer?
Selim’in bulunduğu köşede gülüşmeler başlamıştı, Mithat’ın ciddi çıkışıyla kesildi.
-Nihat arkadaş tepkilerini mimiklerine yansıtıyor.

Adem: Nasıl? Somut bir şey.

Mithat: Öf pöf biçiminde.

-Anlaşıldı

İbrahim raporunu sundu.

Eyüp: İbrahim arkadaş dürtüklediğinde harekete geçen bir arkadaşdır.

Serdar: Yani öyle amele duruşu var, ‘ne iş olsa yaparım abi’ gibi... Değil mi? Öyle olmaz tabii.

Eyüp: Yok yok... Senin dediğin gibi olsa iş yapar. Bunu dürtüklemek lazım.

Bukan aniden söze girdi: “Oblomov.” Herkes Bukan’a dönünce biraz yumuşatmaya çalıştı. “Arkadaşta bir olgunluk var, fakat bu olgunluk çok durağandır. Kıpırdamayan bir durağanlık...”

Serdar: Bu sefer galiba çok karıştı... Yoksa geçiyoruz.

Sıra Remzi’deydi.

Hoca: Remzi arkadaşın okuması parçalı ve dağınık. Kitabın başı ile sonu arasında uçurum var.

Adem: Ne Remzi anladı, ne kimse. Hem kitabın başı ile sonu arasında uçurum varsa Remzi ne yapsın?

Hoca: Kendisi bilir.

Nihat: Remzi arkadaşın çocuksu sempatik yönleri var. Böyle patlamalı bir durumu da var. İkna olmaya açık değil.

Adem: Sempatik, patlamalı nasıl oluyor?

Nihat: Ben de onu anlamıyorum zaten.

Mithat raporunu sundu.

Memduh: Mithat arkadaş çok uzatıyor.

Adem: Neyi uzatıyor?

-Ya, tavuk diyecek, bir sayfa konuşuyor.

Cesim: Memduh arkadaş katılıyorum. Gerçekten bıktırıcı bir tarz. Nasıl yorulmuyor?

Adem: Mithat heval, bu eleştiriyi sürekli alıyorsun, ne diyeceksin?

Mithat: Arkadaşlar benim için ‘konuşurken çok uzatıyor’ diyorlar, ama bu süreçte “evet” ve “hayır”ları çok geliştirdim.

Şexmuz: Nasıl? “Evet” evettir, “hayır” hayırdır. Nasıl geliştiriliyor?

Memduh: Yani onları da birer sayfa yapmış.

Mithat’a eleştiriler bitmişti. Divandan Mehmet sorusunu direkt Yunus’a yöneltti:

-Yunus arkadaş, sen bu iki aylık süreci nasıl değerlendirdin?

Yunus: Televizyon seyretme, top oynama, zamanı boşa harcama gibi sosyal faaliyet alanına giren şeylerde bulundum.

-Neylerde?

-Faaliyetlerde.

-Zamanı boşa harcamayla sosyal faaliyetin ne alakası var?

Yunus: Sosyal faaliyet her zaman dolu olmaz ki. Hep aynı şey, hep aynı şey... Bazen de boş şey yapar insan.

-Sen dolu yaptığın şeyi söyle.

Yunus kızmıştı: Yoktur!

Geçildi...

Ahmet raporunu sundu.

Reis: Ehmed erqedaş qoşiyor, hema susyal alende eksik qoşiyor (Ahmet arkadaş koşuyor, ama sosyal alanda eksik koşuyor.)

Ahmet'in Reis'e garip garip baktığını gördü Adem ve açıklık getirdi:

-Yani sosyalitesini biraz geliştirsin diyor arkadaş.

Ahmet: Anladım da... Şincik bunu Reis arkadaşın demesi biraz tuhaf değil mi? Ben asosyalsam o gölgesinden bile geçmemiştir.

Adem: Arkadaşlar senin raporunu değerlendiriyor, onun değil. Arkadaşın eleştirisini dikkate almalısınız.

Bayram söz ister:

Adem: Buyur Bayram heval.

-Bir şey diyecem.

-De!

-Ahmet arkadaş F tipine gitti geldi ama hiç değişmedi. Yine eskisi gibidir.

-Oraya gidince sanki makineden mi geçiyor?

Bayram da sinirlendi:

-Geçmiyor ama... Yani... Gerçi teorik olarak gelişiyor... Doğru ama, üstü dolduruyor altı boş bırakıyor.

Adem: Nasıl oluyor üstü dolu altı boş?

Serdar: Double double.

Bayram: Ya adamı gerçekten eleştiri yaptığna pişman ediyorsunuz!

Serdar: Ya şaka ettik, hemen kızma Bayram arkadaş, sen eleştirine devam et.

-Etmiyorum.

-Sen bilirsin.

-Ben bilirim tabii.

-Tamam.

-Tamam tabii.

-Geçiyoruz.

-Geçersen geç.
Geçildi.

M. Ayhan raporunu sundu.

Selim: Günde üç kez sıcak su akıyor. Sabah banyoya gidiyorum, M. Ayhan orada banyo yapıp çamaşır yıkıyor. Öğlen gidiyorum yine M. Ayhan aynı durumda. Akşam gidiyorum yine aynı...

Adem: Biraz abartılı olmadı mı?

-Eksik bile söyledim. Bazen akşam 7'de gelen sıcak suyu bidonlara doldurup saat 10'da yine banyo yapıp çamaşır yıkıyor.

Ömer: Selim arkadaşına katılıyorum. M. Ayhan arkadaş kendisini banyodan biraz uzak tutmazsa, ilerde banyo kendisini çok etkileyecek.

Remzi: M. Ayhan arkadaş düzdür. Öyle selampatik (sallapati) bir duruşu var. Olgün (olgun) değil.

Bukan: Ördek de suyu gördü mü dayanamaz. Bu yüzden perde ayaklılar sınıfına girer. Su kirli mi temiz mi fark etmez. Arkadaş da ortalık darmaduman olsun düzeltmez. Lotus çiçeği pis yerde çıkar, ama etrafını güzelleştirir. Arkadaş da banyo yapıyor, temizlik iyidir ama genele giydirme yok. Dili de sade değil, anlaşılmıyor.

M. Ayhan: Seninki de hiç anlaşılmıyor.

Bukan: Bu tavrı da sanatçı bir ruhun gelişmediğini gösterir. Eğer ruhuna biraz sanat katsaydı beni anlardı.

M. Ayhan: Hah hah ha... Ya Lotus motus... kaz ayağından sanat mı olur ya?

-Sanattan ne anladığına bağlı.

Karşılıklı atışma uzayınca Adem müdahale etti.

-Dil dil... ikinizin de dili, Remzi arkadaşın dediği gibi, sallapatidir.

Selim: Remzi selampatik dedi.

Adem: Tamam da Selim arkadaş, sen niye günde üç defa banyoya gidiyorsun?

-Bu soruyu başta sormanı bekliyordum.

-Şimdi sordum.

-M. Ayhan'ın orda olmadığı bir anı yakalayıp banyo yapmak için.

-Ama iki-üç kişi de banyo yapabilir.

Bukan: Demek ki, başka perde ayaklılar da var.

-Kim var?

Şexmuz: Ömer arkadaş var.

-Haa... Onun için diyor, Selim arkadaşına katılıyorum.

Ercan: Helal olsun valla... Kendine yer açıyor.

Ömer: Vallahi yok.

Serdar: Ne yok? Taktik yaptın işte.

-Peki, ya bunlar kendilerine yer açıyorsa...

-O da doğru... Bu iş içinden çıkılacak gibi değil. En iyisi bunu geçelim... Evet... Toplantıyı burada bitiriyoruz.. Geçen iki ayın muhasebesini yaptık. Önemli olan bundan çıkaracağımız sonuçtur. Geleceği daha iyi planlamak için geçmişin eleştirisi yapılır. Öyle değil mi heval İpek?

İpek: Öyledir tabii.

-Peki sen ne planladın önümüzdeki süreç için?

-Genel yönetimler, halkla ilişkiler, hukuk hedefim var.

-Heval Cevahir sen?

-Mitoloji, bir de demokrasi var. Demokrasinin üç ayağı var.

Selim yarı duyulur bir sesle atıldı: Ayak yapıyor.

Serdar: Bir dakika, gülmeyin arkadaşlar... Ne ayağı heval Cevahir?

Cevahir: Dinler tarihi, mitoloji, dünya nereden geldi nereye gidiyor gibi, güncel konular üzerinde çalışmak lazım.

Adem: Anlaşılmadı... Bunların demokrasiyle ne alakası var?

Selim, herkesin duyacağı şekilde: Demokrasinin ayakları karışmış, deyiverdi.

Serdar: Ayak yapmayın arkadaşlar... Tamam... Heval Yunus... Yatıyor yahu... Heval Yunus...

-Hı?

-Sen ne planladın?

-Temel sorun ideolojikleşmedir. Dinler tarihine çalışıyorum.

Adem: İdeolojikleşme sorununu aşmak için mi?

-Hı... E, yok. Ya idare ediyoruz işte.

-Yani geçiştiriyorsun.

-Eh işte.

Serdar: Orhan arkadaş! Sen yeni geldin aramıza. Ortamı nasıl gördün? Nasıl değerlendiriyorsun?

Orhan: İlk geldiğimde bana 'bir sorunun olduğunda gece de olsa gel söyle' dediler; değil gece, gündüz bile sorunumu söyledim, ilgilenmediler.

-Nerede oldu?

-Bayrampaşa'da.. Ben geldiğimde yemin içiyorlardı, ben sandım Kuran üzerine yemin içiyorlar, meğer parti yemini varmış. Orası biraz acayip bir yerdi. Şimdi bazı arkadaşlar orada bu durumu görüyor; bir şey demiyor. Başka yerde de verip veritiriyorlar.

-Yemin içmeye mi?

-Yok yok, ilgilenmemeye!

Tahliyecisi olduğu için o ana kadar toplantıya gelmeyen Cafer, yoğun görüşmeler ilgisini çektiği için gelip kapının eşiğinde durmuştu. Merakını gidermek istedi:

-Orada sorunlar gece mi söyleniyor?

Karakuş: Onları zaten gece dışında göremiyorsun ki?

Serdar: Neyse sen devam et Orhan heval!.. dışarıda ne iş yapıyordun?

-Tekstil hayatına atıldım. Sonra ne oldu bilmiyorum, siyasete girdim.

Adem: Ne olduğunu bilmeden mi siyasete girdin?

-Yok yok! Bizim ailede herkes solcuydu, bir ben değildim. Almanya'ya gidecektim, bir baktım cezaevine gelmişim. Halbuki ben Türkiye Cumhuriyeti'ne bile karşı değildim. Nasıl oldu, nasıl cezaevine geldim, hiç anlamış değilim.

Selim: Çok ilginç bir durum.

Cafer gülmemek için kendini zorlayarak alaylı bir tarzda konuştu:

-Demek devlet artık solcu olmayanları toplamaya başladı.

Orhan: Ben kardeşlerimi, akrabalarımı solcu oldukları için eleştiriyordum.

Selim: Peki şimdi solcu oldun mu?

-Oldum tabii.

-Peki şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?

-Ben öyle, 'şunu yapacam, bunu yapacam' demeyi sevmem. Bazı arkadaşlar öyle diyor, ama sonunda bakıyorum pıss. Tam tersi. Ben demem, yaparım...

-Mesela ne yapmayı düşünüyorsun?

-Gerilla delik mekap giyiyor, bu moda uygun değil. Buna benzer, Kürt kıyafetine gelince; militanca araştırma, yurtseverce moda çalışması yürütmek istiyorum.

Gülüp duran Cafer: Burayı tekrar alalım ya. Bu militanca araştırma çok önemli.

Serdar: Bi dakika Cafer arkadaş... Peki Orhan heval, sana ilginç gelen başka bir şey var mı?

-Biz işyerinde büyüklerimize abi, usta falan diyorduk, cezaevine geldim baktım heval diyorlar. Ya, yani baktım... Kendimden büyük birine ben heval demem dedim. Bana arkadaşlar bi saldırdılar...

-Nasıl saldırdılar?

-Eleştirdiler yani...

-Haaa!

-Ya önce çok tuhafıma gitti; dedim, insan arkadaşına böyle sert şeyler söyler mi? Sözde eleştiri yapıyorlar. Sonra alıştım...

Bir toplantı da böylece bitmişti.

1. Q-q=İngilizcede olduğu gibi bir ses vermez.Sessiz olup gırtlak ve dilin ucundan çıkar.Türkçedeki G ile K arası bir ses verir.

2. X=İngilizcede olduğu gibi İKS sesini vermez.Avusturya,Hollanda Belçika dillerindeki R sesine karşılık düşer.Sessiz ve gırtlaktan çıkar.Türkçedeki H ile Ğ arası bir ses verir.

Bir ‘eğitim’ enstantanesi

Eğitim konusu uygarlıksal gelişmeydi. Divan iki kişiydi, İbrahim ve Karakuş. İlgili materyal okunup bittikten sonra tartışmaya geçtik. Birkaç arkadaşın ardından sözü Şerif aldı:

-Uygarlık, kim şey yapmışsa o olmuştur.

İbrahim: Nasıl yani?

-Mesela su kuyusu açmış diyelim, bu kuyuyu niye açmış, kim açmış, kime yaramış? Su kuyusu tarımı geliştirmişse orada uygarlık gelişmiştir. Herkes su kuyusunu açabilir, ama her su kuyusu işe yaramaz... Su kanalları yapmışlar, kim yararlanmış bilmek lazım.

İbrahim, Şerif’in ne demek istediğini anlamak için kendini zorladı, dudağını büktü, kafasını yana eğdi, sonra her iki yana salladı; anlamamıştı. Uyuklamakta olan Remzi’ye seslendi:

-Heval Remzi!.. Uygarlık sence nasıl gelişmiş?

Remzi uyandırıldığı için sıkılmış gibiydi.

-Nasıl gelişmiş, su kanalları açmışlar gelişmiş.

-Su kanalları açmasalar gelişmez miydi?

-Tam gelişmezdi.

Adem: Şerif arkadaş örnek verdi; Mısır’da bir kuyu açmışlar. Oradan tarlalara, bahçelere su veriyorlar diyelim, iyi midir, kötü müdür demeden üstüne atlamak olmaz. Kim ne kadar yararlanıyor bu sudan, tespit etmek lazım. Her yerde aynı gelişmez.

İyice kafası karışmıştı İbrahim’in.

-Nasıl? Ben anlamadım.

Karakuş: Yani uygarlıksal gelişmelerden kim, ne kadar yararlanabilmişse, o kadar uygarlığı yakalamış olur. Bugün Kürtler birçok

şeyden mahrumdur mesela... O yüzden de uygarlığın gerisindeler. Bu biraz da rastlantıdır, piyango gibi.

Kürtlere övgü içermeyen her şey Ömer için tepki verme nedeniydi. Hemen atıldı.

-Kürtler uygarlaşmamıştır diyemezsiniz. Hem rastlantı da yanlıştır. Bugün global bir uygarlık vardır.

Karakuş: Sargon'un çıkışı rastlantıdır. Sargon değil de Margon olabilirdi.

Cesim: Nasıl rastlantı oluyor?

Karakuş: Tabii bir rastlantı.

Selim: Üvey babası Ur Zababa savaşta yenilince meydan boş kalıyor.

Ercan: Ya öyle şey olur mu? İyi o zaman, her şey rastlantıdır madem, biz de bir şey yapmayalım. Rastlarsa olur.

Selim: O çok büyük bir rastlantı olur.

Karakuş: Bazen çok ufak tesadüfler tarihe yön verir.

Cesim: Hiç bir şey de vermez.

-Verir verir.

-Vermez vermez...

İpek: "Bir dakika, ben bir şey söyleyeyim..." Çıkışındaki ciddiyet herkesin susmasına yetmişti, devam etti, "şimdi bu konuya son noktayı koyalım." Çok ciddi bir tespit yapacağını, arkadaşlar da çok ilginç bir tespit yapacağını düşünüyordu. Genelde yapının düşündüğü çıkardı. "Böyle dallandırıp budaklandırmaya gerek yok... Tesadüf öyle basit bir şey değildir. Tesadüf deyip geçmemek lazım. Yer çekimi tesadüfen bulunmuştur.

Bütün bastırmalara rağmen kıkırdamalar duyuldu. İpek ters ters bakınca tek tük öksürmelerle badire atlatılmaya çalışıldı. Ama kendini bırakmamak için çabalamak boşuna gibiydi. Son anda çok temel tespitler yapacağı ifadesiyle Ahmet imdada yetişti:

-Şincik, eski büyücü, bugünkü siyaset adamının ve astronotun rolünü oynuyor.

Herkes zorla tuttuğu nefesini büyük bir gürültüyle bıraktı. Kimse Ahmet'i dinlememişti bile. Sadece muzipliği üzerinde olan Şerif hariç. İpek şüphelenmiş, kaşları çatılmıştı. Şerif anlamış olacak ki, bu sorunu da gideren bir çıkış yaptı:

-Bu astronotu anlamadık.

Divan daha muzip çıktı, Karakuş: "Öbür astronotu anlamışsan sorun yok."

Ahmet astronota gülünmediğini iyi biliyordu, bunca muzipliğe kayıtsız kalmadı.

-O anlayana kadar büyücüler Aydan dönecek... neyse ben devam ediyim.

Karakuş: Tamam, sen devam et.

-Şincik...

-Onu söylemiştin.

-Neyi?

-Şinciki.

-İh ih ih. Ya bari siz yapmayın! Siz divansınız ha... Başını sağa sola sallayıp gülüyordu, sakinleşti. Neyse, ben devam ediyim... Aklına şincikle başlamak gelince tekrar katıla katıla gülmeye başladı. Sonunda toparlanıp devam etti. Neolitik toplumda da, diğerlerinde de üç aşama var; ilk, orta ve son aşama. Yani neolitik toplumun çanak çömleksiz dönemi, çanak çömlekli dönemi ve gelişmiş çanak çömlekli dönemi.

İsot hayranı, acıyla arası pek iyi olan Cesim, ironik bir çıkış yaptı:

-Vallahi doğrudur... Çömlek çok gelişince acılı güveç bulunmuş.

Uzun süredir müthiş tespiti söylemek için fırsat kollayan Sıraç kızdı:

-Ya bırakın bu güveç müveci. Doğru dürüst bir tartışalım önce... Neyse! Ben bu konuda düşüncemi belirtmek istiyorum.

Karakuş: Tamam, sen düşünceni belirt! Sence nedir uygarlık?

-Bana göre uygarlık, taze bir fidan bahçesine baltayla giren bir deli gibidir.

Osman: Sıraç arkadaşına katılıyorum. Yitik cennet ne anlama geliyor?

Karakuş: Ne anlama geliyor?

Osman: Uygarlığın gelişmesiyle yitirilmiştir.

-Bu doğru.

-Demek ki gül bahçesine elinde baltayla giren deliye benzer uygarlık.

İbrahim: Tamam anlaşıldı. Böyle acayip tespitler yapmayalım arkadaşlar!.. Bir de tekrar olmasın, çok oluyor... Evet, heval İpek, buyur!

İpek: Ben Avrupa uygarlığını barbarlık olarak anlıyorum. Uygarlık ilk ortaya çıktığında güzel bir düşünce biçimi, güzel bir üretim biçimiydi. Sonradan bozuldu.

Karakuş, uygarlıksal gelişmenin çerçevesini çizmeye çalıştı. Ardından Şerif söz aldı:

-Uygarlık bir sudur. Önemli olan o suya zehir mi attı, ne mi attı odur. Şimdi Homo Sepiesten (Sapiensten), Homo Hebilisten (Habilisten), Homo Araktustan (Erektüsten) söz edildi. Homo Araktus olmasa, Homo Sapiens olur muydu? Yok... Uygarlık kendiliğinden çıkmadı ki?

Mithat: Bir insan kaza geçirir, bilincini yitirir, tekrar kazanır. Tarihin bilincine ulaşmak da böyledir diyorum. Biz çarpık çurpuk ulaşıyoruz.

Karakuş: Anlaşılmadı.

Selim:” Biz kaza geçirmişiz, hafızamız henüz tam yerine gelmemiş.” diyor.

Mithat kızdı: Anlaşılmadıysa açayım.

Karakuş hemen atıldı: Yok yok... Herkes her şeyi anlamak zorunda değildir... Buyur İpek arkadaş.

İpek: Tarih iki sınıfın sürekli çatışmasıyla doludur. İyilerle kötülerin çatışması. Sümer rahip devletinden günümüze kadar iyilerle kötüler hep çatışıp durmuşlar, sonunda kötüler kazanmış.

Cesim iç çekerek yüksek sesle söylendi:

-Keşke ben Sümer rahip devletinden önce yaşasaydım. Bu devletleşme hiç olmasaydı... Hep neolitik kalsaydı.

Resul: Şimdi bu ne biçim qafadır? Bü diyaletik gelişmedir. Şimdi kadın hemile olmuş, sen diyeceksin ‘dur ya doğme!’ Ema hemile olmuş doğecek..(Bu ne biçim kafadır? Bu bir diyalektik gelişmedir. Kadın hamile olmuş, sen diyorsun, ‘dur ya doğurma!’ Ama hamile olmuş, doğuracak!)

Hoca: Resul arkadaş katılıyorum. Cesim arkadaş böyle diyor ama çocuklaşma, olgunlaşma dönemi vardır. İnsanlar ilk yeryüzüne çıktığı zamanla eylemi arasında iki milyon yıl vardır. Toplum ileriye gittikçe düşüncesi daha çok gelişiyor. Yani, Cesim arkadaş o dönem yaşasa şimdi şey olurdu.

Cesim aniden atıldı: Karıştırma Hoca ya... Resul da getirmiş hamile mamile diyor. Şimdi millet yanlış anlayacak, ayıptır.

Karakuş: Hıı Anlamaz anlamaz... Arkadaşların dediği de doğrudur.

Cesim bir şey söyleyecekti ki, Yeşiltaş devreye girdi:

-Birçok şey söylendi. Doğru hangi tarafıdır, belli değil. Tarihi sınıflaşmayla mı, yazıyla mı, ilk eylemle mi başlattık? Bir bilelim.

Karakuş: Sana göre nereden başlıyor?

-Bana göre tarih Aden’de, Adem ve Havva’yla başlayan, cennet ve cehenneme kadar süren bir süreçtir.

Karakuş: Gördün mü? Sen de farklı düşünüyorsun. Bu, oylamayla karar verilecek bir durum değildir. Kimi öyle inanır, kimi böyle.

İbrahim: Buyur Ahmet heval.

Ahmet bağdaş kurmuş, dirseklerini dizlerinin üstüne bağlamış vaziyette ileri geri yaylandıktan sonra söze girdi.

-Şincik... Ih... Tarih çatışmaların insanla başlatılması sürecidir. Tarihte bile ekili bir ürünün kendi toprağı içinde gelişmesi farklıdır. İnsanın bir kere objektif olarak tarih yazması mümkün değildir.

Karakuş: Niye peki?

-Çünkü insan beyninin sadece yüzde beşi çalışıyor.

—Ondan mı yani? Ahmet’in kızdığını anlayınca, siyasi nedenleri sıralayıp sözü tekrar ona verdi. Ahmet sinirlenmişti. Kıpırmızı kesilerek yüksek sesle konuşmaya ve olaya ne kadar sığ yaklaşıldığını kanıtlamaya çalıştı.

-Tarih insan varlığıyla başlatılıyor, doğru değil. Bunun da ayrıntıları var. Daha çok psikolojik, etimolojik, biyolojik, fizyolojik, etnolojik, mitolojik verilerle ulaşılan tarih bilimseldir...

Bu sert çıkışı geçiştirmek için divan sözü İpek’e verdi.

-Tarih, gerçeğin insanlar tarafından çarpıtılmasıdır. İki tür tarih vardır: Yazılı ve sözlü tarih. Bir de egemenlerin tarihi vardır. Halkların tarihi sözlü olarak geliyor.

Ortalık kızışmıştı. Resul bastırıp söz aldı.

-Tari bi yoldır, insanlar bu yolın yolcisidir. Bir yük taşıyor bu yolda. O insanlar yorildi mi obir insanlar geliyor o yüki taşıyor (Tarih bir yoldur, insanlar bu yolun yolcusudur. Bir yük taşıyorlar bu yolda. O insanlar yoruldu mu, öbür insanlar gelip o yükü taşıyorlar.)

Reis: Ben şimdi bişi diyem.(Ben şimdi bir şey diyeyim)

Karakuş: De ama, uzun olmasın.

-Temam... Şimdi qolonizim nasıl qebül edilmiş? Qebül êdilmesi quri quri olmez. Nasıl olmuş? Aredeki feqtor dini insane biraz mentikli geliyor. Deha once totem yeqlaşimi varidi... (Tamam. Şimdi kolonyalizm nasıl kabul edilmiş? Kabul edilmesi kuru kuruya olmaz. Nasıl olmuş? Aradaki faktör dini -din faktörü- insana biraz mantıklı geliyor. Daha önce totem yaklaşımı vardı.)

Şexmuz: Ya, bu tarih iç içe girdi, biz en iyisi bırakalım, böyle biraz sakinleşsin.

Aslında çoğunluk Şexmuz’la aynı durumdaydı. Zor zamanların adamı Mithat, duruma açıklık getirmek için söz aldı. Kendinden hayli emin söze girdi:

-Ben bizim orada yaşanan bir olayı anlatayım, sonuç çıkarmak açısından önemlidir. Yaşayanlar bilir, yaşamayanlar da sonuç çıkarmış olur. Şeyh-tebaa ilişkisi bir neolitik ilişkidir. Tarıma, çiftçiliğe dayalı, çobanlığa dayalı dağda, tarlada yürütülen bir ilişkidir. Köleci toplum olmadan da kendini inanca dayalı, inanç fonksiyonuna dayalı sürdürebileceğine inanıyorum...

Herkes devamını beklerken, “evet!” deyip bitirdi.

İbrahim: Sizin orada yaşanan olaya ne oldu?

-Anlattım işte... Ama anlaşılmadıysa daha net anlatayım.

İbrahim, daha çok karışacağını tahmin etti.

-Yok yok... Anlaşıldı anlaşıldı... Buyur Bukan heval.

Bukan: Sümer’de kuru üzüm yoktur.

Şexmuz: Ihı hı hah ha ha!

İbrahim, Bi dakika Şexmuz heval, dedi ve Bukan'a döndü, Kuru üzüm de nereden çıktı?

Bukan: Kuru üzüm deyip geçmemek lazım. Sümerler bu ihtiyacı Yukarı Mezopotamya'dan karşılıyor. Bu da uygarlıksal ilişkileneceğini anlatır... Bizim zamanımızda çerçiler vardı, malzemeyi verip başka malzeme alır giderlerdi. O zaman da öyleydi. Diyelim Sümerler balık götürüyor, Yukarı Mezopotamya'dan kuru üzümle değiştiriyorlardı. Mısır da... Mısır önce nedir? Bir ailedir. Ama onun etrafında var ha var. Gelen kabilelerle büyüyor. Yaşanan acılar, açlık insanları arayışa götürüyor. Ondan sonra bir yerde birikiyor, büyüyor.

Reis: Acilerin qeynağı aydınlanmadır. Her şey qeynağı doğudur. Uygarlık de doğide gelişmiştir. Kim söylüyor başka yerde gelişmiş, hele söylesin baxeyim. Vollahe yalandır. Zatan bilme eygıridir (Acıların kaynağı aydınlanmadır. Herşeyin kaynağı doğudur. Uygarlık da doğuda gelişmiştir. Kim söylüyor başka yerde geliştiğini, hele söylesin bakalım. Vallahi yalandır. Zaten bilime de aykırıdır.)

Karakuş: Zaten bilim, kuyuya taş atmakla gelişmeye başlamış.

Haydar: Ama kim kullanmış? Egemenler... Topluma ilahi yasaları dayatırlar, davranışlarına kadar. O büyücüler de hep yüksek yerde oturur. Duruşları, oturuşları da farklıdır.

M. Ayhan: Herşey öyle olmuş. Eskiden insanların uzuvlarının tanrısı vardı. Mesela kol tanrısı, parmak tanrısı, göz tanrısı... giderek merkezileşti.

-Parmak gözde birleşti.

-Başka ne tanrısı var?

-Ayak tanrısı falan.

Ortalık karışmış, her kafadan bir ses çıkıyordu.

"Sargon Sargon!" Reis'in gür sesi herkesi bastırdı. Herkes ona döndü, Reis devam etti.

-Küleci boyiti birez büyüten Sargon'dır. Deha sore Hembırabi'dır. Birez küleci döneme sentezleniyor. her şeye qeral hakimdir. Bürde her şeye qeral hakim değildir (Köleci boyutu biraz büyüten Sargon'dur. Daha sonra Hammurabi'dir. Biraz köleci dönemi sentezliyor. Herşeye kral hakimdir. Burada her şeye kral hakim değildir.

Selim yarı duyulur bir sesle: Karakuş'tan kral mı olur, deyiverdi.

Karakuş duyup anladı bu taşın nereden geldiğini. Ama affetmedi bu mütevazı çıkışı.

-Buyur Selim heval, bir şey mi dedin?

-Yok.

Karakuş hem gülüyor, hem ısrar ediyordu.

-Olmaz... Vallahi söyleyeceksin.

Selim kurtuluş olmadığını anladı ama konuyu değiştirdi.

-Yani farklı bir döneme geçişin nedenlerini bir veya bazen birkaç örnekle izah etmek yeterli olmaz.

-Nasıl yani?

-Bir fizik kanunudur; kırmak için bir taş balyozla vurursun, kırkırıncı darbeye kırılır. Ama kırkırıncı darbenin etkisiyle değil; doğru olan, kırk darbenin toplam etkisiyle kırıldığını anlatmaktır.

Şerif atıldı:

-Ben bir darbeye de kırarım. Olmazsa, taşı koyarım suyun içine, iyice yumuşadı mı bir darbeye kırılır.

Mithat: Ben de Şerif arkadaşına katılıyorum. Örneğin, tek tanrılı dine geçişte İbrahim peygamberin çıkışı, öyle az buz bir çıkış değildir. Bu aynı zamanda feodal kimliğin ideolojisini oluşturur.

Cafer: Öyleyse, Selim arkadaşına katılıyorsun.

Mithat: Nereden çıktı?

Cafer: Şimdi sana 'Feodal toplumun tarihsel gelişimini açıkla' desek, getirip İbrahim peygambere kadar dayandıracaksın. Yani balyozun birinci darbesine kadar.

Mithat köşeye sıkışmıştı. Ama taviz vermedi.

-O beni ilgilendirir.

Şexmuz: Mithat heval, sıkışınca yan çizme!

Mithat gülüyordu:

-Çizerim, sana ne?..

Uygarlıksal gelişmenin temel düşünce biçimleri olan mitolojik, dinsel bölümler tartışıldı, aradan sonra da felsefesine geçildi.

Resul: Tarih kestirmeci bir olay değildir. Uygar olmeyen insanlar gıllı idi. (Uygar olmayan insanlar kılıklı idi.) Uygarlığı tüysüzleşen, böyle kelleşen insan daha çok (çok) temsil ediyor.

Kelleşmeden söz edilince, birkaç kişi Ahmet'ten yana baktı. Durumu son anda fark eden Resul da gülererek ona döndü. Karakuş araya girdi:

-Ya Resul heval, tekrar ne başa dönüyorsun? Oraları çoktan geçtik; felsefeye gel felsefeye.

-Ema bazı nokteler geranlık qaldi (Ama bazı noktalar karanlık kaldı.)

İpek ısrarla parmağını sallıyordu.

-Bi dakika bi dakika!

-Buyur İpek heval.

-Ben önemli bir noktayı belirteyim, sonra geçelim. Bağlantı da olur... Eee, şimdi ideoloji daha ortaya çıkmadan sınıflar dağınık haldedir. İdeolojinin çıkışındaki amaç bunları birleştirmektir. Onlara kural, kaide vermektir. Sümer rahipleri de kural kaide veriyor ama şimdi diyeceksin ki, Ortadoğu niye geri kalmış?

-Diyorum, niye kalmış?

-Sümer rahipleri okuyor, yazıyor ama topluma öğretmiyor, o yüzden.

-Tamam. Önemli noktayı belirttin, şimdi felsefeye geçiyoruz... Reis heval kısa olsun.

-Tamam... Tek tanrılar güçlerini, qeynaxleri felsefeden alıyor. Rehipler orteye koyduğu her şey kimse karşı çıkmaz. Çünkü rehibin söyledi her şey yasedır (tek tanrılar güçlerini, kaynaklarını felsefeden alıyorlar. Rahiplerin ortaya koyduğu her şeye kimse karşı çıkmaz. Çünkü rahibin söylediği her şey yasadır.)

Karakuş: Tamam... Felsefe nedir felsefe?

Selim, "Nedir'in bilimi" derken, İbrahim tamamladı, "Felsefe 'Ne nedir'in bilimidir."

Mithat, kimse bilmiyor diye düşünüp gerinerek felsefenin kelime anlamını belirtti:

-Felsefe, bilgi sevgisi demektir. Kelime anlamı budur. Onun için yanlış değerlendirmeyelim.

Hoca: Bu durumda her bilgiyi seven filozoftur. Kimi sevdiği için değil, merak ettiği için öğreniyor ama.

Şexmuz: Mesela ben merak ettiğim için öğreniyorum, şimdi ben neyim?

Mithat: Hah ha ha... Sen şimdi Merakof oluyorsun.

Karakuş: Neyse arkadaşlar, sulandırmayalım... Buyur heval.

Cesim: Buda'nın bir ilkesi var, diyor, 'başkasının karısını almamak.' Aslında burada bayan sorununa şey ediyor.

Şerif: Bayan sorununa ne ediyor?

-Zıkkım ediyor.

-Hah ha hı hı...

Karakuş: Ya sulandırmayın dedik... Sen de anlatacaksan anlat heval Cesim.

Cesim: Eee, şey ediyor, kiftoluk (köftehorluk)... Tamam konuya geçiyorum. Şimdi... Buda 6. yüzyılda çıkıyor, 12. yüzyılda kovuluyor.

Karakuş: Nasıl 6. yüzyılda çıkıyor da, 12. yüzyılda kovuluyor?

Remzi: Saptırmadır.

Cesim kızdı: Nereden biliyorsun saptırmadır?

Remzi daha çok kızdığından kelimelerin yerlerini karıştırdı.

-Buda altı yıl yüz mü yaşamış? Bundan saptırma daha nedir?

Birbirlerinin sözünü keserek atışmayı sürdürdüler.

Cesim: Ben öyle bir şey demedim.

-Ben mi dedim?

-Eee kim dedi?

İbrahim: Arkadaşlar, siz sadece karşılıklı atışıp duruyorsunuz.Böyle olmaz ki!.. Tartışacaksanız doğru düzgün tartışın. İnsan bir yerde keser...

Cesim: E, Remzi vırt vırt araya giriyor.

-Sen de cevap verme!

-Dayanamadım.

-Dayansaydın.

-Tamam... Ben bir şey daha belirteyim.

-Belirt ama kısa olsun.

-Konfiçyüs Çin’de 6. yüzyılın sonunda ortaya çıkan bir şeyi var.

Şerif: Neyi var?

-Ya dur Şerif ya... Bırak bir anlatalım... Böyle yaparsan insan bir şey anlatamaz ki.

İbrahim: Şerif arkadaş araya girme!.. Bırak arkadaş anlatsın. Bitirsin ondan sonra ne diyeceksen de. Sen anlat heval.

Cesim: Konfiçyüs’ün çok çarpıcı tespitleri var. Mesela ‘bir baba, baba olduğunu bilmeli’ diyor.

Cesim’in yanında oturan Şerif kıkırdayıp durunca Cesim konuşmasını kesti:

İbrahim: Eee!

-Eee o kadar. Bunun yanında konuşulmaz ki!

Karakuş: Gerçekten dersi çok kaynattınız... Neyse! Son sözü Ahmet arkadaşına verelim de... bir ara verelim. Heval Ahmet kısa tut ha!

-Şincik, aslında felsefenin çıkışını insanın ilk alet kullanmasından başlatmak gerekiyor. Önce inanca dayalı biçimdedir, sonra inanca dayalı biçimden bilime dayalı biçime geçer. Sonuçta felsefenin çıkışı da, inanca dayalı bir çıkış değil, bilince dayalı bir çıkışa dayandırabiliriz.

Remzi: Saptırmadır.

Karakuş: Ara veriyoruz, ara veriyoruz...

“İrtibatı kesiyor mu?”

5-6 arkadaş bir odada oturmuş, sohbet ediyorduk. Numan ziyaretten henüz dönmüş, karşı odada bir grup arkadaşla sohbet ediyor, gülüp duruyorlardı. Gelen seslerden arkadaşların kim olduklarını anlamak mümkündü. Bir süre sonra gülüşmeler kesildi. Az önce karşı odada sohbet edip gülen arkadaşlardan biri, bulunduğumuz odaya geldi:

-Ne o, sabahdır gülüyordunuz, ne vardı, diye sordu Salih.

-Ya Numan arkadaş ziyaretten gelmiş, bir şeyler anlattı da, ona gülüyorduk.

-Neymiş? Bize de anlatsana.

-Ya, Numan’ın bir doktor dayısı var. Ziyarete gelmiş, kolu kırık. Numan da dayısının kolunun nasıl kırıldığını anlatıyordu, ona gülüyorduk.

-Nasıl kırılmış?

-Dayısı bir inşaatın önünden geçerken ayakkabısının içine kum kaçıyor. Ayakkabının topukları bükük. Bu da kumu silkelemek için orada bulunan bir elektrik direğine tutunup, bir ayağını yerden keserek hızlı hızlı sallıyor. İnşaatçı çalışan bir işçi de bunu görünce elektriğe kapıldığını sanıyor.

-Eee!

-Direkle irtibatını kesmek için, küreği kaptığı gibi koluna indiriyor.

Mehmet: İrtibatı kesiyor mu?

Turşu

Çepo, Birecik'ten istediği dolmalık acı biberler gelince üç bidon turşu kurdu. Acı sevenler için turşu kurmak iyi bir yöntemdi; uzun süreli oluyor, acısız kalınmıyordu. İki hafta sonra nasıl olduğunu denemek için Adnan'la beraber açıp tattılar turşuyu. Tadına diyecek yoktu. Adnan turşunun iyi olup olmadığını tadarken anlardı da nasıl yapıldığını hiç bilmezdi. Çepik nasıl da böyle güzel turşu yapabilişti acaba? Merak edip sordu:

-Ya gerçekten çok güzel olmuş heval Çepik. Sen ne zaman öğrendin turşu yapmasını böyle?

-Daha ben çocukken bunun ustasıydım, sen ne sanıyorsun?

-Vallahi öyledir... Üç bidon da uzun bir süre götürür.

Çepo derin bir iç çekti:

-Hey gidi... Sinop'ta üç bidon yapmıştım.

-Çok dertli söyledin. Anısı çok mu sıcak ya da ilginç?

-İlginç tabii.

-Nedir?

-Boş ver.

-Sırsa kalsın. Değilse kıyamet kopmaz herhalde.

-Yok ama çok enteresandır.

-Ya anlat da patlatma adamı.

-Biz Sinop'a niye gittik, biliyor musun?

-Nerden bileyim, anlat ki bileyim.

-Bizim idam cezamızı infaz için göturdüler. Ahmet, Salih, Hasan, Musa, bir de ben... Dedim 'Arkadaşlar, bizi nasılsa asacaklar. Nami'den isot isteyelim, getirsin, hiç olmazsa asılmadan önce şöyle biraz isot yiyelim.' Çok da heyecanı yoktu tabii. Herkes ölümü bekliyor... Nami kardeşimdi. Ziyarete geldi. Söyledim. Nami ne desek hemen yapıyordu. Bir süre sonra isotları getirdi. Ama çok getirmişti. Bir kısmını ayırdım, kalanından üç bidon turşu yaptım. Üç bidon turşuyu bitirecek zaman nerde? Dedim, 'Arkadaşlar biz bir bidonu bitirmeden bizi asarlar.' Herkes de öyle düşünüyor zaten. Birinci bidon bitti, bizi asmadılar... Dedim, 'Bir bidonu göturdük. Ama ikinci bidonu bitirmeden bizi asarlar.' Ya, ikinci bidon da bitti, asmadılar... "Ya" dedim, "arkadaşlar, valla piyango vurdu, turşunun iki bidonunu kurtardık, ama üçüncü bidonu kurtaramayacağız." Neyse, üçüncü bidona da başladık... Yarı oldu, yok... Valla sonunda o da bitti, yine bizi asmadılar... Turşumuz bitti, idamı beklemek daha ağır gelmeye başladı. Arkadaşların morali daha da bozuldu sanki. Dedim arkadaşlara, 'Bizi asmadılar, şansımızı bir daha deneyelim.' 'Nasıl' dediler. Dedim, 'Nami'den yine isot isteyelim, getirsin, turşu kuralım kendimize.'

-Eee.

-Nami'den yine isot istedim, getirdi, turşu yaptık.

-O da mı bitti?

-He, onu da bitirdik.

-Yani sizi asmadılar!..

Birecik'in haritadaki yeri

Selim Ortadoğu semineri veriyordu. Konuyla ilgili adı geçen yerlerin gösterilmesi için duvara bir dünya haritası asmıştı. Bahri, ikide bir araya girip Selim'in sözünü kesiyor, "MÖ 3 binlerde gemi var mıydı?", "Gemiler nasıldı?", "Bu her şey Ortadoğu'da mı oluyordu?", "Hele bu yazıyı bulmak nasıl akıllarına gelmişti?" gibi sorular sorup duruyordu. Bu duruma Selim'den daha çok kızan Raif dayanamadı:

-Selim arkadaş, ikide bir Bahri arkadaş soru sorup duruyor, bir soru da ben sorayım ona.

-Buyur heval.

-Bahri arkadaş Birecik'lidir. Bize haritada Birecik'in yerini gösterebilir bakalım.

-Bahri arkadaş için kolay bir soru. Hemen gösterir, değil mi Bahri heval?

Naif: Bakacağız.

Bahri: Vay vay o kadar da acemiyiz sanki, diye kalktı yerinden, parmağını Afrika'nın ortasına vurup "Aha burasıdır Birecik!" dedi.

Herkes gülmeye başlayınca Bahri'nin parmağı Asya'nın ortasına uzandı.

-Yanlış gördük, ne gülüyorsunuz? Burasıdır burası...

Gülmeler daha da artmıştı. Bahri dönüp Selim'e yardım istercesine baktı. Selim'in yardım etmeye hiç niyeti yoktu. Üstelik gülüyordu sinsice. Bahri döndü, "Buldum, buldum. Aha burasıdır" diyerek, parmağını Akdeniz'in ortasına vurdu.

Her seferinde gülüşmeler artıyordu. Üçüncü kez ıskalamanın da verdiği kızgınlıkla Bahri sertleşti:

-Ne gülüyorsunuz?

Herkes sustu. Bahri yatışana kadar susulmalıydı artık. Ama Bahri susmalarına izin vermedi.

-Hı hı hı, ne gülüyorsunuz? Böyle harita mı olur? Zaten eğri büğrü çizmişler!..

“Hut kapitalizm”

Eğitimi veren komisyon üç kişiden oluşuyordu. Serdar, Celalettin ve Veli. Önce dergi okunacak, ardından tartışmaya geçilecekti. Okunan metnin içinde “Reel sosyalizm veyahut kapitalizm” diye bir cümle geçiyordu. “Veyahut” kelimesinin ilk iki hecesi -veya- satırın sonuna gelmiş, kelimenin devam ettiğini bildiren tire işareti satırın sonuna konulmadan, kelimenin devamı olan üçüncü hecesi “hut” alt satıra geçmiş, ayrı bir sözcük gibi duruyor, dolayısıyla okununca da “Reel sosyalizm veya hut kapitalizm” olarak okunuyordu.

Yazıyı okuyan arkadaş “Reel sosyalizm veya hut kapitalizm” diye okuyup geçince, Bahri araya girdi:

-Ya bu hut kapitalizm ne oluyor? Kafam karıştı. Hele bu nasıl bir kapitalizmdir?

Divan birkaç saniye suskun kaldı. Divan da, yapı da (arkadaşlar) ilk defa duyuyorlardı hut kapitalizmi. Kavram okunan metnin içinde geçiyor, okunan metnin izahı da komisyonun sorumluluğunda bulunuyordu. Sözü başkalarına verebilirdi komisyon. Başkaları cevaplayabilirdi ama başkaları bilmiyorsa, sorunun cevabını bulmak komisyonun göreviydi. Hut kapitalizm metinde geçtiğine göre yeni, kendilerinin bilmediği bir kavram olabilirdi. Bu yüzden ne “bilmiyoruz”, ne de bilmediklerinden “böyle bir kavram yok” diyebildiler. Yeni bir kavramsa birileri biliyor olabilirdi.

Öyleyse bilen söyler, komisyon da “bilmiyor” diye anlaşılmaktan kurtulurdu. Sonunda komisyon mütevazı bir tavır takınıp sözü yapıya bıraktı.

-Bu soruyu cevaplamak isteyen arkadaş var mı?

Yapı daha mütevazı görünüyordu, komisyon cevaplamalıydı. Komisyon da ısrarlıydı. Yapıdan cevap gelmediğini görünce, biraz daha beklense belki biri cevap verir umuduyla zamanı uzatmak için araya bir iki laf sıkıştırmak çözüm olabilirdi. Öyle yaptı.

-Bahri arkadaşın gözünden de bir şey kaçmıyor ha!

Biraz nefes alınmıştı belki, ama yine cevap veren yoktu. Birkaç saniye daha geçti. Sıkıntı giderek artıyordu. Serinlemek için bir cümle daha harcadı komisyon:

-Helal olsun Bahri, nasıl da yakaladın?

Bahri'den de cevap yoktu. Hep bir cevap veren olurdu. İlk defa bir soruya cevap vermekte bu kadar gecikiyordu. Hut kapitalizmi kimse duymamıştı, ama komisyon nereden bilsindi? Metinde geçiyordu işte. Serdar dergiyi, Celalettin kitapları karıştırmaya başladı. Hazır soru ortada cevap bekliyorken, komisyonu oluşturan üç kişinin üçü de başka şeylerle meşgul olamazlardı. Organizasyon Veli'ye kalmış gözüküyordu.

Veli için, daha fazla parmaklarıyla masayı tıkırdatmanın anlamı yoktu. Beklemek giderek aleyhlerine dönecekti. Sonunda yüreklere su serpen girişi yaptı Veli:

-Kimsenin değineceği yok. Bari biz biraz değinelim... Galiba, daha doğrusu bir yerde rastlamıştım. Hut kapitalizm, ne emperyalizm, ne de faşizm; ikisinin arasında kapitalizmin aldığı bir biçim oluyor... Yani vahşiliği anlatıyor. Yani bu çerçevede bir şey de kapsam olarak bilmiyorum. Ama arkadaşlar ek yapabilirler.

Hut Kürtçe'de yerine göre büyük, devasa, canavar anlamlarında kullanılırdı. Resul kelimenin bu anlamlarını kapitalizmle birleştirmekte yoğunlaşarak söz aldı:

-Veli erqedaşe (arkadaşa) katılıyorum. Hut, bizim orede (orada) devlere diyorlar. Yani bizim orede söyleniyorler (söylüyorlar), yani böyle, (elini iki yana açtı,) “çox (çok) büyük, dev gibi yani. Şimdi bune göre hut kapitalizm, yani dev gibi, yani büyük kapitalizm. Diqqat etsen (dikkat ederseniz), ‘emperyalizm’ demiyor... Yani ikisinin aresinde (arasında) oluyor.

Bahri: Ya ben gene anlamadım. Hele ne biçim anlattı böyle?

Celalettin bu sorunu artık böyle uzatıp durmanın anlamsızlığına, bir biçimde geçiştirilmesine karar verdi. Parmaklarını birbirine kenetleyip çıtırdatarak derin bir nefes aldı ve söze girdi:

-Her iki arkadaş da hut kapitalizmi öz itibariyle koydular. Bir iki nokta da ben koyim; reel sosyalist bloğun çöküşüyle birlikte kapitalist ilişki ağlarında bir genişleme yaşandı. Bu da kapitalizmi yeni bir biçime soktu.

Hut kapitalizm denen şey de bu yeni biçimdir. Bahri arkadaş da artık anlamalı!.. Geçiyoruz bunu.

Tam bu esnada Serdar bağırarak devreye girdi:

-Dur dur dur! Buldum buldum. Bak ne diyor; 'Reel sosyalizm veyahut kapitalizm.' Araya tire koymadan kelimenin devamını, yani veyahut'un hut'unu ayrı yazmışlar. Yani hut kapitalizm diye bir şey yok.. Araya tire koymayı unutmuşlar, o kadar.

Herkes gülüyordu. Ancak Bahri'nin katıla katıla gülmesi Serdar'ı hayli öfkелendirdi. Serdar Bahri'yi iyi tanıyanlardan biriydi. Kapitalizmi bilmeyen Bahri'nin bu kadar gülmesi de fazlaydı. Serdar bunun acısını bir şekilde çıkarmalıydı.

-Bi dakika bi dakika... Herkes bi dakika bi dinlesin. Tamam... Bak Bahri... öyle katıla katıla gülüyorsun... Gül, bir şey diyen yok... Ama kendini de göreceksin. Şimdi sana çok basit bir soru soracam, ama bilmezsen sana dilini yuttururum.

-Ne var, sor!

-Peki, de bakalım 12 Eylül 1980 askeri darbesi kaç tarihinde oldu?

Bahri: Vallahi yaz aylarıydı. Böyle Mayıs mıydı, Haziran mıydı, tam hatırlamıyorum. Ama ya '82'ydi, ya '83'tü...

Hasıl

Hasıl, Önder kadar sakardı. O da yıkamak için tepsiyle götürdüğü bardakları, içinde yıkayacağı leğene yukardan boca etmiş, tamamına yakını kırılmıştı. Bir elinde kül tablası, diğerinde sapından tuttuğu üzüm salkımı olmak üzere yürürken, aniden salkım sapından kopmuştu. Hasıl'ın tüm refleksleri üzümü yere düşmeden yakalamak için harekete geçmez mi? Kül tablasını fırlatıp üzümü yakalamıştı ama kül tablası da yere çarpıp paramparça olmuştu... Yine sigarası ağzında yanık vaziyetteyken avucunu musluğun önünde tutup su içmeye çalışmıştı. Arkadaşının ikram ettiği sigarayı o an yakıp, sonra içerim diye düşünerek kulak arkası etmiş, haliyle kulağını yakmıştı. Hele plastik ibriği su doldurup kaynatmak için ocağa bırakmaz mı, delinen ibrikten su boca edince ocak sönmüş, Komüncü ona “Ocağımızı söndürdün Hasıl!” demişti. Çorabının tekini koca bir leğende dakikalarca yıkayınca kendisini izleyen Serdar sonunda merak edip “Ya Hasıl, sen niye sabahtan beri çorabının tekini yıkıyorsun?” diye sormuştu da, “Ha... ya unutmuşum tekini!” diye cevaplamıştı onu.

Arada bir Hasıl'ın sakarlıkları anlatılırdı sağda solda. Sakarlığından dolayı zarar gören biri de pek kızmazdı kendisine.

Dışarıda iyi bir berberdi Hasıl. Cezaevinde de öyleydi ama son zamanlarda parmakları giderek zanaat gücünü yitiriyordu. Zaman zaman

başka uzantıları da kesiyordu saç yerine. Yine de kimse şikayetçi değildi. Ama Mustafa...

Bir gün Hasıl'a kızıp duruyordu. Hasıl'a kızılır mıydı? Sebebini merak eden biri sordu Mustafa'ya.

-Ya heval Mustafa! Hasıl ters bir şey mi yaptı?

-Ne zaman doğru bir şey yaptı ki?

-Tamam, her zaman yapıyor da, bu sefer seni kızdıracak ne yaptı? İlk defa kızılıyorsun da!..

-Ya iki seferdir kulağımı aynı yerden kesiyor. Üstelik tıraşı bitirdikten sonra...

Kertenkele nasıl beslenir?

Veli Ş. Herkese Havalım diye hitap ettiğinden adı Havalım kalmış, herkes onu böyle çağırıyordu.

Bir gün küçük yavru bir kertenkele yakaladım havalandırmada. Henüz pembeydi rengi. Avucumda kertenkeleyi inceleyip oynarken Havalım geldi. Bir süre baktıktan sonra hoşlanmış olacak ki.

-Havalım onu bana verir misin, dedi.

-Ne yapacaksın?
-Ben onu beslemesini biliyorum Havalım.
-Nasıl besleniyor?
-Bir kavanoza su koyup içine koyacam.
-Olur mu Veli? Boğulur... bu öyle beslenmez.
-Yok havalım ya... ben filmlerde görmüşüm; bunların büyükleri
nehirlerde yaşıyor.

Afrodit Bahri

Arif havlandırmaya çıktı, biraz volta atacaktı. Bahri tek başına havalandırmada dolaşıyordu. Arif, “Şu Bahri’ye takılıp biraz stres atayım” diye geçirdi içinden.

-Bahri heval.

-Ne?

-Bugün nasılsın?

-Afrodit gibiyim!..

Tencere yuvarlak olsun

Şerif komünden sorumluydu. Kantinden alınacak ihtiyaçların listesini hazırladıktan sonra gardiyanı çağırıp listeyi verdi. Gardiyan listeyi alıp daha on metre uzaklaşmamıştı ki, arkasından bağırdı.

-Görevli!

Gardiyan olduğu yerde cevapladı.

-Ne oldu?

-Çaydanlıkla tencere de yazmışım, altttadır. Tencere yuvarlak olsun.

Tamam deyip gitti gardiyan. On dakika geçmeden tekrar koğuş kapısının önüne geldi. Orada bulunan tutsaklardan birine seslendi:

-Şerif'i çağırsana Şerif'i.

Geldi Şerif.

Gardiyan: Ya sen tencere yuvarlak olsun dedin!

-He!

-Nasıl yani?

-Ya tencere zaten yuvarlaktır.

-Haaa!..

Neden?

Bayram koğuş değiştirmek için Cezaevi Müdürlüğü'ne bir dilekçeyle başvurdu. Koğuş değiştirmek için 19 Aralık Cezaevleri operasyonu öncesi pek aranmayan gerekçe, 19 Aralık sonrası gerekli görülüp istenmeye başlamıştı. Bayram'ı, neden koğuş değiştirmek istediğini sormak için idareye çağırdılar.

Başgardiyan: Bayram D.... sen misin?

-Evet!

-Koğuş değiştirmek için dilekçe vermişsin.

-Evet.

-Neden koğuş değiştirmek istiyorsun?

-Benim için fark etmez!..

Böcek tutuyordu

Resul tüpü açtı. Yakmak için ocağın düğmesini çevirmeye çalıştı. Düğme dönmedi. Bir süre uğraştı, yine olmadı. O an oradan geçmekte olan Murat'tan yardım istedi.

-Ya bu düme açmıyor. Hele bozıktır, nedir? Sen biliyorsın bi bax (Ya bu düğme açılmıyor. Hele bozuk mu ne? Sen biliyorsan bir bak.)

Murat da bir süre uğraştı ama düğme dönmüyordu. Ne olduğunu anlamak için eğilip baktılar. O an düğme yuvasından ayak ve antenlerini usul usul hareket ettirerek bir böcek (kakalak) çıktı dışarı. Resul, Murat'a baktı, dönüp düğmeyi çevirdi. Düğme döndü. Resul Murat'a tuhaf tuhaf bakıyordu hala.

-O bocek totiyordi.(O böcek tutuyordu)

-Nasıl o tutuyordu?

Resul bir ayağını yerden yarım metre kadar yükseltip, bir arabanın frenine basar gibi ileri uzattı:

-Aha boyle totiyordi!..

Ben soyıneyım, sen

Günlük nöbetçi 45 kişilik bloğa menemen yapacaktı. Ama kendi başına her şeyi yapıp yetiştirmesi zordu. Yardım istemek için etrafa bakındı, görünürde Resul ve Veli vardı. Onlardan yardım istedi.

-Arkadaşlar, buradaki domatesler soyulup doğranacak. Kimse de yok...

Resul Veli'ye baktı. "Temam" dedi, "ben soyıneyım, sen doğır (ben soyayım sen doğra.)

Veli kızdı:

-Ben soyunayım sen doğur!..

-Ne fîrğ eder (Ne fark eder?)
-Eder eder...
-Temam, oyle olsun!

O golleri Afrodit de kurtaramazdı ki

Her ma sonrası, yenilenlere atmalar başlar, onları daha da kızdırıp stres atılmaya çalışılırdı. Herkes de atılmazdı. Ama Resul, verdiği cevaplarla bir stres attırma makinesi gibiydi. O gün de Resul'n takımı çok kötü yenilmişti. Ama herkes yenilen takımda sadece ona takılıyordu.

-Heval Resul perişan ettiler seni.

-Ne biçim gol atıyorlardı sana ya?

-İnsan top oynamasını bilmeyince o kadar gol yiyor tabii.

-Normaldir Resul, takma kafana... Hakkari'de top mu vardı?

-Ya heval Resul, insan o kadar gol yer mi?

Sonunda patladı Resul:

-Ya... Benim bi sci yox ki... ben tek başıme ne yapecek? Ben Afrodit olsem o gollere gurtaremem (Benim bir suçum yok ki. Ben tek başıma ne yapabilirdim. Ben Afrodit olsam bile o golleri kurtaramazdım.)

Karga karga gak dedi!

Cafer'le birlikte yapılacak bilgi yarışmasının sorularını hazırlarken, daha farklı ve neşeli bir yarışma olsun diye ilgi çekebilecek sorular seçmeye özen gösterdik. 40 kişilik mevcut dört grup halinde yarışacaktı. Her grup için pandomim soru olarak birer tane de atasözü seçtik. Grubun kendi içinden seçeceği bir temsilci, kendisine gösterilecek atasözünü konuşmadan, sadece hareket ve işaretlerle gruba anlatmaya çalışacak, grup da seçtikleri temsilcinin hareketlerinden bu atasözünün ne olduğunu bilmeye çalışacaktı.

Süre iki dakikaydı. Her soru için farklı puanlar öngörölmüşüü. Pandomim soruya iki dakika içinde doğru cevap veremeyen grup, soru için öngörölen yüksek puandan mahrum kalacaktı.

İlk üç grup pandomim soruları doğru cevaplamış, geçmiştik. Sıra dördüncü gruba gelmişti. Dördüncü grup kendi içinden en uyanık kişi diye İbrahim'i temsilci olarak çıkardı. Öyleydi de İbrahim. Grubuna yöneltilecek pandomim atasözünün tek kelimesini yakalasa, bütününü en kısa sürede bulup çıkartırdı. Ama şimdi grubun temsilcisi kendisiydi.

İbrahim'e, gruba taklit ederek anlatacağı, dört kelimedenden oluşan atasözünü gösterdik.

BESLE KARGAYI OYSUN GÖZÜNÜ

Gözleri güldü İbrahim'in. Kendince basit, sık kullanılan, yarım dakika bile geçmeden bulunabilecek bir atasözüydü. Saate bakıp startı verdik.

İbrahim birkaç saniye düşündü. O aralar günde birkaç kez kargalar cezaevinin çatısına konuyorlardı. İbrahim bundan hareketle, en iyi bilinebilecek ve atasözünün ikinci kelimesi olan kargayı taklit etmeye karar verdi.

Soruyu taklit eden kişi, öncelikle sorunun kaç kelimedenden oluştuğunu ve kaçınıcı kelimesini takdim edeceğini işaret ederdi. İbrahim de baş parmağını avucuna bükerek, dört parmağı açık vaziyette elini havaya kaldırarak grubuna dört sayısını imledi. Alışılmış bir yöntem olduğu için grup hep bir ağızdan bağırdı.

-Dört kelime.

İbrahim başıyla onaylayıp, bu kez parmaklarıyla zafer işareti yapar gibi ikiye imledi. Grup yine birlikte cevapladı:

-İkinci kelime.

İbrahim başıyla onaylayıp çatıyı işaret etti.

Cevahir: Çatı.

İbrahim, başıyla hayır demek istedi. Her yanlış cevap geldiğinde aynı işareti sürdürdü.

-Kiremit.

-Saçak.

-Oluk.

-Duvar.

-Anten.

-Baca.

-İllerdeki elektrik direği.

Atasözüyle ne alakası vardı? İbrahim iki eli açık vaziyette üst üste bindirerek baş parmaklarıyla, çok bilinen bir kuşun kanat çırpışlarını taklit etti.

-Kuş.

-Kuş uçuyor.

-Kuş çatıda.

Kuş denince akla gelen ilkin serçe olurdu. Karga kuştan büyüktü. İbrahim kollarını yanlara açarak daha büyük bir kuşun kanat çırpışını taklit etti.

-Güvercin.

-Karga.

Nihayet karga bulunmuştu. İbrahim rahatladı. Kargayı bulan Şerif, bu buluşun gururuyla grubun önüne fırlamıştı. İbrahim tekrar iki işareti yaptı.

İki dediler hep bir ağızdan.

İbrahim çatıyı işaret etti.

-Çatı.

-Karga.

Kargaya evet dercesine başını sallayıp, elini pat pat cebine vurdu hızla.

“Cepte” dediler hep bir ağızdan.

İbrahim çatıyı ve cebini işaret etti.

“Karga cepte” dedi Mithat.

İbrahim evet anlamında başını sallayıp, ardından birinci kelimeyi işaret etti.

“Birinci kelime” diye bağırdı grup.

İbrahim elini ağzına götürüp yemek yemeyi anlattı.

Mithat: Karga yemek yiyor.

İbrahim hayır der gibi elinin tersini gösterdi.

Şerif: Karga çok acıkmış.

İbrahim her yanlış cevabı başı veya eliyle hayırlarken, grup da onun işaretlerine bakıp değişik şeyler bulmaya çalışıyordu.

Cevahir: Karga çok yemek yiyor.

Mithat: Karga aç olduğu için yemek yiyor.

Şerif: Tok karga.

Mithat: Aç karga.

Cevahir: Acıkan karga yemek yiyor.

Mithat: Çatıdaki karga çok yemek yiyor.

Şerif: Çatıdaki karga hızlı hızlı yemek yer.

İbrahim, Mithat'la Şerif'e siz dercesine işaret etti.

Şerif: Biz.

İbrahim başıyla onaylayıp çatıyı işaret etti.

Mithat: Karga.

İbrahim yine başıyla onaylayıp elini kuş gagası gibi yaparak, baş parmağını alt, diğer dört parmağını üst gaga şeklinde bir ağzın açılıp kapanması gibi açıp kapadı. Kargayı beslemeyi anlatmaya çalışıyordu.

Şerif: Konuşan karga çatıdadır.

Mithat: Çatıdaki karga konuşuyor.

Şerif: Çatıdaki karga çok konuşuyor.

Mithat: Karga konuşmaz.

İbrahim elini ağzına götürüp, lokmaları atıştırır gibi işaret yaptı.

-Eee.. çatıdaki karga fazla yemek yiyor.

Diğer gruplar oturdukları masaları terk etmiş, yarışan grubun etrafını sarmış gülüp duruyorlardı. İş bu kadar komikleşince Mithat ve Şerif dışında grubun diğer üyeleri de cevap vermeye çalışıp komik duruma düşmek istemiyor, zaman zaman onlar da gülüp duruyordu. Şerif ve Mithat'ın dışında sadece Cevahir arada bir çok emin olduğu zaman cevap vermeye çalışıyordu. Mithat'la Şerif içinse, ok yaydan çıkmıştı bir kere. Yapacakları tek şey, bunca gülmelere inat bu sorunun cevabını bulmaktı.

Mithat: Karga neden yemek yer?

Şerif: Karga yemek...

İbrahim aniden dur ... tamam der gibi başıyla işaret edip siz dercesine kendilerini gösterdi.

Şerif: Biz?

İbrahim hızlı hızlı onayladı.

Mithat: Haaa... Biz kargaya yemek veriyoruz.

İbrahim başıyla hayırladı, baş parmaklarıyla paralel yakın işaretini verdi. Mithat'la Şerif de bu çerçevede cevabı bulmaya, yanlış işaretini aldıklarında da değişik cevaplar vermeyi sürdürdüler.

Şerif: Kargaya yemek verelim.

Mithat: Kargaya yemek vermek lazım.

Şerif: Kargaya bizim yemek vermemiz lazım.

Mithat: Karga bizim karga.

Şerif: Karga bizim olduğu için yemek verelim... verelim mi, vermeyelim mi?

Tepesi atan İbrahim sert bir hareket yaptı.

Şerif: Allah Allah... Ya bu ne bela bir kargaymış.

Mithat: Aç Karga ötmez.

Şerif: Beslemek lazım ki karga ötsün.

İbrahim hah buldun dercesine Şerif'i işaret etti ve eliyle tekrar etmesini istedi.

Şerif: Beslemek la...

İbrahim dur işareti yaptı. İşte o dercesine başka bir işaret daha yaptı.

Mithat: Tamam, beslemek...

İbrahim beslemek kelimesinin birinci kelime olduğunu işaret edip, ardından parmağıyla ikinci kelimeyi ve çatıyı işaret etti.

Mithat: Kargayı beslemek.

İbrahim işaret parmaklarını birbiri ekseninde döndürdü. Bu, yer değiştir anlamına geliyordu.

Şerif: Beslemek kargayı.

Mithat: Beslemek kargayı iyi bir şeydir.

Şerif: Beslemek kargayı... E... Olmuyor ki... cümle bozuk oluyor.

İbrahim siz dercesine kendilerini işaret etti.

Şerif: Haaa...Biz.

Mithat: Biz kargayı besleyelim.

Şerif: Bizim kargayı beslememiz lazım.

Mithat: Siz kargayı besleyin.

Şerif: Biz besledik kargayı.

Mithat: Biz kargayı beslemedik... beslemeyelim.

Şerif: Beslememek lazım.

Bu ara çok yoğunlaşmış olan Cevahir atıldı:

-Tavuk tavuk, aç tavuk...

İstisnasız herkes bu kadar alakasız bir çıkış karşısında bir an gülmeyi bile kesti. İbrahim gözlerini kısıp belli bir şekilde dişlerini sıktı. Sert bir şekilde sen konuşma der gibi eliyle tersledi Cevahir'i. Dönüp Mithat'la Şerif'e baş parmaklarını yan yana ileri geri götürüp getirerek o paralelde tespitlerini sürdürmelerini istedi.

Şerif: Kargayı besleyeceğiz.

İbrahim önce bir, sonra iki diye işaret etti.

Mithat: Besleyeceğiz kargayı.

İbrahim yaklaştığını belirtti.

Mithat: Beslemek kargayı.

Şerif: Beslemek kargayı... Biz.

Mithat: Biz beslersek kargayı...

İki dakika dolmuştu. Bilerek uzattık. Hiçbir grubun da bu uzatmaya itirazı yoktu. Yarışmayı kazanmaktan daha keyifli bir durum çıkmıştı ortaya. Mithat ve Şerif tespitlerde bulunup duruyor, bazen uzaklaşıp, bazen çözüme yaklaşıyorlardı.

Şerif: Karga beslenmez.

İbrahim elinin tersiyle sertçe hayır işareti yaptı.

Çok yemek yiyen bir insanın, yemeğin ardından karnını ovması gibi, elini göbeğine götürüp ovdu. Biraz da göbekliydi İbrahim.

Şerif: Çok yemek.

Mithat: Şişko karga.

İbrahim elini ağzına götürüp, parmaklarını açıp kapadı.

Cevahir: Karga karga gak dedi.

İbrahim sertleşti.

Mithat: Şişko kargayı besleyelim.

Şerif: Besleyelim şişko kargayı.

Mithat: Beslersen kargayı şişko olur.

Şerif: Besledik şişko kargayı... Çatıdaki...

Mithat: Beslemedik... dik... Yok....

Cevahir kızdı bu kez: Allah karganın belasını versin!

Şerif: Cevahir, sen ikide bir sabote etmesen şimdiye bulmuştuk.

Cevahir'in kızgınlığı daha da arttı:

-Ne bulmuştun? Siz hep besledi beslemedi; şişko karga, zayıf karga, çatı deyip duruyorsunuz. Hadi bul bakalım. Bir kere çatıyla ilgili hiçbir karga atasözü yoktur... Kargaymış! Bunlar da en zor atasözünü bizim gruba vermiş.

İbrahim peş peşe siz, beslemek ve kargayı işaret etti. Mithat ve Şerif de işaretleri tekrarladılar: Biz... beslemek... karga...

Mithat: Kargayı beslemeyi anladık.

İbrahim'in sinirleri giderek gerilmişti. En ufak bir yanlış aşırı tepki gösterdiğinden bazen yanlış işaret de vermiş oluyordu.

Şerif: Beslemesek... Beslesek... Beslesek, tamam

İbrahim parmağını gözüne yaklaştırıp, gözünü çıkarmaya çalışır gibi burgu hareketi yaptı.

Şerif: Göz

Mithat: Karganın gözünü çıkarmak lazım.

Şerif: Çıkarmak.

Mithat: Oymak.

Bir araya gelmese de, nihayet üçüncü kelime de bulunmuştu. İbrahim, senin dediğin der gibi Mithat'ı eliyle işaret etti. Mithat'ın bir gözü görmüyordu.

Şerif: Kör karga.

Mithat: Çatıdaki karga görmüyor.

Şerif: Kör kargayı beslemek lazım... Lazım değil.

Mithat: Besle kör kargayı.

Şerif: Kör yok.... Çatıdaki karga... da yok...

Mithat: Kör yoksa o zaman besle kargayı... Haaa... besle kargayı... Tamam tamam. Besle kargayı tamam.

İbrahim öyle bir derin nefes aldı ki sesi kırk metre öteden duyulabilirdi. Nihayet ilk iki kelime yerini bulmuştu. İbrahim artık bulunan iki kelimeye atasözünün devamı olan oysun gözünü kelimelerini ekletmeye çalışacaktı.

Şerif: Göz.

Mithat: Gözü çıksın... çıkar... çıkmaz...

Şerif: Beslemesen kargayı, kör olur... olmaz....

Mithat ve Şerif, İbrahim'den gelen işaretlere göre cevap veriyor, değiştirip duruyorlardı tespitlerini.

Mithat: Besle kör kargayı... Besle... kargayı... kör...

Şerif: Besle kargayı kör olmasın... olsun... Ya bu ne zıkkımdır?

Mithat: Zaten karga uğursuz bir hayvandır.

Şerif: Beslemezsene kargayı kör olur.

Mithat: Besle kargayı kör... kör değil.

Şerif: Besle kargayı... oy.... Oymak! Haaa... Beslemezsene kargayı gözünü oyarım.

Mithat: Besle kargayı, yoksa oyarım gözünü.

Dört dakika geride kalmıştı. Cevap bulundu bulunacaktı. Diğer gruplardan birkaç kişi müdahale etti:

Gıyas: Ya dört dakikayı geçti, yeter!

Suat: Bulsalar da kabul etmiyoruz.

Cafer'le anlaşmış bitirdik.

İbrahim ter içinde kalmıştı. Konuşunca çoğunlukla kekelerdi. Kızdığında ise, konuşamayacak derecede kekelerdi. Hıncını gruptan, özellikle de Mithat ile Şerif'ten almak istedi.

-Tu... Ya...ya ya yaz yazık, yazıklar ol ol ol olsun siz size. O o o o (Her zaman o ve ve'leri altışar kez tekrarlardı) o kadar ki ki kit kitap oku oku okumuşsunuz. Bi bi bir at at ata atasözünü sözünü bile bilemediniz.

Cevahir de dahil hemen herkes ikide bir Mithat ve Şerif'i gösterip gülüyorlardı. Bu ikilinin ortalıkta duracak halleri dahi yoktu. Birbirlerini suçlayacak halleri de... Yarışmadan sonra Şerif gidip ranzasına uzandı. Mithat sürekli pot kırdığından, çok da umursar gözüküyordu. Üstelik bu kez pot kıran bir de ortağı vardı. Beş dakika sonra o da yukarı çıktı, Şerif'in yanına gitti.

-Şerif!

-Zıkkım!. Ne var?

-O... Sen kargaya mı kızmışsın?

- Allah o karganın belasını versin. O karga bizi rezil etti lo.
- Zaten karga dediğinde benim gözüm tutmamıştı.
- Cevahir diyor tavuk.
- Ya Şerif, gel seninle bir anlaşma yapalım.
- Ne anlaşması?
- Bu mesele üzerinde lo... Sen kârlı çıkarsın.
- Nasıl anlaşacağız?
- Benim potlarım çoktur... Bunu sen üstlen!..

Tilkilerim ağrıyor

Kürtçe’de rovi, tilki; ruvi, bağırsak demektir. Birbirine epey yakın görünen ama ayrı anlamlar taşıyan iki kelime.

Resul ruvinin Türkçe karşılığını bilmiyordu. Ama roviye Türkçe’de tilki denildiğini biliyordu. Bağırsakları ağrıyordu. Rahatsızlığından dolayı revire çıkmak için dilekçe verdi. Revire çıkmıştı. Kendisine ne rahatsızlığı olduğunu soran doktora, bağırsaklarının ağrıdığını söyleyecekti ama doktorun anlaması için nasıl izah edeceğinden pek emin değildi. Kısa bir tereddüdün ardından cevabı buldu:

-Tıxtor beq, tilkilerim ağrıyor (Doktor bey tilkilerim ağrıyor!)

Ga blok!

Selahattin G blok için Ga blok derdi. Ga Kürtçe’de öküz demektir. Selahattin birçok şeyde olduğu gibi, ge demeyi başaramıyordu. Kendini zorlasa ya da biraz düşünüp sonra söylemeye çalışsa g blok demeyi başarırdı başarmasına da, kendini zorlamaya hiç niyeti yoktu. Ga blok demek daha rahattı. Hemen hemen herkes de Kürtçe bildiği için, Selahattin her ga blok dediğinde, çoğunlukla arkadaşlar takılırdı kendisine. Epey de umursamazdı. Kendisine “Ya Selahattin, ga öküz demek, biraz ayıp oluyor. Bari g de!” dediklerinde, “Ne olmuş? Ne fırq eder? Ne olacak? (Ne olmuş? Ne fark eder? Ne olacak?)” der geçerdi.

Kırk kişilik mevcut, yemekhanede öğle yemeğine oturmuştu. Yemekhane koridorun ucundaydı. Selim'in o gün pek iştahı yoktu. Herkes yemekhanede oturmuşken, o koridorda volta atıyordu. Birkaç tur attı ama yalnız kalmak canını sıkıyordu. Birilerine çatıp stres atmak geldi içinden. Ortalıkta çatacak birileri de yoktu aksine. Herkes yemek yiyordu. Yemekhanenin kapısına geldi, açık kapının önüne dikilip ellerini kapının iki yanına dayadı ve ayırım yapmadı:

-Arkadaşlar, günde üç öğün yemek yiyorsunuz. Başka şeylerle bu kadar meşgul olsaydınız büyük gelişmeler yaratırdınız. Yemek yemek de kazma kürek sallama gibi bir şey... Yorulmuyor musunuz?

Arkadaşları Selim'e alışmışlardı. Kimse dönüp bakmadı bile. Ne kadar stres attığı belli olmayan Selim de, kimse ciddiye almayınca dönüp yavaş yavaş koridorda yürümesini sürdürdü. Hemen ardından Selahattin çıktı. Elindeki boş tabakları koridorun öte ucundaki bulaşıkhaneye götürüyordu. Selim de o tarafa yürüyordu. Yaklaşık az önce Selim'in söylediklerine açıklama getirdi.

-Nedir? Ga blok... Ga nedir? Okizdir (Öküzdür). Okiz de ne yapecek? (Öküz de ne yapar?) Okiz de yiyecek (Öküz de yer!)

Selim yarı şaka, yarı ciddi uyardı Selahattin'i.

-Selahattin doğru konuş! O ne biçim laf?

Selahattin: Sen de heqlisin... Kimse sena cevab bila vermedi. Ben qehmişim sena açıklama yapıyorum, qebül etmiyorsın. Sene de ilik yaremiyor (Sen de haklısın. Kimse sana cevap bile vermedi. Ben kalkmışım sana açıklama yapıyorum, kabul etmiyorsun. Sana da iyilik yaramıyor.)

Sen de mi Brütüs?

Ders Roma tarihiydi. Sezar'ın uğradığı komploya gelinmiş, nasıl öldürüldüğü anlatılıyordu. Sezar öldürüldüğü anda yakın dostlarının ihanetine tanık olmuştu. Selahattin de daha önce okumuş ya da dinlemişti bu sahneyi. Katkı sunmak için söz istedi.

Divan: Buyur Selahattin heval.

Selahattin: Bu Bürütüz Sezer'e demiş, sen de mi buni bene yapecektin? (Bu Brütüs Sezar'a demiş, sen de mi bunu bana yapacaktın?)

Köleler Savaşı

Clausewits'in Savaş Sanatı adlı kitabını okuyup tartışmaya geçmiştik. Haklı ve Haksız Savaşlar'ı tartışmaya gelinmişti. Dersi veren Hıdır'ın sık sık muzipliği tutardı. Konuyu biraz anlattıktan sonra, uyuklayıp duran Yusuf'a söz verdi.

-Heval Yusuf, sen söyle. Bir adamın yüz kölesi var, diğerinin iki yüz kölesi. Ve bunlar savaşa tutuştu... Sence hangisi haksız?

Yusuf pek anlamamıştı ama herhalde köle sahipleri savaşmayacaktı. Savaşacak ve ölecek olan kölelerdi... Cevabı yapıyordu.

-Şimdi önce o iki yüz kölesi olan, onun iki yüz kölesini ondan alacaksın. Sonra o yüz kölesi olan, onun da yüz kölesini ondan alacaksın. İkisi vereceksin birbirine, ne hali varse gürsün (Şimdi, önce o iki yüz kölesi olanın iki yüz kölesini ondan alacaksın. Sonra o yüz kölesi olanın da yüz kölesini ondan alacaksın. İkisini -köle sahiplerini- baş başa bırakacaksın, ne halleri varsa görsünler!)

Napolyon ve kadın

Tartışma konusu Napolyon'du.

İbrahim: Napolyon kadınlara saygılı biriydi.

Eyüp: Napolyon kadın haklarını savunmamış ki!

Hasan: Olur mu? O zaman imparatorlar iki yüz kadınla, üç yüz kadınla dolaşıyorlardı. Napolyon en azından harem kurmamış. Bir kadınla gezmiştir.

Cesim: Gerçekten de bu yönlü büyük adamdır Napolyon.

Memduh: Öyle büyük mü olur?

Hasan: Büyük nasıl olur?

Memduh: Nasıl olur? Savaşmıyor, oturup kalkıyor 'Ha Cozifi, ha Cozifi (Josephine) diyor, başka bir şey demiyor!

Hasan: Yok ya... Allah Allah!

Memduh: Allah Allah ya... Bir insan o kadar kişiden sorumlu olacak, sadece Cozifi'ye takılacak!.. Böyle büyük olunur mu?

Hasan: E he... Sen de haklısın. İki yüz kişiye takılsaydı, Fransa'yı daha çok temsil ederdi!..

Onu da atın!

Eğitimle ilgili materyal okunuyordu. Divanda Hasret vardı. Veli'nin bariz bir şekilde uyuduğunu görünce çıkıştı.

-Veli arkadaş!.. Ya kırk kişinin içinde de yatılmaz ki! İnsan biraz ciddi olur. Saygılı olur. Sana ceza; bu derse seni almıyoruz.

Veli Ş. bir şey demeden çıktı. Ciddi olmamakla itham edilmiş, dersten çıkarılmıştı. Ara verilip ikinci derse oturulduğunda sinirli sinirli etrafına bakınıp duruyordu. Bir an Adil'in uyukladığını fark etti. Aniden dönüp divana bağırdı:

-Dur havalım, dur dur!..

Divan okumayı kesti. Herkes şaşkındı. Veli hiç kimseye aldırılmıyordu. Adil'e dönüp sordu.

-Söyle bakalım Adil arkadaş, divandaki arkadaş orada en son neyi okudu?

Adil şaşkın şaşkın Veli'ye baktı.

-Bilmiyorum, dedi.

Veli sert bir ifadeyle divana çıkıştı:

-Dersi dinlemiyor, uyuyor. Böyle ciddiyetsizlik olmaz. Atın dışarı!..

Af

Af söylentileri ortalıkta dolaşıyordu. Af her söz konusu olduğunda kıyısından köşesinden tartışmalar da başlardı. Aslında herkes affın çıkmasını isterdi de, kimileri radikal takılır, başka türlü yansıtırlardı. Ne de olsa af çıkacaksa çıkardı. Öyleyse ne gereği vardı kendini af zaafı göstermeye? Af da neydi? Kim kimi affediyordu? Çıksa da çıkmasa da ne değişecekti ki?

Görünürdeki radikallerden, hatta başı çekenlerden biri İpek'ti. İpek daha ileri gider, “Ya, boş verin, böyle ucuz şeyleri tartışmayın. Bu devlet esnemez. Zaten af da çıkmaz. Bunlar psikolojik baskıdır. Sadece kamuoyunu oyalamaya yöneliktir vs” der dururdu. Ama yansıttığının tersini düşünürdü. Görünürde radikal pesimist ama özde optimisitti ve en çok af beklentisi içinde olanlardandı.

Havlandırmada Suat'la volta atıp affın çıkmayacağından, zararlarını da görmek gerektiğinden dem vurup, ne kadar ilgisiz olduğunu yansıtmaya çalışıyor, Suat'ın kafasını şişirip duruyordu. Affın neden çıkmayacağını sıradan gerekçelerle de açıklamıyordu; dünya gerçeğinden girip, Türkiye koşullarına getirip dayandırıyor. Son noktayı da bu çerçevede koymuştu:

-Bak göreceksin, af maf çıkmaz. Bu devlet bizi oy alıyor. Biz de oyalanıyoruz. Demoralize etmek istiyor. Tartışmamak lazım. Gereksizdir.

İpek o kadar karamsar bir tablo çizerdi ki, karşısındaki bunları aşırı bulup tersini savunmaya başlardı. Öyle ki, karşısındaki affı büyük ihtimalle çıkarırdı. İpek de çaktırmadan rahatları. Suat, İpek'in böyle düşündüğünü aşağı yukarı kestiriyordu. Emin olmak için denerdi. Aynı taktiğe başvurdu ama çok da ters uçtan almadı. Dünya koşullarını anlattı; Avrupa'ya, oradan da Türkiye koşullarına geldi ve sözünü bağladı.

-İpek arkadaş, anlayacağın, öyle hemen af çıkar demiyorum. Ama koşulları sen de görüyorsun. Bir yerden bir şeyler esnemek zorunda. Tabii birden olmaz. Altı-yedi ayda, yani aşağı yukarı Nisan'da falan af çıkabilir.

-O!.. Sen bizi o zaman kadar içerde mi tutacaksın? O zaman çıkacaksa hiç çıkmasın daha iyi.

Bunu diyen İpek, hemen ardından eski pozisyonuna geçiyordu.

Bu tartışmanın üstünden bir hafta geçmemiştir ki, misafirliğe gittiği C blokta Hüseyin'le volta atmaya başladılar. Bir süre sonra af sohbetlerine konu oldu. İkisi de önceki '91 Affı'ndan yararlanmışlardı. Hüseyin daha söze başlar başlamaz, İpek nasıl bir af karşıtı olduğunu kızgın bir ifadeyle yansıttı:

-Ya boş verin, böyle ucuz şeyleri tartışmayın! Af af af!.. Af nedir?

Hüseyin konuyu açtığına açacağına pişman olmuştu. Pek de umursamadığını yansıtarak gayet kibarca, konuyu usulüne uygun bir şekilde kapatmak istedi:

-Tabii... Fazla tartışmamak gerekir. Zaten çıksa da daha önce '91 Affı'ndan yararlananlar bundan yararlanamıyor.

-Ciddi ol!.. Öyle şey mi olur?

Balet mi balerin mi?

Birkaç arkadaşla televizyonda bale gösterisi izliyorduk. Güzel bir gösteriydi. İbrahim duygularını dile getirdi.

-Ya ne kadar da güzel yapıyorlar. İlk defa bu kadar güzel bir bale gösterisi izliyorum.

Selim: Ne var bunda? Mithat da yapar.

Mithat: Ben böyle güzel bale yapabilseydim, ülkede iyi bir balerin olurum.

Selim alaylı: Balerin mi, balet mi?

Serdar: Balet diyeceksin Mithat arkadaş! Balerin bayanlardan olur.

Mithat umursamadı: Niye? Erkeklerden olmuyor mu?

Selim: Bazen olur...

Bu sohbetlerle bale izleme zevki sabote olan İbrahim kızdı:

-Ya ne kadar tartışıyorsunuz?.. Bir durun da izleyelim ha!.. Balet mi, yok balerin mi? İkisinin arası olsun da bitsin!

Soğanın faydaları

Öğle yemeği nohut ve pirinç pilavıydı. Yemeğe oturduk. Selim sağına soluna bakındı, günlük nöbetçiye seslendi:

-Nöbetçi arkadaş, soğan yok mu? Bu nohut da soğansız yenmiyor ki... Hem soğan da faydalı bir şey, biliyorsun...

Masada aniden soğanın faydaları tartışılmaya başlandı:

-Sağlık açısından soğan yemek gerekir. Hele nohutla iyi gider.

-Soğan antibiyotiktir.

-Kanı temizler.

-Nefesi açar.

-Sadece kokusu iyi değil. O da önemli değil.

Tartışma diğer masalara sıçradı.

-Zaza'nın biri diğerine sormuş, "Çok zengin olsan ne yapardın?" diye. "Bütün soğanları alırdım; cücüğünü yer, gerisini atardım" deyip sormuş; "Peki, sen ne yapardın?" Beriki, "Allahsız, bana bir şey bırakmadın ki!" diye cevaplamış.

-Zaza haksız sayılmaz.

-Soğan, aynı zamanda iştah açıcıdır. Yoksa bu cezaevinin yemekleri yenmez.

Tartışmalar uzayacağı benziyordu ama Selahattin'in değerlendirmesi tartışmalara son noktayı koydu:

-Soğan alt yapıye guclendiriyor (Soğan altyapıyı güçlendiriyor!)

Maç kaç kaç?

Şakir Diyarbakırspor'un maçlarını televizyondan izler, radyodan dinler, kaçırmazdı. O gün nasıl olmuşsa izleyememişti. Nefes nefese oturma odasından içeri girip sordu:

-Diyarbakır maçı ne oldu?

Cevahir: Bir bir berabere bitti.

Şakir: Vay be!.. Diyarbakır da bir mi?

Cevahir dalgasını geçti: Yok... O iki!

Şakir: Öyle olur mu? Bir bir diyorsun!

Cevahir: E, sen de Diyarbakır da bir mi, diye soruyorsun.

Şakir: Ha... Anladım. Yani Diyarbakır da bir değil mi?

-Yok, iki!

-Allah belanı versin Cevahir.

Karavana ayı

Cezaevi idaresi ayı karavanada veriyordu. Őkeri ayrı değildi, aya atılıyordu. Bu ayın Őkeri, çok az kişiye greydi. Çoğunluk için ya az, ya da çok Őekerli geliyor, bu yüzden pek iilmiyordu.

O gün de karavanayla çay verilmişi. Herkes oturmuş kahvaltı yaparken, Gıyas alay edercesine yemekhaneden içeri girip seslendi:

-Yahu bu idarenin verdiği çay nenemin abdest suyu gibidir. O içilmez ha!..

O an ikinci bardağını yudumlamakta olan Selim sinirlendi:

-Nereden biliyorsun?

Berber mi, Berberi mi?

Veli'nin kulağı ağır işitiyordu. Herkes havalandırmada volta atarken, o haberleri dinliyordu. Haberler bittikten sonra o da havalandırmaya çıktı. Az önce dinlediği haberleri arkadaşlarına kısaca özetledi.

-Bir cezaevinde saldırı olmuş, iki tane berber öldürmüşler. Ama hangi cezaevinde saldırı olduğunu bilmiyorum. Zaten cezaevinin adını vermedi.

-Bizim arkadaşlarla ilgisi yok.

-Nerden biliyorsun?

-Bizde berber yok ki. İçerde de kim kimi tıraş ediyor, belli değil. Hem öyle bir şey olsa, televizyon ‘iki berber öldü’ demez.

Akşam haberlerinde Veli’nin anlattığı ilgili bölüm beklenmeye başlandı. Sonunda beklenen haberi verdi televizyon:

-..... ... verdiği habere göre, Cezayir’de gerçekleştirilen bir saldırıda iki Berberi’nin öldüğü bildirildi.

Siğil tedavisi

Cafer'in elinde siğil çıkmıştı. Dermanını sorup araştırıyordu. Bir yığın çare ileri sürüldükten sonra biri, işin uzmanı olarak Mithat'ı gösterdi. Mithat'ı arayıp duran Cafer, havalandırmada rastladı ona.

-Mithat.

-Ne?

-Ya elimde siğil çıkmış, dediler uzmanı Mithat'tır. Geldim sana sormaya. Çaresini söyle de tedavi edelim.

Mithat Cafer'in eline baktı.

"Bak" dedi, "üzerine tuzu dökceksin, sonra eşeğe yalatacaksın. Bir iki güne kalmaz geçer.

Cezaevine kuş bile zor geliyordu.

Cafer: İyi de bunları nereden bulacağız?

-Hayret bi şey!.. Kaya tuzu da olur, billur tuz da, fark etmez. Daha ne istiyorsun?

23 Nisan ne zaman?

Birkaç arkadaş oturmuş, tutsaklara tanınan açık görüş hakkında konuşuyorlardı.

Sunay: İlk açık görüş 23 Nisan'da olacak.

Osman: 23 Nisan ne zamana denk geliyor?

Selim: Nasıl ne zamana?

Osman: Yani hangi gün, ayın kaçına denk geliyor?

Herkes gülmeye başladı.

Selim: Ayın 23'üne.

Osman kızdı, toparlamaya çalıştı:

-Ya onu biliyorum, hangi aya denk geliyor, onu soruyorum!

Selim: Nisan ayına.

Osman daha çok sinirlenmişti

-Yaa,eeee!

Güncel siyasal tartışma

Güncel siyasal tartışmaya geçmeden önce eğitim biriminin hazırladığı ilgili bir yazı okunuyordu. Yazının bir yerinde “Türkiye’nin stratejik durumu sadece karar vermek oldu” diye bir cümle geçince duruldu.

İbrahim: Nasıl yani? O cümle sanki düşük.

Mithat: Bir şey anlaşılmıyor.

Herkes bunda hemfikirdi. Cümlede bir düşüklük vardı. Bir yerde yanlış yapılmıştı. Cümle şöyle olmalı, böyle olmalı diye görüşler beyan edilmeye başlandı. İpek sorunun cevabını bulmuş gibi atıldı:

-Bir dakika, bir dakika! Oradaki karar’dan sonra virgül var mı?

Herkes meseleyi çözdü diye İpek’e bakıyordu.

-Virgül var.

-Hım.

-Tamam... Tartışmıyoruz bunu. Okuyup geçeceğiz, dedi divan.

Yazı okunup bitti, tartışmaya geçildi. Konu çeşitli başlıklar altında tartışılacaktı. Bazen birkaç başlık birleştirilebilirdi; demokrasiler, ulusal kurtuluş mücadeleleri, Cumhuriyet dönemi, çok partili sistem vs. Birkaç arkadaş tartıştıktan sonra sözü Selahattin aldı.

-Etetürk bir gun qefesi çox bozmuş, gitmiş qerğ qovalemiş (Atatürkün birgün kafası bozulmuş, gitmiş karga kovalamış.)

Divan: Konuyla ne alakası var?

Selahattin: Olir mi, ne eleqesi var? Kişiliq yapılanmesi çox önemlidir. Nasıl şekilleniyor, oyle davreniyor (Olur mu, ne alakası var? Kişilik yapılanması çok önemlidir. Nasıl şekillenirse öyle davranır.)

Hasan: Dış güçlerin kaneliyle (kanalıyla) isyanlar oldu. Bu Ulusal Kurtuluş Mücadelesi midir? Ve bu durumda Mustafa Kemal soyunuyor, böyle bir mücadele yürütüyor.

Divan: Bazı kavramları kullanırken dikkat etmeliyiz.

Hasan: Ne kavram kullandık? Açık söyle!.. Öyle üstü kapalı ima etmeyelim.

Divan: Ya ne kadar da hassassın arkadaş. Sadece kendi üstüne alman gerekmiyor.

Hasan: Bazı şeyleri gömlek altından söylemek vardır, bazı şeyleri gömleği kaldırıp söylemek vardır.

Eyüp: Nasıl, anlaşılmadı.

Divan Hemen müdahale etti: Geçiyoruz arkadaşlar... Buyur İpek heval.

İpek: Meclis '23'te kuruluyor, '24'te anayasa ilan ediliyor.

Adem: Meclis '20'de kuruluyor, '23'te değil.

İpek: Hayır hayır... Cumhuriyet Meclisi '23'te kuruluyor. Bölünmez vatan daha sonra netleşiyor.

Bir arkadaş meclisin yapısına kısaca değindikten sonra, Hacı söz aldı.

-İç işleri içe bağlıdır, dış işleri dışı (dışa) bağlıdır.

Herkes gülünce Hacı kızdı: Ne gülüyorsunuz? Bilimsel olmak (olmak) lazım.

Divan konuyu değiştirdi:

-20. yüzyılı demokrasi kazandı. Nedenlerine değinmek isteyen arkadaş var mı?

Hasan: Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri ve Sosyal Kurtuluş Mücadeleleri emperyalizme 'Sen bu dünyada tek başına yaşayamazsın, gel orte (orta) yolu bulalım' demiştir.

Bukan: Normal demokrasi, insanın kendine ait olan sınırlarda istediğini yapmasıdır. Sosyal demokrasi ise, insanın kendi sınırları dışında da istediğini yapmasıdır.

Ercan: Olur mu? İyi o zaman, otobüs durağında güzel bir kız gördün mü git atla. Adını da sosyal demokrasi koy.

Divan: Sulandırmayalım arkadaşlar!

Ercan: Sulandırmıyoruz ki... Öyle diyor.

Divan konuyu değiştirdi:

-Geçiyoruz... Türkiye'de çok partili sisteme geçmekle demokrasiye adım atılmış mıdır, yoksa çok partili sistem bir düzmece midir?

Selahattin: Sozde çox partili sistema geçilmiş. Ema ne demiş? Ya oyini Ecevit'e verəcəxsın, ya Demirel'a. Yirmi dört (24) anayasesi çıktığı zaman demiş, herkes bundan sonra Türk doğecek! Türkiye'de her şey ya siyadır, ya qeredır (sözde çok partili sisteme geçilmiş. Ama ne demiş? 'Ya oyunu Ecevit'e vereceksin, Ya Demirel'e'. Yirmi dört anayasası çıktığı zaman demiş, 'Herkes bundan sonra Türk doğacak!' Türkiye'de Herşey ya siyahtır, ya karadır.)

İpek: Türkiye sahtedir böyle... iki yüzlü... Suskun gördü mü saldırır. Ama karşısına dikildin mi, sokak kabadayısı gibi, 'Vay abi, özür dilerim' gibi, böyle üslup biraz şey oluyor.

Cesim: Ya Türkiye'de demokrasi var mıdır diye tartışmak abestir. En ufak gösteriye, en ufak bir hak talebine bile vahşice saldırıyorlar.

Şerif: Belki sağda solda bir parça demokrasi vardır.

Cesim: Sen nerde sivil halka böyle vahşice saldırıldığını görmüşsün? El oğlu güle oynaya gösteri yapıyor, o ülkeler bölünüyor mu?

Mithat: Marsilya’da gösteri yapmışlar, müzik katmışlar.

Divan: Ya ne kadar da sulandırıyorsunuz!.. El insaf! Biraz da meseleyi tartışın.

Mithat kibarca elini kaldırıp söz aldı.

-Türkiye Soğuk Savaş döneminde dengelere soyunmuştu. Bu devlet olma durumu hem Avrupa’yla, hem de ABD’yle çelişkilidir. Ortadoğu devlet ve örgütlerinin durumu ve duruşu Avrupa ve ABD’ye karşı inkarcıdır. İsrail’le onların faşizan durumunu ve onları inkar ederek değil, demokratik cumhuriyetle ve onlarla iç içe bu meseleyi halledeceğiz.

Divan: Nasıl oldu arkadaş? Her taraf karıştı. Mithat heval acayip şeyler söyledi.

Mithat: Anlaşılmadıysa geniş geniş koyabiliriz.

Divan: Yok yok.... Geçiyoruz... Buyur Ahmet heval.

Her şeyi tarihin derinliklerine inip orada bir yerlerden başlatan Ahmet söze girdi:

-Şincik, Paris Komünü yenilgisi sonrasında ciddi bir reformasyon, restorasyon olmadı. 11 Eylül yeni bir reformasyon ve restorasyon hareketidir. 11 Eylül kimin gerçeğidir bilmiyoruz veya çok net değil. Ama 11 Eylül vesile edilerek fiili olarak düğmeye basıldı.

Bukan: İsrail-Filistin savaşı sınırları torpilleme hareketidir. Bu insan vücudunda bir sivilce gibidir; vücutta küçük bir sivilceyle sancı yaratarak dikkati oraya yöneltiyor.

Divan: Kim yapıyor bunu?

Bukan: ABD... Dünyayı bir vücut kabul edersek, küçük parçalardan bütüne doğru bir gidiş var. Karşıdaki gücü çizgiye çekmeye çalışacaklar. Gelmeyi vuruşlarla, rötüşlerle getirecekler. 11 Eylül ABD’ye bir vuruştan ziyade, ABD için kapsamlı, planlı, uzun vadeli bir vuruştur. Avrupa ve ABD’nin kendi aralarında bir iş paylaşımı var, vuruşlar da var. Evrensel bir karaktere doğru gidiyor.

Divan: Ya Bukan arkadaş, çok karıştı. Yani şimdi nasıl anlayacağız senin bu söylediklerini?

Bukan: Çok basit... Daha net anlatayım. Globalleşen bir dünya yapısı, yani vücudun herhangi bir yerindeki sancıya müdahale ediyor. Bir bireyi düşünelim, toplumda ne kadar sağlıklıysa, toplum o kadar fayda görür. Birey kötüyse toplum da kötüdür. Birey toplum için ne kadar iyileşirse, o kadar iyi olur. Globalleşme de bunun gibi bir şeydir.

Şexmuz: Divan tercüme etsin.

Divan: Divana kim tercüme edecek?

Bukan: Farklı dilleri anlayamıyorsanız, sizin sorunuz.

Şexmuz: Sen de bizim dili konuşamıyorsan, senin sorunun.

Bukan: Konuşurum da, çok monoton oluyor.

Divan: Geçiyoruz... Buyur Cesim arkadaş.

Cesim, siyasi gündemi takip ettikçe şişer, sonra bir noktada patlar ve rahatlardı. Yine şişmişti. Söz alıp bağıra çağıra konuşmaya başladı.

-Değiştirecekler kardeşim. Kimse de engel olamayacak. ABD'ye öyle karşı çıkacak, baş edecek güç de yok. Kim varsa çıksın ortaya!.. Türkiye bir yosma durumuna düşmüş. Bir devlet nasıl bu kadar ciddiyetsiz olabilir?.. ABD yeniden paylaşıyor. Avrupa dahil, hiç kimse çıkıp, "Bölüşme, bunu yapamazsın" diyemez. Diyen beri gelsin!..

Divan: ABD adına mı konuşuyorsun?

Cesim: İşin gerçeği bu. Bugün Saddam Saddam diye bağırın o halk bile, yarın Amerika orayı işgal etsin, hemen, "Amerika sen iyi ki geldin", "Neredeydin", "Ne iyi ettin de geldin" diyecek. Türkiye kendini -af buyurun- nazlı yosmalar olur ya, işte öyle; kendimi şöyle satarım, yok böyle satarım.. Türk ordusu neyle besleniyor? Bu ciddi bir sorundur... Bunu soran yok!

Divan: Neyle besleniyor?

Cesim: İç borç kimedir?.. Neyse!.. Konuşturmayın adamı.

Divan: Konuş konuş!

-Konuşacağım tabii. Bak!.. Osmanlı kaç yüzyıldır dağıldı, pisliği hala ortada... Türkiye dağıldı mı pisliği nerde kalacak? Ortada mı, kokacak mı belli değil.

Divan: Cesim heval, tamamsa geçeceğiz.

-Tamam.

-Buyur Resul heval.

Resul: Iraq değişmesi, Türkiye'nin de değişmesidir. Değişse değişik etnikler orteye çıkar (çıkart). Orte Doğunun değişmesi için de Iraq değişmesi lazım. Türkiye bu durumde değişmedi mi başına ne geliyor görecektir. Doğu Pirinçek (Doğu Perinçek) diyor, ama (ama) oyledir, yani, Iraq mıdehile (müdahale) Türkiye'ye de mıdehiledir.

Divan: Şexmuz arkadaş.

-Buyur.

-Resul arkadaşın konuşması anlaşılıyor mu?

-Resul arkadaş çok net anlatıyor.

-İyi o zaman... Geçiyoruz.

-Ben birkaç nokta belirteyim, diye girdi söze İpek.

Divan: Tabii, buyur İpek heval.

-Bu IMF'nin durumu şeydir, bir söz var, işte diyor, "gönül kahvehane ister, çay bahanedir" gibi bir şey... Türkiye'nin bir tarihi var, her şey komplo. Emperyalizm bunu biliyor. Bildiği için de onu tasfiye etmezse kendisi için tehlikedir. Verilen sözler var, Türkiye Avrupa'nın da, Amerika'nın da prestijiyile oynadı. Hepsi ikna oldu. Biliyorlar ki, Türkiye'nin bu gidişine artık dur demek lazım.

Şexmuz: Ben anlamadım.

İpek: Önce bir dinle! Sabret!.. Bitirelim sonra konuş.

-Tamam...

Çok usluca verilmiş bir onaylamaydı. Nihayet kimin sözünü kestiğini anlamıştı Şexmuz.

İpek devam etti: Türkiye herkesin prestijiyle oynadı. Artık zamanı gelmiş. Bundan sonra Türkiye'nin kaderi böyle. Yani, artık tasfiye olması lazım.

Divan: Diyelim ki Türkiye değişmedi ve bu iflah etmez tavrını sürdürdü. Nasıl tasfiye edilecek?

İpek: İflah olmazsa, askeri müdahale ederler. Şimdi bir kafaya taktılar mı, burnunu sürtecekler. Bana göre, aha burada diyorum. Her türlü iddiaya da varım. 2005'e kadar bu işi halledecekler. Türkiye'nin bazı olumlu kararlar alması da kandırmaya, oyalamaya yöneliktir. Deneyimlerime dayanarak söylüyorum, böyledir.

Divan: Bizim de deneyimlerimiz var.

-Sen de kendi deneyimlerini söyle. Engel olan mı var?

-Bitiriyoruz...

Kime giriyor?

İki aylık siyasi toplantı yapılyordu. Salih,yapacağı eleştiride net değildi:

-Ya ben eleştirimi yapacam ama, hangi alana girdiğini bilmiyorum; eğitime mi, merkeze mi, komüncüye mi?

Divan: Sen eleştirini yap, herkes kime girdiğini anlar!..

AİHM forumu

19 Aralık operasyonunun ardından AİHM'e başvuru kararı aldık. Herhangi bir yanlışlığa yol açmamak için, avukatlarımız gerekli bilgi ve başvuru formlarını göndermişlerdi. Gönderilen başvuru formlarını doldurup, toplu olarak avukatlarımıza teslim edecektik. Herkes formu doldurduktan sonra televizyon odasında bulunan masanın üzerine bırakıyordu. Doldurulan formlara göz gezdirirken ilginç cevaplara rastladım. Bazıları şöyleydi:

Mithat B.

Soru: Avukatınızın adı ve soyadı?

Cevap: Ersin (bayan)

Veysel

Soru: Adresi ve telefon numarası?

Cevap: Erzincan'da avukattırlar.

Soru: Eğer h k ml yseniz vasiniz var mı?

Cevap: Var. Saliha B. ( lm ş)

Soru:  rtibat kurulabilecek bir yakınınız var mı?

Cevap: Avni B.....

Ramazan B.....

Kasap / Solhan / Bing l.

Birka  forma daha g z attım.

Gıyas.

-Avukatınızın adresi ve telefon numarası?

Cevap: Halen Bursa  zel Tip Cezaevi'nde yatmaktayım.

Hasan.

-Eğer h k ml yseniz vasiniz var mı?

Cevap: H k ml y m fakat vasim yok. Kendi vasim kendimim.

Somutluk

Abdullah, Kutsi'ye kızmıştı. Tekmil toplantısında eleştirip sınırlarını yatıştırmak istedi.

-Kutsi arkadaş sağlıktır, ama  ok inisiyatifsizdir.

Divan: Somut bir şey?

-Revire kimseyi g nderemiyor, bundan somut daha ne olabilir?

Īneģin kuyruģu

Haydar, elinde kurşun kalem, önündeki boş kağıda resim çizmeye çalışıyordu. Resim konusu inekti. Tamamlamıştı ama bir şeyler eksik gibiydi. Eksikliği gidermek için, çizdiği resmin bir yerlerine kısa kısa çizgiler atıyor, ufak tefek karalamalar yapıp duruyordu. Boyun kısmını inceltip kalınlaştırıyor, karnı ve ayakları büyültüp küçültüyor, göz ve boynuzları hafif kaydırıyor ama bir türlü düzeltemiyordu. Bütününde mi eksiklik vardı acaba? Bilemiyordu. Ama inadına uğraşıyordu.

O resimle uğraşırken hemen yanında kısa voltalar atıp duran Murat da, başından beri onu izliyordu. Daha fazla sabredemedi Murat; çizilen resme müdahale etme gereğini duydu:

-Heval, bir dakika kalemi alabilir miyim? Sadece ufak bir şey yapacağım.

Belki daha iyi bildiği bir şey vardı Murat'ın. Haydar kalemi uzattı.

-Al bakalım.

Murat kalemi alıp, sadece ineğin çizilmeyen kuyruğunu çizince, Haydar kızdı:

-Ver kalemi! İneğin kuyruğu olur mu? İneğe kuyruk çiziyor!..

Murat önce şaşırды, ardından cevapladı:

-Tabii ineğin kuyruğu vardır heval. İnek kuyruksuz olur mu?

-Hele bak!.. Ben çok davar gütmüşüm, biliyorum; ineğin kuyruğu yoktur... İneğin kuyruğu varmış!

-Heval, ineğin kuyruğu var, dişleri yoktur.

-İnek dişsiz olur mu? Kafa!..

-Tabii heval.

-İneğin kuyruğu yoktur. Sen dişleriyle karıştırıyorsun.

-Kuyruğu vardır heval.

-Yoktur, yok!..

-Kuyruğu vardır, dişleri yoktur.

-Bilmiyorsan konuşma. Dişleri yokmuş!..

Biri, diğerini ikna edememişti. Uzun bir aradan sonra hücrelere, başka bir deyişle oda sistemine geçildi. Cezaevlerine yönelik tecridi daha kapsamlı bir hale getirmek için, boşaltılan yukarı kısmın bütün bloklarında yan yana ve birbirlerine açık olan odalar, bütün bağlantıları kesilerek, her biri altı üstü bitişik dörder kişilik odalar haline getirildi. Ve her odanın havalandırması, araya örülen duvarlarla diğerlerinden izole edildi. Eski havalandırma, araya duvarlar örülerek sekiz ayrı havalandırma yapıldı. Her odaya dörder kişi yerine, altışar kişi yerleştirildi. Böylece tutsakların birbirleriyle ilişkilenmeleri kendi içinde altışar kişiyle sınırlandırılmış oldu.

Oda sistemine geçildiğinde, kimlerin hangi odaya geçeceğini cezaevi idaresi belirledi. Haydar ve Murat aynı odaya verilmişlerdi. Diğer oda arkadaşları Eren, Salih, Nihat ve Selim'diler. Dar bir alanda sıcaklar da

bastırınca insan nefes alamaz duruma geliyordu. Aşırı nem de cabasıydı. Bir saat kadar önce biraz serin olsun diye havalandırmayı iyice ıslatmışlardı ama, kısa sürede suyu çekmiş, kurumuştı. Eren ve Nihat, daha serindir gerekçesiyle içeri geçmişlerdi. Salih köşede, sandalyesinde oturmuş, kollarını yanlardan aşağı sarkıtmış, kıpırdamıyordu bile. Selim, sıcağa en dayanıksız kişi olduğundan, ince hesaplarıyla daha uzun süre gölgede kalmış bir yer bulup mecalsiz volta atarken, Haydar ve Murat birlikte voltalayıp sohbet ediyorlardı.

Murat: Su da para etmiyor heval, döküyorsun on dakikada kuruyor.

Haydar: Yeni bina, beton yenidir çekiyor.

-Beton eski betondur heval.

-Nerde eski betondur?

-Zemine hiç dokunmamışlar ki heval? Duvarları örüp geçmişler.

-Olur mu? Görmüyor musun yerdeki harçları?

-Onlar harç kararken sağa sola dökülenlerdir, kuruyup öyle kalmış.

Haydar kızdı: Sen betondan o kadar anlıyorsun işte.

Murat emindi betonun eski olduğundan. Daha önce o havlandırmada futbol oynamıştı, beton zemindeki eski izleri tanıyordu.

Bu işi üçüncü bir kişi çözer diye düşünüp, ayrı volta atan Selim'e sordu:

-Heval Selim, bu beton yeni mi dökülmüş, yoksa eski midir?

-Eski betondur. Hiç dokunmamışlar ki!

Haydar: Ona sıcak vurmuş, o da bilmiyor.

Murat: Bu mesele ineğin kuyruğuna benzedi heval.

Haydar: İneğin kuyruğu yoktur.

Murat: İneğin kuyruğu vardır heval.

Salih de kalkıp katıldı onlara. Haydar üstüne basa basa söyledi:

-Murat! İneğin kuyruğu yoktur.

Murat: İneğin kuyruğu olmaz olur mu heval?

Haydar: Bilmiyorsun işte... Selim'e sor, o bilir.

Murat: Heval Selim, ineğin kuyruğu var mıdır yok mudur?

Bu sıcakta soruyu cevaplamak, kazma kürek sallamak gibi gelmişti Selim'e. Üşene üşene cevapladı:

-İnek kuyruksuz olur mu?

Haydar: Kesin kafasına güneş geçmiş.

Murat: İneğin kuyruğu nasıl olmaz heval ya? İneğin kuyruğu var, dişleri yoktur heval.

-Al işte!.. Gene dedi dişleri yok.. Sen inek mi görmüşsün? İnek görsen böyle konuşmazdın.

Yanlarında deminden beri tek laf etmeyip volta atan Salih, hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ineğin nasıl bir şey olduğunu kanıtlayacağından emin bir ifadeyle söze girdi:

-Heval, ben köyde büyümüşüm. Bir şey söyleyeyim, daha netleşsin. Bizim inekler vardı. Ben başımdan geçen bir olayı anlatayım, siz karar verin...Bir gün bizim ineklerden birini eve götürüyordum. Akşam üstüydü. Hafif karanlık çökmüştü. Köyün az dışında ziyaret diye gidilen bir mezar vardı. Eve gitmek için o ziyaretin önünden geçmem gerekiyordu. Ben de ziyaretten çok korkuyordum. Oradan geçebilmek için ineğin kuyruğunu tuttum, gözlerimi kapattım öyle geçtim. Oradan biliyorum ki ineğin kuyruğu var.

Haydar: Sen ineğin kuyruğunu tutmamışsın, başka bir şeyini tutmuşsun!..

Haberim var

İpek en ufak bir “ciddiyetsizliğe” aşırı tepki verirdi. Kimse “ölçüyü” kaçırmamalıydı. Hele biri kalkıp kendisine, söylediklerinin yanlış olduğunu ima ediversin, sert tepki görürdü. Herşey bilerek yapılmalıydı, hata yapılmamalıydı. Herkes haddini bilmeliydi.

Bir gün pantolonunun fermuarının açık olduğundan habersiz, havalandırmada tek başına volta atıyordu. Şerif görüp hatırlattı:

-Heval İpek dükkanını açık bırakmışsın.

Bu kadarı da densizlikti. İpek, bu fütursuz uyarıya kızgınlığını, açık fermuarını kapatmayarak ve yüzüne yansıttığı resmi bir ifadeyle, “işine bak!” dercesine dillendirdi:

-Haberim var, haberim var!..

Açlık rüyaları

Açlık grevinin 15. gününde Resul, gördüğü rüyayı anlatıyordu.

“-Ya ben bugün rüyamde ne gördüm! Hevalendirmedeydim, hevalendirme” Elini göğüs hizasına getirdi, “ha bureye qeder (kadar) şorbe (çorba) doliydi. Hevalendirmenin öbir terefinde (öbür tarafında)” baş ve işaret parmaklarını yarım hilal yapıp birleştirdi, “ha boyle bır delik var idi. Şorbe orden (oradan) axıp (akıp) gidiyordi. Ya ben bağırdım; erqedaşler oreyi qepatın, oreyi qepatın (orayı kapatın.) Bağırdım uyandım bir oldi (bağırmamla uyanmam bir oldu.)”

Açlık grevinin 20. gününe yaklaşırken de Nimet gördüğü rüyayı anlatıyordu:

-Ya bir kestek tezek almışım elime, kalınlığı 10-15 santim var. Ne biçim ısıırıyordum!..

Bozuk saat

Karakuş gece nöbetçisiydi. Saati bozuk olduğundan geçici olarak Serdar'ın saatini aldı. Daha iki saat geçmeden Serdar'dan aldığı saati de bozmuştu. Yaklaşık üç sularında kendinden sonraki nöbetçiyi uyandırdı. Serdar'dan aldığı saati ona uzatıp ekledi:

-Çöçelli, bu saati Serdar'a ver, söyle soğuktan durmuş.

Ne bileyim?

Cesim, söz alıp cevapladığı soruyu bir atasözüyle desteklemek istedi.

-Bir söz var, diyor; ‘Bir husamet bin nizametten iyidir’ diye (Bir musibet bin nasihatten iyidir demek istiyordu.)

Herkes gülmeye başlayınca yanında oturan Şerif sordu:

-Cesim, bunlar niye gülüyor?

-Ben nerden bileyim Şişko?

Maraşlı Recep Usta'nın memleketi...

Nihat bir arkadaşıyla tartışıyordu. Tartışma konusu dondurmaydı. En iyi dondurma nerede yapılırdı? Ustası veya en iyi ustaları kim veya nereliydi? İyi dondurma nasıl yapılırdı vs? Ama görüşleri birbirini tutmuyordu. İkisi de birbirini bastırmaktan bıkmıştı. Görünürde Gıyas vardı. En iyisi ona sorup, tartışmaya bir son vermektir.

Nihat sordu: Ya Gıyas heval, Recep Usta (ünlü bir dondurma ustasıdır) nerelidir?

Gıyas: Hangi Recep Usta?

Nihat: Maraşlı Recep Usta.

İbrahim: Ya nerden bilsin? Sen de acayip acayip sorular soruyorsun.

Lades

Eren'le Haydar ladesle tutuştular. On dakika sonra Eren yemeğini bitirmiş, masadan kalkıyordu ki, Haydar tabağını uzattı:

-Eren, sana zahmet bu tabağı da içeri bırak, dedi. Eren tabağı alır almaz, Haydar lades yaptı. Kolay lades olduğu için kızdı Eren:

-Vallahi aklımda değildi. Yoksa sen beni lades yapamazdın!

Belgesel

Televizyonda hayvanlarla ilgili belgesel izleniyordu.

Başka bir şey izleme önerisi ortaya atıldı. Kısa bir tartışmadan sonra Selahattin'in görüşüne başvuruldu:

Selahattin: Heyvanların çıcoğı de tatlıdır (Hayvanların çocuğı da tatlıdır.)

Tahliye

Aziz, ilginçlikleri olan biriydi.

Temmuz'un sıcak günlerinde herkes atlet veya gömlekle gezinirken, o ceket giyer, bazen de parkeyi üstüne geçirirdi. Mersin Cezaevi'nde birlikte kaldıkları Müslüm, Antep Cezaevi'nden sevk çıkarıp Ceyhan Cezaevi'ne gelmişti. Müslüm'ün Ceyhan'da tek tanıdığıydı Aziz. Gelmeden önce Aziz'e haber göndermişti. Dolayısıyla, ilk Aziz karşılayacaktı kendisini. Sevk geldi dediklerinde Aziz kapıya yöneldi. Müslüm'ü görür görmez, kollarını yana açarak karşıladı.

-Ooo Müslüm... Tahliye mi oldun?

Yenge evli mi?

Ahret, ziyaret kabinlerinin bulunduğu bölüme girdi. Kabinlerin birinde Ahmet ziyaretçisiyle görüşüyordu. Ahret selam verip sordu:

-Kim gelmiş Ahmet arkadaş?

Ahmet: Eşimdir.

Gelen herhangi bir ziyaretçiyle, kısa bir hoş beş etmek, ilgilenir gözükmek nezaket gereğiydi. Ahret de öyle yaptı. Biraz daha yaklaştı:

-Hoş geldiniz!

-Hoş bulduk.

-Nasılsınız, iyi misiniz?

-İyiyiz, teşekkür ederim. Siz nasılsınız?

-Valla biz de iyiyiz, sağ olun, deyip izin istedi. Dönüp giderken sordu Ahmet'e:

-Yenge evli mi?

Vermem!

Ders konusu komündü. Uzun uzun tartışılıyordu. Ortak yaşamın önemi, anlaşılması, bilince çıkarılması gereği üzerinde uzunca duruldu. Bazılarının hiç yokken, birilerinin birçok şeye sahip olmasının yanlışlığından söz edildi.

İbrahim yeni gelmişti cezaevine. Biri resmi, diğeri imam nikahlı iki eşi vardı. Konu anlatıldıkça kendine pay çıkarmıştı. Sonunda dayanamayıp söze girdi:

-Ben iki eşliyim kardeşim. Direkt söylemiyorsunuz ama birini istiyorsanız, vallahi yenisini vermem!..

Roj baş!

Siyasi tutsaklar sabahları belli bir saatte uyanırlardı. Öğle arasında da, programlanan uyku saati dolduğunda, sabah olduğu gibi, günlük nöbetçi roj baş (günaydın) çekerek herkesi uyandırırđı.

Süleyman yeni gelmişti. İkinci gün öğle sonrası roj baş çekildiğinde, yatağını ve eşyalarını toplamaya başladı.

Ali: Hayrola Süleyman, neden eşyalarını topluyorsun?

Süleyman: Ben gidiyorum kardeşim. Ben buraya cezamı yatmaya geldim. Sabah roj baş, öğlen roj baş, bırakmıyorsunuz ki yatayım!..

Kafası büyük ama...

Felemez'in iki ay oluyordu geleli.

Toplantıda raporunu sunduktan sonra, İsmet, eleştirisini yapmak için söz aldı.

-Arkadaş geldiğinde, boyuna bosuna baktım, kafası da büyük.
Dedim, ‘Aha bizi kurtaracak adam!’ Sonra baktım ki benim gibi, bir boka
yaramıyor!..

Olmuyor...

Cevdet özeleştirisini yapıyordu.

-Ya ben kişiliğimi köylülüğe koyuyorum olmuyor; küçük-burjuvaya koyuyorum olmuyor; büyük-burjuvaya koyuyorum olmuyor; proletaryaya koyuyorum hiç olmuyor...

Nasıl çıkacağım?

Yaşlı biri, örgüte yardım ve yataklık etmekten yakalanıp Diyarbakır Cezaevi'ne getirilmişti. 4,5 yıl gibi bir ceza almasına kesin gözüyle bakılıyordu. Sıkılıp duruyordu. Belki sıkıntısı biraz dağılır diye, tutsaklardan biri yaklaşıp biraz sohbet etmek istedi.

-Merhaba xalo (dayı).

-Merhaba yeğenim.

-Xalo sen nasıl girdin partiye?

-Ya sen xalo'nun anasını s.... Ben partiye nasıl girdiğimi biliyorum, sen onu bırak! Ben partiden nasıl çıkacağım onu söyle!..

Kim nasıl yakalanmış?

Bir grup arkadaş oturmuş, sohbet ediyorlardı. Sohbetin konusu, kimin nasıl yakalandığıydı.

Herkes konuyla ilgili bir şeyler anlatırken, Cemal sadece dinliyordu. Merak edip sordu biri:

-Cemal arkadaş, sen nasıl yakalandın?

-Ya nasıl olacak? Partiyle tanışalı 15 gün oluyordu. Arkadaşlar geldi. Biz de züğürdüz. Makbuz verdiler, dediler, ‘Gidin, falan yerden şu kadar para tahsil edin.’ Gerçi benim içime bir kurt düştü. Şimdi gitmeyelim desem olmuyor. Kuşkulaniyorum da... Gittik... Adam polise önceden haber vermiş...

-Adam geleceğinizi nereden biliyordu?

-Ya daha önce arkadaşlar gitmiş, ‘falan gün gelip parayı alacağız’ demişler. Biz de gidince polis aldı bizi. 15 yıl verdiler.

-İyi ki daha önce tanışmadın partiyle.

-Niye?

-15 güne 15 yıl verdiler de!..

-Seninki gene iyi, dedi son anda gelen Ziver.

-Nasıl yani?

-Ben İzmir Kemer altı’nda taksicilik yapıyordum. Kemer altı Polis Karakolu’ndaki tüm polisler beni tanırdı. Karakolun karşısında o gün miting yapıyorduk. Benim de elimde megafon, çıkmışım yüksek bir yere,

mitingi yönetiyorum. Yüzüme sardığım puşi birden kayıp düştü. Puşiyi havada yakalayıp yüzümü örttüm ama, yan tarafta toplanan polislerden biri bağırdı:

-Ziver, boşuna uğraşma, seni tanıdık.

-E!..

-E'si mi var? Bir puşinin düşmesiyle 12,5 yıl ceza aldık...

Bu ne biçim avukat?

O gün mahkemesi vardı Süleyman'ın. Kendisini mahkemeye götüren askerlerden biri sordu:

-Abi, sen dışarıda ne iş yapıyordun?

-Hukukta okuyordum.

-Nasıl yani, avukat mıydın?

-Evet!

Askerin mahkemede çözülebilecek bazı ailesel sorunları vardı. Hazır parasız bir avukat yakalamışken, yardımcı olması için sorunlarını açtı. Süleyman da bildiğince, nasıl başvurması, neler yapması gerektiği konusunda yardımcı olmaya çalıştı.

Duruşma başladığında aynı asker Süleyman'ın yanında duruyordu. Avukat olduğu için herhalde kendini tahliye ettirir diye düşünen asker, Süleyman için 36 yıl ceza verilince duyduklarına inanamadı. Süleyman'ın perspektifleriyle umutlanması boşa çıkmıştı. İçerde kendini zor tutan asker, mahkeme salonunun daha çıkış kapısında içini döktü:

-Abi be... Senden de avukat falan çıkmaz.

-Niye çıkmaz?

-Kendini bile savunamadın. Bir avukat 36 yıl ceza alır mı?..

Ben yaptım...

Ali sorguda dayanamamıştı. Sadece suçlamaları kabul etmekle kalmayıp, işkencenin önüne geçebilmek için, olur olmaz durumlarda bile kendini suçlamaya başlamıştı. O kadar ki polis, ikide bir yalan atmaması için çıkışıp duruyordu. Ama Ali her sorguda fazladan bir şeyler söylemeye çalışıyordu.

Sorgu yeniden başlamıştı.

-Doğubeyazıt sorumlusu kimdir?

-Benim abi.

-Öyle mi? Peki ne yapıyordun?

-Kırsala eleman gönderiyordum.

-Kırsala kaç kişi gönderdin?

-Valla tam bilmiyorum ama, 3-4 bin tane vardı.

-S..tir lan!.. İb..ye bak!.. Öyleyse Doğubeyazıt boşalmış, bizim haberimiz yok!.. Somut oğlum, somut bir şey söyle. 3-4 bini bırak da, 3-4 tane ver yeter.

-Valla abi, versem hepsini veririm de, isimleri aklıma gelmiyor.

-Nasıl gelmiyor lan? Hiç mi isim hatırlamıyorsun?

-Vallahi hatırlamıyorum abi.

-Ulan ib..! Dalga mı geçiyorsun benimle? Hem Doğubeyazıt sorumlusu olacaksın, hem isim hatırlamayacaksın. Kimi kandırıyorsun lan!

-Abi vallahi isim hatırlamıyorum. Ekmek, kuran çarpsın ki doğru söylüyorum.

-Uzatma, anladık!.. Peki oğlum, madem Doğubeyazıt sorumlususun, söyle bakalım, şu Uluyol Karakolu'nu kim taradı?

Kimin taradığını nereden bilsindi Ali? İsim de vermek gerekiyordu.

-Ben taradım abi.

-Öyle mi, peki neyle taradın?

-Topla taradım abi.

-Ya!..

-Evet abi.

-Peki, hangi topla taradın?

-Hani tekerlekli olan toplar var ya, onunla abi. Dağdan getirdiler, onunla taradım.

-Ha s..tir ulan!.. Topla tarama mı olur? Kaldı ki öyle bir top da yok. Hem benim dediğim karakol kleşle taranmıştı.

-O zaman o benim taradığım karakol değil.

Ali, ısrarla bir karakol taradığını ispata çalışınca, polis ensesine bir tokat indirdi.

-Ha s..tir ibne!.. Taradığı karakol o değilmiş. Alın bunu götürün. Bunda bir şey kalmadı, kendi kendine iftira atmaya başladı...

Zaza'ca eylem ilanı

Türkiye solundan birkaç örgüt birlikte eylem kararı almışlardı. Blokların birinde ne zaman eyleme geçeceklerini tespit ettikten sonra, diğer blokları bilgilendirmek istediler. Gardiyanlar, blok kapılarının açıldığı maltada sürekli oturup beklerlerdi. Bu durumda, gardiyanların anlamadığı bir dille eylem kararını bildirmek gerekirdi. Aralarından Zaza'ca bilen birini seçtiler. Karşı bloktan da Haydar Zaza'ca biliyordu. Seslenip Haydar'ın kapıağzına gelmesini söylediler. Haydar,maltaya bakan blok kapısının ardında belirince, İlk seçilen Zaza'ca uzmanı Hüseyin, Haydar'a Zaza'ca seslendi:

-Haydar!.. Hepimiz karar almış kerdeno (yapmak, etmek.)
Bugün saat birde maltayı işgal kerdeno.

Gardiyanlar yavaş yavaş oturdukları yerden doğrulmaya başladılar. Hüseyin konuşmasını sürdürdü:

-Sonra da gardiyan rehin tutmuş kerdeno.

Gardiyanlar kaçmaya başladılar.

Gardiyanların kaçtığını gören Haydar, Düzgün'e seslendi:

-Düzgün! Gardiyan kaçmış kerdeno; yakalamış kerdeno!

Blok kapısı kapalı olduğundan Düzgün'ün de yapabileceği bir şey yoktu. Plan da böylece boşa çıkmıştı.

Ardından durumun kritiği yapıldı.

Haydar: Acaba gardiyanlar nasıl anladı?

Hüseyin: Birileri ağzından bir şey kaçırılmış olmasın?

Düzgün: Kesin Zaza'ca bilen bir gardiyan vardı aralarında!..

Gaz? Kas?

Saat gecenin biriydi. Herkes yatmaya gitmiş, ayakta birkaç kişi kalmıştı. Gardiyan Fevzi blok kapısının önünde belirdi. Yine ilaç mı almaya gelmişti? İçerdekilere baktı, Raif, Şakir ve Selim vardı görünürde. O, daha konuşmadan Selim sordu:

-Nasılsınız Fevzi Bey?

-Sağ ol Selim ya... Biraz rahatsızım da... Sizde kas gevşetici ilaç var mı?

Selim ilaçları biraz tanırdı. İki ay kadar sağlıkçılık yapmış, az çok tanıyana kadar da epey ilaçzede bırakmıştı geride.

-Sirdalud olur mu, diye sordu.

-Olur tabii ya... Niye olmasın?

Olurdu da, şimdi nasıl getirsindi ilacı Selim? Sağlıkçı Taner'di, bulunduğu hücrenin ışığı yanmıyordu. Demek ki yatıyorlardı. Onun hücrelerinden Raif vardı henüz yatmayan. Raif bilebilirdi ilaçların yerini. Selim ona sordu:

-Raif arkadaş, bir Sirdalud lazım, kas gevşetici. Fevzi rahatsız da... Taner de yatıyor. Bulabilir misin o ilacı?

Raif: Ben şimdi nasıl bulayım? İlaçtan da anlamam öyle... İlaçları göstereyim, sen bak istersen.

Türkçe'si bozuk, yakın harf ve kelimeleri sürekli birbirine karıştıran Şakir, bir şeyler lazım olduğunu anladığından sordu:

-Ne lazım ne?

-Kas gevşetici lazım, dedi Selim.

İlginç çıkışları, ilginç soru ve cevapları olurdu hep Şakir'in.

-Bende var, getirsem olur mu?

-Tabii olur Şakir, dedi Fevzi.

Selim biraz şüphelendi. Gerçi Şakir’de yok yoktu; Herşey bulunurdu. Ama herhangi bir ilaç olarak da algılamış olabilirdi. Netleştirmek istedi:

-Şakir, kas gevşetici ilaç lazım. Sende o ilaçtan var mı?

-He ya... Doxtora (doktora) gittim o verdi. Doxtor verdi doxtor.

Selim: İyi, sen onun bir kısmını getir, yarın Taner’den alırsın.

Şakir gidip dönünceye kadar Fevzi, Selim’e geçim sıkıntılarını anlatıp durdu. Birkaç dakika sonra elinde ilaçla döndü Şakir. İlacı Fevzi’ye uzattı. Fevzi ilacı alır almaz gaz giderici olduğunu anladı.

-Bu ne Şakir? dedi, ben kas gevşetici istedim.

Şakir: Tamam işte, gaz gevşetici.

Fevzi: Bu değil Şakir. Kas kas.

Şakir: Tamam ya işte... Doxtor verdi. Gaz gevşeticidir.

Selim gülüp duruyordu. Raif gazete okumayı bırakmıştı. Fevzi pazularını gösterip öyle izah etmeye çalıştı.

-Bak Şakir, kas kas. Gaz değil. Bu gaz giderici. Ben kas gevşetici istedim.. Kas kas...

Şakir bir türlü anlamıyordu.

-Ya tamam işte gaz gevşetici, doxtor verdi ha...

Fevzi dayanamadı artık. Selim’den yardım istedi:

-Ya Selim ... Buna bir şey söyle ya...Anlamıyor, sen anlat ya...

Kas ya...

Şakir, Selim’e fırsat vermeden lafa girdi:

-Ya doxtor vermiş bana, doxtor. Gaz gevşetici diye verdi ha...

Selim doxtor mudur, bilsin?

Fevzi: Şakircim, Şakircim! Kas kas, gaz değil.

-E, bax (‘bak) şimdi, gaz değil diyor ya... Ya gaz gevşeticidir ya...

Siz niye buradasınız?

Bir grup tutsak yakını ziyarete gelmişti. Naif ziyaret yerinden sorumluydu. Ziyaret bölümüne girdi ve ziyaret kabinine eğilip gelenlere sordu:

-Siz ziyarete mi geldiniz?

Türkiye'ye öneriler

Genel siyasal tartışma programını hazırlayan divan, programın sonuç bölümünü, dışarıda olması gereken demokratik etkinliklerin geliştirilmesini sağlamaya yönelik önerilere ayırmıştı.

Kısa süren güncel siyasal tartışmaların ardından önerilere geçildi.

Hoca, Türkiye’de demokratik açılımlar, atılımlar gerçekleşmiş gibi söze girdi:

-Kürtçe eğitim verilsin, bu amaçlı okullar açılsın! Kürt Türk işadamları Bölge’de yatırım yapsın!

İbrahim, Hoca’nın söylediklerine ek yapmak istedi:

-Kürtçe radyoevleri de hemen kurulmalıdır.

Nihat: Köylerden aşırı derecede göç var. Çoğunun durumu çok kötü. Açlık sınırında olanlar var. Aşevleri açılsın.

Süleyman: Ona bakarsan, millet ekmek yiyemiyor. Fırınlara açmak lazım. Ondan sonra sinema açmak lazım.

İpek, henüz demokrasiyle buluşamamıştı:

-Ya öyle televizyonda, orda burada, gazetelerde bazı adamlar var, çıkıyor Kürtleri horluyor, Kürt dilini yiyor. Diyorum ki, böyle parlamenter, profesör, doçent, aydın, gazeteci, yazar ne varsa, bunlara karşı kitlemizi her yerde örgütleyelim, öyle dalga geçtiklerinde hemen harekete geçsinler. Birkaç sefer böyle yaptın mı, bir daha kimse dalga geçmez!..

Coğrafya dersi

Adem, coğrafya semineri veriyordu. Konu kapsamı itibariyle geniş olunca, herkes için ilgi çekecek bir şeyler barındırıyordu. Anlatıldıkça ilginç soru ve tespitler, diyaloglar da geliyordu.

“Sadece gezegenler değil” dedi Adem, “etraflarında dönen uydular da vardır. Mesela ay, nasıl dünyanın uydusuysa...”

Nuri merakını gidermek istedi:

-Yani şimdi ay dünyanın etrafında mı dönüyor?

Bukan, Adem’e fırsat vermeden cevapladı:

-Bütün gezegenlerin ayları vardır. Göktaşları gibi. Ama ay daha büyüktür. Bazen yere düşerler. Bir tane de Ağrı’da vardır.

Nuri: Aynı bildiğimiz aydan mı?

Bukan: Yok yok, küçüğünden.

Nuri pek anlamamıştı ya. Yeterince kafası karışmıştı. Adem konuya devam etti. Kıtalar, denizlerden, dünya ve gezegenlerden, galaksilerden söz etti ve “Coğrafya bütün bunları kapsar,” dedi.

Bu kez Şerif’in kafası karışmıştı.

-Ya öyle coğrafya mı olur? Coğrafya bizim bildiğimiz dağ, orman, dere, biraz da arazi parçası... Coğrafya budur.

Ercan: O coğrafyanın küçüğü oluyor.

Cesim: Sen hala köyden çıkmamışsın ki.

Adem karşılıklı konuşmalara müdahale edip, konuşmasını sürdürdü. Gezegenleri, hatta galaksileri yutan kara delikten söz etti.

-Evrende sözü edilen kara delik her şeyi yutar. Bilim insanları kara delik konusunda gerekli araştırmayı yapıyorlar.

Şerif yine girdi araya:

-Ben tam beş yıl sondaj işinde çalıştım, ama kara deliğe rastlamadım.

Selim: Biraz daha çalışsaydın kesin rastlardın.

Alaattin, bir yerden bir şeyler duymuştu ya, tam emin değildi.

-Ya bu kara deliği bulmak için, İtalya’da sivil-asker, herkes birlikte 12 bin kilometre yeri kazmışlar, ama bulamamışlar.

Adem tekrar konuya girdi. Haritanın nasıl çıkarıldığını, enlem ve boylamları, savaşların harita üzerinden nasıl yapıldığını anlattı; eloğlu savaşı artık oturduğu yerden yapıyordu. Haritayı açıyordu önüne, ölçüleri

harita üzerinden yapıp göndereceği füzeye koordinatları yükleyip düğmeye basıyordu. Füzeyi istediği yere gönderiyordu.

Mithat kendince yakalamıştı açığı. Hemen atıldı:

-Peki Saddam'ın füzeleri niye hedefini vurmuyor? İsrail'e o kadar füze attı, hepsi boş araziye düştü.

Memduh cevapladı onu:

-Saddam'ın füzeleri meridyenlere çarpıyor.

Nuri daha başka yerdeydi:

-Peki güneş dünyaya neresinden vuruyor?

Memduh hazır lafa girmişken onu da cevapladı:

-Bazen alttan, bazen ortadan, bazen yandan.

Verilen aradan sonra oturulduğunda Adem, eksen eğikliğinin 23 derece 27 dakika olduğundan, her meridyen arasında dört dakikalık zaman farkı olduğundan, bu farkların nasıl bulunduğundan söz etti.

Nuri uyuklamaya başlamıştı. Sıkça uyukladığı için garipsenmiyordu. Aniden kahkahalar atılınca irkilerek uyandı. Gözlerin kendisine çevrili olduğunu görünce de, dikkatleri başka yöne çekmek istedi.

-Heval Adem, bu eksen eğikliği hep aynı mıdır, yani hiç değişmiyor mu?

“Hayır” dedi Adem.

Nuri: E vallahi öyleyse dünya düz değildir.

Gülüşmeler durmak bilmiyordu.

Hüseyin girdi devreye.

-Arkadaşlar, ben bir soru sorayım.

Gülüşmeler giderek yavaşladı ve kesildi. Herkes sorulacak soruya kulak kabarttı. Susulunca Hüseyin sordu sorusunu.

-Heval Resul, güneş Medine'de 5'de doğarsa, 40 derece doğuda kaçta doğar?

Resul: Saba mi, axşam mi (Sabah mı, akşam mı?)

Özetlenmiş Roman Kahramanları ve Diyalog ve Tespitler Komedyası başlığı altında anlatılanlar, cezaevi yaşamında her türlü moral etkinliklere şu veya bu ölçüde konu teşkil etmişlerdir. Eksiği vardır, hem de çoktur ama fazlası yoktur.

Kitabı, bir şiirle sonlarken, daha iyi anlaşılсын diye şiirin konu aldığı **Öneriler ve Coğrafya Semineri**’nde geçen diyalog ve tespitleri bölümün sonunda aktardım.

-Birazcık hicveyledik, affola-

KIRK KÜSUR YELELİ ASLAN DESTANI

Yürüyoruz.
Fırtınalardan,
Boranlardan geçerek.
Yürüyoruz.
Yıkarak dağ gibi sorunları birer birer,

Ortalığı toz dumana biçerek .
Yürüyoruz fırtınalarda, fırtınalar çözerek.
Bu fırtına doğdu nice tufandan
Kopup geldi dağlardan bir ateş topu gibi
Sel gibi varoşlardan.
Her biri at sırtında kılıç kalkan buluşan
Her biri gördüğü her meydanda vuruşan
Ve her biri bir dünyadan oluşan
Kırk küsur yeleli aslan
Bir zindanı anlatır.
Her at sesi
Her meydan
Ve her türlü meydan muharebesi
Her türlü şiddet
Burada
Bir parçadır yaşamdan.
Burada savaş ne tank ve bombalardan
Ne top,
tüfek,
kılıçtan.
Ne ordudan oluşur.
Ve iktidar
Ne han,
ne şah
ne sultan.
Kelle kelle dökülür.
Kalmaz saltanat koltuğunda hiçbir hanedan...
Burada tek baki olan
Sanat dolu bir yaşam
Ve kitap sayfalarından fırlayan
Pençe pençe nakşolan kırk küsur yeleli aslan
Ve bir destandır tarihin altın sayfalarında dokunan...
Burada silah,
Her alet ve zevattan.
Tarih,
toplum ve iktisattan
Her sabah ve her akşam
Dil kılıç çene kalkan
Yürek han,
Şah ve sultan
Öylece vuruşulur.
Ağaçtan düşmekle başlatılır uygarlık.
İncelik ve estetik düşüşteki sanattan.

Ve uygarlığa taş çıkartılır gün sonu her hasattan.

Burası zindan
Dalga dalga
Nehir nehir akıp çoğalan bir kültür deryasıdır.
Bir tükenmez hazine,
Bir sanat furyasıdır.
Vurur şavkını gökyüzüne
Üretir kendini duraksamadan
Engel tanımaz bir ilkedir yürüyüş.
Yürüyüş zaferidir hiç aksamadan.
Burası zindan, her renkten kahraman
Her türlü bela
Her çeşit müpteladan bir derya
Coşar, dalgalanır durmadan.
Bazen med-cezir olur, yükselir durur
Bazen tufan
Anlatsam kitap kitap kâr etmez
Yazsam,
Mürekkep olsa da nehirler el yetmez.
Yürek yetmez.
Fakat, tüm savaşımlara inat
Çözölmelidir zaman
Bir parça bu zindandan

Hatırlarım.
Birkaç bin küsur yıl geçti gibi zaman.
Ama hala tazedir o günkü hatırlarım.
O gün yeryüzünü kaplamışken umutlar.
Yürüyorduk yine
Yeryüzünün ufkunda
Kara, ak
Ve ara tonlarıyla dolaştığında bulutlar.
O gün fırtınalı günlerden bir gündü zaman
Gösterdi kendini her cengaver tüm heybetiyle
Tarihe yürüdü o gün kırk küsur yeleli aslan
Beti bereketiyle.
Yine, yeryüzüne tüm görkemiyle aktı ihtişam
Zaferi,
Ganimetiyle.
O gün
Kırk küsurun bir cengaveri Adem
Aniden

Fırladı oturduğu yerden savaş kürsüsüne
Ve en dilbaz duruşunu ekleyip “gür” sesine
Haykırdı aslanlar külliyesine
İlk sözü “coğrafya” diye tökezleyip düştü dilinden.
Dedi “benden”
Ve “çok daha önce ilk Adem’den
Yaklaşık onaltı milyar küsur yıl geçti zaman
Bütün coğrafya oluştuğundan bu yana.
Ve coğrafya
Bu meydan ve bütün meydanlar
Ova ve orman
Nehir ve deniz
Ve ne varsa yeryüzü
Dağı,
tepesi,
düzü.
Ve büyük-küçük tüm meteorlar
Bu kapsama girer.”
Bu bombanın ardından kesildi kükremeler.
Bu sefer
En berrak sessizliğin orta yerinde birden
Oturduğu yerden kükrek bir kahkaha atıverdi
en görkemli cengaver.
Ve baktı etrafına
Yoktu kendinden başka gülen
Sonunda anlayıvermiş gibi hatasını
Beş tırnağıyla kaşıyıverdi en zayıf tahtasını.
Ve en mahcup sesiyle
Önce
“Şey” diye bir meçhul kelime
yumuşak bir silindir gibi yuvarlandı diliyle.
Ardından “Bu ne büyük patlama?” dedi.
“Bu ne şiddet?
Ben, en büyüklerimden bilirdim ki coğrafya:
Bir-iki meydan
Dağ ve deniz
Birkaç dere ve tepeden ibaret.
Hem büyük kainattan bize ne?
Bu ne kıyamet?”
Yine de
Örtemedi üstünü ortaya attığı zerzevatın
.
Dil kınından çekilmişti bir kere

Savaş kürsüsünde son Adem
Ağzını kulaklarıyla buluşturdu bir süre
Ama,
Aldırmadı söylenenlere
Sürdürdü savaş naralarını kaldığı yerden
Ve milyonlarca gezegen giriverdi işin içine
Bir toz zerreciğine dönüştü dünya
Müthiş bir sisteme bağlandı evren...
Gerçi herşey dönüp duruyordu ya.
Ve yutuyordu büyük olan küçük olanı.
Kiminde daralıyor
Kiminde genişliyordu zaman ve savaş alanı
Kimisi donuk
Kimisi parlaktı
Yoktu içlerinde ilk Adem'den kalma düz olanı.
Bir kısmı biraz yassı olmakla beraber
hepsi yuvarlaktı.
Meteorlardan söz edildi sonra
Uydulardan.
Ötekilerin,
Ve kendi ekseninde dönüp kayan dünyalardan
Ve sonra
Canavarlardan söz edildi
Meteor yutan uydulardan
Uydu yutan dünyalardan
Ardından
Çıkıldı dünyanın dışına
Uğranıldı ne varsa gezegen ve galaksilerin hışmına
Orada
Biz, kırk küsur aslandan çok uzaklarda
Her şey
birbirini yiyordu.
Böylece denge sağlanıyordu.
En son
En kara canavara gelindi.
Dendi ki;
“Bu kara canavar en canavardır.
Kara tünelleriyle her şeyi yutandır.
Bütün aslanları
Aslanların üzerinde yaşadığı meydanları
Ve meydanların üzerinde bulunduğu dünyaları
Ve hatta
Her fırsatta

Dünyaların da içinde bulunduğu galaksileri
Ne varsa
Oburluğunun hırsıyla ne bulursa
Birlikte yutar, ayırmaz artı ve eksileri.”
Tam o anda
Oturduğu yerden zikre gelen bir Müslüman evladı
Azrail üfürüğünün esintisiyle
“Ya medet
Kıyamet” dedi, en ürkek sesiyle.
En görkemli savaşlarda takır takır çalışan beyinler
bir parça durdu.
Bazı aslanların hafızası biraz kudurdu.
Ve ardından
Her sese bir kafa
Her kafadan bir ses yükseldi
Çünkü;
Üfürükle kıyamet eskidendi.
Nihayet her renk
Her çeşit ahenkle kükredi aslanlar.
Son iddiaya,
Kimse yok diyemedi ama,
Fanatik ve ironik başladı itirazlar.
Ve bir meydan Şerif’i bütün şatafatıyla
Yatıştırmaya çalıştı kükremeleri.
Dedi ki;
“Ben
Beş küsur yıl
Ne tüneller
Ne kuyular açtım.
Beş küsur yıl sondaj işinde savaştım.
Ama, ne böyle bir masal duydum
Ne kara delik diye bir sistemi
Ne karşılaştım
Hem bu kadar ışıık yılı uzakta bu sırrın
çözölüşüne şaştım
Bu ne başarı!?”
Hemen ardından
Bir Çelik pençeli aslan
Alaattin’in sihirli lambasından fırlar gibi dışarı
Karıştı iş’e.
Kükremeleri dindirmek
Ve dur demek için asabını kurcalayan bu gidişe...
Dedi, “Yalandır.

Külliyen yalan.
Daha dün
Sivil asker ne varsa İtalyan
Harekete geçip bu safsata yüzünden
Başlattılar seferberliği.
12 bin kilometre kazdılar küre-i arzı
ama bulamadılar kara deliği.”
Lakin
Bulamadı kendisiyle bir mutabık.
Ve ok gibi
Yanlış hedefe çekilmiş bu dili doğrultmak için
bir münafık
“Sırrını” dedi,
Bir kenara bırakarak efendiliği.
Ve görüldü ki sonunda
Tüm vahşetiyle savaş solundu aslanların burnunda.
Böyle bir durumda
Bu savaşın önü alınamazdı.
Diller çekilmişti kınından
Yakın muhabere kaçınılmazdı.
Ve son Adem
Her zamanki gibi
Frenleyebilmek için dizginleri
Oturduğu savaş kürsüsünden on küsur santim
fırladı ileri.
Dört dakika zaman koyarak her birinin arasına
Dünyanın çevresine serpiştirdi meridyenleri
Ve ekledi;
“Bu metotla insan
Çözebilir zamanda sır olan her şeyi.
Önce küre-i arzın bir haritası çıkartılır.
Ve savaş
En sonuç alıcı tarzda böyle yapılır.
Evvela haritalar serilir yere
Ve oturulup rahatça bir mindere
Koordinatlar harita üzerinden verilir füzelere.
Hiç kendini yormadan sadece basarak düğmelere
Gönderilir gittiği yerden füzeler
Tam isabet
Gitmesi gereken yere.”

Tam bu esnada göğüs göğse
En meraklı aslan girdi söze.

“Peki niye vurmuyor hedefini,”
Dedi,
“Saddam’ın füzeleri?”
Bu son atak karşısında son Adem
Yakın muhaberede ilk darbeyi yedi.
Ama, acısı uzun sürmedi.
Bu kez Memduh Çolak
Tepe taklak tüm ihtişamıyla kükredi.
Arşimet’in cır cıbil heybetiyle
“Buldum,” dedi,
Ve ekledi;
“Meridyenlere çarpıyor Saddam’ın füzeleri.”
Dedi demesine fakat
Beş tırnağını götürüp ensesine
Ve çeyrek saniye kulak kabartarak
aslanların sesine
Kaşdı ensesini.
Ve çeyrek saniyenin arifesini
Yükselen bir kahkaha bitiriverdi
Ardından kahkahalar yükseldi.
Tam da bu an
Çoğu zaman savaş meydanının girişinde sızan
Küt göbek
Ve aslanların en pejmürde olanı
Meydanı dolduran kahkaha tufanından
kurtaramayıp yakasını
Fırladı uykusundan.
Önce sergiledi en mukaddes esnemesini
Ağzını kapamayıp
Unutarak sinek mevsimini.
Nihayet,
Ha gayret dercesine gösterip bir basiret
kendine geliverdi.
Ve ansızın
Farkında olmaksızın
Gözleri dört döndü yuvasında.
Baktı etrafına
Fark etti fark edildiğini sonunda.
Bu meydanda
Mecburdu bu badireyi atlatmaya.
Gerçi biliyordu ya
Bu martavalla paçayı sıyıramazdı.
Dil kılıç, çene kalkan savaşanlar

kolay kül yutmazlardı.
Ama yine de
Küt göbek
Belki yırtarız bir iki tek hevesiyle
Kararlıydı kılıcını sallamaya
Ve sonunda
En kozmik kozunu sürdü masaya.
Dedi ki;
“Eksen eğikliği hep aynı mıdır,
hiç değişmez mi?”
-Ki,
bir saat önceydi bu meselenin üstünden geçen zaman-
fakat son Adem bu hengamede
aşka gelip “hayır” dediyse de atlatamadı bu atağı.
Bir darbe daha yedi yakın muhaberede.
Bu cevap üstüne küt göbek
Yeni bir keşfin hışmıyla
Ve Galile’nin iki kat ihtişamıyla
“Vallahi
ve kasem olsun ki,
Dünya düz değildir” deyiverdi.
Nereden kurduysa bağlantısını
Hiç kimse çözemedi bu sırrın safsatasını.
Ansızın
Bir şok dalgası sardı meydanı
Gülmek
Ve küplere binmek arasında bir duygu karmaşası
hasıl oldu
Herkes.
Bilmem kaç küsur yıl önce vahiy olan bu buluş
Küt göbeğe yeni vasıl oldu.
Muharebenin en kızgın bu anında
Bir ben-i Adem
Oturduğu yerden fırlayarak kürsüye
En mahşer sorusunu sordu bir Muhammediye.
“Sen söyle ya Resul
Medine’de beşte doğan güneş
Kırk derece doğuda kaçta doğar?” diye.
Döndü Resul
Aslanlar ordusuna en tepeden bakarak
Ve en detaylı endamını takınarak
Sordu Mümine netleşsin diye
“Sabah mı akşam mı?”

işte o an
kükredi bütün meydan
çekildi tüm kılıçlar kınından
savaşa durdu cihan.
Ne yürekler söküldü
Ne kelleler döküldü
Meydan örtüldü kandan
Kapandı coğrafya öyküsü
Devrildi sulta kürsüsü
Ve kürsüden son Adem
Yıkıldı son hanedan...
Lakin durmadı savaş
Durulamazdı.
Duruldu biraz zaman.
Bugün
Birkaç bin küsur yılın ardından
Yine kükrüyor kırk küsur yeleli aslan
Hala sımsıcak meydan.

Bugün
Hala yürüyoruz
Fırtınalardan
Boranlardan geçerek
Yürüyoruz
Yıkarak dağ gibi sorunları birer birer
Ortalığı toz dumana biçerek.
Yürüyoruz fırtınalarda fırtınalar çözerek
Bugün
Yine fırtına var ufkunda yeryüzünün
Kırk küsur aslan geçecek yine fırtınalardan
Bugün
Kırk küsur kararlar söz biçilecek
Yine savaşa durdu zaman.
Başladı heyhula
Kükredi bir parça aslan
Kükredi Bukan
Hiç kimse, hiçbir şey anlamadı
Hiçbir aslan
Bu tılsımlı sır dolu sözcüklerin ardından
“Fırınlar açalım” dedi bir genci zaman
“Her parça şehir
her parça köy
her mahallede.”

Ve ardından
Bir aç aslan Yağız yeleleriyle gerinerek
“Aşhaneler açalım” dedi kükreyerek.
Ve “Bu savaş ancak böyle kazanılır
Karnı tok ve sırtı pek.”
Ve sözü aldı kırk küsurun içinden
İpek yolunun sultan koltuğundan Yıldızların efendisi
Ve en ipek sesiyle dedi ki;
“Her parça şehir
Her köy ve her mahallede
ve vatan topraklarının dışında da bizimkiler
Takım takım
Manga manga kümeleninler!
Çetin ceviz, tetikte beklesinler
Ve kim ki düşman orduları adına
Yani ne varsa parlamenter
Prof,
Doçent ve rektör
Gazeteci veya bilin insanlarından
‘Diliniz yoktur’ diyen herkesi
Durmayıp tetiklesinler.”
Bu hengamenin ardından
Yine kükredi kırk küsurun içinden
Tılsımlı sözleriyle Animist Bukan
Haykırdı:
“Akarı güçlendirmek lazım,
Akarı...
Her parça şehir
Her parça köy
Ve tüm diyarları rengarenk
Ve tek ahenk içinde süslemek gerek...
Çerkez
Laz
Gürcü
Asuri
Hatta Felemenk
Böyle çoğaltabiliriz renkleri
İhya ederek.”
Ve sığmadı kabına,
Coştı kırk küsur cengaver
Coştı kırk küsur yeleli aslan
En ceberrut sesiyle Halil İbrahim fırladı sofrasından
Haykırdı savaşın muhteşem ritmini

Gonk’u çalar gibi sefer tasından.
Ve ardından palas pandıras
Aşka gelen Aras’la tek ses haykırdılar
“Toplansın
Kurulsun tekeller cemaati
Ve ne varsa özel sektör ve kartel
Türkler ve Kürtler hep beraber
Ve Mezopotamya’nın her köşesinde
boy versin gökdelenler
Fabrikalar kurulsun
Ve Kürt Üniversiteler...”

Son çıkışın ardından
Rahat bir nefes aldı kırk küsur yeleli aslan.
Açıldı ufku yeryüzünün
Yırtıldı birer birer fırtına bulutları
Çözüldü zaman...

**MORAL ETKİNLİKLERİN
KONULARINDAN
BAZI ÖRNEKLER**

**-SADECE MİZAH DERGİLERİNDE ÇIKAN
YAZILARDAN BİRİ-**

SÜLABİOGRAFİ (SÜLALE BİYOGRAFİSİ)

TİMURLAR (TİMUR'UN DEDELERİ)

ÖNSÖZ :

Araştırıp soy tahtasını açığa çıkardık. Ama Babil kurulurken bile bu kadar eleman çalışmamıştı.

Bu ölümsüz eseri oluştururken emeği geçen biyologlara, astrologlara, arkeologlara, fizyolog ve psikologlara, sosyologlara ve tarihçilere, bazı kendini bilmez yazarlara ve envai çeşit bilim insanlarına teşekkür eder, sevgilerimi postalarım.

GİRİŞ :

Tüm araştırmalarımıza rağmen 600 milyon yıl öncesinden daha geriye gidemedik. Lulu Kralı Anu Banara, bir tabletinde İsa Bey'den 13 milyar yıl evvel bir patlamadan söz etse de, soyunu araştırdığımız sülale, netameli bir sülale olduğundan, daha gerilere gitmeye çekindik. Kendimizden korktuğumuzdan değıl; siz değıerli okurların zarar görebileceğinden çekindik. Çünkü, son tıbbi araştırmalara göre, bu sülalenin biyografisinin okunurken bile bulaşıcı olduğu tespit edilmiştir.

Bu nedenle, 21. yüzyıla damgasını vuracak olan bu eseri okurken, yanınızda bir gaz maskesi, birer adet doktor ve kas gevşetici ilaç bulundurmayı ihmal etmeyiniz.

Bu soyun sopunu açıklamayı sizlerle paylaşmaktan kıvanç duyuyoruz.

“Tarih, ilk kez tek hücrelilerin denizleri doldurmasıyla başlar (Ben s.245)

I. BÖLÜM

I. II. III. Ve IV. ZAMAN VE TİMUR SÜLALELERİ

Timur'un en ulu büyük dedesi, 20. yüzyılımıza benzer bir yüzyılın, yüzde biri gibi bir zaman diliminde dünyaya gelir. “Hay gelmez olaydı” sesleri yükselir ama nafile... Ulu büyük dede Timur dünyaya gelmiştir bile... Dede Timur'un dünyaya kazara geldiğı bu zamanda soğuk savaş, sulak yerlerde ve bataklıklarda iki güç arasında sürmektedir; Terliksi ve Amip güçleri.

M. Timur'un en ulu büyük dedesi bir terliksi tek hücre olarak 600 milyon yıl önce, yani kısa bir zaman evvel Hint Okyanusu'nun en kuzey kıyısında dünyaya gelmiş, suda sürüne sürtüne Hindistan'a çıkmış, kendini çamura, pardon (!) bir bataklığa atarak canını zar zor kurtarmıştır. Hatta, bazı tarihçiler, zar'ı kurtaramadığını, stoplazma ve çekirdeğı bile zor kurtardığını yazarlar. Zaten bu yüzdendir ki, ondan sonraki dedelerinin, evvela hep bir tahtası eksik olarak dünyaya gelişlerini genetikten kanıtlamak zorunda kaldık.

Paul Emile Botta'nın, Musul yakınlarındaki Nimrud Tepesi'nde bulunduğı tabletlere göre, Mustafa'nın ilk dedesi tek hücreden ibaret acayip

bir hırsızmış. Yani o kadar hırsızmış ki, her gün sermayesini, pardon (!) hücrelerini ikiye katlayıp büyüyor, adını duyan tüyüyor, o da topraklarına toprak katıp sermayesini genişletiyormuş. Günümüzde ise bu hanedanın milyonlarca defa, hatta milyar kere milyar hücreye ulaşmış olduğu söylenir.

Neyse! Başa dönelim, ortalık karışmasın.

Bu Timur sülalesi, Mısır tarihinde olduğu gibi, kendi içinde dönemlere bölünmüş, her dönem hanedanların adıyla anılmıştır.

İlk dede Timurlar 420 milyon yılı, yani paleozoik dönemi, prekambiryen Timur hanedanları olarak geçirmişlerdir. Yani bu hanedanlar, en fazla pire kadar büyüktürler. Ama ilk dede mesleğini (hırsızlık) sürdürme büyümüşler ve Hint kıyılarından batı kesimlere doğru kimi yayılarak, kimi yaylanarak göçü sürdürmüşlerdir. Bu dönem kapanırken pirelerin sayısı da epey artmıştır. Bazı pireler, “Hanedanlık bizim de hakkımız, söke söke alırız!” demişlerse de, başarılı olamamışlardır.

M. Timur’un İsa efendiden tam 179 milyon 998 bin yıl önceki dedesi sarmaşığı keşfetmiş ve kendini hanedan ilan edip tahtayı ele geçirmiştir. Bu hanedanın diğer kralları hiçbir halt etmeden keşfedilen sarmaşıkla 120 milyon yıl avare avare oynamışlardır. Bu ikinci sülale döneminin hanedanlığı, hanedanın ilk kralı “Mezozoik Timur” adıyla anılmıştır.

60 milyon yıl önce sülalenin içinde gerçekleşen hanedan değişikliğiyle (o zaman aynı ana babadan gelen hanedanlar modaymış), büyük bir teknik ve tıbbik sıçrama da gerçekleşmiş; meme bulunmuştur. O nedenle, bu dönemin başlangıcına “İlk memelilerin icat oluş çağı” da denir. Ne var ki, herkes en az iki memeliyken, senozoik Timur tek memelidir. Üstelik memenin mucidi Lokmalı Hekim olmasına rağmen, dede Timur icadı kendisine mal etmiş, ama daha sonra foyası meydana çıkmıştır. Bunun üzerine çok sinirlenen halk orman alanında toplanıp kendisine, “Yuh olsun sana!” demişlerdir.

Bu hokka ve düzenbazlıkla, bu hanedan daha fazla kendisini sürdürememiş, bundan tam 3 milyon 2 yıl evvel bir orman darbesiyle Dördüncü Hanedan başa geçmiştir. 3. Hanedandan enkaz devralan bu hanedanlık kralları, iktidarları boyunca maymun kılığında dolaşmışlardır. Ve bu dönem, tarihe sadece “4. Zaman Timur Hanedanlığı” olarak geçmiştir.

Bu dönemin ilk kralı, bir milyon yıl başı boş bir şekilde Ganj kıyılarında dolaştıktan sonra, bir gün tepesinin çömleği (o zaman tas yoktu) atmış, bir sarmaşıkla Ganj’ın batı kıyısına geçmiştir. Bu çömleği bozuk maymun dede Timur öldüğünde, torunlarına üç muz ağacı miras bırakmıştır. (Utu Hegal; Muhtemel Hayatım; 33. Tablet.

II. BÖLÜM

ARA DÖNEM VE TİMUR SOYU

İngilizlerin Musul konsolosu Austin Henry Layard'ın Mezopotamya'da kazmalığa başlamasıyla, M. Timur'un yedi ceddinin bütün foyası da açığa çıkmış olur.

Layard, ilk kazmayı Ninova'ya sallayayım derken, yanlışlıkla Nene Timur'un mezarına sallar. İlk kazmayla açığa çıkan Nene Timur'un çeyiz sandığı, Pandora'nın Kutusu gibi felaketlerle doludur. Layard gözlerine inanamaz ama gözleri de Layard'a inanamaz. Sandıktan çıkan papirüslerde yazıldığına göre, bu Nene'nin Asur Kralı'na kaçtığı ve 4. hanedanın kendi içinde de hanedanlıklara bölündüğü mum ışığına çıkmıştır.

Birinci papirüste şöyle yazar: “İlk saray darbesini Homo Habilis Timur kendi babasına karşı yaptı. Bir sürü hile, entrika, dalavere, fitne-fesat yaparak onun bunun ayağını kaydırıldı. Sülalesindeki herkesi kesti ama yemedi; başkalarıyla muz karşılığında takas yaparak hanedanlığının sınırlarını genişletti.” (14. Tablet; British Museum)

Bu kralın fosilinin üzerinde yazdığına göre; “Kendi babasına yaptığı saray darbesinin aynısı, torunu Homo Erektus Timur tarafından kendisine karşı yapılmıştır.” (Herodotos; s. 15)

Homo Erektus Timur hanedanlığının sonlarına doğru taş bulunmuş, üretim artmış, ağaçla kavga dönemi başlamış, var olan ateş yeniden icat edilmiştir. Ama bu maymun akıllı kral, tekniğin bu müthiş gelişimine karşı direnmiş, gecikmiş de olsa, gerçekleşen bir saray darbesinin ardından tarihin çöplüğüne doğru yola çıkmıştır. Darbeyle saltanat taşına oturan büyük oğul Homo Sapiens Neandertalus Timur, Fransa'ya kadar yayılmış, orada bir koloni kurarak sülalesini yoğunlaştırmıştır. Birkaç yüz bin sene sonra geri döndüğünde, torunu Homo Sapiens Sapiens Timur, kendisine karşı giriştiği darbeye başarılı olmuş, taç'a el koyup tahtaya oturmuştur.

Bu hanedan, yeryüzünün en gıcık, en fetbaz, en düzenbaz hanedanı olup, 13 bin yıl öncesine kadar hanedanlığını sürdürmüştür. Bu uğursuz özellikleri oğluna bulaşmış, oğlu da tahta geçtikten sonra etrafına bulaştırmaya başlamıştır. Ve hanedanlıkta değişiklik yaparak, kendi adını verdiği yeni bir süreci başlatmıştır; “Ne Halt Ettik Timur” süreci.

Bu hanedanlığı 11 yıl evvel Gutiler, “Naltettik Timur”; 10 bin yıl önce Elamlar, “Naletik Timur” diye anmış, daha sonra 9 bin yıl evvel zaman içinde Lulular bir kaya üzerine “Neolitik Timur” diye hiyerogliflemişlerdir.

Neolitik Timur ormandan çıkıp, çoluk çocuğuyla bir köy kurup, kendini köyün ağası ilan edince, bu gelişmeye dayanamayıp kendi köylerinden kaçan Sümerler, daha güneyde, Neolitik Timur'un şerrinden korunmak için inşa ettikleri köylerini giderek büyümeye çalışmışlardır. Ve

Sümerler giderek büyümüş, Neolitik Timur küçüle küçüle ağalığını bile yitirmiştir. O kadar aç kalmıştır ki, bu tahtası eksik son kralın torunu, hiç tahtası olmadan dünyaya gelmiştir. Tam açlıktan ölüp, insanlık kurtulacakken, kendini bilmezin biri, bunu bu halde görünce acımış ve kertenkele kuyruğu, sincap kulağı, zencefil yılan derisi, tilki gözü, ayı tırnağı, cadı parmağı, kirpi dikenini, bukalemun dili ve akrep iğnesi karıştırarak yaptığı çorbayı ona içirip hayatını kurtarmıştır. Ve tarih, o gündür bu gündür insanlığın aleyhine işlemiştir.

Bu torun yediklerinin özelliklerini kaparak etrafına bulaştırmış, yeryüzü fitne fesat yuvasına dönmüş, nifak tohumları ekilmeye başlamış, şeytan rahat bir nefes almıştır. Halklar rahiplere, rahipler Zigguratlarda tanrılara yalvarmaya ve bir taraftan da bu uğursuzluğun nereden geldiğini anlamaya çalışmışlardır. Sonunda nur yüzlü bir rahip, bu uğursuzu rüyasında görmüş ve adını tamtam çalarak bütün ahaliye duyurmuştur. Ahali bunu kovalamış ama yakalayıp derisini yüzememiştir. Bunun üzerine daha tesirli silah arayışına girilmiş, bu sayede balta, çapa, mızrak, bıçak, orak, kılıç ve demir bulunmuştur.

Sürekli kaçmak zorunda kalan Timur'un dedesi, açlıktan şey olmak üzereyken tavuk çalmaya kalkışmış, yanlışlıkla Lagaş Kralı Lugal Mundu'nun kümesine girmiştir. Ancak askerler tarafından yakalanınca, tavuklar derin bir nefes almıştır. Kral, bütün hırsızlara ibret olsun diye, bunun derisini yüzüp, kulaklarından şehrin girişine asmıştır.

Torunları, şehrin kapısında asılı dedelerinin derisine bakıp “Vah vah, amma da zayıflamış!” deyip, intikam yemini etmişlerdir. Ne var ki Sümerlerden intikam alamayan torun Timurlar, gaflet ve delalet içinde daha büyük bir hata yaparak, birkaç yüzyıl sonra Sargon'un kızını kaçırmaya kalkışmışlardır. Sargon, “Ulan benim kızımı kaçırmaya kalkışırsınız ha!” deyip, bunları Mısır'a kadar kovalamıştır. Timurlar, Mısır Firavunu Pepi'nin ayaklarına kapanıp, “Pepilerini öpeyim, kölen olayım, pepilerine paspas yap bizi Pepi abi, ne olur?” diye yalvarınca, sığınma hakkı almayı başarmışlardır. Ve böylece Mısır, ilk sığınma hakkı veren devlet olarak tarihe geçmiştir.

(Tutankhamon; Filler ve Sefiller; 3. Tablet)

Mısır'da da rahat durmayan, ortalığı karıştırıp duran bu sülale, Orta imparatorluğun çöküşüne neden olmuş, en son Kamesos tarafından Hyksoslarla birlikte dışarı atılmışlardır. Ama sülaleden biri, her ne hikmetse, Mısır'da saklanmayı başarmıştır. İskenderiye Kütüphanesi'ni bu zatın yaktığı söylenir. Yine, Roma generali Marcus Antonius'un ayağını kaydırıp intihara götüren ve Octavius'un Mısır'a girmesine neden olanın bu uğursuz olduğu, yapılan kazılarda açığa çıkmıştır.

Mısır'dan kaçan Timur sülalesinin geri kalanı, Yahudilerle 100 yıl Akdeniz kıyılarında ticaret yaptıktan sonra, onların da mahvına neden

olmuş, Yahudiler bu yüzden kendi topraklarını terk etmek zorunda kalmışlardır.

(Theodor Herzl; Yustat; S. 70)

Tehlikeyi çabuk fark eden Roma, Partlarla anlaşma yaparak Timurlar sülalesinin üzerine yürümüş, onbinlerce asker, en az on konsül telefata vererek Roma'nın çıkarlarını selamete kavuşturmuştur. Yalınayak, baldırı çıplak bir biçimde kaçan Timurlar, sonunda benim dedemin sebze bahçesine girip, 500 patlıcan, 300 baş lahanaya, 40 kadar kabak, 700 baş soğanı telef etmişlerdir. Bu duruma çok sinirlenen dedem, kabile reislerini yakalayıp ayaklarının altına almış, bir saat zevk için çiğnemiş, tam belini karnından daha yumuşak hale getirdiği sırada, kabile reisi Timur, "Pabucunun köselesi olayım, acı bana!" diye yalvarmış dedeme. Tam o sırada nenem gelip dedeme, "Bırak şu sümsüğü de, defolup gitsin!" demiş. Böylece dedemden kurtulan dede Timur, postunu sağlama almak için daha yüksek bir yer aramaya koyulmuş, en sonunda Ağrı'ya sığınmıştır. O gündür bugündür bu sülale Ağrı'da yaşamakta ve Şeytan Ağrı'ya uğramamaktadır. Çünkü Şeytan'ın Ağrı'da işi kalmamıştır.

(Evliya Çelebi; Seyahatname; s. 80)

Ağrı'nın kurucusu da aslında bu sülale değildir. Gariban mütevazı insanlar Ağrı'yı kurmuş ama Timurlar sülalesi gelip bu insanların yakasına yapışmış, yakasını kurtaramayan halk Ağrı'yı Timurlara verip, kendilerini bu beladan kurtarmışlardır.

Daha sonra Romalılar, Sasaniler, İslam orduları, Haçlılar, Moğollar sürekli akınlar yapmışlarsa da, bu bölgeye yanaşamamışlardır. Hatta Cengiz Han'ın yön değiştirdikten sonra arkasına bakmadan kaçtığı söylenir. Aslında kaçanlar korktukları için kaçmamışlardır; hatta Timur sülalesinin orduları bile yoktur. Kendi içinde belalı parçalara bölünmüş, küçük çeteler halinde ve başıboş bir şekilde sağa sola, lahanaya, buğdaya, armudun iyisine, peynirin küflüsüne, akrebe, yılanaya saldırarak yaşayan bir ehli münafık, kavmi mukuf olduğu dinen de tespit edilmiştir. "Böyle ufak, hatta tefek çeteleri büyük ordular neden ezmemiş, hatta kaçmışlar ki?" diye sorabilirsiniz. Sorun tabii. Sormak sizin de hakkınız. Lakin unutmayın ki, "Sinek küçüktür ama mide hassastır!" (Bu atasözü bana aittir.)

Neyse!.. Sadede gelelim.

Cengiz Han'ın kaçmasıyla şımaran Torun Timur dedemden dayak yiyen dedesinin intikamını almak için dedemin torununa saldırmaya kalkışmış, ama ayağı kırık bir şekilde canını zar zor kurtarmıştır. O zaman Kürtçe yasak olmadığı için, bu torun Timur'u "Ling'i kırık Timur" diye çağırmışlardır. Daha sonra halk yorulunca, kestirmeden "Link Timur" demiştir. Süreç içinde değişerek Lenk Timur, yüz yıl sonra da Timur Lenk olarak anılmıştır. Kürtçe bilmeyenler de Aksak Timur diye çağırmışlardır.

Bu Aksak Timur, en belalı Timurlardan biri olarak tarihe geçmiştir. Öyle bela olmuştur ki, Çinliler, Hintliler, Özbekler, Tatarlar, Afşarlar, Pontuslar, Akkoyunlular vesaire, dedeme mektup yazıp “Keşki öbür ayağını da kırsaydın!” demişlerdir.

Tüm bu yaptıklarıyla yetinmeyen Timur Lenk, en son Ankara’ya gidip Yıldırım Beyazıt Bey’in başına bela olmuştur. Yıldırım Bey’le kavga edip onu yenmiştir. Ve elini ayağını bağlayıp çadıra hapsedmiştir. Daha sonra çadıra girip, Yıldırım Bey’e tepeden bakarak, “kah kah” gülmüştür. Yıldırım Bey kendisine, “Beni yendin ama bana gülmeye hakkın yok ulan!” demiştir. Bunun üzerine Aksak Timur, Yıldırım Bey’e, “Ben sana ne güliym lan!.. Kör herif!.. Benim gibi bir topalla bu dünyayı paylaşmadın ya... İşte ben ona gülüyorum!” demiş. Bunu dedikten sonra Yıldırım Bey’in gelinine el koştur. Yıldırım bey de “Ya bak, gelinimi bırak, seninle kör topal geçinip gideriz” demişe de, Aksak Timur burnunun kılını korumuştur. (Naima; Osm. Tarihi; s. 60)

Bu kıl herif, tekrar Çin’e bulaşmaya giderken, geçmek istediği bir dereye boğulmuştur. Tabii ki insanlık, onun ölümüyle kurtulmamıştır. Çünkü torunu yaşamaktadır. Ve herkesi çamurdan yaratan Allah, onu ve torunlarını kıldan yaratıp, insanlığın başına musallat etmiştir.

İşte, bu sülalenin son hanedanı da halis muhlis sırf kıldan yapılmış M. Timur’dur. Bu son hanedan 600 milyon yıllık Timur sülalesinin bir sentezi gibidir.

Bereket versin ki, dedelerinin intikamını almak isteyen Beyazıt’ın torunları tarafından yakalanmış, onlar da, yeni bir çadır vakasından kurtulmuştur. Son Timur, kendisinden daha beter Beyazıt’ın torunları tarafından Nevşehir, Bursa, oradan da Burdur zindanına sürgüne gönderilip sürüm sürüm süründürülmektedir.

Bu kıl hanedanın ele geçirilmesiyle halklar derin bir nefes almıştır. Artık tavuklar korkmadan yumurtalarını dünyaya getirmekte; koyunlar çiftler çiftler kuzulamakta, inekler insanların geçimine katkı sunmakta; ayılar pençelerine manikür yapmakta; kirpiller dikenlerini atmakta; kediler farelerle dostluk kurmakta; akrepler iğnelerine sadece bulundurma ruhsatı almakta, velhasıl tüm canlılar arasında barış giderek tesis edilmektedir.

-HER TÜR MORAL ETKİNLİK KONUSUDUR-

Bir aylık sigara bırakma
Kampanyasının tutsaklar
Üzerindeki yan etkileri
(1997)

BİR AYLIK MEYDAN MUHAREBESİ

Bugün günlerden yirmi sekiz Kasım
Tanrılar küs durmuş zindanlara
Tüy komadı kafada bizim Kasım
Şaşırp vura vura duvarlara

Hiçbir yüzde kalmamış bir gülme izi
Eğitim dramatik bir pembe dizi
Musallat oldu bu, otuz bölümdür

Bitmeden aşılmaz yılın krizi

Koridor upuzun sabah yemekhaneye
Ardından yoksa sigara, kahvaltı niye?
Pusulalar şaşmış sinirler gergin
Dönüşmesi ramak kalmış bir hengameye

Çay sesiyle melül melül yürünür
Kiminin gözü duman bürünür
Kimi için basit olan otuz gün
Tiryakiye devrimden zor görünür

Bazen birden koridorda bir havar
Başka biri durmaz bağıırır bar bar
Öte yandan kor kor yakan bir türkü
“Baba valla dağda duman yeri var”

Herşey kırık dökük, tarumar olmuş
Kimisi sararmış, kimisi solmuş
Yemek yenir, zevkle çay içilirdi
Şimdi yemek zehir, çay zıkkım olmuş

Kiminin dünyası yamyassı olmuş
Kiminde estetik dahi bozulmuş
Kimisi patladı ha patlayacak
Nice cengaverin dili tutulmuş

Koptuk sigaradan zindan içinde
İkinci bir zindan, zindan içinde
Nafiz, Adem, Cesim, Medeni, Mahmut
Renkler soluklaşmış farklı biçimde

Düşman dedik, zindan dedik direndik
Duman dedik, tütün dedik bilendik
Üstümüze on bin düşman gelse de
Bir içimlik sigaramız var dedik

Bak şu hale per perişan olmuşuz
Hayallere dumanla boğulmuşuz

Sonbahara durmuş yapraklar gibi
Hep beraber sararmışız solmuşuz.

Önceden ortalık durulur idi
Hal hatır bir parça sorulur idi
Günlerce aç susuz kalınsa bile
İçerken dost dosta sarılır idi.

Serap görmek farklılaştı, değişti
Birçok arkadaşın yüzü şişmişti
Veli ile Bahri isyan eyleyip
Çaktırmadan tuvalette içmişti.

Sonunda yiğitler devrildi yere
Kimileri zor yetişti mindere
Hesap yapmayanlar iş başlayınca
Sandı savaş için çıkmış sefere

Çok yiğitler tutamadı kılıçlarını
Göremediler sur yıkan Koç başlarını
Er meydanında dün vuruşanlar
Toplamaya başladılar at nallarını

Düştü nice kelle döküldü yere
Nice duman düştü kor yüreklere
Çoğu kılıcını komadı elden
Söz nakitti verilmişti bir kere

Daha nice kelle dökülecektir
Nice gözler baştan sökülecektir
Söz biçildi karar kılındı amma
Nice koç yiğitler ot biçecektir

Sigara bırakmak attan inmektir
Kılıcsız kalkansız savaş sürmektir
Meydanda beş para etmez rakibi
Gözü perdeleyip iki görmektir.

Neyse, genelledik buraya kadar
Biraz indirgeyip bakalım ne var?
Elbetteki buna doğru cevabı
Verecektir sigarayı bırakanlar.

Ne emekler, nice canlar adandı
En ünlü kaşifler denizler aştı
En sonunda bizim ünlü Yeşiltaş
Bir zulada tütünle kucaklaştı.

“Ben buldum tütünü” dedi heybetle
“Getirdim buraya bin bir zahmetle”
“İçeceğim” diye düşünmüştü ki;
Hatırladı gerçeği o an dehşetle.

Kararıydı; bir ay yasaktı tütün
Her zorluğu yenen oydu daha dün
Şimdi yamuk yürür, kızar, bağırır
Tam dağıttı, garipleşti büsbütün.

Sadece o değil Sabri ve Hakan
Biri değil, artık hepsi perişan
Dediler ki “nice zorluklar aştık
Ama böylesine dayanmaz insan

Ne günlerdi artık geride kalan
Şekerle sakızla başladı talan
Hasretin ağzından düşmedi sakız
Medeni şekerle oldu perişan.

Herşey farklı hoş bir şey yok tastamam
Malta gergin, hücre gergin bir ortam
Bir haberler, bir el nino, bir içen
Bir de Bahri eski tas eski hamam.

Kimi dedi “On beş gün olsun” diye.
Kimi dedi, “çoktur on beş gün niye??
Sigaramız vardır çürütmeyelim
Telef olup gitmesin bu sermaye?”

Olmaz ki kardeşim yasaklanır mı?
Bu kadar sigara hiç saklanır mı?
İçmeyelim tamam bir gün, iki gün
Otuz gün insanlar tartaklanır mı?

Yan etkiler, içmeyene sıçradı
Sözü tiryakiden Serdar devrıldı
Anlatmaya başlayınca Ortadoğu’yu

Filler sürüsüyle Mekke'ye daldı.

Dedi, “Fili vuran kuş ebabildir.
Yıkılan kent Cidde, Asur, Babil'dir
Fillere binenler kafir ordusu
Ebabiller ise kafir değildir.

Ebabiller ayağında taş taşır
Gökyüzünde uçak gibi savaşıır
Yenmek için kafir ordularını
Yükseklerden yere doğru yaklaşır.”

Tabcu dedi, “Yahu bu ne alaka?
Bunlar tarihi de etti yalaka
Askeri, ordusu neyse anladık
Bu kuşları nerden soktun savaşa?”

Ebu Serdar köpürdü; “savaş savaştır
Bu yolda konan da giden de baştır
Herkes silahıyla çıkar meydana
Kiminde devedir kiminde kuştur.”

Neyse, dolaşırken bir gün Seferi
Tuttu yakasını maltada biri
Dedi, “Bak tepemin taşı atıktır
Sigara işi çok gitti ileri!”

Seferi dedi, “Yaa bırak yakamı
Bunun çözüm yeri sandın malta mı?
Bir daha maltada çıkma karşıma
Zaten sinirliyim bozma kafamı!”

Çok gürbüz bir savaşçı idi Gürbüz
Bugüne dek yaşamında olmadı pürüz
İçmeyince on beş gün sigarayı
Kendini sandı Kral Krezüs

Dedi ki, “Alyattes benim babamdır
Kimmer'i Lidya'dan söküp atandır
Bırak Kyakser'i geç İskender'i
Sigara bırakan en kahramandır!”

Öfkeye kapılan Tabcu bağırdı

Dedi ki, “Asurlar bundan dağıldı
Babil saldırırken Jarı Selayım
Ve tüm tapınaklar yandı yakıldı.”

Ardından bir ses gürledi önce
Dedi, “Tartışıldı bu yeterince
Ben de sizler gibi bıraktım bunu
Her gün içiyordum yemek bitince.”

-MORAL GECELERİNİN VE SOHBETLERİN KONUSUDUR-

Sedat Anlatıyor:

Daha önce başka bir örgütteydım. Bizim örgüt 12 Eylül öncesi bölündü. Ayrılanlar yeni bir isimle yeni bir örgüt kurdular. Karşılıklı suçlama ve çelişkiler hep devam etti. Zaman zaman kavgalar da oldu. Böyle bir tartışmanın ardından, ayrılanların oluşturduğu örgütün merkezinde yer alan biri, bizim bir arkadaşımız tarafından öldürüldü. Ayrılanlar ise, bir biçimde bunun intikamını almanın fırsatını yakalamak istiyorlardı. Ben de eski örgütten yana tavrımı netleştirmiştim. Dolayısıyla, örgütte kalan herkes gibi ben de ayrılanların hedefi olabilirdim. Ayrılanlar tarafından ortam sıkça provake edilirdi. Laf atmalar, küfürler sıkça olurdu. Ayrılanların içinde ılımlı bir kesim de vardı. Düşmanlık gütmek yerine, mesafeli yaklaşımı esas alırlardı. Eski dostlardık, eski arkadaşlardık. Her şey öyle bir anda yok olup

gitmiyordu. Eskisi kadar olmasa da selam sabahı kesmemiştik; sohbet ediyor, karşılıklı ikramlarda bulunabiliyorduk.

Bu yönlü ilişkimizin sürdüğü Hasan adında bir arkadaşım vardı. Hasan, herkesle iyi ilişkiler kurmaya çalışırdı. Ayrılan örgüttendi. Bir gün oturduğum çay bahçesinden kalkmış yürüyorken kendisini gördüm. Yanında üç radikal arkadaşıyla –ki daha önce rastlaştığımızda birkaç kez küfür yollamışlardı- seyyar satış yapan üç tekerlekli bir arabadan salatalık alıyorlardı. Yanlarına varmama on adım kalmıştı ki, Hasan bana seslendi:

-Sedat.

-Ne var? dedim.

-Hıyarı kimler yer?

Yanlarına varmama 4-5 adım kalmıştı. Kendisiyle aramızdaki samimiyetin de etkisiyle, biraz da espri katarak cevapladım:

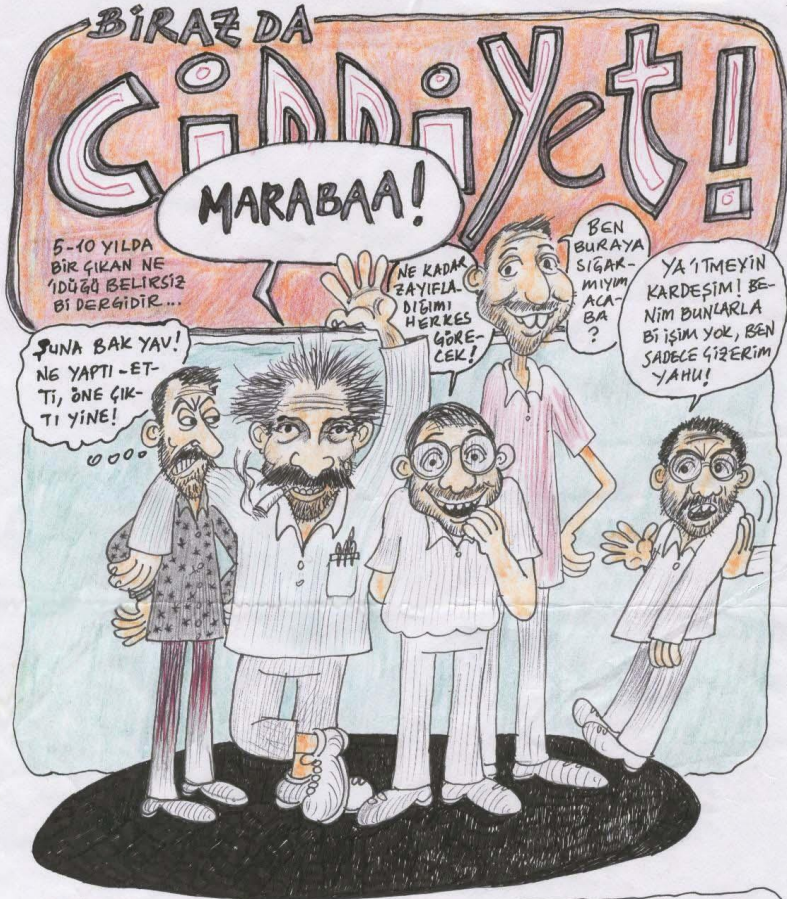
-Hıyarı hıyarlar yer!

Kendisiyle beraber salatalık alan diğer üç arkadaş, elleri bellerine kayarak bana döndüler. Hem baltayı taşa vurmuştum, hem “dolu” değildim; üzerimde silah yoktu. Bu durumda bir mucize beni kurtarabilirdi. Hasan’ın da yapabileceği bir şey yoktu. Aniden arabaya uzanıp bir hıyar kaptım;

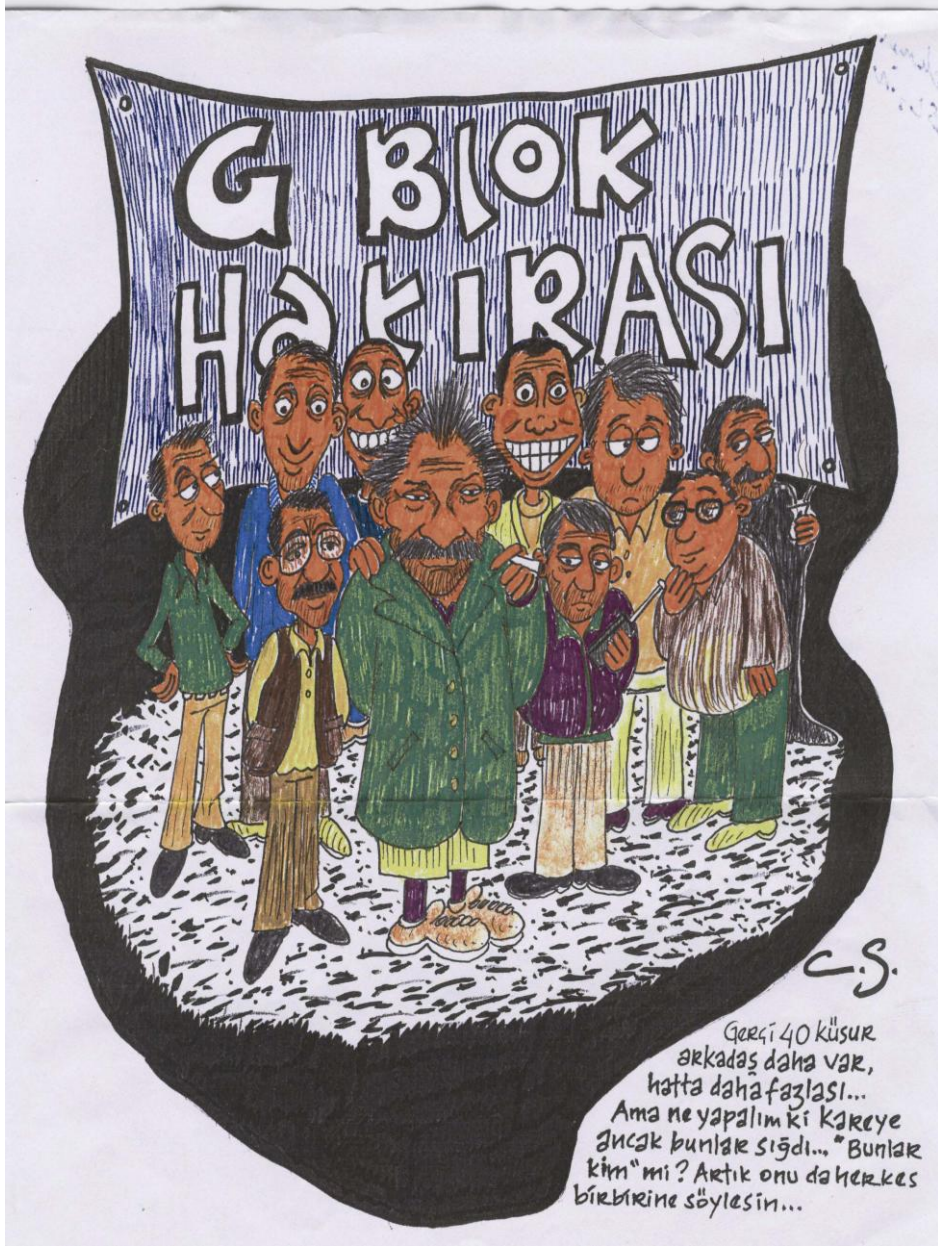
-Bir hıyar da ben yiyeyim !..

Resul Anlatıyor:

, “Bir gün anemle evden çıktık, dayim evine gideceyiz.” Göğsünü işaret etti, “ha bu qeder qar vardı (buraya kadar kar vardı.) Ben bi baxtım bir tilki qarın içinde gidemiyor. Ben didim ane, ben bu tilkiye yaxalaneceyim (yakalayacağım.) Anem dedi, oğlim boş ver, sen tilkiye yaxalenezsın. Ben didim, yox ane, ben one yaxalenirim. Ben gitim yanine, qaçmıyor. Elim ozattım toteyim”. Bileğine kadar işaret etti, “elim ha burye qeder tilkinin ağzında girdi. Dişi boyle geçirmiş hem altte, hem üstte. Elime çekiyorum, gelmiyor. Ben çox qorktım (korktum.) Birden bağırdım. Dedim ane tilki beni yeniyor (yiyor.)”

"ÇIKARKEN" DİYE BİR GİRİZGÂH YAPMAK ŞART MI? NEYSE, ADETI YERİNE GETİRE-LİM, MADEM ÖYLE... UZUN ZAMAN OLDU; ARA VERMİŞTİK... BİRİNİN "NERDE KALMIŞTIK?" GİBİ BİR ŞEY SÖYLEMESİ GEREKİYORDU. VE ÖYLE BİR SES DUYAR GİBİ OLDUK; BELKİ DE GA-İPTEN DUYDUK, O DA OLABİLİR YANİ. AMA ŞU EKİBE BAKAR MISINIZ? BÖYLE Bİ EKİP OLUR DA ELİNDEN BİR ŞEY KURTULUR MU? GERÇİ BAĞILARINI YATAKTAN KALDIRMAK ZOR OLDU, AMA... HERHALDE YUKARIDAKİ "TARİHİ AN" BELGELEŞTİRİLDİKTEN SONRA YİNE YAT-MAYA BİTMIŞTİR, KESİN... NEYSE, NE DİYORDUK, BİR ŞEY DEMİYORDUK ASLINDA; SA-DECE "BİRAZ DA CİDDİYET!" O KADAR. TAMAM MI? HAOT BEYLER, BİRAZ CİDDİ OLALIM, NE GÜLÜŞÜP DURUYORSUNUZ; ALLAHALLAH! YETER BU KADAR... BENİ DE!

Değerli arkadaşım CAFER SÖLGÜN'a bu çalışmayı yürütmemdeki teşvik ve desteğinden dolayı ve tabii beni böyle yakışıklı çizdiği için **teşekkür** ediyorum. Ayrıca bu çalışmada adı geçen-geçmeyen, bana katlanan-katlanamayan tüm ARKADAŞLARIMA da **teşekkürü** borç bilirim...

